

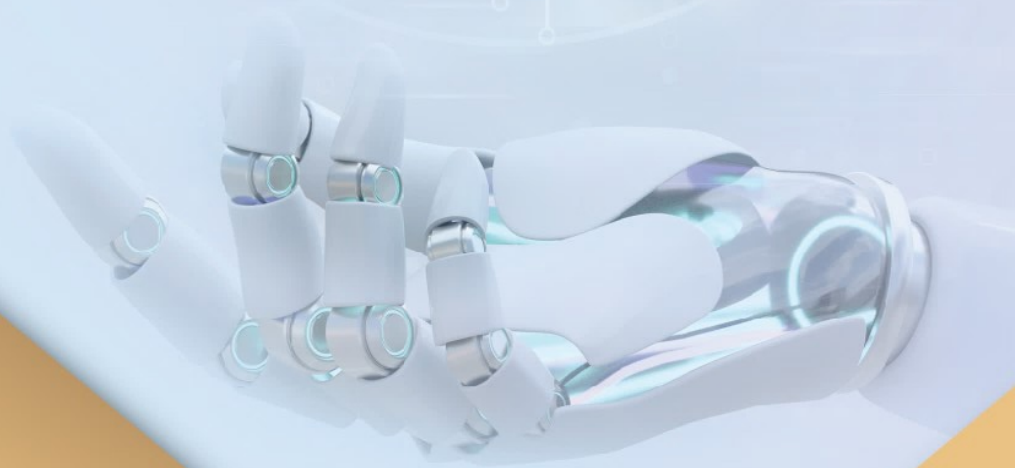

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
วิทยาอำนาจวัฒนธรรมสังคม

TCI

ACI

ISSN (Online) 2539-7281

2022 JOURNAL OF SOUTHERN TECHNOLOGY

วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ Vol.15 No.2 July - December

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	หน้า
บทความวิจัย	
การสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง สมพร เกื้อไข, วิทยาธร ท่อแก้ว และ ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์	1
การศึกษาความสัมพันธ์แบบคาโนนิคัลระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของ ผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต ทริญญา กลางนุรักษ์ และ ประสพชัย พสุนนท์	12
การศึกษาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนในยุคนิวนอร์มัลของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเทศบาล จังหวัดราชบุรี วัฒนพล ชุมเพชร, ตรีพล สักกะวนิช, ภราดร เสถียรไชยกิจ และ พรสวรรค์ จันทะคัด	22
การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ทางอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออก ชาตรี เจริญสุข, สฎายุ อีระวนิชตระกูล และ ชัยพจน์ รังงาม	35
ความชุก และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในสถานการณ์ การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): กรณีศึกษาโรงเรียนรัชฎา จังหวัดตรัง ลัดดา อินใหม่, ชัยณรงค์ มากเพ็ง, นันทวุฒิ วงศ์เมฆ, นวรัตน์ เมาจีจันทร์ และ ซอลาส เต็งมาชา	48
การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการพหุวัฒนธรรม จังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ จามรี พระสุนิลา	60
ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่สะท้อนจากอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าตามคำทำนายของตำราโหราศาสตร์ ฉบับพหุหลวง ณอมรัตน์ ประไพอักษร และ วรรณนะ หนูหมื่น	70
การวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารแช่เยือกแข็งไทย ชูศักดิ์ พรสิงห์, สิริวิมล ตัชชนานุสรณ์, สุภาพรรณ ศรีทอง และ สมิทธิ์ นิยะสม	82
Marketing Aggressiveness Orientation and Marketing Success of Food Business in Thailand Sasichai Pimpan, Aphie Khromphroh and Suparada Pimpan	91

บทความวิชาการ

อัลเฟรด โนเบล กับรางวัลโนเบล: ตำนานแห่งเกียรติยศก้องโลก

บุญส่ง ชเลธร

102

การสื่อสารของผู้นำทางการเมืองหญิง

อุทัยดิษฐ์ พิศสุวรรณ อุเช็ง, วิทยาธร ท่อแก้ว และ กานต์ บุญศิริ

112

การรักษาโรคหลอดเลือดสมองตามแนวทางการแพทย์แผนไทย

สิทธิศักดิ์ ดีคำ และ อาจินต์ สงทับ

123

วัตถุประสงค์	เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และผลงานวิจัยทางด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ การท่องเที่ยว การพักผ่อนและการบริการ การศึกษา สุขภาพ (สังคมศาสตร์) และ รัฐศาสตร์และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
เจ้าของ สำนักงานวารสาร	วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ สำนักงานบริหารการวิจัย วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ (SCT) 124/1 หมู่ 7 ถนนทุ่งสง-ห้วยยอด ตำบลทิวัง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110 โทรศัพท์ 66-7577-0136-7 ต่อ 141, 063-0784620 โทรสาร 66-7553-8031 e-mail: journal.sct@gmail.com
บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.นิยต์ศรี แสงเดือน อธิการบดี วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ประดิษฐ์ พงศ์ทองคำ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา จินดาประเสริฐ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศาสตราจารย์ ดร.เรณูมาศ มาอุ่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์ คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร รองศาสตราจารย์ อรสา อร่ามรัตน์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษโครงการปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (MBA) ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีนา มะตาหยง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บุตรชีวิน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต อ้นตรเสน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรคันธ์ ตันตือโฆษกุล อัครวงศ์ คณะวิทยาการจัดการ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ดร.บยาดี ตีอรามัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อาจารย์คณาสิน ตันสกุล คณะศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ประวิตรี ดูกทอง
ผู้จัดการงานวารสาร	โคกหิน รัตนสุภา และ รัฐสุวรรณ กิ่งแก้ว
พิสูจน์อักษรประจำฉบับ	ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการศึกษา
ผู้ดูแลเว็บไซต์วารสาร	ประวิตรี ดูกทอง และ ศุภพร อมรสิทธิโชค
กราฟิกดีไซน์	ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม
กำหนดออกวารสาร	http://tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/
ฉบับอิเล็กทรอนิกส์	

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน สำหรับการนำผลงานเพื่อขอจบ การศึกษา หรืออย่างอื่นที่ไม่ใช่การขอตำแหน่งทางวิชาการ และ ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน สำหรับการนำผลงานไปขอตำแหน่งทาง วิชาการ ข้อความและบทความในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้เป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดของคณะผู้จัดทำ และ มิใช่เป็นความรับผิดชอบ ของวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

Journal of Southern Technology Vol.15 No.2 July-December 2022

วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

Objectives	To serve as a platform for disseminating knowledge and research in the field of Management Information Systems, Tourism, Leisure and Hospitality Management, Education, Health (Social Science), Political Science and International Relations
Owner	Southern College of Technology (SCT)
The Journal Office	Office of Research Administration, Southern College of Technology 124/1 Moo 7 Thungsong-Huayyod Rd. Tewang, Thung Song, Nakhon Si Thammarat 80110 Tel. 66-7577-0136-7 ext 141; Fax: 66-7553-8031 e-mail: journal.sct@gmail.com
Editor-in-Chief	Professor emeritus Dr. Nitsri Sangduen, President, SCT
Editorial Board	Professor emeritus Pradit Pongtongkam, Faculty of Science, KU Professor Dr. Prinya Jindaprasert, Faculty of Engineering, KKU Professor Dr. Ranumas Ma-oon, Faculty of Education, KU Associate Professor Dr. Chalongsri Pimonsompong, Faculty of Management and Information Science, NU Associate Professor Orasa Aramratana, Expert for the Master of Business Administration (MBA) Special Program, KU Assistant Professor Dr. Sureena Matayong, Faculty of Engineering, PSU Assistant Professor Dr. Phairoj Butchiwan, Faculty of Management Science, PNRU Assistant Professor Dr. Salinee Antarasena, Faculty of Management Science, SU Assistant Professor Dr. Sannan Tantiukoskula Akarawong, Faculty of Management Science, SCT Dr. Bayatee Dueraman, Faculty of Humanities and Social Sciences, PSU Lecturer Kanasin Tunsakul, Faculty of Education and Social Sciences, SCT
Journal Manager	Prawitri Dugtong
Proofread	Sopin Rattanasupa and Ratsawat Kingkaew
Journal Webmaster	Information Technology and Educational Media Center
Graphic Design	Prawitri Dugtong and Suleeporn Amornsittichok
Publication	Two Volumes Per Year (January-June and July-December)
E-Journal	http://tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/

All research articles submitted for publication with the intention to complete their graduation requirements or for other purposes excluding academic position request, will be assessed by at least two of distinguished reviewers and by at least three of them for academic position request. The college and the editorial board claim no responsibility for the contents or views expressed by the authors of individual article. Copying is allowed freely provided acknowledgement is made thereof.

บทบรรณาธิการ

วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ฉบับนี้ได้เดินทางมาถึงปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2565 บทความที่น่าสนใจเหล่านี้มาจากข้อค้นพบในการวิจัย จากสาขาวิชาต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย รวม 12 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัย 9 เรื่อง บทความวิชาการ 3 เรื่อง ที่รวบรวมเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการที่น่าสนใจในประเด็น การสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์แบบคาโนนิคระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนในยุคดิจิทัล การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ความชุกของความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุและผู้พิการพหุวัฒนธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะที่สะท้อนจากอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าตามคำทำนายของตำราโหราศาสตร์ฉบับพหุหลวง อัลเฟรด โนเบล กับรางวัลโนเบล: ตำนานแห่งเกียรติยศก้องโลก การสื่อสารของผู้นำทางการเมืองหญิง และปิดท้ายด้วยเรื่อง การรักษาโรคหลอดเลือดสมองตามแนวทางการแพทย์แผนไทย

คุณค่าด้านวิชาการในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้า นำไปใช้อ้างอิงในงานวิจัยและงานวิชาการ ในนามของกองบรรณาธิการวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ขอขอบคุณ เจ้าของบทความทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก ที่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์ของบทความ ขอขอบคุณทุกฝ่ายที่ได้สนับสนุนวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย รวมถึง สมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจุบันวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ จะได้รับการยอมรับ โดยมีนักวิชาการส่งผลงานเพื่อการเผยแพร่จำนวนมากและต่อเนื่อง แต่กองบรรณาธิการยังคงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพของวารสารให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

นิตยศรี แสงเดือน

บรรณาธิการ

การสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง Communications for Community Based Tourism Management in Tamot, Phatthalung Province

สมพร เกื้อไข*

วิทยากร ทอแก้ว

ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*e-mail: skuakhai@yahoo.com

Somporn Kuakhai

Wittayatorn Tokaew

Titipat Iamnirun

Faculty of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

Received: March 17, 2021, Revised: September 4, 2021, Accepted: September 16, 2021

บทคัดย่อ

ปัจจุบันความนิยมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วิถีชุมชนและวัฒนธรรม กลับมาเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ช่วยให้การท่องเที่ยวในประเทศเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ต้องทำการสื่อสารการตลาด แหล่งท่องเที่ยว การบริการเพื่อสร้างการรับรู้แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ให้มากขึ้น และภาครัฐต้อง ส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวในประเทศ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง 2) รูปแบบการสื่อสาร เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง และ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จากผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหมด จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอโดยการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) บริบทชุมชน ชุมชนตะโหมดเป็นชุมชนบนที่ราบเชิงเขา รายล้อมด้วยแนวเทือกเขาบรรทัด พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มกับเขาเตี้ย ๆ พื้นท้องชาวไทยพุทธและมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันมานานจนถูกขนานนามว่า “ชุมชนสองศาสนา” มีทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ที่สามารถนำมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกลานหม่อมจ้วยอ่างเก็บน้ำเขาหัวช้าง จุดชมวิวกวนตาคม น้ำตกลาดเตย มีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ วัดตะโหมด วัดเก่าแก่มียุกว่า 100 ปี และศูนย์รวมใจสองศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนตะโหมด 2) รูปแบบการสื่อสารระหว่างชุมชนตะโหมดกับนักท่องเที่ยว ใช้สื่อสารแบบดั้งเดิม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อสิ่งพิมพ์ การสื่อสารแบบป้าย สื่อกิจกรรม และสื่อสารผ่านการใช้สื่อใหม่ ได้แก่ สื่อเว็บไซต์ และ สื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก และยูทูบ มีการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูล ทั้งแหล่งท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว การเดินทาง อาหาร ที่พัก และ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ต้องพัฒนาการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการพัฒนาสื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อเสนอเนื้อหาด้านการท่องเที่ยว และการบริการด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน โดยชุมชนต้องให้ความสำคัญกับ 3.1) การสร้างเครือข่ายการสื่อสาร 3.2) การทำแผนผังและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน 3.3) การพัฒนาระบบการจัดการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์กิจกรรม เพื่อสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง และ 3.4) การสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งด้านแนวคิดและการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

คำสำคัญ: การสื่อสาร การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง

Abstract

Nowadays, the popularity of historical tourism, community lifestyles and culture have regained attentions from tourists. This helps tourism within the country continue to grow. Tourism business entrepreneurs must develop marketing communication, tourist attractions, and services to increase awareness of existing tourist attractions in the area. The government must provide support to encourage local tourism for Thai people to travel in their own country. The purpose of this study was to investigate the communication for tourism management of Tamod community in Phatthalung in three aspects: community context, communication channels, and community suggestions for development of communication channels. This qualitative study obtained data from twelve individuals in charge of Tamod tourism management. They were purposively sampled. Semi – structured interview questions were employed in data collection. The data were then analyzed using descriptive analysis and reported according to the research’s objectives. Results showed that 1) the geographical context of community which is called, “Tamod”, situated on the mountain plains surrounded by Bantad mountain range, alternating with plains and hills. It is known as “a community of two religions” as both Buddhists and Muslims live together for a long time. There are many famous local tourist attractions including waterfalls (Lan Momchui, Hua Chang Reservoir, Khuanthakhom Viewpoint, Ladtoey Waterfall). Moreover, there are two learning centers such as a 100 year-old - Tamod temple and Tamod religious community center. The traditional communication channels used between the villagers and tourists included human interactions, televisions and radio programs, printing materials, signboards and activities. The new communication channels includes websites, and social media (facebook, youtube). The tourism information provides online includes tourist attractions, tour programs, transportation, food and accommodations. It was suggested that for human communication, media for activity-based development, printing media and radio programs must be developed for effective communication. This can help to present information on tourism and services that matches community’s identity. It is important to stress on the importance of the following aspects 1) creating a communication network, 2) making the activity plan to promote local tourist attractions, 3) developing communication system and promoting the community’s activities to raise the people awareness and 4) collaborating with the target groups to get ideas on executing tourism activities that meet the community’s need.

Keywords: Communication, Community-Based Tourism Management, Phatthalung Province

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศให้สูงขึ้น การว่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็ว และเติบโตขึ้นหลายเท่าตัวจากในอดีต จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดการการท่องเที่ยวของประเทศโดยเฉพาะทรัพยากรทางธรรมชาติและยังมีผลกระทบด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น สังคม วัฒนธรรม และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรม

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนในภาพรวม จำเป็นต้องเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ หรือปรับเปลี่ยนการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองมาเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด สร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการบริหารจัดการชุมชน จนทำให้การท่องเที่ยวชุมชนคงอยู่อย่างยั่งยืน (Tourism Authority of Thailand, 2008)

ปัจจุบันความนิยมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วิถีชุมชนและวัฒนธรรม กลับมาเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ต้องใช้การสื่อสารการตลาด สื่อสารแหล่งท่องเที่ยว สื่อสารการบริการ เพื่อสร้างการรับรู้ แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เข้มข้นขึ้น ขณะเดียวกันต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรให้ความสำคัญในเรื่อง การสื่อสาร เพื่อสร้างการรับรู้ ในกลุ่มนักท่องเที่ยว และให้การสนับสนุนในการกระตุ้นตลาด ส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงเดินทางไปท่องเที่ยวยังเมืองท่องเที่ยวหลัก เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อีกทั้ง ยังมีการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว ไปยังเมืองท่องเที่ยวรองเพิ่มขึ้นในระยะยาว แต่เมืองท่องเที่ยวหลายแห่งยังต้องการการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านคมนาคม และระบบการขนส่งสาธารณะ เพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น รวมทั้งการสื่อสารแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการ โดยอาศัยช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ

ชุมชนตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง เป็นชุมชนริมเชิงเขาบรรทัด (เทือกเขาบรรทัดธรรมราช) ความแตกต่างของคนในชุมชนแห่งนี้ คือ การนับถือศาสนาของชาวบ้าน ซึ่งนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ชาวบ้านในตะโหมดดำรงชีวิต โดยอาศัยความสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่ ได้อย่างลงตัว ภายใต้ความแตกต่างของคนในการนับถือศาสนา และชาวบ้านสามารถสร้างอัตลักษณ์บางอย่างเพื่อสร้างพื้นที่ของตัวเองออกสู่สาธารณะ เช่น การจัดงานพื้นบ้าน จัดงานประเพณี 2 ศาสนา การสร้างป่าชุมชนเขาหัวช้าง รวมทั้งการจัดตั้งองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง (สภานานาชาติตะโหมด) ขึ้น ที่สำคัญ คือ คนในตะโหมดสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข บนความแตกต่างทางพหุวัฒนธรรม น่าจะเป็นต้นแบบหรือตัวอย่างแก่คนในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพของชุมชนร่วมกัน (Khunweechuay, & Sukphan, 2011)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งเน้นที่บทบาทสำคัญของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว และจำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทุกส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานการท่องเที่ยว สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ในความหมายที่ครอบคลุมทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งหมายความถึง พื้นที่ สิ่งของ กิจกรรม และหรือมิติอื่นใดที่สามารถให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ทั้งนี้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถปรากฏได้ ทั้งในลักษณะของรูปธรรม สัมผัสได้ด้วยการจับต้อง เช่น สิ่งก่อสร้าง ของที่ระลึก ถ้า และน้ำตก เป็นต้น และ ในลักษณะของนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้โดยตรง เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ความเป็นชนเผ่า และการเล่น การแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น รวมทั้งสถานที่ ที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำกิจกรรม ชนบธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ให้มีจุดเด่นและสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ (Tancharoen, 2018)

การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา การบริหารจัดการ และ สร้างความหมายใหม่ให้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ของการท่องเที่ยว มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ที่มีคุณค่า และเป็นการสื่อสารให้เห็นถึงวิถีสืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมประเพณี เป็นตัวจักรสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิถีชีวิต ของผู้คนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกหวงแหน ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญา และให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ให้คงอยู่ตลอดไป

การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบรรลุผลสำเร็จ เพราะคนในชุมชนจะต้องติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ทัศนคติ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนผ่านการสื่อสาร โดยเฉพาะการใช้สื่อใหม่ คือ สื่อที่มีการเชื่อมต่อ ทางอินเทอร์เน็ต เป็นช่องทางที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้รับและ ผู้ส่งสาร สามารถสื่อสารได้สองทางในเวลาเดียวกัน รวมไปถึงสามารถส่งสารได้หลายรูปแบบ เช่น ภาพ เสียง หรือข้อความ ได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้การดำเนินชีวิต ของคนในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะชีวิตการทำงาน ทำให้คนทำงานจำเป็นต้องใช้สื่อใหม่ ในการทำงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วรอบด้าน (Sitthanon, 2016)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด เป็นการบริหารจัดการระหว่างผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ประกอบการ ด้านการท่องเที่ยวในชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการจัดการพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความยั่งยืน และสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความเรียบง่าย สงบ อาหารพื้นบ้านที่มี ความโดดเด่น มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเป็นชุมชนสองศาสนา สองวัฒนธรรม กล่าวคือ ชาวไทยพุทธและมุสลิมอยู่ด้วยกันอย่างกลมกลืน ผสมผสานและดำรงอยู่ด้วยกันได้อย่างลงตัวเป็นหนึ่งเดียวบนความต่างในอัตลักษณ์ของตนเอง

เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่บุคคล ตัวแทนชุมชน เข้ามาร่วมกันจัดการเป็นองค์กรที่มีบทบาทชัดเจนโดยมีการจัดตั้งแบบเป็นทางการ และมีวัตถุประสงค์ เชิงปฏิบัติการชัดเจนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนตะโหนดมีเครือข่ายและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามารวมกลุ่มกันหลายฝ่าย ภาครัฐ ได้แก่ เทศบาลตำบลควนเสาธง สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพัทลุง โรงเรียนตะโหนด ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลตะโหนด ส่วนภาคประชาชน ได้แก่ ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางสื่อสารระหว่างองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อน ชุมชนตะโหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไป

รูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง เป็นการสื่อสาร เพื่อนำเสนอการท่องเที่ยวชุมชนตะโหนด จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือนแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูด แบบปากต่อปาก เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจ และต้องการท่องเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวใน 5 ด้าน คือ 1) การสื่อสารเรื่องการดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมบริเวณชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลอดจน การปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) การสื่อสารกิจกรรม การท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว 3) การสื่อสารการสร้างตลาดการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ การทำกิจกรรมและมีส่วนร่วม กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน 4) การสื่อสารการบริการนักท่องเที่ยว โดยการแนะนำการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนตะโหนด และ 5) การสื่อสารเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ดีกว่าที่เป็นอยู่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการศึกษาในรูปแบบ และบทบาทของการสื่อสารการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยพิจารณา ตามคุณลักษณะและบทบาทของสื่อต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ ข้อมูลด้าน การท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การสื่อสารชุมชน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สามารถนำเสนอสารได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น มีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสำเร็จของการสื่อสาร

คุณลักษณะที่สำคัญของสื่อสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) เป็นสื่อที่ผู้คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา 2) ชุมชนเป็นเจ้าของ และสามารถควบคุมเนื้อหาสาระ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชุมชนได้ในวงกว้าง 3) เนื้อหาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและผลิตโดยชุมชน และ 4) กระบวนการผลิตสื่อด้วยวิธีการ ที่ไม่ยุ่งยาก โดยสมาชิกในชุมชน และอยู่ในบริบทของชุมชน

แนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เป็นลูกผสมระหว่างแนวคิด “การสื่อสาร” กับ “การพัฒนา” เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ซึ่งมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงความทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชน อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การพัฒนาประเทศในยุคแรก เน้นการสร้างควมทันสมัย เทคโนโลยี การสื่อสารจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แนวคิด และนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยมีลักษณะเป็น “การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication)” “แบบบนลงล่าง (Top-down Approach)” กล่าวคือ เป็นการพัฒนามาตามนโยบายรัฐมาสู่ประชาชน เป็นการวางแผนจากส่วนกลางแล้วถ่ายทอดไปยังประชาชนผู้รับสารมีลักษณะเป็น “การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ (Persuasive Communication)” เพื่อให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Behavior) ตามที่รัฐต้องการ

อย่างไรก็ตาม หลักการและวิธีพัฒนาดังกล่าว ยังคงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นการยึดเอากรอบข้อเท็จจริง จากคนกลุ่มหนึ่งในสังคมเป็นศูนย์กลาง (Ethnocentric) และยังมุ่งเน้นให้ความสนใจในมิติเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ ในเชิงปริมาณเพียงด้านเดียว และละเลยในมิติด้านอื่น ๆ ของสังคม ต่อมาจึงเกิด “กระบวนทัศน์ทางเลือก (Alternative/Multiplicity Paradigm)” ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่แตกต่างไปจากกระบวนทัศน์การพึ่งพาโดยสิ้นเชิง มีการปรับเปลี่ยนลักษณะของ “การสื่อสารสองทาง (Two-way Communication)” เพิ่มมากขึ้น เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการ ของชุมชนที่แท้จริง สร้าง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)” ให้ชุมชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน และมีการแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) นำไปสู่การกำหนดนโยบายสำหรับใช้ในการพัฒนาที่แก้ปัญหา ของชุมชนอย่างตรงจุด และมีประสิทธิภาพ

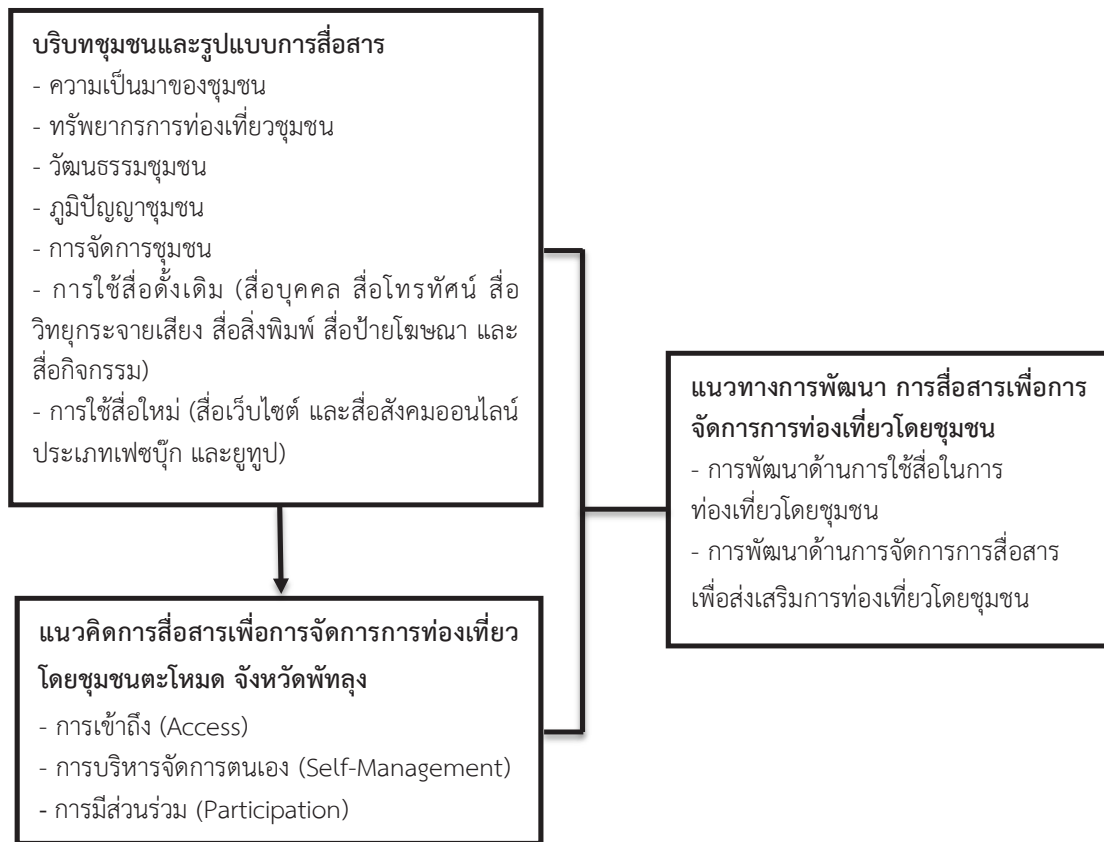
การสื่อสารเข้าไปมีบทบาทสำคัญ ในทุกศาสตร์และทุกภาคส่วนของสังคม และในขณะเดียวกัน ก็ยังมีบทบาทที่สำคัญในฐานะ เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ ตั้งแต่ ยุคกระบวนทัศน์ทางเลือก ซึ่งกระบวนทัศน์ใหม่นี้ เพิ่มสัดส่วนของความเป็นท้องถิ่นมากขึ้น มีวิธีการพัฒนา ที่เริ่มให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนาชุมชนของตนเอง และด้วยตนเองมากขึ้นตลอดทั้งกระบวนการ ลักษณะของการสื่อสาร ในกระบวนทัศน์ใหม่นี้ มีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง มากขึ้น และสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาของชุมชนตนเอง Servaes, Jacobson, & White (1996) ได้สรุปสาระสำคัญของการสื่อสาร แบบมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการพัฒนาจากองค์การยูเนสโก ไว้ 3 ประการ ดังนี้ 1) การเข้าถึง (Access) หมายถึง ประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงการให้บริการต่าง ๆ แก่ชุมชน สิทธิในการเข้าถึงสื่อประเภทต่าง ๆ และสิทธิ ในการเลือกรับข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง รวมถึงการมีช่องทางให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ 2) การบริหารจัดการตนเอง (Self-Management) หมายถึง ประชาชนสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วมในระบบ การสื่อสารในทุกระดับ ตั้งแต่การร่วมคิดร่วมวางแผน การสื่อสารภายใน

ชุมชน ร่วมบริหารจัดการจนถึง ร่วมในกระบวนการ ผลิตสื่อภายในชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจ ของประชาชนในชุมชน ที่มีสิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเอง ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ การคิด การกำหนดนโยบาย การวางแผน และการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์รูปแบบต่าง ๆ

แนวคิดเหล่านี้จึงใช้เป็นทฤษฎีหลักในงานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่มุ่งเน้นให้ชุมชนพัฒนารูปแบบของการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีขอบเขตของการจัดการที่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกส่วนของ การท่องเที่ยว ดังยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย ปี 2558-2560 ที่กล่าวว่า ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เมืองค์ประกอบหลักแบ่งออกเป็น 1) อุปสงค์ต่อการท่องเที่ยว (Tourism Demand) ที่อยู่ในรูปของจำนวนหรือปริมาณหรือพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว 2) อุปทานของการท่องเที่ยว (Tourism Supply) และ 3) การจัดการ (Management) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นกระบวนการการจัดการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือทางธุรกิจตั้งแต่แหล่งของวัตถุดิบต้นน้ำ (Upstream Source) จนถึงการส่งมอบสินค้าและบริการปลายน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่มีอยู่ภายในชุมชน โดยยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เกิดการอนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากร อย่างพอดี การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะศึกษา การสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการจัดการรูปแบบหนึ่งที่น่าจะเหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง เพื่อวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาโดยให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม จากผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนตะโหมด ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 7 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน รวมจำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในลักษณะของข้อคำถามปลายเปิด (Open-end) ที่มีประเด็นครอบคลุมปัญหาและความต้องการ รูปแบบและแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในชุมชนตะโหมด ทั้ง 3 กลุ่ม โดยการนัดหมายล่วงหน้า จำนวน 12 คน ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยกำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัย พบว่า เป็นชุมชนบนที่ราบเชิงเขา รายล้อมด้วยแนวเทือกเขาบรรทัด พื้นที่เป็นที่ราบสลับกับเขาเตี้ย ๆ ปกคลุมด้วยต้นไม้เขียวชอุ่มด้วยสายน้ำ ลำธาร ที่นี้พี่น้องชาวไทยพุทธและมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดองมาเนิ่นนานจนถูกขนานนามว่า “ชุมชนสองศาสนา” นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาประสบการณ์ใหม่ เรียนรู้วิถีที่แตกต่าง ออกผจญภัยทางเรือล่องไปในสายน้ำ ลิ้มรสอาหารปักษ์ใต้เมนูแปลกตา ประเพณีครัวร้อยสาย อาหารจากปิ่นโตละลานตา เรียนรู้ภูมิปัญญาที่ผ่านการส่งสมมาอย่างยาวนาน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนตะโหนดที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนตะโหนดมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อยู่ในพื้นที่ที่สามารถนำมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) น้ำตกลานหม่อมจ้อย เป็นน้ำตกที่อยู่ท่ามกลางป่าที่ร่มรื่น ลักษณะของน้ำตก จะแบ่งเป็นชั้น ๆ แต่ละชั้นมีชื่อต่างกัน มีแอ่งน้ำที่สามารถเล่นน้ำได้ 2) อ่างเก็บน้ำเขาหัวช้าง มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะสำหรับการท่องเที่ยว 3) จุดชมวิวกวนตาคม เป็นลานเปิดโล่ง มีลมพัดตลอดเวลา มีความหนาวเย็นกำลังดี สามารถขึ้นมาชมวิวกวบ 360 องศาได้ ทั้งยามเช้าและ ยามเย็น และ 4) น้ำตกลาดเตย ที่อยู่ท่ามกลางผืนป่าเขียวขจีมีน้ำใสไหลเย็นตลอดทั้งปี สามารถศึกษาพรรณไม้ของป่าดิบชื้น ในภาคใต้ที่แปลกตา

การมีจุดขายที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่โดดเด่นและดึงดูดใจให้ผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้นั้น ต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา และให้การสนับสนุนสถาบันการศึกษา ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วม ในการเป็นศูนย์กลางการส่งเสริม สนับสนุน และ ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยว ร่วมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากร เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 ท่าน สรุปได้ว่า

“ชุมชนตะโหนดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่เข้าด้วยกัน เช่น ชมพระอาทิตย์ขึ้นจุดชมวิวกวนตาคม การชมพระอาทิตย์ตกที่อ่างเก็บน้ำเขาหัวช้าง น้ำตกหม่อมจ้อย ลักการะสังคีตลีลพิธีพ้อทำนช่วย วัดตะโหนด น้ำตกลาดเตย การเดินป่าเขาเจ็ดยอด”

2. ทรัพยากรประเภทสิ่งปลูกสร้างในชุมชน ที่สามารถนำมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) วัดตะโหนด เป็นวัดเก่าแก่ มีอายุกว่า 100 ปี เป็นศูนย์กลางของชุมชน บ้านตะโหนดมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ มีกำเนิดและพัฒนาร่วมกับ การเจริญเติบโตของชุมชน สภาพแวดล้อม มีธรรมชาติ ป่าเขา ธารน้ำตก ที่ร่มเย็นและได้รับการดูแลให้เป็นระเบียบสวยงามอยู่เสมอ เป็นศูนย์รวมใจ และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของชุมชน ทั้งด้านสังคม การศึกษา ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดถึงด้านเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีศิลปวัฒนธรรม ทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยง ความเป็นมาทางวัฒนธรรมกับชุมชน และการ

ตั้งถิ่นฐานของชุมชน ทำให้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อการหาความรู้ และการพักผ่อนหย่อนใจ และ 2) ศูนย์รวมใจ สองศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์กลางหลักของคนในชุมชน เป็นจุดเชื่อมแห่งความรัก ความสัมพันธ์ เป็นศูนย์รวมน้ำใจ เป็นแหล่งบ่มเพาะปัญญาให้คนในชุมชน โดยมีความเชื่อกันว่า เป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์มาก เป็นผู้ปกป้องรักษาและคุ้มครองชาวตะโหนดให้อยู่เย็นเป็นสุข จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 ท่าน สรุปได้ว่า

“วัฒนธรรมสองศาสนา ที่เป็นลักษณะเด่นของชุมชนตะโหนด คือ “ประเพณีงานบุญสองศาสนา” ณ ศูนย์รวมใจ ไทยพุทธ-มุสลิม ซึ่งเป็นที่ตั้งของหลุมฝังศพ “ทวดโต๊ะละหมาด” เป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ เป็นผู้ปกป้องรักษา และคุ้มครองชาวตะโหนดให้อยู่เย็นเป็นสุข โดยจะจัดงานในวันที่ 15 เมษายนของทุกปี เพื่อให้ลูกหลาน อยู่ร่วมงานพร้อมหน้าพร้อมตากัน”

3. แหล่งเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการดูงานด้านการเลี้ยงผึ้ง ได้แก่ 1) สวนตานัง เป็นสวนเศรษฐกิจพอเพียง ที่เปิดให้การเรียนรู้แก่ผู้ที่สนใจ มีกิจกรรม หลายอย่างให้ทำ ทั้งชมสวน กินผักสด ๆ จุดเด่นของที่นี่ คือ การชิมชาชมสวน และ 2) กลุ่มเครือข่ายรักษผึ้งเขาบรรทัด มีจุดเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ฐานเรียนรู้การเลี้ยงผึ้งพันธุ์ ผึ้งโพรง ผึ้งชันโรงแบบธรรมชาติ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผึ้งและผึ้งชันโรงแบบธรรมชาติ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 ท่าน สรุปได้ว่า

“การดำเนินการตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และ ยั่งยืน ส่งเสริมให้เกิดครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น ในพื้นที่ชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายที่อยู่นอกพื้นที่ และการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน”

2. รูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง ต้องอาศัยรูปแบบการสื่อสารในหลากหลายช่องทาง เพราะให้ผลทางการสื่อสารที่แตกต่างกัน การเลือกใช้รูปแบบการสื่อสารที่สามารถส่งถึงผู้รับได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือส่งสารได้ในปริมาณมากพอ กับความต้องการของผู้รับสาร ก็นับว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสม

การสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด ได้มีการใช้การสื่อสาร ใน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสื่อสารโดยใช้สื่อดั้งเดิม ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อสิ่งพิมพ์ การสื่อสารแบบป้าย สื่อกิจกรรม และ 2) การสื่อสารในการใช้สื่อใหม่ ประกอบด้วย สื่อเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์

การสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด ใช้แบบดั้งเดิม เพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชน สร้างกระแส

ความสนใจ สร้างการรับรู้ข้อมูลในการมาท่องเที่ยวในชุมชน เพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้บริโภคมายาวนานหลายทศวรรษ และยังคงเป็นช่องทางที่พบมากที่สุดในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างความรับรู้ให้กับบุคคลภายนอกชุมชนว่า ชุมชนตะโหนดมีทรัพยากรที่สำคัญทางด้านการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีความสวยงาม ความบริสุทธิ์ วัฒนธรรมประเพณี ที่สำคัญ อาหารการกิน อธิปไตยของชุมชน ที่ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้เกิดการเดินทางไปเยี่ยมเยือน โดยการบอกเล่าเรื่องราวของคนในชุมชนเอง

ส่วนการสื่อสารแบบสื่อใหม่ ในการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชน ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก ผ่านเอกสารและสื่อประสมต่าง ๆ เช่น ภาพ เสียง ข้อความ ผ่านหน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาดำเนินงาน จัดกิจกรรมศึกษาดูงาน หรือเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนสามารถตรวจสอบรายการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่น่าสนใจ เป็นต้น

ส่วนการสื่อสารแบบสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้นำมาใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชุมชน โดยปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับงานด้านการท่องเที่ยวในทุกมิติ ทั้งรูปแบบ เทคนิค วิธีการ รวมทั้งกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อเสริมภาพลักษณ์ที่ดี และมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์และศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การยกระดับนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการสื่อสาร

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารเพื่อการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง ควรมี 2 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อในการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1 การสื่อสารโดยการใช้อย่างเดิม ชุมชนต้องมีการพัฒนาศักยภาพในด้านการใช้สื่อ ได้แก่ 1) สื่อบุคคล มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม การท่องเที่ยว โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ 2) สื่อกิจกรรม ควรมีหลากหลายรูปแบบให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน 3) สื่อสิ่งพิมพ์ต้องดำเนินการในหลายรูปแบบ เพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเผยแพร่ ลงในสื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และ 4) สื่อวิทยุกระจายเสียง ต้องนำเสนอเนื้อหาด้านการท่องเที่ยวและบริการด้านต่าง ๆ

1.2 การสื่อสารโดยการใช้อย่างใหม่ ชุมชนต้องมีการพัฒนาศักยภาพในด้านการใช้สื่อ ได้แก่ 1) สื่อเว็บไซต์

ชุมชนต้องพัฒนาเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว ให้ทันสมัย สร้างการรับรู้กิจกรรม มีการปรับปรุง อย่างต่อเนื่อง และ 2) สื่อสังคมออนไลน์ ต้องมีการนำเสนอกิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งเฟสบุ๊ก กลุ่มไลน์ วิตโอออนไลน์ (ยูทูบ) เพราะเป็นช่องทางที่เข้าถึงง่าย ตรงกลุ่มเป้าหมาย และค่าใช้จ่ายน้อย

2. แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับ 1) การสร้างเครือข่ายการสื่อสาร 2) การจัดทำแผนผัง และกิจกรรม การท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน 3) การพัฒนาระบบ การจัดการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์กิจกรรม เพื่อสร้างการรับรู้ อย่างต่อเนื่อง และ 4) การสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งด้านแนวคิด การดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทชุมชนเพื่อการสื่อสารการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง

จากผลการวิจัย พบว่า ชุมชนตะโหนดมีศักยภาพ มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับนักท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงชุมชนตะโหนดด้วยการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว และ รถโดยสารประจำทาง สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดปี มีปัจจัยอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวและ มีความปลอดภัยในชุมชน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม โดยเฉพาะทรัพยากรประเภท ประเพณีศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมประเภท ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ โบราณสถานและโบราณวัตถุ นอกเหนือไปจากทรัพยากรธรรมชาติ คือ ภูเขาและน้ำตก

วัฒนธรรมชุมชน มีเอกลักษณ์เฉพาะ กล่าวคือ ประชากรในชุมชนนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันอย่างดียิ่ง สามารถเป็นแบบอย่างให้ชุมชนต่าง ๆ เข้ามาศึกษาได้

ภูมิปัญญาชุมชน ชุมชนบ้านตะโหนดมีทุนบุคคลที่เป็นพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ครู ผู้นำชุมชน ที่สามารถให้ความรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีอยู่ ให้เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว การจัดการชุมชน คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และกำหนดทิศทางในการท่องเที่ยวชุมชน มีกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน เปิดโอกาสให้คนในชุมชน

มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและมีการกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kasemsuk (2018) พบว่า สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในสังคมหรือชุมชนได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะถือว่าเป็นส่วนที่จะช่วยให้กระบวนการสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นไปได้อย่างสะดวกขึ้น

2. รูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง

จากผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารโดยใช้สื่อดั้งเดิมเป็นการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์จุดท่องเที่ยวผ่านสื่อสารมวลชน ทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ และยังเป็นการสื่อสารทางเดียว ส่วนการสื่อสารโดยใช้สื่อใหม่ เป็นการใช้สื่อประเภทออนไลน์ ทำให้สามารถสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและเป็นการสื่อสารสองทางที่ผู้รับสารสามารถสื่อสารกลับได้ทันที สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuldilok (2017) พบว่า สื่อใหม่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมต่อผู้คนธรรมดาให้กลายเป็นสังคมทางความคิดที่มีพลังอันแข็งแกร่ง จนกระทั่งสามารถเคลื่อนไหวและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้โดยมีการร่วมมือกันอย่างกว้างขวางและรวดเร็วกว่าที่เคยเป็นมา

การดำเนินการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง นอกจากการเผยแพร่ข้อมูลผ่านรูปแบบการสื่อสาร แบบดั้งเดิมแล้ว ยังมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชนผ่านการใช้สื่อใหม่ในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวชุมชน และใช้การบอกต่อของนักท่องเที่ยว ที่ได้มาท่องเที่ยวในชุมชนบอกต่อไปในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Eiamrit (2016) พบว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นเสมือนพื้นที่สาธารณะที่คนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ และแบ่งปันข้อมูลให้กับผู้อื่น ที่อยู่ในเครือข่ายผ่านทางอินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ หลายประเภท เช่น เว็บบล็อก เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ เว็บไซต์แบ่งปันวิดีโอ ไมโครบล็อก และสารานุกรมเสรี เป็นต้น ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารในกลุ่มคนจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว เมื่อเทียบกับสื่อหลัก และกระแสความนิยมในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่สามารถเชื่อมโยงและชักชวนสมาชิกใหม่ ๆ เข้ามาในสังคมออนไลน์ได้โดยง่าย

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง ให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพ มี 2 แนวทาง ได้แก่

3.1 การสื่อสารภายในชุมชน ต้องมีกลุ่มคนที่ทำงานด้านการสื่อสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการฝึกฝนอบรมให้มีความรู้และทักษะในด้านการสื่อสาร ทั้งการส่งสารและการรับสาร การใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต การใช้คอมพิวเตอร์ต่าง ๆ โดยเน้นความรู้และความเข้าใจในหลักการและวิธีการสื่อสารแบบสองทาง การสื่อสารแบบให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม และให้ความสำคัญของข้อมูลและแหล่งข้อมูลชุมชน ปรับกลยุทธ์การใช้สื่อและช่องทางที่หลากหลาย เพื่อผสมผสานการสื่อสาร ใช้การประสานแนวคิดระหว่างของเก่าและของใหม่ในการสื่อสาร และการสื่อสารที่พลิกแพลงและยืดหยุ่นตามบริบทชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Piemkaroon (2019) ที่ได้ศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านสื่อและการสื่อสาร เริ่มจากการเปลี่ยนผ่าน ของเทคโนโลยีสื่อสารที่รวดเร็ว เข้าสู่ยุคที่เรียกว่า Internet of Things ยุคแห่งการเชื่อมต่อ หลอมรวม บูรณาการ ตลอดจน การข้ามสื่อ อีกทั้งยังส่งผลต่ออุตสาหกรรมสื่อและระบบการโฆษณาที่ต้องพัฒนาและปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลง ผู้ผลิตสื่อท่องเที่ยวในฐานะ ผู้ส่งสารก็ต้องมีการปรับกลยุทธ์ ปรับการนำเสนอเนื้อหา ประยุกต์การใช้สื่อท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความเป็นไปของภูมิทัศน์สื่อ ตลอดจนผู้รับสาร ในฐานะ ผู้เสพสื่อที่ไม่อาจจะเสพสื่อประเภทใดก็ตาม มักมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลาอย่างมีนัยสำคัญ

3.2 การสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องภายนอกชุมชน ชุมชนตะโหนดต้องพัฒนาศักยภาพ ด้านการสื่อสาร การท่องเที่ยวกับองค์กรหรือบุคคลภายนอก เช่น หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ การจัดสรรงบประมาณ เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีการสนับสนุนเงินทุนและงบประมาณผ่านหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลหรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chimplee (2016) พบว่า แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวต้องมีการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน แกะไขจุดอ่อนของหมู่บ้าน โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้ที่มี

ประสบการณ์ หรือเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มาร่วมเป็นแรงสำคัญ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ของหมู่บ้านให้มีความรู้ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมวางแผน โดยต้องยึดว่า ทุกกระบวนการของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วม ลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน

สรุป

ปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ในชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีการแข่งขันทางการตลาดสูง ผู้เกี่ยวข้องในภาคกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวชุมชน จึงต้องเร่งสร้างความแตกต่าง สร้างเอกลักษณ์ จุดเด่น หรือจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิถีชีวิตชุมชน การพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารของชุมชน ตะโหนด ด้วยกิจกรรมการสร้างเสริมความสามารถ ด้านการสื่อสาร จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวชุมชน สามารถนำมาปรับใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น การจัดทำ นำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ เว็บบล็อก เครือข่ายสังคม แอปพลิเคชันต่าง ๆ สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะโหนด จังหวัดพัทลุง เกิดขึ้นจากความต้องการของคนในชุมชน ที่ต้องการที่จะพัฒนาชุมชน ให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว โดยนำทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนทางด้านวัฒนธรรมประเพณี และทุนที่เป็นทรัพยากรบุคคล ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน มาจัดการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาต่อยอด จัดระบบ และกระบวนการที่เหมาะสม เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว องค์ประกอบสำคัญในกระบวนการจัดการการสื่อสาร เพื่อการจัดการการท่องเที่ยว เริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบทชุมชนและประเมินศักยภาพของชุมชน ออกแบบกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการใช้สื่อของชุมชนอย่างแท้จริง โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบเนื้อหากิจกรรม และได้รับการสนับสนุน การพัฒนาศักยภาพในการเป็นนักสื่อสารชุมชน ที่มีความรู้และทักษะ ในด้านการสื่อสาร ทั้งการส่งสาร และการรับสารต่าง ๆ ด้านแนวทางการพัฒนารูปแบบ การสื่อสาร ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และคนในชุมชน สื่อมวลชน ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาโดยยึดหลักการ 3 ข้อ ขององค์การยูเนสโก ได้แก่ 1) การเข้าถึง (Access) หมายถึง ประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงการให้บริการต่าง ๆ แก่ชุมชน สิทธิในการเข้าถึงสื่อประเภทต่าง ๆ และ สิทธิในการเลือกรับข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง รวมถึงการมีช่องทาง

ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ 2) การบริหารจัดการตนเอง (Self-Management) หมายถึง ประชาชนสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการสื่อสารในทุกระดับ ตั้งแต่ การร่วมคิดร่วมวางแผนการสื่อสารภายในชุมชน ร่วมบริหารจัดการจนถึงร่วมในกระบวนการผลิตสื่อภายในชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจของประชาชนในชุมชน ที่มีสิทธิในการตัดสินใจ ด้วยตนเองในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ การคิด การกำหนดนโยบาย การวางแผน และการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถวางแผนการใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งการใช้สื่อดั้งเดิมและการใช้สื่อใหม่ และหาแนวทางการพัฒนา การสื่อสารได้อย่างเหมาะสม และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนตะโหนดมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ต้องให้ความสำคัญกับนโยบายการประชาสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และควรมีการจัดทำแผนงานประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในระยะยาว เน้นการนำเสนอเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ควบคู่ไปกับ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ให้มีการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การบรรจุแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงในโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมมากขึ้น และมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อการแลกเปลี่ยนและพัฒนาร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาด้านการสื่อสารของชุมชนท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงโดยรอบ เพื่อพัฒนาส่งเสริม และขยายเครือข่ายชุมชนด้านการท่องเที่ยว

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้รับสาร พฤติกรรมการท่องเที่ยว การรับรู้เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น และสามารถนำมาใช้ ในการออกแบบสารและเลือกช่องทางการสื่อสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

- Chimlee, K. (2016). The development of village cultural tourism in Ban Takhu Pak Thong Chai District Nakhon Ratchasima Province. *Research Community Journal Nakhon Ratchasima Rajabhat University*, 10(1), 7-19. [in Thai]
- Eiamrit, W. (2016). Online social networks behavior and ethic of students in Burapha University. *Journal of Humanities and Social Sciences. Burapha University*, 24(46), 101-117. [in Thai]
- Kasemsuk, C. (2018). Public participation approach for sustainable community development. *Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 26(50), 169-186. [in Thai]
- Khunweechuay, M., & Sukphan, N. (2011). Cultural compatibility between Thai – Buddhist and Thai – Muslim in Province of Pattalung. *Academic Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 30(1), 223-224. [in Thai]
- Kuldilok, P. (2017). Social movement via new media in the age of globalization. *Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 25(49), 59-77. [in Thai]
- Piemkaroon, P. (2019). Media Landscape under the tourism communication context. *Journal of Social Communication Innovation Srinakharinwirot University*, 7(1), 113-119. [in Thai]
- Servaes, J., Jacobson, T. A., & White, S. A. (1996). *Participatory Communication for Social Change*. California: Sage.
- Sitthanon, K. (2016). Thai Tourists Lifestyle, media and purchasing intention for tourism products and services. *Journal of Communication and Management NIDA*, 2(1), 1-17. [in Thai]
- Tancharoen, S. (2018). Community based tourism management and sustainable tourism development of Bangkantaek community Samut Songkhram Province. *Academic Journal Phetchaburi Rajabhat University*, 8(2), 32-41. [in Thai]

การศึกษาความสัมพันธ์แบบคาโนนิคัลระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจ
เชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต
A Study of Canonical Correlation between Service Quality and
Consumer Behavioral Intention of Spa Business Customers in
Phuket Province

หิรัญญา กลางนุรักษ์*

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ประสพชัย พสุนนท์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*e-mail : hiranya.k@pkru.ac.th

Hiranya Klangnurak

Faculty of Management Science, Phuket Rajabhat University

Prasopchai Pasunon

Faculty of Management Science, Silpakorn University

Received: November 11, 2021, Revised: December 27, 2021, Accepted: January 21, 2022

บทคัดย่อ

จังหวัดภูเก็ตเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับโลกและมีแนวโน้มการขยายตัวของธุรกิจเพื่อสุขภาพ ที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้จังหวัดภูเก็ตมีธุรกิจสปาในโรงแรมและรีสอร์ทเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการแข่งขันสูง และผู้ประกอบการย่อมมีความคาดหวังให้ลูกค้ามีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการและกลับมาใช้บริการซ้ำ หรือบอกต่อ เพื่อเป็นการรักษากลุ่มลูกค้าให้ยังคงอยู่ต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการในแต่ละด้านที่มีผลซึ่งกันและกันกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมจะสามารถนำไปวางกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจสปา การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบคาโนนิคัลระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้ที่เคยมาใช้บริการธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 420 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างตามความสะดวก ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล เท่ากับ 0.702 โดยคุณภาพการบริการมีค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคัล ระหว่าง 0.748 - 0.943 ผู้ที่เคยมาใช้บริการธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ตให้ความสำคัญกับการรู้จักและเข้าใจลูกค้ามากที่สุด ส่วนความตั้งใจเชิงพฤติกรรมมีค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคัล เท่ากับ 0.967 และ 0.880 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้งมากที่สุด จากผลการวิจัยผู้ประกอบการควรพิจารณาหลักการแรกสุดที่จะทำให้ธุรกิจบริการให้เป็นเลิศได้ คือ การรู้จักและเข้าใจความรู้สึกของลูกค้า การเอาใจใส่กับลูกค้าเป็นรายบุคคลเป็นการนำเสนอบริการที่เป็นส่วนตัวหรือตรงตามความต้องการของลูกค้าแต่ละรายเพื่อแสดงว่า ลูกค้าเป็นคนพิเศษ ลูกค้าอยากให้ผู้ใช้บริการเข้าใจและให้ความสำคัญกับผู้ใช้บริการ

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์แบบคาโนนิคัล คุณภาพการบริการ ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ธุรกิจสปา

Abstract

Phuket is one of the world's famous tourist destinations and has a growing trend of health business which has continually generated incomes for the country. Consequently, Phuket has lots of spa business and high competition, and entrepreneurs expect customers are satisfied with the service quality and have the intention to re-visit or recommending others to keep the customers. Therefore, the researcher is interested to study the relationship between related aspects of service quality and consumer behavioral intentions that help formulating marketing strategies for spa businesses. This research aims to analyze the canonical correlation between service quality and consumer behavioral intention of spa businesses in Phuket. Four hundred and twenty people experiencing spa business in Phuket were selected as a sample by convenience sampling. A questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed by using a descriptive statistic including frequency, percentages, mean, standard deviation and the canonical correlation analysis. The research finding highlighted that the canonical correlation coefficient of the relation between service quality and customer behavioral intentions were 0.702. The canonical loading factor of service quality were 0.748–0.943. The clients stressed on the importance of customer empathy and thus the business can gain customer loyalty. The canonical loading factor of consumer behavior intentions were 0.967 and 0.880 respectively. The findings showed that the first factor of service quality to be considered by entrepreneurs is empathy for individual customers to suit their needs to show that they are special. They want to be understood and taken care of from the service providers.

Keywords: The Canonical Correlation, Service Quality, Consumer Behavioral Intention, Spa Business

บทนำ

ปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความหลากหลายที่น่าสนใจ คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ความสำคัญต่อการรักษาสุขภาพโดยใช้บริการการอาบน้ำแร่หรือสปา และการนวดแผนโบราณ เป็นต้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางแผนเชิงรุกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)

ธุรกิจสปาเป็นบทบาทสำคัญในกลุ่มธุรกิจเชิงส่งเสริมสุขภาพด้านความงามและการดูแลสุขภาพ จากสถิติการสำรวจพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย คือ สปา มีค่าใช้จ่ายสูงถึง 794.7 ล้านบาทต่อหัวต่อคนต่อปี (Global Wellness Tourism Economy, 2020) ด้วยอัตราเติบโตของธุรกิจสปา ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนมาจากจำนวนประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสปา มีการแข่งขันในตลาดสูงตาม ดังนั้นการแข่งขันหลักในตลาดธุรกิจสปาจึงเน้นไปที่คุณภาพของมาตรฐานการบริการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่ง ผู้ประกอบการที่มีลูกค้าเป้าหมายในระดับ Hi-End จำเป็นต้องมีการประเมินเรื่องคุณภาพการ

บริการเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริการในการสร้างความพึงพอใจ (Customer Satisfaction) สูงสุด และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับลูกค้า (Customer Relationship) เพื่อให้ส่งผลถึงความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของลูกค้าที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำหรือส่งต่อความพึงพอใจไปยังลูกค้าท่านอื่น ๆ (Klunpakdee, 2018)

ภูเก็ตเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับโลกและมีแนวโน้มการขยายตัวของธุรกิจเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะธุรกิจสปาในโรงแรมและรีสอร์ทที่สร้างรายได้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีโอกาสในการขยายฐานนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการธุรกิจการส่งเสริมสุขภาพหลายประเภท ทั้งธุรกิจโรงแรมที่พักที่มีการบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ปัจจุบันกลยุทธ์การตลาดส่วนใหญ่ของธุรกิจสปาจะเน้นการนำเสนอการบริการที่มีความเหมาะสมการออกแบบเฉพาะบุคคลให้แก่ลูกค้า (Tailor-made) เน้นคุณภาพของการบริการเป็นหลัก (Aksornpairoj, Weerakit, Chaiyasain, & Sonpiam, 2020)

ในการดำเนินธุรกิจผู้ประกอบการย่อมหวังให้ลูกค้ากลับมาซื้อหรือใช้บริการ และรักษากลุ่มลูกค้าให้ยังคงอยู่ต่อไป

รวมทั้งมีความจงรักภักดีต่อสินค้าหรือบริการ ในธุรกิจสปา ก็เช่นกัน มีความต้องการให้ผู้ให้บริการกลับมาใช้/ซื้อบริการเพิ่มเติมจนกลายเป็นความต่อเนื่องโดยการตัดสินใจใช้บริการซ้ำจะขึ้นอยู่กับคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของลูกค้าที่ได้รับผลประโยชน์ ด้วยเหตุที่การบริการที่ดีเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพขององค์กรในมิติคุณภาพการบริการ ดังนั้นสำหรับคุณภาพในการบริการของธุรกิจสปา ความสวยงาม ความสะอาดของสถานประกอบการ การจัดสัดส่วนของการบริการและการมีป้ายบอกอย่างชัดเจน การแต่งกายของพนักงาน ความรวดเร็ว ความถูกต้องในการตอบสนองแก่ลูกค้าของพนักงาน

วรรณกรรมในอดีตยังแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ความไว้วางใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำ (Arlanda, & Suroso, 2018) นอกจากนี้ หากธุรกิจมีการรักษามาตรฐานการบริการ ลูกค้าเกิดความประทับใจส่งผลให้อยากกลับมาใช้บริการซ้ำอีก และแนะนำบอกต่อ (Taylor, & Baker, 1994) ดังนั้นจึงเป็นเรื่องน่าสนใจ หากจะได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบคาโนนิคอลเพื่อจะได้ศึกษาความสัมพันธ์ในแต่ละมิติระหว่างคุณภาพการบริการ โดยเลือกใช้มิติของคุณภาพการบริการ 5 มิติ คือ ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) ความเชื่อถือได้ (Reliability) การตอบสนองต่อลูกค้า (Responsiveness) การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance) และการรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Empathy) (Parasuraman, Zeithaml, & Berry, 1985) ที่มีผลซึ่งกันและกันกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมใน 2 มิติ คือ ด้านความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ เพราะจะช่วยอธิบายว่า คุณภาพการบริการในด้านใดที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมมากที่สุด และสามารถนำไปวางกลยุทธ์ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการและผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในภาคธุรกิจของหน่วยงาน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริการของธุรกิจสปาให้มีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของลูกค้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบคาโนนิคอลระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสรุปตัวแปรหลักได้ดังนี้

คุณภาพการบริการ (Service Quality)

มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับ การรับรู้ด้านคุณภาพการให้บริการ โดยเฉพาะงานวิจัยของ Zeithaml, Parasuraman, & Berry (1985) ที่มุ่งศึกษาแบบเจาะจงกลุ่ม (Focus Group Research) โดยวัดคุณลักษณะ 10 ประการ และให้ผู้บริโภคเป็นผู้ประเมินคุณลักษณะนั้น และผลการประเมินคุณภาพการบริการของผู้บริโภค พบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และมีตัวแปร 5 ตัว ดังนี้ เป็นตัวแปรที่มีความแข็งแกร่งในการนำมาใช้ประเมินด้านคุณภาพของการบริการ รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์แบบคาโนนิคอลระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยได้ใช้มิติ 5 ด้านของคุณภาพการบริการในการศึกษาดังนี้ (1) ด้านกายภาพ (Tangibles) ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ภายในธุรกิจสปา การแต่งกายของพนักงานผู้ให้บริการ (2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) สามารถให้บริการได้ตามคำโฆษณา เชื่อถือได้และมีความถูกต้องแม่นยำ (3) การตอบสนอง (Responsiveness) พนักงานมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้มาใช้บริการและให้บริการที่รวดเร็วและยังรวมไปถึงการแก้ปัญหาในการให้บริการด้วย เช่น สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็วตรงตามความต้องการของผู้มาใช้บริการได้ (4) การรับประกัน (Assurance) ผู้ประกอบการ พนักงานให้บริการมีความรู้รวมถึงความสามารถในการให้บริการของพนักงานสปา ที่ทำให้ลูกค้ารู้สึกไว้วางใจ มั่นใจในการมาใช้บริการ และ (5) ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ให้ความสนใจ เอาใจใส่ผู้มาใช้บริการ เข้าใจความต้องการของลูกค้า ซึ่งคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ความไว้วางใจ การกลับมาใช้บริการซ้ำ และการบอกต่อ (Arlanda, & Suroso, 2018) ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว คุณภาพการบริการ ความเชื่อถือในแบรนด์ ความพึงพอใจต่อสถานที่และความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กัน (Zhao, 2016) นอกจากนี้ยังพบว่า คุณภาพการให้บริการด้านการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ และด้านความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำและบอกต่อ (Ninlaput, 2018)

ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention)

ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม หมายถึง ความตั้งใจที่จะพยายามทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งเป็นปัจจัยการจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เป็นตัวบ่งชี้ว่า บุคคลได้ทุ่มเทความพยายามที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น (Ajzen, 1991) ด้วยความยินดีและเต็มใจที่จะใช้บริการ แนะนำบุคคลอื่นให้มาใช้บริการ และการ

กลับมาใช้บริการนั้นอีก (Cao, & Chen, 2011) เช่นเดียวกับ Cronin, Brady, & Hult (2000) กล่าวว่า การกลับมาใช้บริการซ้ำ หมายถึง การที่ลูกค้าเคยซื้อสินค้าหรือบริการแล้วเกิดความพึงพอใจและกลับมาซื้อซ้ำ และมีการบอกเล่าถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับเกี่ยวกับสินค้าและบริการต่อผู้อื่น อย่างไรก็ตามความตั้งใจเชิงพฤติกรรมเป็นความรู้สึกและพฤติกรรมที่เกิดจากทัศนคติ การรับรู้ และบรรทัดฐานของแต่ละคน Robinson, & Etherington (2006) การศึกษาความตั้งใจเชิงพฤติกรรมจึงเป็นแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมในอนาคตที่ลูกค้าจะแสดงออกด้วยการกลับมาใช้บริการซ้ำหรือการบอกต่อแก่บุคคลอื่น (Oliver, 1999) จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะศึกษาความสัมพันธ์แบบคาโนนิคอลของคุณภาพการบริการของธุรกิจสปา ในจังหวัดภูเก็ต 5 มิติที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง (Re-visit Intention) เป็นการแสดงถึงความตั้งใจที่ลูกค้ามีต่อธุรกิจสปา และตั้งใจจะเดินทางกลับมาใช้บริการอีกในอนาคต และมิติที่สองคือ ความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ (Recommendation Intention) เป็นพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นหลังจากการได้รับบริการ ซึ่งเป็นการบอกต่อ การแนะนำ หรือเล่าประสบการณ์ความประทับใจในเชิงบวกให้แก่บุคคลอื่น ๆ เพื่อให้เดินทางไปใช้บริการธุรกิจสปาที่ตนเองประทับใจ การที่ลูกค้าจะใช้บริการอีกครั้ง หรือบอกต่อขึ้นอยู่กับความรู้คุณค่าของการบริการครั้งแรก Bolton, Kahn, & Bramlett (2000) กล่าวไว้ว่า การซื้อในครั้งแรกมีผลโดยตรงต่อการซื้อในครั้งต่อ ๆ ไป การบอกต่อ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับทัศนคติการรับรู้คุณภาพการบริการ

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ ผู้ที่เคยมาใช้บริการธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ตที่เดิม มากกว่า 1 ครั้งขึ้นไป ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้

ขนาดและการสุ่มตัวอย่าง

การคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ตามสูตรของ Cochran (1977) โดยกำหนดสัดส่วนประชากรเท่ากับ 0.50 ($P = 0.50$ ซึ่งมีค่าสูงสุด) และกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% แทนค่าได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 385 คน โดยประมาณ อย่างไรก็ตามเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่น และเพื่อความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงจัดทำแบบสอบถาม

จำนวน 420 ชุด ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างตามความสะดวก และมีการคัดกรองด้วยคำถามเบื้องต้น (Screening Questions) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการอย่างแท้จริง โดยมีการสอบถามว่าท่านเคยใช้บริการธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ตหรือไม่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ท่านเคยใช้บริการธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ตหรือไม่ และรายการที่ใช้บริการในธุรกิจสปา 2) คุณภาพการบริการ 5 มิติ ดังนี้ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า การรู้จักและเข้าใจลูกค้า โดยดัดแปลงข้อคำถามมาจาก Parasuraman, Zeithaml, & Berry, 1985; Arlanda, & Suroso, (2018); Zhao (2016); Leong, Lim, Korzh, Pietri, & Goh (2015) 3) ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม 2 มิติ ดังนี้ ความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ โดยดัดแปลงข้อคำถามมาจาก Bolton, Kannan, & Bramlett (2000); Cronin, Brady, & Hult (2000); Oliver, (1999) ข้อคำถามเป็นลักษณะมาตรวัดตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) โดยผู้ศึกษากำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ 5 ระดับมากที่สุด และ 1 น้อยที่สุด และ 4) เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอข้อเสนอแนะ โดยมีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการนำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนี IOC (Index of Item Objective Congruence) รวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84 รวมถึงมีการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อหาความเชื่อมั่น และได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990) ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามเกณฑ์ มีค่า 0.7 ขึ้นไป แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้โดยรวมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ <http://docs.google.com> โดยการทำ QR Code แบบสอบถามและติดต่อธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ตเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการฝากเก็บข้อมูลจากผู้ที่มาใช้บริการ และส่งลิงก์แบบสอบถามขอความอนุเคราะห์ทำแบบสอบถามผ่าน Chat Messenger และ Application Line ส่วนตัว กระจายแบบสอบถามโดยปราศจากความลำเอียง (Bias)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดความหมายของการประเมินค่าโดยใช้การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยโดยวิธีแบ่งตามอัตราภาคขึ้นตามแนวคิดของ Best, & Kahn (2006) ดังนี้ (4.51–5.00 มากที่สุด, 3.41–4.20 มาก, 2.61–3.40 ปานกลาง, 1.81–2.60 น้อย และ 1.00–1.80 น้อยที่สุด) และวิเคราะห์สหสัมพันธ์ค่าโคโรลเลชันระหว่างคุณภาพการบริการกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา โดยใช้สถิติทดสอบ คือ สหสัมพันธ์ค่าโคโรลเลชัน (Canonical Correlation) โดยผู้วิจัยเลือกพิจารณาความสัมพันธ์โครงสร้างที่มีขนาดความสัมพันธ์สูงมากตามที่ Sherry, & Hensen (2005) ได้เสนอไว้ว่าจะต้องมีค่าความสัมพันธ์มากกว่าหรือเท่ากับ .45 และช่วงเกณฑ์ แบ่งอยู่ในช่วง .30 - .50 หมายถึง มีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง .51 - .70 หมายถึง มีขนาดความสัมพันธ์สูง และ .71 - 1.00 หมายถึง มีขนาดความสัมพันธ์สูงมาก

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์สหสัมพันธ์ค่าโคโรลเลชันระหว่างคุณภาพการบริการกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา เป็นดังนี้

1. ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 420 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 266 คน (ร้อยละ 63.33) มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 169 คน (ร้อยละ 40.24) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 250 คน (ร้อยละ 59.52) ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 173 คน (ร้อยละ 41.19) มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท จำนวน 144 คน (ร้อยละ 34.29) และใช้บริการนวดแผนไทย/นวดประคบสมุนไพรบ่อยที่สุด จำนวน 193 คน (ร้อยละ 45.95)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต (ตารางที่ 1 และ 2)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลคุณภาพการบริการ (N=420)

คุณภาพการบริการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความเป็นรูปธรรมของบริการ (X1)	4.59	0.53	มากที่สุด
ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (X2)	4.54	0.59	มากที่สุด
การตอบสนองต่อลูกค้า (X3)	4.56	0.54	มากที่สุด
การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (X4)	4.60	0.56	มากที่สุด
การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (X5)	4.51	0.56	มากที่สุด
รวม	4.56	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริการพบว่า ผู้ใช้บริการธุรกิจสปามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า

เฉลี่ยเท่ากับ 4.56 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.60 และการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4.51 แต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (N=420)

ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง (Y1)	4.34	0.65	ระดับมาก
ความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ (Y2)	4.46	0.61	ระดับมาก
รวม	4.40	0.63	ระดับมาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม พบว่า ผู้ใช้บริการธุรกิจสปา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความตั้งใจเชิงพฤติกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.46 และความ

ตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4.34 และอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3. ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คานอนิคระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คานอนิคระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต

Canonical Function	Canonical Correlation (Rc)	Canonical (Rc2)	Wilk's Lambda	Eigenvalue	F	p-value
1	0.702	0.493	0.487	0.974	35.73	.000
2	0.195	0.038	0.961	0.039	4.09	.003

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสหสัมพันธ์คานอนิคระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต 2 ฟังก์ชัน ดังนี้ ฟังก์ชันคานอนิคที่ 1-2 มีค่าสหสัมพันธ์คานอนิคเท่ากับ 0.702

และ 0.195 ตามลำดับ และทั้ง 2 ฟังก์ชัน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม ตามแนวทางของ Sherry, & Hensen (2005) จะใช้เฉพาะฟังก์ชันที่ 1 เนื่องจากมีค่า Rc มากกว่า .070 หมายความว่า มีขนาดความสัมพันธ์สูง

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์คานอนิคของตัวแปรคานอนิคฟังก์ชันที่ 1

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์คานอนิคมาตรฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์โครงสร้าง
คุณภาพการบริการ		
ความเป็นรูปธรรมของบริการ (X1)	0.097	0.783
ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (X2)	0.322	0.853
การตอบสนองต่อลูกค้า (X3)	0.394	0.884
การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (X4)	-0.479	0.748
การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (X5)	0.697	0.943
ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม		
ความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง (Y1)	0.695	0.967
ความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ (Y2)	0.371	0.880

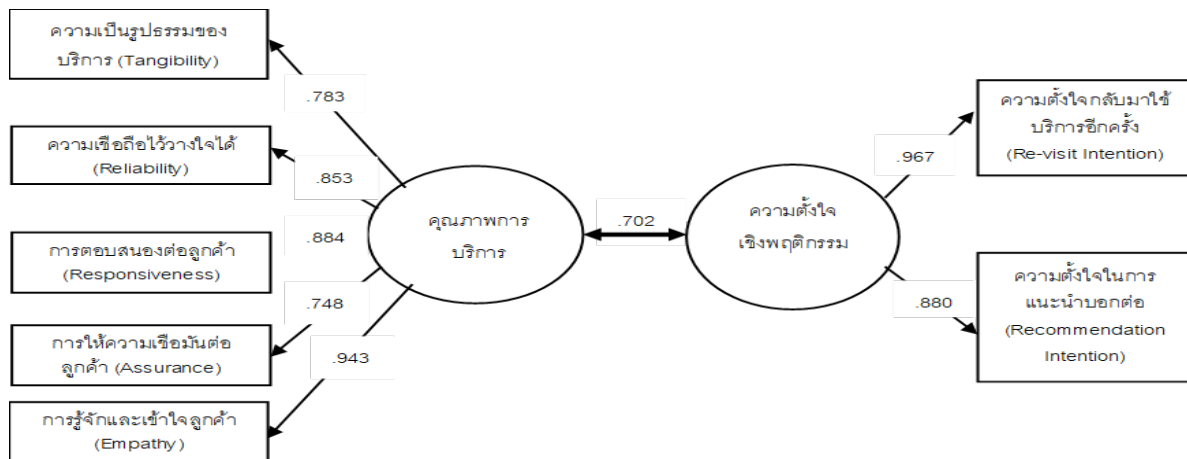
จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสหสัมพันธ์คานอนิคที่มีความหมายเชิงสถิติและขนาดความสัมพันธ์สูงมาก คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคานอนิคฟังก์ชันที่ 1 ซึ่งเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์โครงสร้าง พบว่า ค่าน้ำหนักคานอนิคของชุดตัวแปรคุณภาพการบริการ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.748 - 0.943 โดยค่าน้ำหนักคานอนิคที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ การรู้จักและเข้าใจลูกค้า รองลงมา คือ การตอบสนองต่อลูกค้า ความเชื่อถือไว้วางใจได้ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ และการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า ตามลำดับ และ ค่าน้ำหนักคานอนิคของชุดตัวแปรความตั้งใจเชิงพฤติกรรม พบค่าน้ำหนัก

คานอนิคของความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และ ความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ เท่ากับ 0.967 และ 0.880 ตามลำดับ เมื่อนำข้อมูลมาพิจารณาโดยอาศัยเกณฑ์ของ Sherry, & Hensen (2005) ในการพิจารณาขนาดของความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์โครงสร้าง พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์สูงมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเขียนเป็นภาพความสัมพันธ์คานอนิคฟังก์ชันที่ 1 (รูปที่ 1) และพบว่า สหสัมพันธ์คานอนิคที่มีความหมายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคานอนิค ซึ่งเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์โครงสร้าง พบว่า

ตัวแปรคานิคอลอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรคุณภาพการบริการได้สูงมากทั้ง 5 ตัว คือ การรู้จักและเข้าใจลูกค้า การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ความเป็นรูปธรรมของบริการ และการให้ความเชื่อถือไว้วางใจได้

ต่อลูกค้า ตามลำดับ และตัวแปรคานิคอลอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความตั้งใจเชิงพฤติกรรมได้สูงมากทั้ง 2 ตัวแปร คือ ความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ ตามลำดับ

รูปที่ 1 รูปแบบความสัมพันธ์ของชุดตัวแปรคุณภาพการบริการกับชุดตัวแปรความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปาจังหวัดภูเก็ต

ดังนั้นการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพการบริการ 5 ด้าน และความตั้งใจเชิงพฤติกรรม 2 ด้าน ได้ฟังก์ชันคานิคอล 1 ฟังก์ชัน โดยฟังก์ชันคานิคอลมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า ชุดตัวแปรคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับชุดตัวแปรความตั้งใจเชิงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (R_c) เท่ากับ 0.702 หมายถึง มีขนาดความสัมพันธ์สูง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์แบบคานิคอลระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต ได้ผลการวิจัยค่าน้ำหนักความสัมพันธ์ในแต่ละมิติของตัวแปรคุณภาพการบริการทั้ง 5 มิติที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมทั้ง 2 มิติ โดยให้ค่าน้ำหนักความสำคัญคานิคอลของคุณภาพการบริการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในมิติด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีค่าน้ำหนักมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanjan (2019) ได้ศึกษา เรื่อง อิทธิพลคุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่า และภาพลักษณ์ ต่อความเต็มใจที่จะจ่ายต่อสินค้าและบริการผ่านความพึงพอใจของลูกค้าของธนาคารออมสิน เขตภาคตะวันตก พบว่า ปัจจัยที่ผู้บริการให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกในคุณภาพการบริการ คือ พนักงานสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ

ในการให้บริการรวมถึงพนักงาน รู้จักเข้าใจลูกค้าและสามารถตอบสนองต่อลูกค้าได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ninlaput (2018) ได้ศึกษา เรื่อง คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้ซ้ำของผู้รับบริการโรงพยาบาลเปาโลรังสิต พบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้ซ้ำของผู้รับบริการโรงพยาบาลเปาโลรังสิตมากที่สุดเช่นกัน ดังนั้น หากผู้ประกอบการธุรกิจสปาต้องการให้ผู้ใช้บริการไว้วางใจ และมีความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ในด้านความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการในด้านการรู้จักและเข้าใจความรู้สึกของลูกค้าเป็นสิ่งที่แรก เช่นเดียวกับ Zhao (2016) ที่พบว่า ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว คุณภาพการบริการ ความเชื่อถือในแบรนด์ ความพึงพอใจต่อสถานที่ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กัน

การศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญคานิคอลของความตั้งใจเชิงพฤติกรรม พบว่า ความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้งมีค่าน้ำหนักมากที่สุด เป็นการแสดงถึงความตั้งใจที่ผู้ใช้บริการมีต่อสถานประกอบการ และตั้งใจจะเดินทางกลับมาใช้บริการอีกในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mensah, & Mensah (2018) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจของลูกค้าและการกลับมาซื้อซ้ำ

ในร้านอาหารที่มหาวิทยาลัย Cape Coast Campus ในประเทศกานา พบว่า คุณภาพการบริการมีผลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำที่ร้านอาหารในอนาคต ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การที่ผู้ใช้บริการจะตัดสินใจใช้บริการซ้ำนั้นเป็นผลมาจากคุณภาพการบริการที่ดี เช่นเดียวกับ Cronin et al., (2000) ได้กล่าวว่า การกลับมาใช้บริการซ้ำ หมายถึง การที่ลูกค้าเคยซื้อสินค้าหรือบริการแล้วเกิดความพึงพอใจและกลับมาซื้อซ้ำ และมีการบอกเล่าถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับเกี่ยวกับสินค้าและบริการต่อผู้อื่น ดังนั้น การที่ผู้ใช้บริการจะมีความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้งนั้น ขึ้นอยู่กับการรับรู้คุณค่าของการบริการในครั้งแรก

สรุป

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์แบบคาโนนิคอลระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต พบว่า ตัวแปรทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์กัน โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คาโนนิคอลระดับสูงมาก กล่าวได้ว่า คุณภาพการบริการเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลกับปัจจัยการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ตอย่างมาก ประกอบด้วย การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Empathy) การตอบสนองต่อลูกค้า (Responsiveness) ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) และการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance) ต่างเป็นองค์ประกอบด้านคุณภาพการบริการที่สำคัญที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการและกลับมาใช้บริการซ้ำ และมีความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ ดังนั้นหากผู้ประกอบการธุรกิจสปาสามารถสร้างคุณภาพการบริการให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการได้ จะส่งผลให้ผู้ใช้บริการมีความประทับใจโดยมีความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และแนะนำบอกต่อแก่บุคคลอื่น

ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์แบบคาโนนิคอลระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา จังหวัดภูเก็ต ก่อให้เกิดประโยชน์ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ประโยชน์เชิงวิชาการและ 2) ประโยชน์ทางการบริหารจัดการที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรในด้านของการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนให้เกิด การบริการที่มีคุณภาพ และส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนองค์กรให้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้

ประโยชน์ทางวิชาการ

งานวิจัยนี้ได้ขยายการศึกษาคุณภาพบริการในธุรกิจสปาแต่ละมิติที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ซึ่งใช้รูปแบบในการวัดความสัมพันธ์แบบคาโนนิคอลระหว่างคุณภาพการบริการของธุรกิจสปา (ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า การรู้จักและเข้าใจลูกค้า) กับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการธุรกิจสปา (ความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำอีกครั้ง ความตั้งใจในการแนะนำบอกต่อ) โดยสามารถนำไปสู่คุณภาพการให้บริการที่ดีในสายตาของผู้มาใช้บริการ และภาพลักษณ์ตราสินค้า และท้ายที่สุดจะส่งผลต่อความเต็มใจที่จะมาใช้บริการซ้ำอีกในครั้งต่อไป

ประโยชน์ทางการบริหารจัดการ

1. จากผลการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมความต้องการของลูกค้าที่มาใช้บริการธุรกิจสปาอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสปาสามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนทางกิจกรรมส่งเสริมการขายให้กับธุรกิจสปาได้
2. ผู้ประกอบธุรกิจสปาสามารถนำผลการศึกษาค้นคว้าคุณภาพการบริการสปา (ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า การรู้จักและเข้าใจลูกค้า) นำมาปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการของธุรกิจสปาเพื่อตอบสนองลูกค้าที่มาใช้บริการในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาให้ค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคอลของคุณภาพการบริการ พบว่า ผู้ที่เคยใช้บริการธุรกิจสปาให้ความสำคัญกับการรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Empathy) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้บริการจะต้องมีความเข้าใจในความต้องการของผู้นมาใช้บริการเพราะว่า การมาใช้บริการธุรกิจสปาจะต้องมีการสัมผัสอย่างใกล้ชิดทำให้ผู้นมาใช้บริการมีความคาดหวังกับการรู้จักและเข้าใจลูกค้าของผู้ให้บริการ และรองลงมาเป็นเรื่องการตอบสนองต่อลูกค้า (Responsiveness) แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้นมาใช้บริการประสบปัญหาขณะใช้บริการและได้รับการตอบสนองในการช่วยเหลือไขปัญหาอย่างรวดเร็วทำให้ผู้นมาใช้บริการรู้สึกประทับใจ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรตระหนักและส่งเสริมให้พนักงานมีการตอบสนองในการให้ความช่วยเหลือผู้นมาใช้บริการอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเพียงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมเท่านั้น อย่างไรก็ตามในอนาคตยังสามารถศึกษาตัวแปรคุณภาพการบริการกับตัวแปรอื่น ๆ ได้ หรืออาจจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในธุรกิจอื่น ๆ อาทิ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งอาจจะมีผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ให้สถานประกอบการสามารถนำไปปรับใช้ได้ในอนาคต

References

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Arlanda, R., & Suroso, A. (2018). The influence of food & beverage quality, service quality, place, and perceived price to customer satisfaction and repurchase intention. *Journal of Research in Management*, 1(1), 28-37.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in Education*. Boston: Allyn and Bacon.
- Bolton, R. N., Kannan, P. K., & Bramlett, M.D. (2000). Implications of loyalty program membership and service experiences for customer retention and value. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 28(1), 95-108.
- Cao, M., & Chen, C. (2011). An analysis of port service quality and customer satisfaction: the case of Korean container ports. *The Asian Journal of Shipping and Logistics*, 31(4), 437-447.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Cronin, J.J., Brady, M.K., & Hult, G.T. (2000). Assessing the effects of quality, value, and customer satisfaction on consumer behavioral intentions in service environments. *Journal of Retailing*, 76(2), 193-218.
- Kanjan, C. (2019). *The Influence of Service Quality, Perceived Value, and Brand Image Towards Willing to Pay Through Customer Satisfaction of Government Savings Bank in The Western Area of Thailand* (Research Report). Nakhon Pathom: Silpakorn University. [in Thai]
- Klunpakdee, P. (2018). The standards of Thai spa quality award and how they influence foreign customer level of satisfaction. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 37(3), 97-110. [in Thai]
- Leong, W.Y., Lim, Z.H., Korzh, V., Pietri, T., & Goh, E.L. (2015). An SEM-artificial-neural network analysis of the relationships between SERVPERF, customer satisfaction and loyalty among low-cost and full-service airline. *Expert Systems with Applications*, 42(19), 6620-6634.
- Mensah, I., & Mensah, R.D. (2018). Effects of service quality and customer satisfaction on repurchase intention in restaurants on University of Cape Coast Campus. *Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing*, 4(1), 27-36.
- Ninlaput, R. (2018). *Service Quality and Satisfaction Related to Customer's Repurchase at Paolo Rangsit Hospital Service* (Research Report). Pathum Thani: Rajamangala University of Technology Thanyaburi. [in Thai]
- Oliver, R.L. (1999). Whence consumer loyalty. *Journal of Marketing, Special Issue*(63), 33-44.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., & Berry, L.L. (1985). A conceptual model of service quality and its Implications for future research. *Journal of Marketing*, 49, 41 - 50.
- Robinson, S., & Etherington, L. (2006). *Customer Loyalty: A Guide for Time Travelers*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sherry, A., & Henson, R.K. (2005). Conducting and interpreting canonical correlation analysis in personality research: A User-Friendly Primer. *Journal of Personality Assessment*, 84(1), 37-48.

- Taylor, S.A., & Baker, T.L. (1994). An assessment of the relationship between service quality and customer satisfaction in formation of consumers' purchase intentions. *Journal of Retailing*, 70, 163-178.
- Zhao, Q. (2016). *A Study of Factors Influencing Chinese Spa Service Tourists to Revisit Bangkok, Thailand* (Research Report). Bangkok: University of the Thai Chamber of Commerce.

การศึกษาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนในยุคนิวอร์มัล
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเทศบาล จังหวัดราชบุรี

The Study on Information Technology Skills for Learning
in the New Normal Era of Junior High School Students
in Municipal Schools Ratchaburi Province

วัฒนพล ชุมเพชร*

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ตรีพล สักกะวนิช

ภราดร เสถียรไชยกิจ

พรสวรรค์ จันทะคัด

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

*e-mail: wattanapon@msn.com

Wattanapon Chumphet

Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University

Treepon Sakkawanich

Paradorn Satienchaiyakij

Bhornawan Chantakhad

Faculty of Technical Education, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

Received: September 23, 2021, Revised: January 21, 2022, Accepted: February 3, 2022

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 เป็นระยะเวลากว่า 1 ปี ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน โดยเฉพาะในรูปแบบออนไลน์ สิ่งที่ทำนายต่อสถานการณ์นี้ คือ การปรับตัวของนักเรียนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียน ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนในยุคนิวอร์มัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) เปรียบเทียบระดับชั้นและเพศต่อทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนในยุคนิวอร์มัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเทศบาล ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 573 คน โดยใช้การสุ่มแบบง่าย รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทาง

ผลการวิจัย พบว่า 1) ในภาพรวมผลการประเมินความคิดเห็นต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีของนักเรียน อยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนที่ไม่มีอุปกรณ์สื่อสารหรือไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจากที่บ้านหรือที่พักได้มีความรู้ด้านสารสนเทศและด้านสื่ออยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนที่มีอุปกรณ์สื่อสารหรือสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจากที่บ้านได้ มีความรู้ในระดับมาก ส่วนด้านเทคโนโลยีนักเรียนมีความรู้ในระดับมากเท่ากัน และ 2) จำแนกตามระดับชั้นและเพศ พบว่า ด้านสารสนเทศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนเพศหญิง มีระดับความรู้สูงสุด สำหรับด้านสื่อและด้านเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนเพศชาย มีระดับความรู้สูงสุดในภาพรวม ระดับชั้นและเพศส่งผลต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาตามรายตัวแปร พบว่า ระดับชั้นส่งผลต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

นักเรียนมีความรู้ทางด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่แตกต่างจากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ในขณะที่เพศส่งผลต่อความรู้ด้านสื่อและด้านเทคโนโลยีที่ต่างกันเช่นเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีผลต่อความรู้ด้านสารสนเทศและข้อเสนอแนะ นักเรียนควรได้รับคำแนะนำที่ดีจากครู ญาติพี่น้อง และผู้ปกครอง ในการรับสื่อและข่าวสารที่ถูกต้อง รวมถึงควรมีการจำกัดเวลาการใช้งานคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์สื่อสาร ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาไปกับการทำกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งการเล่น ออกกำลังกาย หรือกิจกรรมภายในครอบครัว โดยผลจากการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลหรือแนวทางเพื่อแก้ปัญหาในการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนต่อไป

คำสำคัญ: ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนในยุคนิวนอร์มัล

Abstract

Due to the prolonged COVID-19 pandemic which lasts more than a year, it resulted in a change in instructional methods, particularly through online platforms. The big challenge in current situation is students' adaptation to the use of information technology for learning which indicates a major shift in education. This study employed a quantitative approach using survey design. The aims of this research are: 1) to investigate students' information technology skills for learning; and 2) to compare their grade levels and genders that affect their information technology skills for learning in the New Normal era in junior high schools. The sample group consisted of 573 junior high school students of the municipality in Ratchaburi Province, selected using a simple random sampling. Online questionnaires were used to obtain the data. The mean, standard deviation, percentage, and two-way MANOVA were used to analyze the data. It was revealed that 1) overall, the students' opinions of their knowledge of information technology, media, and technology was at high level. Students who lacked communication devices or were unable to access to the Internet from their homes or accommodations had their knowledge of information, media, and technology only at a moderate level. While students who possessed communication devices or were able to connect to the internet from home had their knowledge at a high level. In terms of knowing technology, the two groups exhibited at high level. 2) When students at grade 9 were classified according to their grade level and gender, it was discovered that female students had the highest level of knowledge in terms of information technology. Male students of the same level possessed the highest level of knowledge regarding media and technology. In general, educational level and gender affect their knowledge in information technology, media and technology differently at .05 level of statistical significance. Taking each variable into consideration, it was found that differences in grade levels affect the differences of knowing information technology, media, and technology, with a statistical significance level of .05. Students in grade 9 demonstrated significantly better knowledge of information technology, media, and technology than students in grade 7 and grade 8. However, there was no statistical difference between students at grade 7 and grade 8. Meanwhile, gender differences had a statistically significant effect on media and technology knowledge, but had no effect on knowledge of information technology. Suggestions obtained from the research include the followings: Students should receive appropriate advice from instructors, relatives, and parents regarding how to properly consume media and information. Furthermore, the use of computers or other communication devices should be limited in time. This allows students to engage in other activities such as playing, exercising, or participating in family activities. The findings can be used as information or guidance for resolving challenges in instructional management in the future.

Keywords: Information Technology Skills, Learning in the New Normal Era

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของการทำงานในทุก ๆ ด้าน และทุก ๆ ภาคส่วน ทั้งในส่วน of ภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการใช้งานส่วนบุคคล ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเห็นได้ว่า มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ซึ่งการผลิตบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีเหล่านี้ได้นั้น ล้วนเกิดจากความรู้และทักษะ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนผ่านสถาบันการศึกษา การสอนภายในหน่วยงาน หรือการเรียนด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งหากเยาวชนรุ่นใหม่สามารถเรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยีต่าง ๆ เหล่านี้ได้ตั้งแต่ในวัยเด็ก ก็จะทำให้ง่ายในการผลิตบุคลากรเพื่อไปปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นการเตรียมตัวของคนยุคใหม่ที่ต้องมีทักษะในการเรียนรู้ และปรับตัว (Techanok, Jaronggsirawat, & Vatasatto, 2020) ดังทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนท่ามกลางสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการย้อนแย้งประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่นำไปสู่ประสบการณ์ใหม่ ด้วยข้อมูล และหลักฐานเชิงประจักษ์จากเทคโนโลยีและสารสนเทศ (Leaudnakrob, Sengsri, & Poltana, 2017) ทักษะทางด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จึงถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเสริมการจัดการศึกษาด้านองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะของผู้เรียน (Buarod, 2014) ในส่วนของภาครัฐเองได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะเหล่านี้ ดังแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Office of the Education Council in Ministry of Education, 2017) และแผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2565 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงโดยมีเป้าหมาย คือ คนไทยมีความฉลาดรู้ มีความเข้าใจ สามารถตัดสินใจและตอบสนองต่อการใช้สื่อและระบบดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย (Office of the Permanent Secretary in Minister of Education, 2016)

จากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

การใช้ชีวิตใหม่ที่เรียกว่า นีวอร์มัล (New Normal) ซึ่งเป็นรูปแบบในการดำเนินชีวิตใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนทำให้แบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติ และเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย (Issaragrisil, 2020) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนการสอน อาหารและสุขภาพ ผลลัพธ์การเรียนรู้ จิตวิทยาต่อนักเรียน ผู้บริหาร และครูผู้สอน การให้บริการของสถานศึกษา เป็นต้น (Tongkeo, 2020) ทั้งนี้การระบาดของโควิด-19 ยังได้สร้างอัตราเร่งในการปฏิรูประบบการศึกษาครั้งใหญ่ โดยเฉพาะมิติของการนำเทคโนโลยีมาใช้กับระบบการเรียนการสอนมากขึ้น (Inthason, 2020) โดยเฉพาะในส่วนของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ผู้เรียนต้องมีความพร้อมเช่นกัน รวมไปถึงผู้ปกครองต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนรู้แก่บุตรหลาน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น (Neadpuckdee, Kongsumruay, & Krommoi, 2020) และที่สำคัญผู้เรียนเองก็ต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ สามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเรียน และได้รับความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ควรจะได้รับตามทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ในการวิจัยครั้งนี้ อยู่ในช่วงของการเกิดสภาวะโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งได้มีการปรับการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์ รวมถึงการเรียนภายในห้องเรียนในช่วงที่สามารถควบคุมการระบาดของโรคได้ ระยะเวลาโดยรวมตั้งแต่เริ่มมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนจนปัจจุบันเป็นระยะเวลาหนึ่งปีโดยผู้วิจัยต้องการศึกษาการปรับตัวทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนเทศบาล ซึ่งมีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์สื่อสารเพื่อการเรียนที่น้อยกว่านักเรียนในโรงเรียนเอกชน โดยสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนในยุคนิวอร์มัลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนในยุคนิวอร์มัลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล จังหวัดราชบุรี จำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนแบบออนไลน์

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ การที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ต่างสถานที่กัน โดยผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการถ่ายทอดเนื้อหาในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และสื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น รวมไปถึงการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความสนใจ หรือที่ผู้สอนกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อันผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ทำให้ขอบเขตของการเรียนรู้กว้างออกไป (Inthason, 2020; Promwong, Prasantree, & Sriputtarin, 2021)

ความพร้อมของผู้เรียนแบบออนไลน์ โดยผู้เรียน คือ ผู้รับเนื้อหาและองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน ดังนั้นผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีความพร้อมทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ สามารถสืบค้น วิเคราะห์ ประเมินเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ มีความฉลาดทางด้านอารมณ์ในการใช้สื่อ มีวิจารณญาณในการตัดสินใจกับข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม รับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การส่งงานตามเวลาที่กำหนด รวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ ความพร้อมของอุปกรณ์สื่อสารและระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ความพร้อมของสถานที่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้อย่างเหมาะสม (Wayo, Charoennukul, Kankaynat, & Konyai, 2020)

อุปสรรคสำคัญของการเรียนแบบออนไลน์เกิดจากความไม่พร้อม ทั้งด้านความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีของผู้สอนเอง การปรับตัวของผู้เรียน และปัญหาด้านอุปกรณ์สื่อสารซึ่งไม่ใช่ผู้เรียนหรือผู้ปกครองทุกคนจะมีกำลังทรัพย์ในการจัดหา โดยเฉพาะครอบครัวที่มีพี่น้องในวัยเรียนหลายคน และสิ่งสำคัญอีกอย่าง คือ การเชื่อมต่อกับสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งในหลายพื้นที่ไม่สามารถทำได้หรือทำได้ไม่ดี รวมถึงปัญหาด้านเทคนิค เช่น ปัญหาของอุปกรณ์สื่อสาร ไฟฟ้าดับ ระบบอินเทอร์เน็ตล่ม ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ทั้งสิ้น (Podapol, 2020; Pharcharuen, Uthaphan, Koklang, & Phutchu, 2021)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อการศึกษาในหลาย ๆ ด้าน ดังการศึกษาของ Boonwattanopas, Panichpapiboon, Kheokao, Rachawat, & Pulom (2021) พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ประเภทของโรงเรียน และรายได้ของผู้ปกครอง มีผลกระทบต่อการศึกษาในระบบทางไกลที่แตกต่างกัน ซึ่งได้แก่ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการทำงาน

ในรูปแบบดิจิทัล การจัดการและการสื่อสารสารสนเทศที่ค้นหา การทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถเผยแพร่สารสนเทศดิจิทัล นอกจากนี้ Chaowachai, & Santueankaew (2020) พบว่า นักเรียนบางส่วนขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์สื่อสารและสัญญาณอินเทอร์เน็ต ผู้ปกครองบางส่วนไม่สามารถสนับสนุนอุปกรณ์การเรียน จึงไม่มีความพร้อมในรูปแบบการเรียนออนไลน์ และ Jinpon, & Jueboon (2021) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของผู้สอนและผู้เรียน ปัญหาจากความพร้อมของผู้เรียนที่มีไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตามปัจจุบันภาครัฐและสถานศึกษาได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน

ดังนั้นสิ่งสำคัญ คือ การศึกษาถึงผลกระทบและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ มิติ และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเทศบาล 1 ถึง 5 ในเขตเทศบาลเมือง จันทบุรี ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,469 คน เก็บข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม 2564 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร (Yamane, 1967) มีความเชื่อมั่นที่ 95% ได้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 315 คน เก็บข้อมูลโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ และได้ข้อมูลกลับมา จำนวน 573 คน

ในการศึกษาใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนในยุคนิวอร์มัล โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย เพศ ระดับชั้น อุปกรณ์และการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การค้นหาข้อมูล และวิชาที่มีผลกระทบเมื่อเรียนผ่านระบบออนไลน์ และ 2) การประเมินความคิดเห็นต่อทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นไปตามกรอบของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดสำคัญที่นักเรียนพึงมี ประกอบด้วย (1) ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ คือ ความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สามารถใช้วิจารณ์ในการประเมินสารสนเทศได้ (2) ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ คือ ความรู้ ความเข้าใจในการผลิตสื่ออย่างเหมาะสม ภายใต้กรอบแห่งคุณธรรมจริยธรรม และ (3) ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสาร คือ สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ และการสร้างเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม (Thanormchayathawat, Vanitsupavong, Niemted, & Portjanatanti, 2016) เครื่องมือที่สร้างขึ้นตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 ก่อนนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ โดยระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียน ใช้การประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทาง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเทศบาล 1 ถึง 5 ในเขต

เทศบาลเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 573 คน ประกอบด้วยเพศชาย จำนวน 287 คน (ร้อยละ 50.09) และเพศหญิง จำนวน 286 คน (ร้อยละ 49.91) เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 171 คน (ร้อยละ 29.87) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 187 คน (ร้อยละ 32.64) และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 215 คน (ร้อยละ 37.52)

นักเรียนสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้จากที่บ้านหรือที่พักมีจำนวน 554 คน (ร้อยละ 96.68) และไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ จำนวน 19 คน (ร้อยละ 3.32) อุปกรณ์ที่นักเรียนสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ คือ โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 62.13) รองลงมาคือ เครื่องคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 15.01) และนักเรียนนิยมค้นหาข้อมูลผ่านเว็บไซต์ Google (ร้อยละ 91.62) รายวิชาที่นักเรียนคิดว่ามีผลกระทบต่อการเรียนในรูปแบบออนไลน์มากที่สุดคือ คณิตศาสตร์ (ร้อยละ 13.50) รองลงมา คือ ภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 12.70) และพลศึกษา (ร้อยละ 11.90) มีนักเรียนเพียง 3 คน (ร้อยละ 0.52) ที่ระบุว่า ไม่มีผลกระทบต่อการเรียนในทุกรายวิชา

2. การประเมินความคิดเห็นต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความรู้ด้านสารสนเทศ	3.74	1.05	ระดับมาก
1. สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการผ่านอินเทอร์เน็ตได้	4.03	1.04	ระดับมาก
2. สามารถเลือกหรือคัดกรองข้อมูลที่ต้องการผ่านอินเทอร์เน็ตได้	3.87	1.04	ระดับมาก
3. สามารถค้นหาข้อมูลออนไลน์จากแหล่งที่น่าเชื่อถือได้	3.83	1.02	ระดับมาก
4. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการได้อย่างเหมาะสม	3.79	1.03	ระดับมาก
5. สามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นเมื่ออุปกรณ์สื่อสาร ได้แก่ คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน เกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดได้	3.49	0.99	ระดับปานกลาง
6. สามารถให้คำปรึกษาเบื้องต้นในการแก้ไขปัญหาอุปกรณ์สื่อสาร ได้แก่ คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน เมื่อเกิดปัญหาแก่เพื่อนได้	3.45	1.02	ระดับปานกลาง
7. สามารถใช้คอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ตโฟน หรือแท็บเล็ตในการทำรายงานได้	3.76	1.11	ระดับมาก
ความรู้ด้านสื่อ	3.76	1.04	ระดับมาก
8. มีความรู้พื้นฐานในการสร้างสื่อต่าง ๆ ได้ เช่น การถ่ายคลิปและนำมาตัดต่อการใช้โปรแกรม Power Point นำเสนองาน เป็นต้น	3.77	1.05	ระดับมาก
9. สามารถนำเสนองานได้ เช่น นำข้อมูล ภาพ มาใช้ประกอบในการทำรายงาน เป็นต้น	3.81	1.00	ระดับมาก
10. สามารถปฏิบัติตามกฎหมาย ว่าด้วยกฎหมายและความปลอดภัยในการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การนำข้อมูลอันเป็นเท็จสู่ระบบ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือพาดพิงผู้อื่นให้เกิดความเสียหาย เป็นต้น	3.70	1.08	ระดับมาก
ความรู้ด้านเทคโนโลยี	3.82	1.03	ระดับมาก
11. มีความรู้ในการใช้แอปพลิเคชันพื้นฐานเพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Line, Facebook, e-Mail, Google Drive เป็นต้น	3.86	1.00	ระดับมาก
12. มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้การใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันใหม่ ๆ อยู่เสมอ	3.77	1.08	ระดับมาก
13. สามารถใช้โปรแกรมเพื่อการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้ เช่น Zoom, Microsoft Team, Google Meet เป็นต้น	3.84	1.01	ระดับมาก
รวม	3.77	1.04	ระดับมาก

ผ่านการรับรองคุณภาพจาก TCI สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI)

จากตารางที่ 1 การประเมินความคิดเห็นต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=1.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.82$, $S.D.=1.03$) ประเด็นย่อยที่นักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีมากที่สุด คือ มีความรู้ในการใช้แอปพลิเคชันพื้นฐานเพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Line, Facebook, e-Mail, Google Drive เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, $S.D.=1.00$) รองลงมา คือ สามารถใช้โปรแกรมเพื่อการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้ เช่น Zoom, Microsoft Team, Google Meet เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, $S.D.=1.04$) และน้อยที่สุด คือ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้การใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันใหม่ ๆ อยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=1.08$)

ด้านสื่อ ($\bar{X}=3.76$, $S.D.=1.04$) ประเด็นย่อยที่นักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีมากที่สุด คือ สามารถนำเสนองานได้ เช่น นำข้อมูล ภาพ มาใช้ประกอบในการ

ทำรายงาน เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, $S.D.=1.00$) รองลงมา คือ มีความรู้พื้นฐานในการสร้างสื่อต่าง ๆ ได้ เช่น การถ่ายคลิปและนำมาตัดต่อการใช้โปรแกรม Power Point นำเสนองาน เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=1.05$) และน้อยที่สุด คือ สามารถปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยกฎหมายและความปลอดภัยในการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การนำข้อมูลอันเป็นเท็จสู่ระบบ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือพาดพิงผู้อื่นให้เกิดความเสียหาย เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$, $S.D.=1.08$)

ด้านสารสนเทศ ($\bar{X}=3.74$, $S.D.=1.05$) ประเด็นย่อยที่นักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีมากที่สุด คือ สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการผ่านอินเทอร์เน็ตได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, $S.D.=1.04$) รองลงมา คือ สามารถเลือกหรือคัดกรองข้อมูลที่ต้องการผ่านอินเทอร์เน็ตได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, $S.D.=1.04$) และสามารถค้นหาข้อมูลออนไลน์จากแหล่งที่น่าเชื่อถือได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, $S.D.=1.02$) สำหรับประเด็นย่อยที่นักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีอย่างน้อยที่สุด คือ สามารถให้คำปรึกษาเบื้องต้นในการแก้ไขปัญหาอุปกรณ์สื่อสาร ได้แก่ คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน เมื่อเกิดปัญหาแก่เพื่อนได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.45$, $S.D.=1.02$)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จำแนกตามการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต จากที่บ้าน/ที่พัก

ประเด็น	การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต จากที่บ้าน/ที่พัก	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	แปลผล
ด้านสารสนเทศ	ได้	3.78	0.73	75.60	ระดับมาก
	ไม่ได้	3.26	0.78	65.20	ระดับปานกลาง
ด้านสื่อ	ได้	3.77	0.89	75.40	ระดับมาก
	ไม่ได้	3.44	0.78	68.80	ระดับปานกลาง
ด้านเทคโนโลยี	ได้	3.83	0.87	76.60	ระดับมาก
	ไม่ได้	3.74	0.97	74.80	ระดับมาก

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต จากที่บ้านหรือที่พักได้ ซึ่งอาจเกิดจากการไม่มีอุปกรณ์สื่อสาร หรือไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตนั้น มีความรู้ทางด้านสารสนเทศ ด้านสื่อ และด้านเทคโนโลยี ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจากที่บ้านหรือที่พักได้ หากมองเป็นรายประเด็น ทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างด้านความรู้สารสนเทศมากที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ คิดเห็นว่า มีความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$, $S.D.=0.73$) และกลุ่มที่ไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้คิดเห็นว่า มีความ

รู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.26$, $S.D.=0.78$) รองลงมา คือ ความรู้ด้านสื่อ โดยกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ คิดเห็นว่า มีความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.89$) และกลุ่มที่ไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ คิดเห็นว่า มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.44$, $S.D.=0.78$) และน้อยที่สุด คือ ความรู้ด้านเทคโนโลยี โดยกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ คิดเห็นว่า มีความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, $S.D.=0.87$) และกลุ่มที่ไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ คิดเห็นว่า มีความรู้อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ($\bar{X}=3.74$, $S.D.=0.97$) แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเล็กน้อย

ตารางที่ 3 สถิติบรรยายตัวแปรความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จำแนกตามระดับชั้นและเพศ

	ระดับชั้น	เพศ	$\bar{X}$	S.D.	N
ด้านสารสนเทศ	ม.1	ชาย	3.75	.72	76
		หญิง	3.56	.70	95
	ม.2	ชาย	3.69	.76	92
		หญิง	3.55	.66	95
	ม.3	ชาย	3.96	.80	119
		หญิง	3.99	.61	96
ด้านสื่อ	ม.1	ชาย	3.68	.92	76
		หญิง	3.61	.84	95
	ม.2	ชาย	3.90	.85	92
		หญิง	3.48	.78	95
	ม.3	ชาย	4.05	.89	119
		หญิง	3.77	.95	96
ด้านเทคโนโลยี	ม.1	ชาย	3.82	.89	76
		หญิง	3.67	.92	95
	ม.2	ชาย	3.79	.97	92
		หญิง	3.65	.78	95
	ม.3	ชาย	4.09	.79	119
		หญิง	3.87	.84	96

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จำแนกตามระดับชั้นและเพศ พบว่า ด้านสารสนเทศ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 เพศหญิง มีระดับความรู้สูงสุด ในด้านสื่อและด้านเทคโนโลยี นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพศชาย มีระดับความรู้สูงสุด

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทางของระดับชั้นและเพศต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

แหล่งความแปรปรวน	Wilks' lambda Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
ระดับชั้น	.944	5.520	6	1130	.000*
เพศ	.977	4.452	3	565	.004*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทางของระดับชั้นและเพศต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี พบว่า ในภาพรวมนักเรียน

ในระดับชั้นและมีเพศต่างกัน ส่งผลต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ห้อยความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทางของระดับชั้นและเพศต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

แหล่งความแปรปรวน	Dependent Variable	SS	df	MS	F	Sig.
ระดับชั้น	ด้านสารสนเทศ	15.841	2	7.921	15.547	.000*
	ด้านสื่อ	7.856	2	3.928	5.144	.006*
	ด้านเทคโนโลยี	8.208	2	4.104	5.482	.004*
เพศ	ด้านสารสนเทศ	1.225	1	1.225	2.404	.122
	ด้านสื่อ	9.492	1	9.492	12.431	.000*
	ด้านเทคโนโลยี	4.185	1	4.185	5.589	.018*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน ส่งผลต่อความรู้ด้านสื่อและด้านเทคโนโลยีที่ต่างกันเช่นเดียวกัน ส่วนผลต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่มีเพศต่างกัน สารสนเทศ

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จำแนกตามระดับชั้น

ตัวแปรตาม	(I) ระดับชั้น	(J) ระดับชั้น	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
ด้านสารสนเทศ	ม.3	ม.1	.3316	.07314	.000*
		ม.2	.3606	.07137	.000*
ด้านสื่อ	ม.3	ม.1	.2829	.08953	.005*
		ม.2	.2379	.08738	.020*
ด้านเทคโนโลยี	ม.3	ม.1	.2523	.08866	.014*
		ม.2	.2740	.08652	.005*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จำแนกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้ทางด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่แตกต่างกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย เป็นการเก็บข้อมูลในช่วงปลายปีการศึกษา 2563 ซึ่งมีการตื่นตัวและปรับตัวจากการเรียนในห้องเรียนปกติไปสู่การเรียนผ่านระบบออนไลน์ โดยอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้เชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากที่สุดคือ โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน และส่วนใหญ่สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้จากที่บ้านหรือที่พัก แต่ยังคงพบว่า นักเรียนบางส่วนไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจากบ้านหรือที่พักได้ (ร้อยละ 3.32) และไม่มีทั้งอุปกรณ์สื่อสาร

และอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 0.52) อย่างไรก็ตาม เมื่อสอบถามปัญหาเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนอาศัยการใช้อินเทอร์เน็ตจากสถานที่อื่นหรือหยิบยืมอุปกรณ์สื่อสารจากญาติพี่น้องเป็นหลัก แต่มีบ้างเป็นครั้งคราวที่ไม่สามารถใช้งานได้ในกรณีที่อยู่พื้นที่ไม่อยู่ และต้องติดตามการบ้านจากเพื่อนในภายหลัง แม้จะเป็นนักเรียนส่วนน้อยแต่ก็ยังคงปรากฏปัญหาให้เห็น ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเด็กกลุ่มนี้ต่อไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fakcharoenphol et al., (2020) ที่ประเมินความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัสโควิด-19 ในช่วงภาคต้นปีการศึกษา 2563 ที่ผ่านมาของกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้ระบุว่า นักเรียนยังขาดปัจจัยพื้นฐานในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ขาดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

ความเร็วสูงจากที่บ้าน เพื่อใช้ในการเข้าถึงระบบการเรียนการสอนออนไลน์ โดยร้อยละ 55 ไม่สามารถเรียนผ่านออนไลน์ได้ และร้อยละ 57 ไม่มีอินเทอร์เน็ตที่บ้าน และสอดคล้องกับ Sangsawangwatthana, Sirisaiyas, & Bodeerat (2020) ที่ระบุว่า นักเรียนบางคนยังมีความไม่พร้อมในการเรียนแบบออนไลน์ เนื่องจากผู้ปกครอง สังคม และฐานะทางครอบครัว นักเรียนยังขาดอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ดี จึงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำจากโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศที่ไม่เท่าเทียมกัน สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้นั้น รัฐหรือโรงเรียนควรดูแลเป็นพิเศษหรือช่วยแก้ปัญหาในเบื้องต้น เช่น การให้ยืมอุปกรณ์ การสื่อสาร การประสานงานในชุมชนเพื่อให้เกิดการแบ่งปันสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษา เป็นต้น

รายวิชาที่นักเรียนคิดว่า ส่งผลกระทบต่อการเรียนแบบออนไลน์มากที่สุด คือ คณิตศาสตร์ และรองลงมา คือ ภาษาอังกฤษ เมื่อดูผลคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 30.04 คะแนน และ 29.45 คะแนน ในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2562 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 26.73 คะแนน และ 33.25 คะแนน ตามลำดับ (The National Institute of Educational Testing Service Public Organization, 2019) ซึ่งปัญหานี้ถือเป็นปัญหาระดับชาติที่แม้ว่าจะมีการจัดการสอนภายในห้องเรียนก่อนเกิดสถานการณ์โควิด-19 ผลคะแนนเฉลี่ยก็ยังมีค่าที่ต่ำมาก ดังนั้น ควรมีการประเมินผลในปีการศึกษา 2563 อีกครั้ง เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการเรียนแบบออนไลน์เป็นหลัก และโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับวิชาเหล่านี้เป็นพิเศษ เช่น การเพิ่มชั่วโมงเรียน การให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติมในรายวิชาคณิตศาสตร์ หรือในรายวิชาภาษาอังกฤษ มีการเสริมให้นักเรียนดูคลิปการ์ตูน เพลง นิทาน ข่าว อ่านเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ การจับคู่ฝึกพูดสนทนา เป็นต้น (Taempimai, Kessung, & Sakpakornkan, 2020)

ในภาพรวมผลการประเมินความคิดเห็นต่อความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี นักเรียนมีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก หากมองเป็นรายประเด็น พบว่า

ด้านสารสนเทศ ข้อสำคัญที่พบ คือ นักเรียนนิยมใช้การค้นหาข้อมูลผ่านเว็บไซต์ Google เป็นหลัก ถึงแม้ว่าจะสามารถเลือก คัดกรองข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการบนอินเทอร์เน็ตได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก แต่ผลที่ได้ อาจเป็นความคิดเห็นในส่วนของคุณลักษณะทางการศึกษาที่ครู

มอบหมายให้ทำ หากเป็นข้อมูลด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในช่วงโควิด-19 การค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรคหรือการป้องกันอาจได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และอาจมีการส่งต่อหรือการนำเสนอข้อมูลเหล่านั้นไปยังเพื่อนหรือผู้ปกครอง ดังงานวิจัยของ Chanlun (2020) ที่กล่าวว่า ในช่วงโควิด-19 มีข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จำนวนมากจนทำให้เกิดสภาวะสารสนเทศท่วมท้น มีข่าวปลอมหรือข่าวลือเกี่ยวกับการระบาดของโรคเป็นจำนวนมาก รวมถึงการปฏิบัติตัว เช่น การกินผลไม้ที่มีฤทธิ์เป็นด่างช่วยฆ่าเชื้อโควิด-19 หรือก็ยังสามารถป้องกันรักษาโรคได้ หรือปัญหาอื่น ๆ ต่อการคัดกรองข้อมูลของเด็ก ที่น่าเป็นห่วง คือ การเข้าถึงสื่อประเภทความรุนแรงทำได้ง่ายขึ้น เช่น การด่าด้วยถ้อยคำรุนแรง การชกต่อย การยิงกัน การทำร้ายกัน โดยเกิดจากสื่อที่ประหลาดต่าง ๆ เหล่านี้ บางครั้งเกิดการส่งข่าวต่อไปเรื่อย ๆ หรือการยกให้ใครบางคนเป็นเน็ตไอดอล (Internet Celebrity) ทั้ง ๆ ที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม เป็นต้น ดังนั้นผู้สอนควรมีการแนะนำ อธิบายวิธีการค้นหาข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เน้นย้ำการรับข่าวสารที่ถูกต้อง มีการนำเสนอข้อมูลที่เป็นกระแสมายกตัวอย่างบนพื้นฐานของความต้องการแก่นักเรียนอยู่เสมอ การจัดกิจกรรมรู้ทันสื่อ และเปิดช่องทางที่พร้อมให้นักเรียนสามารถสอบถามข้อมูลได้ตลอดเวลา รวมถึงการทำความเข้าใจกับผู้ปกครองในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อช่วยสอดส่องดูแลการเข้าถึงข้อมูลของเด็ก ดังที่ Jitsaeng (2014) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครอบครัวควรเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อทางอินเทอร์เน็ตให้แก่เยาวชน ดูแล กำกับ เอาใจใส่พฤติกรรมการใช้งาน ปลุกฝังทักษะการคิดวิเคราะห์ และสอนให้เยาวชนเรียนรู้การใช้สื่อ รู้เท่าทัน และความเสี่ยงที่แอบแฝงมากับสื่อ และดังที่ Chutrakul (2016) ได้กล่าวว่าการใช้อินเทอร์เน็ตทำให้เด็กสามารถค้นหาข้อมูลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่สนใจได้ด้วยตัวเอง หน้าที่ที่สำคัญของครอบครัว คือ ต้องทำหน้าที่ดูแล ให้คำแนะนำ และสร้างภูมิคุ้มกันให้รู้เท่าทันสื่อ คือ รู้ใช้ (Use) รู้เข้าใจ (Understand) และรู้สร้างสรรค์ (Create)

ด้านสื่อ พบว่า นักเรียนสามารถสร้างสรรค์สื่อและใช้สื่อในการจัดทำรายงานได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งปัจจุบันการใช้งานสื่อต่าง ๆ ของเด็กรุ่นใหม่ ถือเป็นทักษะและคุณสมบัติที่ควรมี อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามกฎหมายและความปลอดภัยในการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การนำข้อมูลอันเป็นเท็จสู่ระบบ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือพาดพิงผู้อื่นให้เกิดความเสียหาย ยังถือว่าปฏิบัติได้น้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Takeo, Ponginwong, & Boonliang (2021) ที่ระบุว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ทราบว่า มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 แต่ไม่เคยอ่าน หรือบางคนเคยอ่าน

แต่ไม่เข้าใจ ดังนั้นสิ่งสำคัญนอกเหนือจากด้านวิชาการแล้ว ผู้สอนควรแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการรับและส่งข้อมูลต่าง ๆ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ถูกต้องในคาบแรกของการเรียน รวมถึงการเน้นย้ำเพื่อเพิ่มความเข้าใจให้แก่นักเรียนเป็นระยะ

ด้านเทคโนโลยี พบว่า ด้วยสภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น ส่งผลให้นักเรียนเกิดการปรับตัวและพัฒนาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีเป็นการเร่งด่วน ทั้งด้านการเรียนออนไลน์ การบันทึกข้อมูล การสื่อสาร ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกับครูหรือกลุ่มของนักเรียนด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี แม้ว่าความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันใหม่ ๆ อยู่เสมอจะต่ำกว่าด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงว่า นักเรียนมีความตื่นตัวในการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี มีการพัฒนาตนเอง และสามารถใช้แอปพลิเคชันใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้สอนควรเพิ่มเติมโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในการนำเทคโนโลยีเหล่านี้ไปใช้ เช่น การกำหนดโจทย์โดยให้นักเรียนเลือกใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ตนเองสนใจ เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงาน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถรวบรวมข้อมูล ประมวลผล ประเมินผล นำเสนอข้อมูลและสารสนเทศตามวัตถุประสงค์ สามารถออกแบบวิธีการที่เหมาะสมและสร้างสรรค์โดยใช้ซอฟต์แวร์หรือบริการบนอินเทอร์เน็ตที่หลากหลายได้ (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST), 2020)

2. จากผลการวิเคราะห์ระดับชั้นและเพศส่งผลต่อทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเหมือนกัน แต่มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่าและแตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า หากผู้เรียนมีระดับชั้นที่สูงขึ้นก็จะมีทักษะความรู้ทางด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีที่มากขึ้น รวมถึงมีวิจรรย์ญาณในการคัดกรองและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Chanchusakun, Prasertsin, & Varasunun (2017) ที่ระบุว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาเมื่ออยู่ในระดับที่สูงขึ้นไปจะมีความสามารถในการคิดรวมถึงการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศสูงขึ้นตาม โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบระหว่างมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

นักเรียนที่มีเพศต่างกันส่งผลต่อความรู้ด้านสื่อและเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความแตกต่างในด้านสารสนเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้ด้านสารสนเทศถือเป็นพื้นฐานที่นักเรียนต้องใช้งานอยู่เป็น

ประจำ เช่น การค้นหา การวิเคราะห์ข้อมูล การทำรายงาน เป็นต้น ดังนั้นจึงมีทักษะที่ใกล้เคียงกัน สำหรับความรู้ทางด้านสื่อและเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกฝน ทดลองใช้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งพบว่า เพศชายมีความสนใจทางด้านนี้มากกว่า ดังที่ Arpakajorn (2018) ได้กล่าวว่า งานด้านเทคโนโลยีทั้งหลายรวมทั้งจำนวนนักเรียนในสถานศึกษาที่เปิดสอนด้านเทคโนโลยีและวิศวกรรม ยังถูกยึดครองโดยผู้ชาย แม้ว่าระยะหลังมีนักเรียนหญิงเข้ามาเรียนสาขาเทคโนโลยีมากขึ้น แต่ยังมีจำนวนนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง และสอดคล้องกับ Glinboonruang, & Suvannin (2021) ที่อธิบายว่า เพศชายสามารถปฏิบัติงานทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ดี โดยมีความคุ้นเคยและสามารถรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีในการทำงานได้มากกว่า ดังนั้นเพศชายจึงมีระดับการยอมรับเทคโนโลยีมากกว่าเพศหญิง

สรุป

1. จากข้อมูลทั่วไป พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งยังคงไม่มีอุปกรณ์สื่อสารและไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจากที่บ้านหรือที่พกได้ และจากการศึกษาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลการประเมิน พบว่า สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการผ่านอินเทอร์เน็ตได้ อยู่ในระดับสูงที่สุด และต่ำที่สุด คือ สามารถให้คำปรึกษาเบื้องต้นในการแก้ไขปัญหาอุปกรณ์สื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน เมื่อเกิดปัญหาแก่เพื่อนได้ เป็นต้น

2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่ามีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้สูงสุดในขณะที่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ไม่แตกต่างกัน และความแตกต่างของเพศส่งผลต่อความรู้ด้านสื่อและด้านเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน แต่ไม่มีผลกับความรู้ด้านสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ความสามารถทางด้านสารสนเทศของเด็กรุ่นใหม่ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดเสียมิได้ การเรียนผ่านระบบออนไลน์แม้ว่าจะมีอุปสรรคต่อการเรียนการสอนอยู่บ้างในปัจจุบัน แต่นั่นคือ สิ่งจำเป็นที่สามารถทำได้เพื่อการพัฒนาการศึกษาในช่วงสภาวะโรคระบาดโควิด-19 หากใช้ให้เกิดประโยชน์ก็สามารถทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้รู้จักการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ นอกเหนือจากในตำราเรียน แต่ในทางกลับกัน ข้อเสียที่ตามมา คือ การควบคุมข้อมูลที่เหมาะสมทำได้ยาก แม้ว่าจะมีระบบคัดกรองหรือการปิดกั้นข้อมูลที่ไม่พึงประสงค์ แต่ในโลกของอินเทอร์เน็ต สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ ที่

จะเข้ามานำเสนอหรือหาลองลงให้หน้าเชื่อถือ ดังนั้นการใช้งานอินเทอร์เน็ตของเยาวชน สิ่งสำคัญที่สุด คือ การได้รับคำแนะนำที่ดีจากครูผู้สอน ญาติพี่น้อง ผู้ปกครองที่คอยเป็นหูเป็นตาและให้คำแนะนำที่ดีแก่บุตรหลาน รวมถึงควรมีการจำกัดเวลาการใช้งานคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์สื่อสารบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาไปกับกิจกรรมอย่างอื่น ทั้งการเล่น ออกกำลังกาย หรือการทำกิจกรรมอื่น ๆ ภายในครอบครัว

2. ควรจัดทำคู่มือหรือแผนการศึกษาระดับชาติเพื่อกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติในการเรียนการสอน เนื่องจากสภาวะไม่ปกติ เพื่อเตรียมความพร้อมต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น ควรมีการศึกษาในวงกว้างระดับภาคหรือระดับประเทศ

2. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ในช่วงโควิด-19 ที่มีการเรียนแบบออนไลน์

References

- Arpakajorn, P. (2018). *Women are Not Good at Technology: the Truth from a Different Corner*. Retrieved June 5, 2021, from <https://www.isranews.org/isranews/69742-woman69742.html> [in Thai]
- Boonwattanopas, D., Panichpapiboon, S., Kheokao, J., Rachawat, P., & Pulom, N. (2021). An analysis of the parents of elementary school students' opinions on the digital and information literacy and impacts of distance learning during the Covid-19 pandemic. *NRRU Community Research Journal*, 15(2), 185-199. [in Thai]
- Buarod, B. (2014). Skills of the future: 21st century learning. *Journal of Information*, 13(1), 39-49. [in Thai]
- Chanchusakun, S., Prasertsin, A., & Varasunun, P. (2017). Development of media and information literacy scale for secondary school students. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 23(2), 183-198. [in Thai]
- Chanlun, J. (2020). Information behavior during Covid-19 pandemic era. *TLA Bulletin*, 64(2), 36-49. [in Thai]
- Chaowachai, S., & Santueankaew, A. (2020). Readiness to implement online learning management policies in situations coronavirus 2019 (Covid-19) outbreak of school in the secondary educational service area in the Lower Northern Thailand. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 6(6), 93-105. [in Thai]
- Chutrakul, S. (2016). Digital literacy, digital natives and family. *Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University*, 11(1), 99-118. [in Thai]
- Fakcharoenphol, W., Chaowatthanakun, K., Varasunun, P., Nugultham, K., Laohammanee, K., Suwannaphichat, S., & Suwan, S. (2020). Readiness to implement online learning management under the Covid-19 pandemics. *Journal of Education and Human Development Sciences*, 4(1), 44-61. [in Thai]
- Glinboonruang, B., & Suvannin, W. (2021). Work motivation affecting technology acceptance of employees at Double A (1991) Public Company Limited Group. *Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University*, 14(1), 60-75. [in Thai]
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST). (2020). *Technology Course Manual (Computing Science), Science Learning Subject Group (Revised Edition B.E. 2560), Elementary and Secondary Level of Education*. Retrieved September 12, 2021, from <https://www.scimath.org/ebook-technology/item/8376-2560-2551>. [in Thai]
- Inthason, S. (2020). COVID - 19 and online teaching case study: web programming course. *Journal of Management Science Review*, 22(2), 203-214. [in Thai]
- Issaragrisil, S. (2020, 13 May). *The Royal Society Defines the Word "New Normal"*. [Status

- update]. Facebook. Retrieved September 12, 2021, from <https://www.facebook.com/surapol.issaragrisil/posts/10207392559168907> [in Thai]
- Jinpon, P., & Jueboon, M. (2021). Aiming for effective management of online learning in the era of global changes amidst Covid-19 crisis: a case study of Tantiwatra School, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat. *Journal of Southern Technology*, 14(2), 1-14. [in Thai]
- Jitsaeng, K. (2014). The relationship of individual and group factors to internet literacy skills of youth in Khon Kaen Municipality. *Information*, 21(1), 46-60. [in Thai]
- Leaudnakrob, N., Sengsri, S., & Poltana, P. (2017). ICT: information technology supported transformative learning. *Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit Journal*, 9(1), 70-80. [in Thai]
- Neadpuckdee, R., Kongsumruay, K., & Krommoi, A. (2020). New normal with guidelines of educational management in Thailand. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 9(2), 753-763. [in Thai]
- Office of the Education Council in Minister of Education. (2017). *National Scheme of Education B.E. 2560-2579 (2017-2036)*. Bangkok: Prigwhan Graphic. [in Thai]
- Office of the Permanent Secretary in Minister of Education. (2016). *12th National Education Strategy Act B.E. 2560-2564 (2017-2021)*. Bangkok: Bureau of Policy and Strategy in Office of the Permanent Secretary. [in Thai]
- Podapol, C. (2020). *Online Learning Management: New Normal of Education*. Retrieved September 1, 2021, from <https://www.slc.mbu.ac.th/article/28181> [in Thai]
- Promwong, W., Prasantree, T., & Sriputtarin, S. (2021). Current situations, problems and solutions to learning management problems the corona virus pandemic (Covid-19) of schools under the Nakhon Phanom primary educational service area office 1. *Rajapark Journal*, 15(40). 200-213. [in Thai]
- Sangsawangwatthana, T., Sirisaiyas, N., & Bodeerat, C. (2020). "New Normal" A new way of life and adaptation of Thai people after Covid-19: work education and business. *Journal of Local Governance and Innovation*, 4(3), 371-386. [in Thai]
- Taempimai, L., Kessung, P., & Sakpakornkan, N. (2020). The action research for developing english communicative skills of mathay-omsuksa 3 students at Banmoung School, Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1. *Journal of Graduate School*, 17(78), 114-124. [in Thai]
- Takeo, K., Pong-inwong, C., & Boonliang, D. (2021). Knowledge and understanding of secondary school students in social media under act 2017 of computer offenses, a case study Khon Kaen Province. *Dhammathas Academic Journal*, 21(1), 29-38. [in Thai]
- Techanok, A., Jaronggsirawat, R., & Vatasatto, H. (2020). Educational management in the 21st. *Journal of MCU Nakhondha*, 7(9), 1-15. [in Thai]
- Thanormchayathawat, B., Vanitsupavong, P., Niemted, W., & Portjanatanti, N. (2016). 21st century skills: a challenge for student development. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 3(2), 208-222. [in Thai]
- The National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2019). *Summary of the Results of the Ordinary National Educational Test (O-Net) of Grade 9*. Retrieved June 30, 2021, from <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/431> [in Thai]
- Tongkeo, T. (2020). New normal based design in education: impact of Covid-19. *Journal of Teacher Education and Professional Development*, 1(2), 1-10. [in Thai]

Wayo, W., Charoennukul, A., Kankaynat, C., & Konyai, J. (2020). Online learning under the Covid-19 epidemic: concepts and applications of teaching and learning management. *Regional Health Promotion Center 9 Journal*, 14(34), 285-298. [in Thai]

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนาแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา
เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
ในภาคตะวันออก

The Development of an Internal Supervision Model by Applying
Contemplative Approach to Enhance the Emotional Quotient of
Teachers in Small Secondary Schools in the Eastern Region

ชาตรี เจริญสุข*

สฎายุ ธีระวนิชตระกูล

ชัยพจน์ รังงาม

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*e-mail: chatree.cpk2@gmail.com

Chatree Jarernsook

Sadayu Teerawanittrakul

Chaipot Rakngam

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Burapha University

Received: August 19, 2021, Revised: October 19, 2021, Accepted: November 1, 2021

บทคัดย่อ

การนิเทศการศึกษาจากภายนอกสถานศึกษา โดยศึกษานิเทศก์นอกสถานศึกษา ยังมีปัญหาทั้งด้านองค์กร และบุคลากรนิเทศที่มีจำนวนไม่เพียงพอ สถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องพัฒนา และช่วยเหลือตนเอง โดยจัดให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษาขึ้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาและผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก แบ่งเป็น 3 ระยะคือ 1) การศึกษาสภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก 65 แห่ง 2) การพัฒนาแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา โดยการถอดบทเรียนจากสถานศึกษาต้นแบบที่ดี และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และ 3) การศึกษาผลการใช้รูปแบบ จากการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับโรงเรียนนาร่องเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบประเมินความพึงพอใจ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และคู่มือการใช้รูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการประเมินผล และด้านการปฏิบัติในการนิเทศ ตามลำดับ 2) การพัฒนาแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก ตามคู่มือประกอบด้วย การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ ในแต่ละหน่วยมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ แนวคิด วัตถุประสงค์ ตารางขั้นตอนจัดกิจกรรม และเครื่องมือวัดประเมินผล ทั้งนี้ รูปแบบการนิเทศภายในผ่านการประเมิน ทั้งด้านความเป็นไปได้ และความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในที่ประเมินโดยครูมาทดลองการฝึกการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า ความสามารถทางด้านอารมณ์โดยรวม หลังการใช้รูปแบบมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจในระดับมาก ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงกับผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูจะได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา

ความสามารถทางด้านอารมณ์ ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน และผลประโยชน์ทางอ้อมกับนักเรียนได้รู้จัก การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิด “ปัญญาภายใน”

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน การพัฒนารูปแบบ แนวจิตตปัญญา

Abstract

Problems of educational supervision off-sites can be classified in terms of those that are related to organization and shortage of supervisors. Thus, educational institutions must organize their mentoring and supervising activities and become more independent. The purpose of this research was to develop and evaluate effects of using an internal supervision model which applies the contemplative approach to promote emotional intelligence of teachers in secondary schools in eastern Thailand. The research design was divided into 3 phases as follows: 1) investigating current status of internal supervision in 65 small-sized secondary schools in the eastern region; 2) developing a supervision model based on lessons learned from the best practice school and interviewing experts; and 3) evaluating the model by experimenting with a pilot school. A questionnaire, a content checklist, in-depth interview questions and the model guideline were used in data collection. The statistics were employed in data analysis including mean, standard deviation, and t-test. Results showed that the current situation regarding internal supervision in small secondary schools in the eastern region in overall was at a high level and the top three aspects were planning, assessing and implementing; respectively. The development of internal supervision model using the contemplative approach to promote the teachers' emotional intelligence according to the manual consists of 3 main units: deliberation, deep listening and meditation. Each of these units has four sub-components: concept, objective, schedule of activities and evaluation tools. The evaluation of possibilities and suitability from experts found that the model was appropriate and possible at high level. Also, the teachers who participated in the training course exhibited a high level of satisfaction. They had the average score of emotional intelligence higher after using the model at .01 level of statistical significance. Findings of this study can be beneficial for school administrators, supervisors and teachers can gain new insights to develop teachers' emotional intelligence in teaching and learning process. Finally, students will have indirect effects in learning how to develop "inner wisdom" through deliberation, deep listening and meditation which result in promoting their intellects.

Keywords: Internal Supervision, Model Development, Contemplative Approach

บทนำ

การพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ ทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองได้ การกำหนดให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสื่อสาร เพื่อรับและส่งข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง คำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคม การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ มีวิจรรณญาณเป็นระบบ ทำให้เกิดความรู้สารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม การแก้ปัญหาบนพื้นฐานของเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลรอบด้าน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง

สังคมและสิ่งแวดล้อม การใช้ทักษะชีวิต เพื่อสามารถปรับตัวเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การใช้เทคโนโลยี การนำเครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ จากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทย เพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0 ที่ผ่าน มา โรงเรียนขนาดเล็ก ยังมีคุณภาพไม่น่าพอใจ (Office of the Education Council, 2018) สาเหตุมาจาก การขาดแคลนครูที่ไม่ครบชั้น และมาตรฐานวิชาเอกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้การสอนไม่มีประสิทธิภาพ และด้วยจำนวนศึกษานิเทศก์

จากภายนอก มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะให้บริการการนิเทศได้อย่างมีคุณภาพทั่วถึงและทันเวลา การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็น ดังนั้นเพื่อให้ครูมีสมรรถภาพในการสอน การพัฒนาครู เช่น จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ การเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ มาให้ความรู้ คำแนะนำในการปฏิบัติงาน รูปแบบการฝึกอบรมด้วยการใช้จิตตปัญญาเป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกสมาธิจากการฟัง สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริงผ่านประสบการณ์ตรง มีจิตใจจดจ่อ ใคร่ครวญ ทำให้สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน แนวทางการนิเทศภายใน จึงเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดในการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ และ การส่งเสริมให้ครูมีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา และพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญา เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศภายใน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียง
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียง

ทบทวนวรรณกรรม

การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระ ตลอดจนคณะครูผู้สอนภายในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะ ส่งเสริมและสนับสนุนครูจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน Wongnutarat (2010) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาตามกระแส

การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอ ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. ศักยภาพของครูมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึง และเจาะลึกถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

2. การศึกษาด้านอาชีวศึกษา มีความหลากหลายในวิชาชีพ ความชำนาญ ความรู้เฉพาะสาขาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติการจัดการศึกษาให้ครบตามสาขา และเพียงพอจึงเป็นสิ่งทำได้จำกัด

3. การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีบุคลากรจำนวนมาก และมีความชำนาญในสาขา เป็นการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้วย

4. การนิเทศภายในสถานศึกษา จะสร้างความใกล้ชิด ความคุ้นเคยกัน และการทำงานร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการทำงาน

5. การประสานในสถานศึกษาจะสะดวกเพราะความคุ้นเคยกัน มีการประชาสัมพันธ์งานได้ทั่วถึง

Glickman, Gordon, & Ross-Gordon (2007) ได้กล่าวถึงงานการนิเทศที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพไว้ 5 งาน คือ

1. งานการให้การช่วยเหลือครูโดยตรง (Direct Assistance) โดยผู้นิเทศสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนด้วยวิธีการนิเทศแบบต่าง ๆ เช่น การนิเทศแบบคลินิก เป็นต้น

2. งานการพัฒนาบุคลากร (Staff Development) โดยการจัดโอกาส ให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถปรับปรุงการเรียนการสอน

3. งานการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ผู้นิเทศสามารถช่วยครูปรับสาระการเรียนรู้และสื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

4. งานการพัฒนาทีม (Group Development) ผู้นิเทศการศึกษาจัดประชุมฝึกอบรมให้แก่ครู และร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

5. งานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้นิเทศสามารถช่วยให้ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอน และปรับปรุงการสอนของตนเองได้ โดยการช่วยครูในการทำวิจัยชั้นเรียน

Utranan (1987) เสนอกระบวนการนิเทศการศึกษา ที่เห็นว่าสอดคล้องกับสังคมไทย 5 ขั้นตอน ซึ่งเรียกกันว่า “PIDRE” คือ 1) การวางแผนการนิเทศ (Planning – P) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ จะประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศที่จัดขึ้น 2) ให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Informing – I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่า จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้างจะมีขั้นตอนอย่างไรและทำอะไรถึงจะให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ ขั้นตอนดังกล่าวจำเป็นทุกครั้งสำหรับการเริ่มการนิเทศที่จัดขึ้นใหม่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม และมีความจำเป็นสำหรับงานนิเทศที่ยังดำเนินการไม่ได้ผล หรือได้ผลไม่ถึงขั้นเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง 3) การนิเทศ (Doing – D) ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน 3 ลักษณะ คือ การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ 4) การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing – R) เป็นขั้นตอนของการเสริมแรงของผู้บริหาร ซึ่งให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจ และบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขึ้นนี้อาจทำไปพร้อม ๆ กับที่ผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงาน หรือ การปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้น และ 5) การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating – E) เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศประเมินผลงานที่ได้ทำผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศ หากพบว่า มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลสมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขอาจจะทำได้โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ปฏิบัติใหม่อีกครั้ง การนิเทศตามกระบวนการจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้งจนกว่าจะบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ หรือสามารถพัฒนาผู้รับการนิเทศได้ตามที่ต้องการ หากบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายแล้ว ต้องการหยุดกระบวนการทำงาน ก็ถือว่า การนิเทศในเรื่องนั้นได้สิ้นสุด ขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษา เรียกว่า “Harris’ POLCA” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนของ Harris (1963) คือ

1. ขั้นการวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนที่ผู้รับผิดชอบการนิเทศต้องคิดวิเคราะห์ถึงความต้องการและความจำเป็นในการนิเทศ เพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศให้สอดคล้องกัน โดยต้องเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการนิเทศ จัดทำแผนการดำเนินงานโครงการ และขั้นตอนการปฏิบัติ

2. ขั้นการจัดองค์การ (Organizing) เป็นขั้นตอนที่กำหนดโครงสร้างของคณะทำงาน ตั้งเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมา รวบรวมทรัพยากรที่มีมนุษย์และวัสดุอุปกรณ์ การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจหน้าที่โครงสร้างขององค์การและความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานต่าง ๆ

3. ขั้นการนำสู่การปฏิบัติ (Leading) เป็นขั้นตัดสินใจ ในการดำเนินการนิเทศ กำหนดวิธีการในการนิเทศ กระตุ้นจูงใจ เสริมสร้างกำลังใจ ให้คำแนะนำเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำงาน การแนะนำนวัตกรรมใหม่ ๆ และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการนิเทศ

4. ขั้นการควบคุม (Controlling) เป็นขั้นที่ผู้รับผิดชอบต้องควบคุม กำกับ ติดตามดูแลให้กระบวนการนิเทศดำเนินไปตามแผนและขั้นตอนที่กำหนดไว้ ในบางครั้งอาจมีการชี้แนะเสริมความคิด หรือแทรกแซงเพื่อปรับทิศทางหรือกระบวนการดำเนินงาน

5. ขั้นการประเมินผล (Assessing) เป็นขั้นที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องร่วมกันประเมินผลการนิเทศว่า สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลต้องจัดทำอย่างมีแบบแผนและมีความเที่ยงตรง และอาจจัดทำการวิจัยและประเมินผลร่วมด้วย

สรุป การนิเทศ คือ แนวทางที่ช่วยเหลือให้ครูได้มีความรู้ มีทักษะในการสอนที่จะทำให้ให้นักเรียนรู้จักคิด เน้นการสร้างโน้ตชน และความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ตามที่นักเรียนสนใจ ผู้นิเทศจึงต้องทำงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการตามแผน และมีการประเมินผลงาน

การสร้างรูปแบบและพัฒนาารูปแบบ

การสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไรและสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไรและนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ ๆ (Keeve, 1988) ขั้นตอนในการสร้างรูปแบบ เริ่มจากการศึกษาเอกสาร ถอดบทเรียนจากสถานศึกษาที่เป็น Best Practice เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด จากนั้นในการพัฒนา นำรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและมีกิจกรรม ทดลองโดยใช้รูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง จนมั่นใจว่า กระบวนการทั้งหมดน่าจะได้รูปแบบที่มีคุณภาพจริง

สรุปได้ว่า รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ

แนวคิดหลักของจิตตปัญญา เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ การรับฟังอย่างลึกซึ้ง สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง การเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง ไม่คงที่ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง มีชีวิตอยู่กับปัจจุบันด้วยสติสัมปชัญญะ Panich (2004) ได้กล่าวถึง Contemplative Education ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มหาวิทยาลัยนาโรปะ ที่ซึ่งเขาเคยไปศึกษาอยู่ ว่าหมายถึง การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมที่ “สบาย” ที่มาจาก “สัพบายะ” คือ สภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเป็นสภาพแวดล้อมที่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน ผู้คนรู้จักรดน้ำใจให้คนรอบข้าง ให้ความสำคัญและเอาใจใส่จิตใจของผู้เรียนอยู่ทุกขณะ ทั้งนี้การเอาใจใส่จิตใจในกระบวนการเรียนรู้นั้น สามารถกระทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) หมายถึง ฟังด้วยหัวใจอย่างสัมผัส ได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยจิตที่ตั้งมั่น การน้อมสวเจ้าใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการน้อมนำมาคิดใคร่ครวญดูอย่างลึกซึ้ง ซึ่งต้องอาศัยความสงบเย็นของจิตใจเป็นพื้นฐาน และการทำสมาธิ (Meditation) หรือการภาวนา คือ การเฝ้ามองดูธรรมชาติที่แท้จริงของจิต ซึ่งมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไม่คงที่ เห็นความบีบคั้นที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงและสภาวะของการเป็นกระแสแห่งเหตุปัจจัย ที่เลื่อนไหลต่อเนื่อง และการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญนี้ ดำเนินไปเพื่อเป้าหมายของการตระหนักรู้ถึงพุทธสภาวะที่มีอยู่แล้วในตนเองอย่าง เป็นกระบวนการตามธรรมชาติของชีวิต เป็นการศึกษาที่เต็มใจที่จะเผชิญหน้ากับความเจ็บปวดและความทุกข์ยากลำบากของชีวิตอย่างเปล่าเปลี่ยว เป็นประสบการณ์ตรงบนเส้นทางการเรียนรู้แห่งชีวิตอันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงภายในของทั้งผู้เรียนและผู้สอน อีกทั้งเป็นการศึกษาบนพื้นฐานของการ ศิโรราบ คือ การรับฟังเสียงด้านใน ให้ความเคารพ เชื่อมั่น ในสิ่งที่ตัวเองเป็น ให้ความศรัทธาต่อทุกประสบการณ์ที่ตนเองเคยผ่านมา ไม่ว่าจะดีหรือร้ายในสายตาผู้อื่น พร้อมจะหลอมรวมเอาทุกอย่างที่มีในตนเองออกมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นอย่างไม่เขินอาย จนปมความยึดมั่นทั้งหลายสามารถคลี่คลายไปในอ้อมแขนแห่งความอ่อนโยน ความรักแห่งจักรวาลตามท่วงทำนองและครรลองของการดับสลาย ผุดบังเกิดใหม่พล้วไหว ไหลเลื่อนอันเป็นคุณค่า และความหมายของการดำรงอยู่

วิธีการวิจัย

แบ่งการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการสังเคราะห์เนื้อหา วรรณกรรม เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา ความสามารถทางอารมณ์ เพื่อใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

1.2 สำรวจสภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้เครื่องมือที่ผ่านกระบวนการหาคุณภาพที่มีความเที่ยงตรงที่มีค่า IOC .60-1.00 จากผู้เชี่ยวชาญ และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ แล้วนำไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน นำผลการตอบแบบสอบถามมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค เมื่อได้คุณภาพตามเกณฑ์แล้วจึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้จริง จากประชากรที่เป็นผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 261 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) โดยถอดบทเรียนจากสถานศึกษา 3 แห่ง ที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

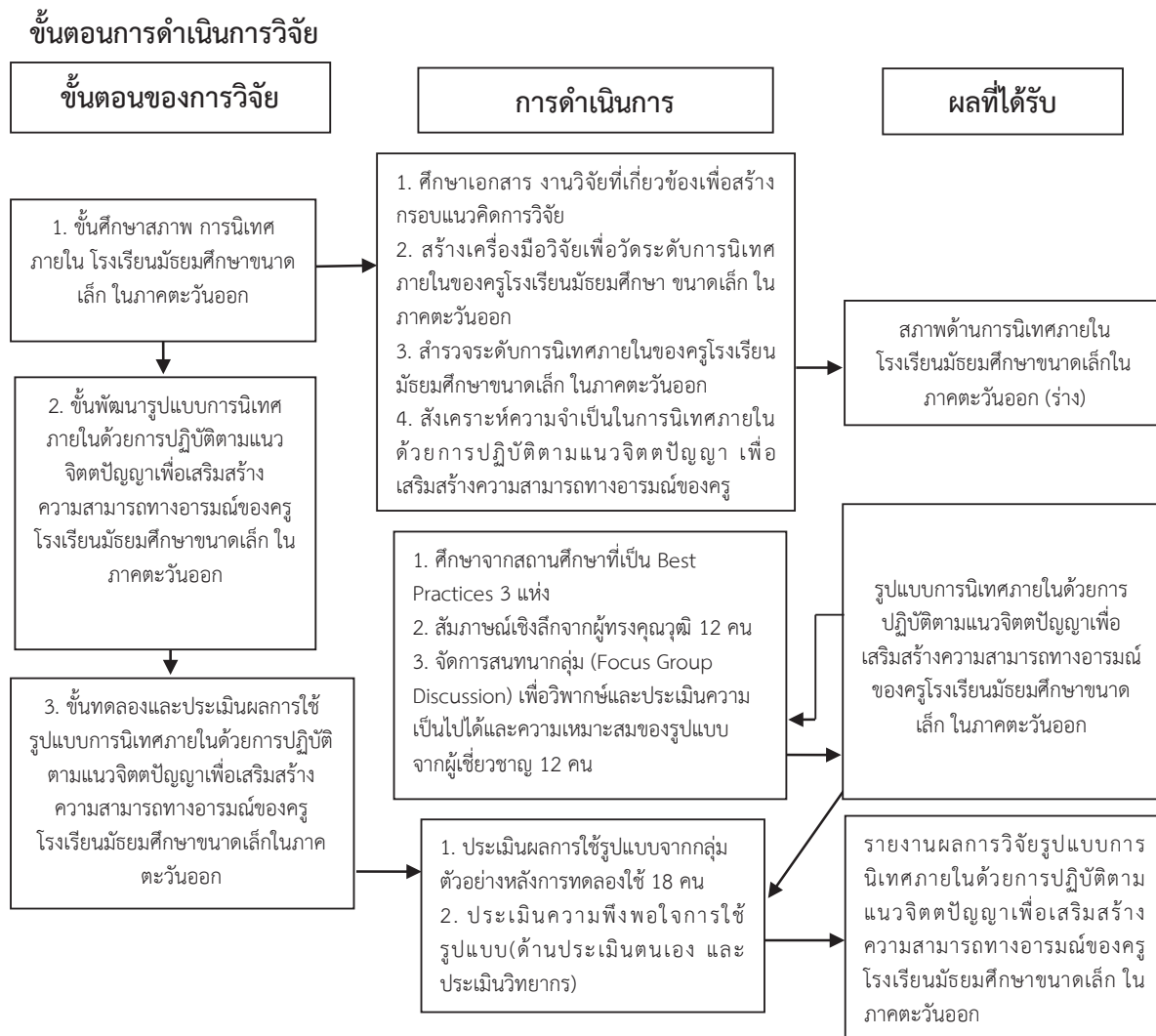
2.2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ซึ่งกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ เคยหรือเป็นผู้บริหารตั้งแต่ระดับโรงเรียนขึ้นไป หรือเป็นผู้บริหารในระดับสูงที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการศึกษา หรือมีตำแหน่งบริหารไม่ต่ำกว่าหรือเทียบเท่าชำนาญการพิเศษ เคยหรือเป็นศึกษานิเทศก์ระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป เคยทำวิจัย หรือศึกษา หรือรับผิดชอบโครงการที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา หรือเคยทำวิจัย ศึกษาหรือรับผิดชอบโครงการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางอารมณ์

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ 12 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนทดลองและประเมินผล การใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ดังนี้

3.1 ประเมินพฤติกรรมการใช้รูปแบบ จากกลุ่มตัวอย่าง 18 คน เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก่อน และหลังการทดลอง

3.2 ประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบ ด้านการประเมินตนเอง และวิทยากร

รูปที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ สภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	การนิเทศภายใน	n=261		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการวางแผน	4.05	0.60	มาก	1
2	ด้านการปฏิบัติ	3.97	0.58	มาก	3
3	ด้านการประเมินผล	4.04	0.59	มาก	2
รวม		4.02	0.54	มาก	

จากตารางที่ 1 สภาพการณ์เทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออก โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากอันดับสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการประเมินผล และด้านการปฏิบัติ

2. การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญหา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา จากสถานศึกษาด้านแบบที่ดี (Best Practices) จำนวน 3 แห่ง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ 3 โรงเรียน เกี่ยวกับ การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และองค์ประกอบคู่มือ

การวางแผน	การปฏิบัติ	การประเมิน	องค์ประกอบของคู่มือ
ครู และบุคลากร ทราบถึงรูปแบบ และขั้นตอนในการปฏิบัติ ทำให้เห็นถึงหลักการ วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นหลักในการนิเทศ	ทบทวนการปฏิบัติการนิเทศ ประชุมจัดลำดับขั้นตอน เตรียมการนิเทศ	ประเมินแบบ Formative Evaluation เพื่อหาข้อบกพร่องในระหว่างดำเนินการ และเสนอแนะ เพื่อแก้ไข	ประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้คู่มือ แนวคิด หลักการ และเหตุผล จุดประสงค์ บทบาท และหน้าที่ผู้ปฏิบัติ แนวทางจัดกิจกรรม เครื่องมือในการนิเทศ นิยามศัพท์ หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลาการอบรม ตารางพัฒนา

จากตารางที่ 2 สรุปรายละเอียดของ 4 ขั้นตอนดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถประยุกต์ใช้รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละขนาด โดยสร้างบรรยากาศการนิเทศแบบกัลยาณมิตร คือ การสร้างศรัทธาให้ครูยอมรับ เกิดความสนใจที่จะปรับปรุงการจัดกระบวนการ

เรียนรู้ เน้นกิจกรรมการประเมินเพื่อการพัฒนา โดยมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จ KPI (Key Performance Indicator)

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน เกี่ยวกับ การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และองค์ประกอบคู่มือ

การวางแผน	การปฏิบัติ	การประเมิน	องค์ประกอบของคู่มือ
กำหนดผู้รับผิดชอบจัดทำโครงการ กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดปัญหา	จัดกิจกรรมฝึกอบรมตามแนวคิดปัญหา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์	ประเมินตามสภาพจริง และประเมินเพื่อการพัฒนา	ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขอบเขตคำจำกัดความ เนื้อหา เครื่องมือ ขั้นตอนคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการ กรอบเวลา การรายงานผล

จากตารางที่ 3 สรุปการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนดผู้รับผิดชอบในการวางแผน กิจกรรมที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการประเมินเพื่อพัฒนาตามสภาพจริง และมีคู่มือที่ระบุเนื้อหา

เครื่องมือ ขั้นตอน กรอบเวลา และการรายงานผล ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมาจากผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ 3 โรงเรียน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายใน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	รายการที่ประเมิน (ด้านความเป็นไปได้)	n=18		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	คู่มือมีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์	4.11	0.58	มาก	6
2	คำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย	4.22	0.55	มาก	3
3	ภาษาที่ใช้ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.22	0.81	มาก	5
4	บทบาทผู้สอนมีแนวทางชัดเจนปฏิบัติได้จริง	4.00	0.77	มาก	9
5	ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.33	0.77	มาก	2
6	กระบวนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนชัดเจน	4.33	0.69	มาก	1
7	กระบวนการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับตัวชี้วัด	4.11	0.76	มาก	7
8	การวัดและประเมินผล ทำได้ครอบคลุม	3.83	0.86	มาก	10
9	คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.22	0.73	มาก	4
10	คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปเผยแพร่ได้จริง	4.05	0.87	มาก	8
รวม		4.14	0.74	มาก	

จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ด้านความเป็นไปได้ โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับจากมาก

ไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ กระบวนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนชัดเจน รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม และคำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ด้านความเหมาะสม ของการนิเทศภายใน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	รายการที่ประเมิน (ด้านความเหมาะสม)	n=18		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	คู่มือมีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์	4.11	0.68	มาก	4
2	คำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย	4.28	0.75	มาก	1
3	ภาษาที่ใช้ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.11	1.02	มาก	6
4	บทบาทผู้สอนมีแนวทางชัดเจนปฏิบัติได้จริง	4.22	0.65	มาก	3
5	ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.00	0.84	มาก	9
6	กระบวนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนชัดเจน	4.28	0.76	มาก	2
7	กระบวนการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับตัวชี้วัด	4.06	0.73	มาก	7
8	การวัดและประเมินผล ทำได้ครอบคลุม	3.89	0.83	มาก	10
9	คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.11	0.76	มาก	5
10	คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปเผยแพร่ได้จริง	4.06	0.87	มาก	8
รวม		4.11	0.79	มาก	

จากตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ด้านความเหมาะสม โดยรวมและรายข้อ การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ คำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย

รองลงมา ได้แก่ กระบวนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนชัดเจน และบทบาทผู้สอนมีแนวทางชัดเจนปฏิบัติได้จริง

3. ผลทดลอง และประเมินการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา ของผู้อบรมเชิงปฏิบัติการ ระหว่างก่อน และหลังการอบรม (n=18)

ความสามารถทางอารมณ์	ก่อน		หลัง		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การใคร่ครวญ	2.88	0.30	3.38	0.65	4.21**	.01
2. การฟังอย่างลึกซึ้ง	2.84	0.38	3.29	0.74	3.81**	.01
3. การทำสมาธิ	2.73	0.34	3.15	0.63	4.12**	.01
รวม	2.81	0.34	3.27	0.67	4.05**	.01

จากตารางที่ 6 จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วย t-test พบว่า ในภาพรวมของการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู

(รูปที่ 2 และ 3) ด้านการใคร่ครวญ ด้านการฟังอย่างลึกซึ้ง ด้านการทำสมาธิ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ค่าเฉลี่ย หลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรม

รูปที่ 2 บรรยากาศในระหว่างการอบรม จิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์

รูปที่ 3 บรรยากาศการจัดกิจกรรม จิตตปัญญา ให้กับนักเรียน

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ความพึงพอใจ ของผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน ด้านการประเมินตนเอง โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ความพึงพอใจ (ด้านประเมินตนเอง)	n=18		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูผ่านกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.61	0.50	มาก	3
2	การอบรมในครั้งนี้เป็นประโยชน์จากการทำกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.78	0.43	มาก	1
3	กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ สามารถเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูได้	4.72	0.46	มาก	2
4	ประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูผ่านกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.44	0.51	มาก	4
รวม		4.53	0.48	มาก	

จากตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ความพึงพอใจ โดยรวม และรายข้อ การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ด้านการประเมินตนเอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ การอบรมในครั้งนี้

เป็นประโยชน์จากการทำกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การฝึกสมาธิ สามารถเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูได้ และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูผ่านกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ความพึงพอใจ (ด้านประเมินวิทยากร) ของผลการใช้รูปแบบ นิเทศภายใน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ความพึงพอใจ (ด้านประเมินวิทยากร)	n=18		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ความรู้ความเข้าใจถ่ายทอดเนื้อหา กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.78	0.45	มาก	5
2	ความตั้งใจในการบรรยายและถ่ายทอดกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.83	0.38	มาก	1
3	ใช้สื่อและอุปกรณ์เหมาะสมกับกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.56	0.51	มาก	6
4	ประสบการณ์และทักษะการถ่ายทอดกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.78	0.43	มาก	3
5	กระตุ้นให้เกิดความสนใจในกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.78	0.44	มาก	4
6	นำกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน	4.83	0.39	มาก	2
รวม		4.76	0.43	มาก	

จากตารางที่ 8 ผลการใช้รูปแบบ การนิเทศภายใน สถานศึกษาโดยปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ด้านการประเมินวิทยากร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า ความตั้งใจในการบรรยายและถ่ายทอดกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง รองลงมา กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ ไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน และ ประสบการณ์และทักษะการถ่ายทอด กิจกรรม การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาศาภาพการนิเทศภายในของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้เพราะมีการวางแผนกำหนดแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการนิเทศจากกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ จัดทำเป็นปฏิทินการนิเทศติดต่อกันเป็นประจำทุกปีการศึกษาการนิเทศโดยการเยี่ยมชั้นเรียน ชมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้กำลังใจ

ใจ และเสนอแนะช่วยเหลือแก่ผู้รับการนิเทศ ให้เห็นแนวทางพัฒนาผู้เรียน รับฟังผู้รับการนิเทศอย่างตั้งใจ ให้เข้าใจถึงปัญหา ร่วมกันจัดทำเกณฑ์การประเมิน นำผลการนิเทศในระหว่างการดำเนินการและสิ้นสุดภาคเรียน ไปปรับปรุงและพัฒนา โดยจัดทำเป็นโครงการการนิเทศภายใน สอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศแบบ PIDRE ของ Utranan (1987) กล่าวคือการวางแผน เป็นกระบวนการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย ดำเนินการตามแผนที่วางไว้และมีการให้กำลังใจ ให้ข้อเสนอแนะช่วยเหลือแก่ผู้รับการนิเทศ และผลลัพธ์ที่ต้องการ ดังที่ Afework, Frew, & Abeya (2016) ที่กล่าวถึงการวางแผนที่ดีต้องมีองค์ประกอบย่อยที่ชัดเจนต่อเนื่องตามลำดับ เพื่อให้ผู้ใช้แผนมีความเข้าใจ และปฏิบัติตามแผนได้โดยง่าย สอดคล้องกับ Cogan (1973) ที่กล่าวว่า การวางแผนเป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาความต้องการที่จำเป็น และกำหนดเป้าหมายที่ต้องการนิเทศ รวมทั้งการวางแผนสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน สถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ การร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมานั้น ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหาร ครู และวิทยากรให้ความสำคัญ และความจำเป็น เพื่อการนำคู่มือไปใช้ให้เกิด

ประโยชน์กับทุกคนในโรงเรียน คณะครู และวิทยากร อำนวยความสะดวกด้านสถานที่จัดกิจกรรม และด้านงบประมาณ จึงส่งผลให้การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในมีประสิทธิภาพ คู่มือมีองค์ประกอบครบถ้วน สมบูรณ์ คำชี้แจงเข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้ชัดเจนเข้าใจง่าย ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมเหมาะสม กระบวนการจัดกิจกรรม มีขั้นตอนชัดเจน สอดคล้องกับตัวชี้วัด การวัดและประเมินผล ทำให้ครอบคลุม คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปใช้จริง และเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ในการอธิบายหรือยกตัวอย่างให้เห็นภาพชัดเจน ครูสามารถมีส่วนช่วยประเมินความสอดคล้องของกิจกรรม สามารถนำกิจกรรมไปปฏิบัติให้เป็นวิถีของโรงเรียนได้ ให้เวลาสำหรับผู้รับการอบรม ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยการศึกษาด้วยตนเอง นำกิจกรรมไปจัดไว้ในตารางสอนของครูในโรงเรียน และนำไปปฏิบัติได้ง่าย ใช้ได้จริง สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมสามารถประยุกต์ใช้ได้ตามบริบท และเหมาะสมกับช่วงวัย คู่มือมีองค์ประกอบรายละเอียดย่อย ชัดเจน ครูมีความพึงพอใจ การออกแบบรูปเล่มคู่มือน่าสนใจ สามารถฝึกอบรมทางออนไลน์ได้เข้ากับสถานการณ์ ปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Triranaopass, Jai-ngam, & Keawsi (2017) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบอยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 3 ผลทดลอง และประเมินการใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียง

3.1. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างก่อนและหลังการอบรมการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา

พบว่า หลังการอบรมมีพฤติกรรมจิตตปัญญาสูงกว่าก่อนการอบรม ทั้งนี้เพราะคู่มือการใช้รูปแบบ มีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์ กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นขั้นตอน สอดคล้องกับตัวชี้วัด ใช้เวลาเหมาะสม คำชี้แจงเข้าใจง่าย ชัดเจน สามารถนำไปใช้จริง เผยแพร่ได้ วัดและประเมินผลได้ครอบคลุม ทำให้พฤติกรรมผู้รับการอบรม รู้ตัว มีสติตนเองได้คิดใคร่ครวญ ไตร่ตรองพิจารณา ใช้เวลาทบทวนในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ คิดละเอียดมากขึ้น ตั้งใจฟังเมื่อสนทนากับคนทั่ว ๆ ไป รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เคารพ และให้เกียรติผู้พูด มีสัมพันธภาพที่ดี และรับฟังอย่างไม่มีเงื่อนไข รักความเป็นระเบียบวินัย เคารพในกฎกติกา มีใจจดจ่อกับงานที่ทำ มีสมาธิยาวนาน อุดหนุน พากเพียร

จนสำเร็จ สอดคล้องกับ Jarupaisan (2020) ที่กล่าวว่า การเป็นผู้ฟังที่ดี การสื่อสารด้วยวัจนภาษา (คำพูด) การสื่อสารด้วยอวัจนภาษา (ภาษากายและน้ำเสียง) การให้เกียรติผู้อื่น การอดทนที่จะรับฟังความเห็นที่แตกต่างซึ่งสอดคล้องกับ Chaibang (2017) สรุปว่า การมีสมาธิ สามารถตั้งใจมั่น จดจ่อเพื่อกำกับให้การเรียนรู้ของตน หรือการทํางานของตนเอง ให้สำเร็จลุล่วงได้ ต้องมีความอดทนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการประเมินตนเอง และประเมินวิทยากร

3.2.1 จากข้อค้นพบ ด้านการประเมินตนเอง พบว่าได้รับประโยชน์ ทำให้เสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ได้ มีความรู้ความเข้าใจ แต่สิ่งที่น่าพิจารณาผล คือ ประสพการณ์เกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญา ต้องอาศัยการใช้เวลาในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นประจำจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับ Srichat, & Piyakul (2020) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้ 3 ลักษณะ คือ 1) การรับรู้อย่างลึกซึ้ง (Deep Sensing) 2) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) โดยมีผลการประเมินในระดับเหมาะสมมากที่สุด

3.2.2 ด้านการประเมินวิทยากร พบว่า มีความพอใจในระดับมาก ทั้งนี้เพราะวิทยากรมีความตั้งใจในการบรรยาย สามารถนำกิจกรรมไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน มีความรู้ ทักษะ กระตุ้นให้เกิดความสนใจในกิจกรรม แต่สิ่งที่น่าพิจารณาผล คือ การใช้สื่อและอุปกรณ์ ควรให้เหมาะสมกับวัยที่เข้ารับการอบรม เช่น สื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้กับผู้ใหญ่ ควรแตกต่างจากการนำไปใช้กับนักเรียน สอดคล้องกับ Thapnoi, & Meesup, & Thaphan (2016) การพัฒนาความสามารถด้านการเป็นวิทยากรของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม พัฒนาความสามารถ ด้านการเป็นวิทยากรของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกำแพงเพชร เมื่อพิจารณาโดยรวมครูที่เข้ารับการอบรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

สรุป

การพัฒนาแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญหาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาสภาพการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้ 2) การพัฒนาแบบการนิเทศภายใน ตามคู่มือ ประกอบด้วย การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ ในแต่ละหน่วยมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ แนวคิด วัตถุประสงค์ ตารางขั้นตอน จัดกิจกรรม และเครื่องมือวัดประเมินผล ทั้งนี้ แบบการนิเทศภายใน ผ่านการประเมิน ทั้งความเป็นไปได้ และความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการใช้รูปแบบที่ประเมินโดยนำมาทดลองการฝึกการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า ความสามารถทางด้านอารมณ์โดยรวมหลังการใช้รูปแบบนิเทศภายในมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ มีความพอใจในระดับมาก ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงกับผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาในเทศก์ และครู จะได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาความสามารถทางด้านอารมณ์ ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน และผลประโยชน์ทางอ้อมกับนักเรียนได้รู้จัก การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิด “ปัญญาภายใน”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญหา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ควรศึกษาบริบท ของสถานศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย โดยศึกษาความพร้อมก่อนนำไปปฏิบัติจริง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรประยุกต์ใช้การนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญหา สร้างบรรยากาศของการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ทั้งนี้มีการประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ประเด็นใดปฏิบัติยาก หรือมีปัญหาอุปสรรค ทีมงานสามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ

1.3 สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำรูปแบบ การนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญหา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ไปปรับปรุงและพัฒนาต่อยอด เพื่อให้การนิเทศภายในสถานศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยเรื่องการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญหา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ควรมีการวิจัยทั้งระบบ เช่น ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output)

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) และการสื่อสารทาง On Line เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการนิเทศภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดปัญหา ด้วยกระบวนการสื่อสาร ทางออนไลน์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

References

- Afewerk, E. A., Frew, A.T., & Abeya, G. G. (2016). *Cluster Supervision Practice in Primary School of Jimma Zone* (Doctoral Dissertation), Jimma University Ethiopia.
- Chaibang, W. (2017). *Mental Education and the Development of Inner Wisdom*. Mahasarakham: Apichart Printing Partnership. [In Thai]
- Cogan, D. (1973). *The Supervision and Evaluation of High School Principal as Described by Central Office Administrators*. New York: Mc Graw Hill.
- Glickman, C.D., Gordon, S.P., & Ross-Gordon, J. M. (2007). *Supervision and Curriculum Development: Instructional Leadership: An Approach* (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Harris, B. M. (1963). *Supervisory Behavior in Education*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Jarupaisan, T. (2020). *From the Article Titled Emotional Intelligence*. Retrieved 23 January 2021, from <https://www.workwithpassiontraining.com/17256345/emotional-intelligence>. [In Thai]
- Keeves, P.J. (1988). *“Model and Model Building” Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford: Pergamum Press.

- Office of Education Council. (2018). *Thai Education Status Report*. Kurusapa Printing Ladpro. [in Thai]
- Panich, V. (2004). *Mindful Learning*. Retrieved 23 January 2021, from <http://jitwiwat.blogspot.com/2004/11/> [in Thai]
- Thapnoi, S., & Meesup, P., & Thaphan, L. (2016). Talent development in 20 terms of being a lecturer for teachers at the Kamphaeng Phet Provincial Special Education Center by using research participant action. *Journal of the Humanities and Social Sciences Graduate School Phibunsongkhram Rajabhat University*, 10(1), 217, [in Thai]
- Triranaopass, S., Jai-ngam, S., & Keawsi, T. (2017). The development of a contemplative education learning model for mainstreaming schools. *Journal of the Humanities and Social Sciences Graduate School Phibunsongkhram Rajabhat University*, 11(2), 44. [in Thai]
- Srichat, Y., & Piyakul, A. (2020). Development of emotional intelligence through contemplative activity. study for secondary school 1. *Mahasarakham Graduate Studies Journal Sakonnakhon Rajabhat University*, 17(77), 155. [in Thai]
- Utranan, S. (1987). *Educational Supervision: Theoretical Principles and Practice*. Bangkok: Siam Card. [In Thai]
- Wongnutarat, P. (2010). *The Psychology of Personal Management*. Bangkok: Bangkok Supplemental Media Center. [in Thai]

ความชุก และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้า ของวัยรุ่นในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19):

กรณีศึกษาโรงเรียนรัชฎา จังหวัดตรัง

Prevalence and Factors Related to Teen Stress, Anxiety and
Depression during the Outbreak of Coronavirus 2019 (COVID-19):

A Case Study of Ratsada School, Trang Province

ลัดดา อินไหม
ชัยณรงค์ มากเพ็ง
โรงพยาบาลรัชฎา
นันทวุฒิ วงศ์เมฆ
นวรรตน์ เมามี่จันทร์
ซอลาฮ์ เต็งมาซา*

คณะวิทยาศาสตร์สุขภาพและเทคโนโลยี วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

*email: lahudin20@gmail.com

Ladda Inmai
Chainarong Makpheng
Ratsada Hospital
Nantawut Wongmek
Navarat Maomeegan
Solah Dengmasa

Faculty of Health Science and Technology, Southern College of Technology

Received: February 15, 2022, Revised: June 22, 2022, Accepted: July 6, 2022

บทคัดย่อ

ท่ามกลางวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประชาชนต้องเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต รักษาระยะห่างทางสังคมทำให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ส่งผลให้วัยรุ่นจำนวนมากต้องเผชิญกับความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้าอย่างต่อเนื่อง การศึกษาเชิงพรรณนาความสัมพันธ์จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความชุกของความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้า และ (2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในสถานการณ์การระบาดของเชื้อ COVID-19: กรณีศึกษาโรงเรียนรัชฎา จังหวัดตรัง ใช้แบบประเมินความเครียด (ST-5) แบบคัดกรองความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 และแบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (PHQ-A) เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่าง 1,035 คน ระหว่างวันที่ 10 พฤศจิกายน ถึง 6 ธันวาคม 2564 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติถดถอยโลจิสติกพหุตัวแปร

ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นมีภาวะความเครียด (คะแนน ≥ 8) ร้อยละ 12.47 มีความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 (คะแนน ≥ 7) ร้อยละ 11.3 และภาวะซึมเศร้า (คะแนน ≥ 10) ร้อยละ 14.12 ที่สำคัญมีวัยรุ่น ร้อยละ 1.35 มีความคิดว่าการตายดีกว่า

มีชีวิต หรือคิดจะทำร้ายตัวเองซึ่งเป็นอาการบ่งชี้ถึงภาวะซึมเศร้าระดับรุนแรง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยด้านความเครียด ($OR = 190.63, 95\% CI = 25.87-1,405.00$) และความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 ($OR = 1.94, 95\% CI = 1.14-3.29$) มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงขนาดของปัญหาความเครียด ความกังวล ภาวะซึมเศร้า และความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น หน่วยงานด้านสาธารณสุข หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดูแลช่วยเหลือ และส่งเสริมป้องกันปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ความเครียด ความกังวล ภาวะซึมเศร้า โควิด-19 วัยรุ่น

Abstract

Amidst the coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic crisis, individuals have changed their lifestyles while maintaining social distancing which makes them feel isolated. As a result, a large number of teenagers are constantly under stress, anxiety and depression. This descriptive correlational study aimed to (1) investigate the prevalence of stress, anxiety, and depression, and (2) examine factors associated with depression among teenagers during the outbreak of coronavirus 2019 (COVID-19) as a case study of Ratsada School in Trang province by using stress assessment forms (ST-5), anxiety towards coronavirus 2019 screening forms, and the Patient Health Questionnaire for Adolescents (PHQ-A). Data were collected online from a sample of 1,035 people between November 10 and December 6, 2021, and were analyzed using descriptive statistics accompanied by multivariate logistic regression statistics. The results showed that 12.47% of teenagers reported feeling stressed (score ≥ 8), 11.3 % concerned about COVID-19 (score ≥ 7) and 14.12% depressed (score ≥ 10). More importantly, 1.35% of them thought it was better to die than to live or thought about self-harm which is a sign of severe depression. The correlational analysis revealed that stress factors ($OR = 190.63, 95\% CI = 25.87-1,405.00$) and concerns about coronavirus 2019 ($OR = 1.94, 95\% CI = 1.14-3.29$) were associated with teen depression. These findings illustrated the magnitude of teen stress, anxiety, depression and suicide risk which yielded information that public health agencies or other relevant sectors can use for care and support planning as well as proper prevention of the above mentioned problems.

Keywords: Stress, Anxiety, Depression, COVID-19, Teenagers

บทนำ

การระบาดของโรคปอดอักเสบที่เกิดจากเชื้อโคโรนาไวรัสชนิดใหม่ 2019 (2019-nCoV หลังจากนั้นถูกเปลี่ยนชื่อเป็น SARS-CoV-2) ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2019 ที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน และได้ขยายไปเมืองอื่น ๆ ของประเทศ (Chen et al., 2020) องค์การอนามัยโลกได้ประกาศการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในประเทศจีนให้เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) ณ วันที่ 30 มกราคม 2563 ซึ่งมีผู้เสียชีวิต จำนวน 170 ราย ติดเชื้อ จำนวน 7,711 ราย และมีการเฝ้าระวัง 12,167 รายทั่วประเทศ โดยในรายที่ผลการตรวจสอบยืนยันว่า มีผู้ติดเชื้อแล้วนั้นมี 1,370 ราย อยู่ในภาวะวิกฤติ (World Health Organization, 2020) สำหรับ

อำเภอรัชฎา จังหวัดตรัง พบผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จำนวน 1 คน ในปี 2563 และเพิ่มขึ้นเป็น 750 คน ในปี 2564 (Ratsada Hospital, 2022) การระบาดของเชื้อ COVID-19 ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจและสังคมอย่างรุนแรงต่อประชาชนชาวจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ถูกกักตัวและถูกจำกัดการติดต่อสื่อสารกันแบบต่อหน้า รวมทั้งมีผลต่อการให้การดูแลช่วยเหลือทางจิตใจและสังคมรูปแบบดั้งเดิม (Zhang, Wu, Zhao, & Zhang, 2020)

ภาวะซึมเศร้า เป็นความผิดปกติทางอารมณ์ของบุคคลที่แสดงออกในด้านความคิด แรงจูงใจ อารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่พบบ่อยและสามารถเกิดขึ้นกับบุคคลทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่นซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ร่างกายทรุดโทรม ผลการเรียนตกต่ำ

สัมพันธ์ภาพกับบุคคลรอบข้างบกพร่อง เผชิญปัญหาโดยใช้สารเสพติด เป็นต้น หากอาการซึมเศร้าทวีความรุนแรงมากขึ้น จะก่อให้เกิดการเจ็บป่วยทางจิตถึงขั้นทำร้ายตนเอง และเสียชีวิตในที่สุด (Suntaphun, Bussahong, & Srisoem, 2019) องค์การอนามัยโลกได้สำรวจสถานการณ์สุขภาพจิตใน 17 ประเทศ และประมาณการว่า 350 ล้านคนทั่วโลกหรือเทียบเท่ากับ 1 ใน 20 คน กำลังเผชิญกับภาวะซึมเศร้าในปีที่ผ่านมา โดยมีรายงานว่า 1 ใน 4 ของวัยรุ่น มีปัญหาด้านสุขภาพจิตและอารมณ์ และในประเทศไทยมีอัตราการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี (Child and Adolescent Mental Health Rajanagarindra Institute, 2018) มีอัตราการฆ่าตัวตายอยู่ที่ 14.4 ต่อประชากร 100,000 คน เป็นอันดับที่ 32 ของโลก และจังหวัดตรังเป็นลำดับที่ 2 ของภาคใต้ 9.79 รองลงมาจากจังหวัดพัทลุง 11.82 (Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2019b)

จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศเกี่ยวกับความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นช่วงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ยังมีรายงานอยู่อย่างจำกัด และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ใช่จังหวัดตรังหรือพื้นที่ใกล้เคียง อาจไม่สามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ภายในพื้นที่จังหวัดตรัง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ระบบการศึกษา ลักษณะความเป็นอยู่ของครอบครัว และมาตรการการป้องกันการระบาดของเชื้อ COVID-19 ของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

จากเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสภาพปัญหาจึงได้ศึกษาความชุกของความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น อำเภอรัษฎา จังหวัดตรัง ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อ COVID-19 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในการวางแผนให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่นต่อไป

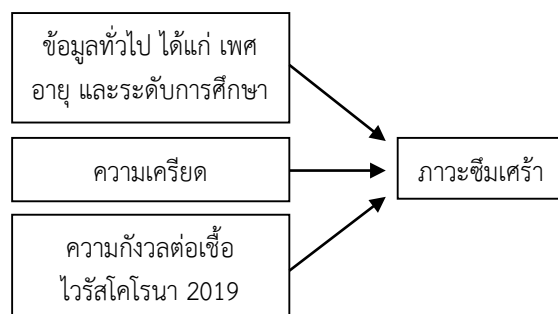
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความชุกของความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า

ของวัยรุ่น อำเภอรัษฎา จังหวัดตรัง ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อ COVID-19 มีตัวแปรต้น คือ ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ความเครียด และความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 และตัวแปรตาม คือ ภาวะซึมเศร้า (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

ภาวะซึมเศร้า (Depression)

Jampawal (2017) ได้ให้นิยามภาวะซึมเศร้า คือ ภาวะจิตใจที่ผิดปกติที่แสดงออกถึงความผิดปกติของอารมณ์ เกิดการเสียสมดุลทางด้านอารมณ์ เช่น อารมณ์เศร้า หดหู่ ท้อแท้ หดหู่ มองโลกในแง่ร้าย รู้สึกตนเองไม่มีคุณค่า มีความรู้สึกผิด ต่ำหีนตนเอง และอาจส่งผลถึงด้านร่างกาย เช่น น้ำหนักลด เป็นต้น ภาวะซึมเศร้านี้อาจส่งผลเสียต่อการดำรงชีวิต อาจนำไปสู่การมีความคิดอยากตาย และการฆ่าตัวตายในที่สุด

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น

ปัจจัยของภาวะซึมเศร่ายังไม่สามารถระบุได้แน่ชัด ขึ้นอยู่กับแนวคิดพื้นฐานทางทฤษฎีที่อธิบายถึงการเกิดภาวะซึมเศร้าที่แตกต่างกันไป จากรายงานของ Rakmaneewong (2013) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านชีวภาพ และ 2) ปัจจัยด้านจิตสังคม รายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านชีวภาพ อาจเกี่ยวข้องกับ

ทฤษฎีเกี่ยวกับพันธุกรรม (Genetics Theory) เชื่อว่า ภาวะซึมเศร้าติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดโดยถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ กล่าวคือ บรรพบุรุษมีประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคซึมเศร้า บุตรจะมีโอกาสเกิดโรคซึมเศร้าได้มากขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับชีวเคมี (Biochemical Theory) เชื่อว่า ภาวะซึมเศร้าเกิดจากความผิดปกติในการทำงานของสมอง ทำให้เกิดความไม่สมดุลของสารสื่อประสาทในสมอง โดยเริ่มต้นจากร่างกายได้รับสิ่งเร้าเข้ามากระตุ้น ผ่านทางระบบประสาทสมองส่วนปลาย ผ่านไขสันหลังเข้าสู่สมอง

และสมองส่วนที่ทำหน้าที่ควบคุมด้านความคิดและพฤติกรรม ผ่านการเชื่อมต่อดังสารสื่อประสาทที่ควบคุมอารมณ์ความรู้สึก กระบวนการเชื่อมต่อนี้ระหว่างเซลล์ประสาทมีกระบวนการดูดกลืน สารสื่อประสาทมากผิดปกติใน Pre-Synaptic Neuron ส่งผลให้บริเวณที่มีการเชื่อมต่อ ระหว่างเซลล์ประสาท มีปริมาณสารสื่อประสาท กลุ่ม Biogenic Amines ต่ำลงและพบความผิดปกติของปริมาณเมแทบอลิต์ของสาร 5-Hydroxyindoleacetic Acid และมีการหลั่งของคอร์ติซอล มากกว่าปกติร้อยละ 50 จึงส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดภาวะซึมเศร้าได้

2. ปัจจัยด้านจิตสังคม อาจเกี่ยวข้องกับ

ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theory) ของเบ็ค (Beck, 1967) ภาวะซึมเศร้าเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ การประสบกับภาวะวิกฤตในชีวิต และการมีความคิดในทางลบ เชื่อว่า ภาวะซึมเศร้าเกิดจากกระบวนการคิดที่บิดเบือน 3 ประการ คือ 1) ความคิดด้านลบต่อตนเอง 2) ความคิดด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม และ 3) ความคิดด้านลบต่ออนาคต บุคคลที่มีภาวะซึมเศร้ามักมีการคิดหมกมุ่นอยู่กับตนเองในทางลบ ตลอดเวลา ซึ่งความคิดลบต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดความรู้สึกหดหู่ เศร้าหมอง และคิดว่า ตนเองไม่ควรที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป ลักษณะความคิดนี้มีผลต่อการรับรู้ อารมณ์และพฤติกรรม เกิดขึ้นเป็นวงจรเวียนซ้ำตลอดเวลา จนส่งผลให้เกิดความผิดปกติทางจิตในที่สุด

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) พัฒนาโดยซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นปัจจัยภายในจิตใจ หรือพลวัตทางจิต โดยมีพื้นฐานจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นทำความเข้าใจสาเหตุของอาการซึมเศร้าที่เกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจ แรงขับในจิตไร้สำนึก ประสบการณ์ในวัยเด็ก และพัฒนาการทางจิต

ทฤษฎีการสูญเสียและเศร้าโศก (Grief and Loss Theory) เชื่อว่า การที่บุคคลประสบกับการสูญเสียสิ่งที่มีค่าในชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม จะส่งผลต่อความโศกเศร้าเสียใจ ส่วนความเศร้าโศก เป็นกระบวนการตอบสนองทางอารมณ์ต่อการสูญเสียนั้น และบุคคลจะมีการปรับตัวต่อการสูญเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการเศร้าโศกเป็นระยะ ๆ

ทฤษฎีทางสังคม (Social Theory) ซึ่งมองว่า ปัญหาต่าง ๆ เป็นสิ่งเร้าที่เข้ามาคุกคามมีผลต่อการดำเนินชีวิต ถ้าไม่สามารถปรับตัวได้จะก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวลมาก จนทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าในที่สุด จึงทำให้บุคคลเหล่านั้นมีความพร่องในการแก้ปัญหา และการปรับตัวที่เหมาะสม เสี่ยงต่อการซึมเศร้าและมีโอกาสฆ่าตัวตายได้มาก

ระดับภาวะซึมเศร้า

สมาคมจิตแพทย์อเมริกา (Hongsrisuwan, 2016) ได้อธิบายความรุนแรงของภาวะซึมเศร้าได้ 3 ระดับดังนี้

1. ภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย (Mild Depression) เป็นภาวะอารมณ์ที่ไม่สดชื่นแจ่มใส อารมณ์เศร้า เหงาหงอยชั่วครว ซึ่งบุคคลทั่วไปรู้สึกได้เป็นครั้งคราว บางครั้งก็มีสาเหตุเพียงพอบางครั้งก็ไม่มีสาเหตุใด ๆ มักเปรียบเทียบกับตนเองกับผู้อื่น เริ่มรู้สึกไม่พอใจกับบุคลิกของตนเอง ความตั้งใจในการทำงานต่าง ๆ เริ่มลดลง การนอนหลับพักผ่อนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น นอนหลับยากกว่าปกติ เป็นต้น

2. ภาวะซึมเศร้าปานกลาง (Moderate Depression) ภาวะซึมเศร้าในระยะนี้จะรุนแรงขึ้น จนมีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิต ครอบครัว หน้าที่การงาน ร่างกายอ่อนแอลงรับประทานอาหารได้น้อย การขับถ่ายและการพักผ่อนเปลี่ยนแปลงไปเริ่มกระทบการใช้ชีวิตประจำวัน อาจจะต้องหยุดเรียน หรือหยุดงานเป็นระยะ

3. ภาวะซึมเศร้าอย่างรุนแรง (Severe Depression) เป็นภาวะที่บุคคลมีความเศร้าตลอดเวลาและเป็นอยู่นาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอารมณ์และพฤติกรรมอย่างเห็นได้ชัด เช่น รู้สึกไม่มีความหวัง ไร้คุณค่า ไม่มีประโยชน์ตลอดเวลา ทำให้มีความคิดฆ่าตัวตาย ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว การพูดจาเป็นไปอย่างเชื่องช้า ผู้ที่มีอาการเศร้าในระดับนี้จะไม่สามารถทำกิจกรรม หรือทำงานตามหน้าที่ได้ดังเดิม และมักจะถอนตัวออกจากโลกความเป็นจริง ไม่เข้าสังคมปฏิเสธผู้คนรอบตัว มีความคิดที่จะพยายามฆ่าตัวตายเนื่องจากมีความหลงผิดหรือประสาทหลอน

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาความสัมพันธ์ (Correlation Descriptive Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ วัยรุ่นมีอายุตั้งแต่ 12-20 ปี ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในโรงเรียน วิชา อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง จำนวน 1,210 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นในโรงเรียนรัญญา อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง จำนวน 1,210 คน โดยมีคุณสมบัติเกณฑ์คัดเข้าร่วมการวิจัย คือ 1) มีการรับรู้ปกติสื่อความหมายเข้าใจ 2) ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง และ 3) สมารถใจและยินดีเข้าร่วมในการวิจัย จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านคุณสมบัติดังกล่าวจำนวน 1,035 คน (ร้อยละ 85.54)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ และชั้นปีที่กำลังศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความเครียด (ST-5) ของ Department of Mental Health, Ministry of Public Health (2016) เป็นแบบวัดความเครียด 5 ข้อ เพื่อประเมินอาการหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระยะเวลา 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา แบ่งการประเมินเป็น 4 ระดับ คือ แทบไม่มี (0 คะแนน) เป็นครั้งแรก (1 คะแนน) บ่อยครั้ง (2 คะแนน) และเป็นประจำ (3 คะแนน) มีคะแนนรวมระหว่าง 0-15 คะแนน การแปลผล คือ เครียดน้อย (0-4 คะแนน) เครียดปานกลาง (5-7 คะแนน) เครียดมาก (8-9 คะแนน) และเครียดมากที่สุด (10-15 คะแนน)

ส่วนที่ 3 แบบคัดกรองความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 ของ Department of Mental Health, Ministry of Public Health (2019a) เป็นแบบวัดความกังวล จำนวน 5 ข้อ เพื่อประเมินอาการหรือความรู้สึกและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระยะเวลา 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา แบ่งการประเมินเป็น 4 ระดับ คือ ไม่มีเลย (0 คะแนน) เป็นบางวัน 1-7 วัน (1 คะแนน) เป็นบ่อย >7 วัน (2 คะแนน) และเป็นทุกวัน (3 คะแนน) มีคะแนนรวมระหว่าง 0-15 คะแนน แบ่งระดับความกังวลเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ (<7 คะแนน) ระดับปานกลาง (7-11 คะแนน) และระดับสูง (12 คะแนนขึ้นไป) และ

ส่วนที่ 4 แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (Thai Version of the Patient Health Questionnaire for Adolescents: PHQ-A) ของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ Panyawong, Pavasutthipaisit, & Santitadukul (2018) เป็นแบบวัดความรุนแรงของโรคซึมเศร้า 9 ข้อ เพื่อประเมินอาการหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระยะเวลา 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา แบ่งการประเมินเป็น 4 ระดับ คือ ไม่มีเลย (0 คะแนน) เป็นบางวัน (1 คะแนน) เป็นบ่อย (2 คะแนน) และเป็นทุกวัน (3 คะแนน) มีคะแนนรวมระหว่าง 0-27 คะแนน แบ่งระดับความรุนแรงเป็น 5 ระดับ คือ ระดับปกติหรือมีอาการน้อยมาก (0-4 คะแนน) ระดับเล็กน้อย (5-9 คะแนน) ระดับปานกลาง (10-14 คะแนน) ระดับรุนแรง (15-19 คะแนน) และระดับรุนแรงมาก (20-27 คะแนน)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความเครียด ความกังวล ต่อเชื้อ COVID-19 และภาวะซึมเศร้าไปทดลองใช้กับวัยรุ่นที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย และนำมาคำนวณหาความเที่ยงจากความสอดคล้องภายใน (Internal

Consistency Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach, s Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.82, 0.72 และ 0.88 ตามลำดับ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 10 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 6 ธันวาคม 2564 มีกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านคุณสมบัติตอบแบบสอบถาม จำนวน 1,035 คน (ร้อยละ 85.54) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จัดเตรียมแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ Google Form
2. ประสานงาน และชี้แจงแผนการดำเนินการวิจัย กับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถาม
3. ประชุมผู้ปกครองเพื่อขออนุญาตและให้ความยินยอมในการเก็บข้อมูลจากนักเรียน
4. ประชุมครูที่ปรึกษาแต่ละชั้นปีเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถาม และอธิบายวัตถุประสงค์ของงานวิจัย
5. ครูที่ปรึกษาแจกคิวอาร์โค้ดให้กับนักเรียน
6. นักเรียนสแกนคิวอาร์โค้ดผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อเข้าไปตอบแบบสอบถามออนไลน์ โดยนักเรียนใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 15-20 นาที และขออนุญาตรอก่อนว่านักเรียนจะกดส่ง หรือ Submit จึงถือว่า การตอบแบบสอบถามเสร็จสมบูรณ์
7. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบในแบบสอบถาม เพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่ถูกต้อง ครบถ้วนไปวิเคราะห์ข้อมูล
8. นำข้อมูลมาสรุปเพื่อวิเคราะห์ผล

วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ความชุกของการเกิดความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น โดยเบื้องต้นทดสอบการกระจายของข้อมูลตัวแปรตามด้วย Kolmogorov-Smirnov Test เพื่อทดสอบการกระจายของข้อมูลตัวแปรตาม พบว่า ข้อมูลมีการกระจายไม่เป็นโค้งปกติ ($p < .001$) ดังนั้นจึงจัดกลุ่มเป็นข้อมูลแบบแจกแจงโดยพิจารณาจากค่ามัธยฐาน (Median) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 4 คะแนน โดยผู้ที่มีคะแนนมากกว่า 4 คะแนน จัดให้อยู่กลุ่มมีภาวะซึมเศร้ามาก และผู้ที่มีคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 คะแนน จัดให้อยู่กลุ่มมีภาวะซึมเศร้าน้อย วิเคราะห์ข้อมูลอย่างหยาบด้วยสถิติถดถอยโลจิสติกอย่างง่าย (Simple Logistic Regression Analysis) เพื่อพิจารณาและเลือกตัวแปรที่มีค่า p-value

ของ Wald Test มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.25 เข้าสมการถดถอยโลจิสติกพหุตัวแปร (Multiple Logistic Regression Analysis) และพิจารณาตัวแปรออกจากสมการด้วยวิธี Backward Elimination Method โดยพิจารณาจากตัวแปรที่ให้ค่า p-value มากกว่า 0.05 ให้นำออกจากสมการ และนำเสนอผลการศึกษาค่าสัดส่วนความเสี่ยง (Odds Ratio) และความเชื่อมั่นของสัดส่วนความเสี่ยงร้อยละ 95 (95% Confidence Interval)

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ผ่านการอนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ รวมทั้งผู้เข้าร่วมการศึกษาทุกคนและผู้ปกครองได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย และยินยอมในการเก็บข้อมูล นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยึดหลักการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนจากการวิจัยตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต มีการปกป้องผู้ให้ข้อมูลโดย

ไม่เปิดเผยชื่อ กำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลเฉพาะคณะผู้วิจัย และนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของวัยรุ่น พบว่า ร้อยละ 60.68 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 14.83 ปี และกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 59.71) การศึกษาความชุกของความเครียด พบว่า ร้อยละ 58.16 มีคะแนนคัดกรองความเครียดระดับเล็กน้อย รองลงมาปานกลางมากและมากที่สุด (ร้อยละ 29.37, 6.67 และ 5.80) ตามลำดับ เมื่อรวมระดับความเครียดมาก และมากที่สุด (คะแนน ≥ 8) พบว่า วัยรุ่นมีปัญหาเกี่ยวกับความเครียดที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างเร่งด่วน จำนวน 129 คน (ร้อยละ 12.47) และหากพิจารณาประเด็นคำถาม พบว่า ข้อที่มีคะแนนมากที่สุดคือ รู้สึกเบื่อหน่าย เศร้า ($\bar{X}=1.15$, S.D.=0.84) รองลงมาคือ มีปัญหาการนอน นอนไม่หลับ หรือนอนมาก ($\bar{X}=0.85$, S.D.=0.78) และน้อยที่สุด คือ มีสมาธิน้อยลง ($\bar{X}=0.60$, S.D.=0.63) ตามลำดับ (ตารางที่ 1 และ 2)

ตารางที่ 1 ระดับอาการความเครียดของวัยรุ่น (n=1,035)

ระดับอาการความเครียด	จำนวน	ร้อยละ
ระดับเล็กน้อย	602	58.16
ระดับปานกลาง	304	29.37
ระดับมาก	69	6.67
ระดับมากที่สุด	60	5.80

ตารางที่ 2 คะแนนการคัดกรองความเครียดของวัยรุ่น (n=1,035)

อาการหรือความรู้สึก	คะแนนรายข้อ (จำนวนและร้อยละ)				$\bar{X} \pm S.D.$
	0 แทบไม่มี	1 บางครั้ง	2 บ่อยครั้ง	3 เป็นประจำ	
1. มีปัญหาการนอน นอนไม่หลับ หรือนอนมาก	352 (34.01)	530 (51.21)	105 (10.14)	48 (4.64)	0.85±0.78
2. มีสมาธิน้อยลง	484 (46.77)	487 (47.05)	55 (5.31)	9 (0.87)	0.60±0.63
3. หงุดหงิด กระวนกระวาย ว้าวุ่นใจ	390 (37.68)	509 (49.18)	107 (10.34)	29 (2.80)	0.78±0.78
4. รู้สึกเบื่อหน่าย เศร้า	219 (21.16)	526 (50.82)	208 (20.10)	82 (7.92)	1.15±0.84
5. ไม่อยากพบปะผู้คน	483 (46.67)	380 (36.72)	105 (10.14)	67 (6.47)	0.76±0.88

ส่วนการศึกษาความชุกของความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 พบว่า ส่วนใหญ่ มีคะแนน คัดกรองความกังวล อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 88.70 รองลงมาปานกลาง และ สูง (ร้อยละ 10.92 และ 0.38) ตามลำดับ เมื่อรวมระดับ ความกังวลปานกลาง และสูง (คะแนน ≥ 7) พบว่า วิจัยรุ่นมี ปัญหาเกี่ยวกับความกังวลที่จำเป็นต้องได้รับการดูแล อย่างเร่งด่วน จำนวน 117 คน (ร้อยละ 11.30) และหาก

พิจารณาประเด็นคำถาม พบว่า ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด คือ คิดว่าเชื้อ COVID-19 ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=1.09$, $S.D.=1.02$) รองลงมา คือ รู้สึกกังวล ไม่สบายใจ กับการที่ต้องออกไปนอกบ้าน ($\bar{X}=0.65$, $S.D.=0.78$) และ น้อยที่สุด คือ รู้สึกกังวลกับการเตรียมตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ COVID-19 เช่น กักตุนอาหาร หน้ากาก เป็นต้น ($\bar{X}=0.65$, $S.D.=0.78$) ตามลำดับ (ตารางที่ 3 และ 4)

ตารางที่ 3 ระดับอาการความกังวลต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของวิจัยรุ่น (n=1,035)

ระดับความกังวลต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	จำนวน	ร้อยละ
ระดับต่ำ	918	88.70
ระดับปานกลาง	113	10.92
ระดับสูง	4	0.38

ตารางที่ 4 คะแนนการคัดกรองความกังวลต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของวิจัยรุ่น (n=1,035)

อาการหรือความรู้สึก	คะแนนรายข้อ (จำนวนและร้อยละ)				$\bar{X} \pm S.D.$
	0 แทบไม่มี	1 บางครั้ง	2 บ่อยครั้ง	3 เป็นประจำ	
1. รู้สึกกังวล ไม่สบายใจกับการที่ต้องออกไปนอกบ้าน	504 (48.69)	444 (42.90)	33 (3.19)	54 (5.22)	0.65±0.78
2. รู้สึกกังวลกับการเตรียมตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่น กักตุนอาหาร, หน้ากาก เป็นต้น	593 (57.29)	343 (33.14)	33 (3.19)	66 (6.38)	0.59±0.83
3. นอนไม่หลับ / หรือมีปัญหาการนอน เพราะคิดเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	876 (84.64)	149 (14.39)	7 (0.68)	3 (0.29)	0.17±0.41
4. คิดว่าเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน	324 (31.30)	474 (45.80)	62 (5.99)	175 (16.91)	1.09±1.02
5. คิดว่าท่านมีโอกาสติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มากเพียงใด	536 (51.79)	437 (42.22)	19 (1.84)	43 (4.15)	0.58±0.73

สำหรับการศึกษาความชุกของภาวะซึมเศร้า พบว่า ร้อยละ 53.72 ไม่มีภาวะซึมเศร้า รองลงมาคะแนนคัดกรอง ภาวะซึมเศร้าอยู่ในระดับเล็กน้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด (ร้อยละ 32.17, 9.86, 3.29 และ 0.97) ตามลำดับ เมื่อรวมระดับความซึมเศร้าปานกลาง มาก และมากที่สุด (คะแนน ≥ 10) พบว่า วิจัยรุ่นมี ปัญหาเกี่ยวกับความซึมเศร้าที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างเร่งด่วน จำนวน 146 คน (ร้อยละ 14.12) และหากพิจารณาประเด็นคำถาม พบว่า ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด คือ นอนหลับยาก รู้สึกง่วงทั้งวัน หรือนอนมากเกินไป

($\bar{X}=0.77$, $S.D. = 0.82$) รองลงมา คือ จดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ ได้ยาก เช่น ทำการบ้าน อ่านหนังสือ หรือดูโทรทัศน์ รู้สึกแยกับตัวเอง หรือรู้สึกว่าตัวเองล้มเหลว หรือทำให้ตัวเองหรือครอบครัวผิดหวัง และรู้สึกเหนื่อยล้า หรือไม่ค่อยมีพลัง ($\bar{X}=0.66$, 0.64 และ 0.63 , $S.D.=0.78$, 0.83 และ 0.69) ตามลำดับ ที่น่าสนใจ คือ มีวิจัยรุ่นที่มีความคิดว่า ถ้าตายไปเสียจะดีกว่า หรือคิดจะทำร้ายตัวเองด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง จำนวน 19 คน (ร้อยละ 1.84) ซึ่งเป็นอาการบ่งชี้ถึงภาวะซึมเศร้าระดับรุนแรง (ตารางที่ 5 และ 6)

ตารางที่ 5 ระดับอาการความซึมเศร้าของวัยรุ่น (n=1,035)

ระดับความซึมเศร้า	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	556	53.72
ระดับเล็กน้อย	333	32.17
ระดับปานกลาง	102	9.86
ระดับมาก	34	3.29
ระดับมากที่สุด	10	0.96

ตารางที่ 6 คะแนนการคัดกรองภาวะความซึมเศร้าของวัยรุ่น (n=1,035)

อาการหรือความรู้สึก	คะแนนรายชื่อ (จำนวนและร้อยละ)				$\bar{x} \pm S.D.$
	0 แทบไม่มี	1 บางครั้ง	2 บ่อยครั้ง	3 เป็นประจำ	
1. รู้สึกซึมเศร้า หงุดหงิด หรือสิ้นหวัง	525 (50.72)	457 (44.15)	19 (1.84)	34 (3.29)	0.58±0.69
2. เบื่อ ไม่ค่อยสนใจหรือไม่เพลิดเพลินเวลาทำสิ่งต่าง ๆ	487 (47.06)	493 (47.63)	26 (2.51)	29 (2.80)	0.61±0.68
3. นอนหลับยาก รู้สึกง่วงทั้งวัน หรือนอนมากเกินไป	427 (41.26)	490 (47.34)	49 (4.73)	69 (6.67)	0.77±0.82
4. ไม่อยากอาหาร น้ำหนักลด หรือกินมากกว่าปกติ	591 (57.10)	358 (34.59)	40 (3.87)	46 (4.44)	0.56±0.77
5. รู้สึกเหนื่อยล้า หรือไม่ค่อยมีพลัง	476 (45.99)	491 (47.44)	40 (3.86)	28 (2.71)	0.63±0.69
6. รู้สึกแย่กับตัวเอง หรือรู้สึกว่าตัวเองล้มเหลว หรือทำให้ตัวเองหรือครอบครัวผิดหวัง	550 (53.14)	373 (36.04)	50 (4.83)	62 (5.99)	0.64±0.83
7. จัดจอบกับสิ่งต่าง ๆ ได้ยาก เช่น ทำการบ้าน อ่านหนังสือ หรือดูโทรทัศน์	497 (48.02)	442 (42.71)	45 (4.35)	51 (4.92)	0.66±0.78
8. พุดหรือทำอะไรซ้ำลงมากจนคนอื่นสังเกตเห็นได้ หรือในทางตรงกันข้าม คือ กระสับกระส่าย หรือกระวนกระวาย จนต้องเคลื่อนไหวไปมามากกว่าปกติ	746 (72.08)	256 (24.73)	19 (1.84)	14 (1.35)	0.32±0.58
9. คิดว่าถ้าตายไปเสียจะดีกว่า หรือคิดจะทำร้ายตัวเอง ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง	802 (77.49)	193 (18.65)	21 (2.03)	19 (1.83)	0.28±0.59

จากการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างหายาด้วยสถิติถดถอยอย่างง่าย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความเครียด (OR=202.16, 95% CI=27.75-1,472.60) และความกังวล

ต่อเชื้อ COVID-19 (OR=3.70, 95% CI=2.39-5.73) ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ และชั้นปีที่กำลังเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น (n=1,035)

ปัจจัย	ความถี่	ร้อยละ	Crude OR	95% CI	P-value
เพศ					0.115
ชาย	407	39.32	Ref.		
หญิง	628	60.68	1.22	0.95-1.57	
อายุ					0.623
10-13 ปี	310	29.95	Ref.		
14-16 ปี	494	47.73	0.88	0.66-1.16	0.357
17-20 ปี	231	22.32	0.97	0.69-1.36	0.840
ชั้นปีที่กำลังเรียน					0.90
มัธยมศึกษาตอนต้น	618	59.71	Ref.		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	417	40.29	1.02	0.79-1.30	
ความเครียด					0.000
ระดับเล็กน้อย	602	58.16	Ref.		
ระดับปานกลาง	304	29.37	8.97	6.54-12.31	0.000
ระดับมาก	69	6.67	46.86	17.31-111.16	0.000
ระดับมากที่สุด	60	5.80	202.16	27.75-1,472.60	0.000
ความกังวลต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019					0.000
ระดับต่ำ	918	88.70	Ref.		
ระดับปานกลาง	113	10.92	3.70	2.39-5.73	0.000
ระดับสูง	4	0.38	4.01	0.41-38.67	0.230

สำหรับการวิเคราะห์หุปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น พบว่า ความเครียด และความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่วัยรุ่นที่มีระดับความเครียดมากที่สุดมีโอกาสเป็นภาวะซึมเศร้ามากกว่าวัยรุ่นที่มีระดับความเครียดเล็กน้อยประมาณ

190.63 เท่า (OR=190.63, 95% CI=25.87-1,405.00) และวัยรุ่นที่มีระดับความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 ปานกลางมีโอกาสเป็นภาวะซึมเศร้ามากกว่าวัยรุ่นที่มีระดับความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 ต่ำ ประมาณ 1.94 เท่า (OR=1.94, 95% CI=1.14-3.29) (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์หุปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น (n=1,035)

ปัจจัย	ความถี่	Crude OR (95 % CI)	Adj. OR (95 % CI)	Wald	P-value
ความเครียด					0.000
ระดับเล็กน้อย	602	Ref.	Ref.	230.01	
ระดับปานกลาง	304	8.97 (6.54-12.31)	8.60 (6.26-11.83)	175.20	0.000
ระดับมาก	69	46.86 (17.31-111.16)	39.75 (15.63-101.08)	59.81	0.000
ระดับมากที่สุด	60	202.16 (27.75-1,472.60)	190.63 (25.87-1,405.00)	26.54	0.000
ความกังวลต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019					0.043
ระดับต่ำ	918	Ref.	Ref.	6.29	
ระดับปานกลาง	113	3.70 (2.39-5.73)	1.94 (1.14-3.29)	5.93	0.015
ระดับสูง	4	4.01 (0.41-38.67)	0.48 (0.04-6.62)	0.30	0.585

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยแบบสำรวจในวัยรุ่น พบว่า ร้อยละ 58.16 มีคะแนนคัดกรองความเครียดระดับเล็กน้อย และร้อยละ 88.70 มีคะแนนคัดกรองความกังวลอยู่ในระดับต่ำ อาจเนื่องจากวัยรุ่นมีความเชื่อมั่นต่อมาตรการการป้องกันการระบาดของเชื้อ COVID-19 ของจังหวัดตรัง ที่สามารถควบคุมได้ ทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดในจังหวัดไม่อยู่ในระยะรุนแรงที่จะทำให้เกิดความเสี่ยงสูงในการติดเชื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ Wuttisin, Kakham, & Suksua (2021) ได้ศึกษาความวิตกกังวลและความซึมเศร้าระหว่างสถานการณ์การระบาดของเชื้อ COVID-19 ในประชากรไทย และเทคนิคการผ่อนคลาย พบว่า ร้อยละ 58.63 อยู่ในช่วงความวิตกกังวลปกติ และการศึกษาของ Suwanaphant, Seedaket, Vonok, Assana, Wawngam, Kingsawad, & On-Kail (2020) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดต่อการระบาดของเชื้อ COVID-19 ของนักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากที่สุดมีความเครียดในระดับน้อยร้อยละ 61.52 ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Chantra (2019) ได้ศึกษาเรื่องความเครียดภาวะซึมเศร้า และวิถีจัดการความเครียดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเครียดสูง ร้อยละ 40.63 รองลงมา มีความเครียดปานกลาง ร้อยละ 34.37 และมีความเครียดรุนแรง ร้อยละ 22.92 การศึกษาของ Kaewkaewpan (2021) ได้ศึกษาเรื่องความเครียดของนักเรียนวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า นักเรียนมีภาวะความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=51.60$, $S.D.=14.76$) และการศึกษาของ Rujirungsijareon, Limsuwan, Hongsanguansri, & Yongyuan (2021) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความเครียดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ร้อยละ 54.7 มีความเครียดอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ

สำหรับภาวะซึมเศร้าของการศึกษานี้ พบว่า ร้อยละ 53.72 ไม่มีภาวะซึมเศร้า อาจเนื่องจากวัยรุ่นในกลุ่มนี้ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวอย่างอบอุ่น อาจไม่มีปัญหาภายในครอบครัวหรืออาจมีบ้างแต่น้อยครั้งและปัญหาเหล่านั้นก็สามารถแก้ไขได้ทันที เพราะปัญหาของวัยรุ่นส่วนใหญ่ล้วนมีสาเหตุเบื้องต้นมาจากปัญหาภายในครอบครัว ดังนั้นวิธีการแก้ปัญหาในกลุ่มวัยรุ่นที่สำคัญ คือ การเริ่มแก้ปัญหาของครอบครัวก่อน และเมื่อครอบครัวมีปัญหาบ่อยลง ปัญหาของ

วัยรุ่นก็จะลดน้อยลงตามไปด้วย (Keereesrijarua, Pimpa, & Phorawat, 2019) สอดคล้องกับการศึกษาของ Chantra, (2019) ได้ศึกษาเรื่องความเครียด ภาวะซึมเศร้า และวิถีจัดการความเครียดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ร้อยละ 50.00 ไม่มีอาการของโรคซึมเศร้า นอกจากนี้การศึกษาของ Keereesrijarua, Pimpa, & Phorawat (2019) ได้วิจัยเรื่องภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ไม่มีอาการของโรคซึมเศร้า จำนวน 274 คน (ร้อยละ 69.90) เมื่อพิจารณาวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้า ≥ 10 คะแนน พบว่า มีอยู่ร้อยละ 14.12 ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของ Panyawong, Santitadukul, & Pavasuthipaisit (2020) ได้สำรวจความชุกของภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงฆ่าตัวตายในวัยรุ่นไทย: การสำรวจโรงเรียนใน 13 เขตสุขภาพ พบว่า ความชุกของวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้าจากการถ่วงน้ำหนักประชากรวัยรุ่นอายุ 11-19 ปี ทั่วประเทศเท่ากับ ร้อยละ 17.5 ผลการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่ค่อนข้างมีปัญหาเรื่องความเครียด และภาวะซึมเศร้าอย่างไรก็ตาม ระดับความเครียด และภาวะซึมเศร้าที่แตกต่างกันอาจเกิดจากบริบทของครอบครัว สภาพแวดล้อม และสังคม รวมถึงบุคลิกลักษณะของวัยรุ่นแต่ละคนที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า พบว่า ปัจจัยด้านความเครียด และปัจจัยด้านความกังวล มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น โดยที่วัยรุ่นที่มีระดับความเครียดและความกังวลยิ่งมากยิ่งมีโอกาสเป็นภาวะซึมเศร้าสูง เนื่องจากภาวะซึมเศร้าเป็นกระบวนการภายในจิตใจ เมื่อมีสถานการณ์เกิดขึ้นจะเกิดความคิดอัตโนมัติทางด้านลบต่อตนเอง ต่ออนาคต และต่อโลก ซึ่งจะเกิดจากพื้นฐานความเชื่อ แบ่งได้เป็น ความรู้สึกขาดความช่วยเหลือ รู้สึกขาดคุณสมบัติ และรู้สึกหมดหวัง ท้อแท้ ก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น ดังเช่น อยากหลีกเลี่ยง รู้สึกช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เกิดอารมณ์ซึมเศร้า และอยากจะทำร้ายตนเอง เป็นต้น Beck (1967 cited in Jampawal, 2017) สอดคล้องกับการศึกษาของ Pisuttipaisan, & Tangpattanakit (2021) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยทางด้านความเครียดสามารถพยากรณ์ หรือ มีอิทธิพลส่งผลต่อความผูกพันต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า ($p=.000$) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Wuttisin, Kakham, & Suksua (2021) ได้ศึกษาความวิตกกังวลและความซึมเศร้าระหว่างสถานการณ์การระบาดของเชื้อ

COVID-19 ในประเทศไทย และเทคนิคการผ่อนคลาย พบว่า ความกังวลมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ($p < .05$) ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่ระบุว่า ถ้าบุคคลใดไม่ได้รับการตอบสนองทางอารมณ์หรือการมีความผูกพันทางใจ บุคคลนั้นอาจจะมีความวิตกกังวลและเศร้าได้ตลอดช่วงชีวิต

สรุป

จากการศึกษาความชุกของความเครียด พบว่า ร้อยละ 58.16 มีคะแนนคัดกรองความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ส่วนใหญ่มีความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 88.70 และไม่มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 53.72 และที่สำคัญ พบว่า วัยรุ่นที่มีคะแนนความเครียด ≥ 8 คะแนน ร้อยละ 12.47 มีความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 ≥ 7 คะแนน ร้อยละ 11.3 และมีภาวะซึมเศร้า ≥ 10 คะแนน ร้อยละ 14.12 ซึ่งเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างเร่งด่วน สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นที่ระดับความเครียด และความกังวลต่อเชื้อ COVID-19 ยิ่งมากยิ่งมีโอกาสเป็นภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัย

1. โรงเรียนหรือหน่วยงานด้านสาธารณสุข และผู้ปกครองควรมีมาตรการในการช่วยเหลือสำหรับวัยรุ่นที่มีปัญหาทั้งความเครียด ความกังวล และภาวะซึมเศร้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยรุ่นที่มีความคิดว่าการตายดีกว่ามีชีวิตหรือคิดจะทำร้ายตัวเอง ซึ่งมีภาวะในการฆ่าตัวตายสูง

2. โรงเรียน หน่วยงานด้านสาธารณสุข หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีกิจกรรมในการลดความเครียดและความกังวล โดยจัดระบบการส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต จัดให้มีหน่วยบริการให้คำปรึกษาแก่วัยรุ่นที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก จัดกิจกรรมให้ความรู้และวิธีการจัดการปัญหาสุขภาพจิต กำหนดให้มีการคัดกรองและเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพจิต โดยเฉพาะในช่วงที่มีปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และสถานการณ์วิกฤตอื่น ๆ และมีระบบการส่งต่อวัยรุ่นที่มีปัญหาสุขภาพจิตได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ คณะครูโรงเรียนรัชฎา จังหวัดตรัง ที่อนุญาตและให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

References

- Chantra, C. (2019). Stress depression and stress management of 1st year student of Bachelor Degree of Public Health Program, Sirindhorn College of Public Health Phitsanulok. *The 10th Hatyai National and International Conference* (pp. 1492-1504). Songkhla: Hatyai University. [in Thai]
- Chen, N., Zhou, M., Dong, X., Qu, J., Gong, F., Han, Y., ... (2020). Epidemiological and clinical characteristics of 99 cases of 2019 novel coronavirus pneumonia in Wuhan, China: A descriptive study. *The Lancet*, 395(10223), doi: 10.1016/S0140-6736(20), 30211-7.
- Child and Adolescent Mental Health Rajanagarindra Institute. (2018). *Clinical Practice Guideline for Adolescents with Depression*. Bangkok: Beyond Publishing Co., Ltd. [in Thai]
- Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (2016). *Stress Assessment form (ST5). Death Certificate Year 2019*. Retrieved December 10, 2021, from <https://www.dmh.go.th/test/qtest5/asheet.asp?qid=1> [in Thai]
- _____. (2019a). *Screening Form for Concerns about the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)*. Retrieved December 10, 2021, from <https://www.dmh.go.th/covid19/test/covid19> [in Thai]
- _____. (2019b). *Suicidality Report from Death Certificate Year 2019*. Retrieved December 14, 2021, from <https://www.dmh.go.th/report/suicide/download/view.asp?id=513> [in Thai]
- Hongsrisuwan, N. (2016). Depression. *HCU Journal*, 19(38), 105-118. [in Thai]
- Jampawal, T. (2017). Psychological theories of depression. *Buddhist Psychology Journal*, 2(2), 1-11. [in Thai]
- Kaewkaewpan, W. (2021). The study of stress of teenage students studying in the mathayomsuksa 6 of school under secondary educational service area office 10 in

- Samut Songkhram Province. *Journal of Education Burapha University*, 32(2), 13-28. [in Thai]
- Keereesrijarua, W., Pimpa, N., & Phorawat, R. (2019). Depression among adolescents in Mueang District, Kamphaeng Phet Province. *The 6th KPRU National Conference on Research, Technology and Innovation for Sustainable Local Development* (pp.1324-1333). Kamphaengphet: Kamphaengphet Rajabhat University. [in Thai]
- Panyawong, W., Santitadukul, R., & Pavasuthipaisit, C. (2020). Prevalence of depression and suicidal risks in Thai adolescents: a survey in schools from 13 public health region. *Journal of Mental Health of Thailand*, 28(2), 136-149. [in Thai]
- Pisuttipaisan, L., & Tangpattanakit, J. (2021). Factors affecting depression of adolescence in Chonburi Province. *Humanity and Social Science Journal, Ubon Ratchathani University*, 12(1), 45-65. [in Thai]
- Rakmanee Wong, Y. (2013). Depression and negative automatic thoughts (NATs) cause of problem. *Journal of Nursing and Health Sciences*, 7(1), 7-24. [in Thai]
- Ratsada Hospital. (2022). *Report of the 1st Government Inspection, Ratsada, Trang Province, Fiscal Year 2022*. [in Thai]
- Rujirungsijareon, N., Limsuwan, N., Hongsanguansri, S., & Yongyuan, B. (2021). Factors associated with stress levels in secondary school students under Bangkok metropolitan administration. *Journal of the Psychiatric Association of Thailand*, 66(1), 53-68. [in Thai]
- Suntaphun, P., Bussahong, S., & Srisoem, C. (2019). Adolescent depression: nursing roles. *Kuakarun Journal of Nursing*, 26(1), 187-199. [in Thai]
- Suwanaphant, K., Seedaket, S., Vonok, L., Assana, S., Wawngam, W., Kingsawad, K., & On-Kail, P. (2020). Factors associated with stress due to corona virus disease 2019 (COVID-19) pandemic among students of the faculty of public health and allied health sciences, Praboromarajchanok Institute. *Journal of Health Science Research*, 14(2), 138-148. [in Thai]
- World Health Organization. (2020). *Statement on the Second Meeting of the International Health Regulations (2005) Emergency Committee Regarding the Outbreak of novel coronavirus (2019-nCoV)*. Retrieved December 14, 2021, from [https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-\(2005\)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-(2019-ncov))
- Wuttisin, N., Kakham, K., & Suksua, L. (2021). Anxiety and depression during the outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19) among the Thais and their relaxation techniques. *Journal of Community Development and Life Quality*, 9(3), 422-432. [in Thai]
- Zhang, J., Wu, W., Zhao, X., & Zhang, W. (2020). Recommended psychological crisis intervention response to the 2019 novel coronavirus pneumonia outbreak in China: a Model of West China Hospital. *Precision Clinical Medicine*, 3(1), 3-8.

การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุและผู้พิการพหุวัฒนธรรม จังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่

Development of Social-wellbeing among the Elderly and the Disabled in a Multicultural Context for New Normal Lifestyles in Chiang Rai Province

จามรี พระสุนิต*

สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Jamaree Prasunin

School of Social Science, Chiang Rai Rajabhat University

*e-mail: Jamaree.pra@crru.ac.th

Received: October 11, 2021, Revised: January 3, 2022, Accepted: January 21, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งพัฒนาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุและผู้พิการพหุวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ผู้ให้ข้อมูลหลัก 12 คน ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการด้านร่างกาย ผู้นำชุมชนระดับตำบล ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนองค์กรชุมชน ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมอาชีพผู้พิการ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มแกนนำเยาวชนชาติพันธุ์ ด้วยเครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า 1) สถานการณ์การระบาดของโรคอุบัติใหม่ หรือ Covid-19 ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้พิการและผู้สูงอายุพหุวัฒนธรรม ในรูปแบบสังคมปกติใหม่ ทั้งในวิถีชีวิตประจำวัน และวิถีชุมชน ซึ่งมีการปรับตัวอย่างบูรณาการกับทุนทางสังคมและภูมิปัญญาในพื้นที่ เช่น การดูแลตนเองตามมาตรการป้องกันและควบคุมโรคระบาด Covid-19 มีการสร้างความเข้าใจจากการติดต่อสื่อสาร การให้ความรู้จากผู้นำชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ มีแนวทางเสริมสร้างความเข้าใจในการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมจากความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และ 2) การพัฒนาสุขภาวะทางสังคม พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ บริบทที่เกี่ยวข้องกับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการด้านร่างกายในชุมชน โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงศักยภาพการดูแลระดับครอบครัว และชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ต่อยอดสู่การจัดระเบียบทางสังคม การพัฒนาศักยภาพให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมในวิถีชีวิตปกติใหม่ของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: สุขภาวะทางสังคม ผู้สูงอายุ ผู้พิการ สังคมพหุวัฒนธรรม วิถีชีวิตปกติใหม่

Abstract

This article aims to develop guidelines to promote social well-being among the elderly and disabled in a multicultural community to cope with this new normal era in Mae Fah Luang district Chiang Rai province. It is a participatory action research (PAR) which involved 12 key informants including the elderly, physically disabled, leaders, local government representatives, and representatives of community organizations such as the occupation promotion for the disabled group, the elderly group, and ethnic youth leaders. Semi-structured interviews and focus group discussion were employed in data collection. The obtained data were analysed qualitatively. Results showed that the Covid-19 situation affects adaptation of the disabled and elderly in the multicultural context into a new normal lifestyle both at individual and communal levels. The adaptation is suitable to the contexts in terms of social and intellectual capital, such as self-protection from Covid-19, building understanding, communication, training community leaders and improving the understanding of health care along with the development of social well-being of the ethnic groups. Factors for improving social well-being include context and needs in caring for the elderly and disabled. The results reflect the ability to take care the elderly and disabled at domestic and community levels. This study can provide insights for social organizations and development of the human potential to be more independent and social health in the new normal way of life to strengthen the community for sustainable development.

Keywords: Social-wellbeing, The Elderly, The Disabled, Multicultural Society, New Normal

บทนำ

ปัจจุบันสังคมอยู่ท่ามกลางสถานการณ์และบริบทที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะมิติด้านปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งมีผลการศึกษาหลากหลายมิติสะท้อนถึงสังคมไทย ทั้งในการพัฒนากระแสหลัก เช่น นโยบายการส่งเสริมสุขภาพ การวิจัยและพัฒนาเวชภัณฑ์สุขภาพ ประเด็นการเฝ้าระวัง ป้องกันปัญหาด้านสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นความรอบรู้ด้านสุขภาพจะสามารถก่อให้เกิดความเข้มแข็งในระดับบุคคลที่มีสุขภาพที่ดี รวมถึงในด้านการพัฒนากระแสทางเลือก ที่มีการศึกษาและเลือกมาบูรณาการในประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวปฏิบัติที่เหมาะสม เช่น การนำภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของพื้นที่ชุมชนพหุวัฒนธรรม มาสร้างแนวทางการปฏิบัติการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพ ตลอดจนสร้างเสริมให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Office of the National Economic and Social Development Council, 2021; Barnes, 2020) ทั้งเรื่องขององค์ความรู้ มาตรการ ระบบที่สามารถขยายผล รวมถึงการจัดการด้านปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพจะทำให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองและมีความเข้มแข็งได้อย่างแท้จริง ท่ามกลางสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ซึ่งจะต้องมีการสนับสนุน

ให้คนทุกวัยใช้ชีวิตร่วมกัน เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัย ในขณะเดียวกันก็ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับประชากรกลุ่มเปราะบาง เช่น คนไร้สัญชาติ ผู้ต้องขัง ผู้สูงอายุที่เป็นประชากรพึ่งพา ผู้ป่วยติดเตียง รวมถึงผู้พิการ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นกลุ่มประชากรที่ถูกคุกคามจากปัจจัยเสี่ยงด้านต่าง ๆ รวมถึงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้อาสาสมัครสุขภาพในการจัดการกับปัจจัยเสี่ยงที่เผชิญอยู่และผลกระทบที่ตามมา ซึ่งเมื่อพิจารณาจากมุมมองในระดับสังคม จะพบว่า การเข้าถึงทรัพยากรของประชากรกลุ่มดังกล่าว ส่งผลกระทบเชิงลบด้านสุขภาพ เช่น การถูกเลือกปฏิบัติจากสังคม หรือระบบบริการที่ไม่เป็นธรรม หรือแม้แต่ข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสุขภาพด้านต่าง ๆ รวมถึง ความเสี่ยงต่อการถูกกระทำความรุนแรงหากไม่ได้รับการตอบสนองด้านสุขภาพในระยะยาว โดยกระบวนการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีจุดเด่นด้านสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์วรรณา จึงส่งผลต่อทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อทุนทางสังคม และสภาวะแวดล้อม เชื่อมต่อผลกระทบเชิงบวกและผลกระทบเชิงลบทางด้านสุขภาพ ซึ่งมีโจทย์ท้าทายท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยที่มีเป้าหมายการเป็นสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้นการมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้านสุขภาพ ทั้งมิติสุขภาพจิต สุขภาพร่างกาย และสุขภาพทางสังคม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนเป้าหมายในการสร้างมาตรการระบบ หรือนโยบายให้กลุ่มเปราะบางกลุ่มต่าง ๆ เกิดการพัฒนาและเสริมสร้างนวัตกรรม เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทบทวนวรรณกรรมและการศึกษาในประเทศไทยพบว่า ยังขาดการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาวะทางสังคม อันเป็นส่วนสำคัญ ที่จะนำไปสู่การมีสุขภาพองค์รวมที่สมบูรณ์ รวมถึงผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบางที่เป็นกลุ่มผู้พิการและผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถสนับสนุนการดูแลสุขภาพในมิติสุขภาพองค์รวมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของทุก ๆ คนในสังคม โดยได้ทบทวนแนวคิดและการศึกษาเกี่ยวกับผู้พิการ พบว่า สังคมไทยมีทัศนคติพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการในอดีตว่า คนพิการจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์เลี้ยงดูให้มีชีวิตรอด ด้วยความเมตตาตามหลักมนุษยธรรม โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันหรือฟื้นฟูให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้เฉกเช่นบุคคลทั่วไปในสังคม จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา การฝึกอาชีพและมีงานทำ รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมตามกฎหมายฉบับนี้ให้ความหมายของ “คนพิการ” ว่าเป็นคนที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การเน้นไปที่ความพิการของปัจเจกบุคคลและพยายามแก้ไขปัญหของแต่ละคน โดยลดความพิการหรือลดความพิการด้วยวิธีการทางการแพทย์ อุปกรณ์ หรือการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ส่วนมากเน้นรูปแบบทางการแพทย์ (Medical Model) ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งกฎหมายฉบับใหม่นี้มีมุมมองต่อมิติของคนพิการที่กว้างขวางยิ่งขึ้น กล่าวคือ คนพิการ หมายถึงบุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมใด เนื่องจากมีความบกพร่องประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป มิติที่แตกต่างออกไป คือ ใครจะมีความบกพร่องหรือมีความพิการอย่างไรไม่ใช่สาระสำคัญ แต่การเคารพในความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคแห่งสิทธิพลเมือง การทำความเข้าใจถึงมิติแห่งความแตกต่างหลากหลาย และการขจัดอุปสรรค

ทั้งด้านเจตคติและสภาพแวดล้อม จะทำให้คนพิการสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างบุคคลทั่วไปและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นการใช้มิติในเชิงสังคม (Social Model) ในการทำงานด้านคนพิการ ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญในด้านการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการสร้างชุมชน/สังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งสังคมแบบปกติใหม่ หรือ New Normal หลังสิ้นสุดสถานการณ์การระบาดของ Covid-19 นี้ มีการศึกษา พบว่า เกิดมาตรการต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน จนนำไปสู่การเกิดเป็นพฤติกรรมใหม่ชั่วคราวและถาวรหรือ “ความปกติใหม่” เป็นผลมาจากการตัดสินใจใน 3 ด้านที่เปลี่ยนไป ทั้งในด้านความพึงพอใจ (Gratification) ด้านเทคโนโลยีตัวแทน (Agency) และด้านความมั่นคง (Stability) (Hu, 2020) และการวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ซึ่งทุกภาคส่วนมีความสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมวิถีปกติใหม่ (New Normal) โดยมุ่งเน้นในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการในการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมเพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงสังคมที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้ด้านสุขภาพและด้านกฎหมาย วัฒนธรรม เกิดเป็นสุขภาวะทางสังคมที่รองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ได้อย่างมีสุขภาวะที่ดี

การวิจัยนี้เก็บข้อมูลในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เนื่องจากปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับประชากรพหุวัฒนธรรมหรือกลุ่มชาติพันธุ์มีจำนวนมากที่สุดใน 18 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ในพื้นที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงวัยต่าง ๆ จำนวนผู้สูงอายุ และผู้พิการด้านร่างกายมีจำนวนมากระดับพื้นที่สามารถสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแผนวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และมีความเหมาะสมในการนำเอาฐานคิดการจัดระเบียบทางสังคม และการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเปราะบาง ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความเข้มแข็ง ภายใต้ระบบการบริการด้านสุขภาพ เกิดแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมผู้สูงอายุและผู้พิการ ก้าวข้ามจากการเป็นประชากรกลุ่มเปราะบาง เป็นกลุ่มประชากรที่มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และนำไปสู่การเป็นกลุ่มแกนนำในอนาคตที่สามารถขับเคลื่อนระบบการดูแลสุขภาพองค์รวมและสุขภาวะในการรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกและพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุและผู้พิการพหุวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ทบทวนวรรณกรรม

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความพิเศษด้านพื้นที่ชายแดนและมีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต คติ ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ โดยผู้ศึกษานั้นถือเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งมีความเปราะบางโดยตรงในแง่ของ “สุขภาพ” และในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีข้อมูลผู้พิการส่วนหนึ่งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะในการดำเนินชีวิตและการดูแลสุขภาพองค์รวม จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศึกษาการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงวัย และผู้พิการกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเหล่านี้ โดยการศึกษาครั้งนี้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากข้อมูลทฤษฎีด้านการพัฒนาสุขภาพ สุขภาวะทางสังคม ผู้สูงวัย ผู้พิการ รวมถึงการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นโยบายพระราชบัญญัติและแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ และผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่า มีการช่วยเหลือคนพิการในภาวะภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งในช่วงสถานการณ์โควิด (Covid-19) และภัยพิบัติอื่น ๆ ตามนโยบาย “คนพิการเข้าถึงสิทธิ ดำเนินชีวิตอิสระ ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างยั่งยืน”

จากการทบทวนแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาด้านสุขภาพเป็นสำคัญ รวมถึงผู้พิการแต่ละรายมีปัญหาสุขภาพที่แตกต่างกันตามลักษณะของความพิการที่เกิดขึ้น เช่น ผู้พิการทางกายจะมีระดับความสามารถในการดูแลหรือช่วยเหลือตนเองได้น้อยกว่าปกติ และบางรายอาจช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ (Tachasuksri, Sananreangsak, & Kuljeerung, 2016) แต่ส่วนใหญ่จะมีปัญหาทางด้านจิตสังคม เช่น การสูญเสียภาพลักษณ์ การปรับตัวและการยอมรับความพิการที่เกิดขึ้น ความรู้สึกไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม การสูญเสียบทบาทในครอบครัวและสังคม เป็นต้น ซึ่งมีผลการวิจัยที่ Tachasuksri et al., (2016) ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพของผู้พิการโดยชุมชนมีส่วนร่วม ที่พบรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพของผู้พิการจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวคิดสำคัญของกระบวนการวิจัยครั้งนี้

รวมถึงแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่มุ่งเสริมสร้างความเท่าเทียมในสังคม ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ เพศภาวะ และแนวคิดสุขภาพ ที่ประกอบไปด้วยปัจจัยทางชีวภาพ ปัจจัยด้านพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคน และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสุขภาพประกอบไปด้วยสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพใจที่เข้มแข็ง สุขภาวะทางสังคมที่มีความมั่นคง สัมพันธภาพ และความปลอดภัย รวมถึงสุขภาพทางจิตวิญญาณที่เป็นจริยธรรม

การตัดสินใจ และพิจารณาการดำเนินชีวิตด้วย “ปัญญา” รวมถึงแนวคิดสุขภาวะทางสังคมที่สะท้อนถึงวิถีวัฒนธรรมชีวิตที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันทางสังคม มีเป้าหมายในการสร้างความมั่นคง ความสัมพันธ์และความปลอดภัยในการดำรงชีพทั้งทางร่างกายและจิตใจ อย่างไม่อาจแยกจากกันได้ ซึ่งกลไกการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการ พหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างดุลยภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคนรุ่นอนาคต อันเป็นหลักการของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ได้สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแผนวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตั้งแต่นั้นมา คือการวางแผนและพัฒนาโจทย์วิจัยอย่างมีส่วนร่วม กลางน้ำ คือกระบวนการวิจัยในลักษณะภาคีเครือข่าย และปลายน้ำ ที่มีการสะท้อนย้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก และหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม โดยมีฐานคิดจากแนวคิดการจัดระเบียบทางสังคม และการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุและผู้พิการ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของสุขภาวะทางสังคมที่ดี ที่มีวิถีชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพกายและจิตใจที่เข้มแข็ง ภายใต้ระบบการบริการด้านสุขภาพ เกิดแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมผู้สูงวัยและผู้พิการ ก้าวข้ามจากการเป็นประชากรกลุ่มเปราะบางเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และนำไปสู่การเป็นกลุ่มแกนนำในอนาคตที่สามารถขับเคลื่อนระบบการดูแลสุขภาพองค์รวมและสุขภาพในการรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ได้อย่างยั่งยืน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การเลือกพื้นที่ศึกษา

อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนที่มีจุดเด่นด้านโครงสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายที่สุดของจังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่สูงที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงความเป็นชุมชนท้องถิ่น มีวัฒนธรรมประเพณีที่มีอัตลักษณ์ มีความเชื่อ และวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาด้านประชากร พบว่า ในพื้นที่มีจำนวนผู้สูงวัย และผู้พิการ ในมิติสังคมพหุวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวนมากที่สุดรายอำเภอของจังหวัดเชียงราย และอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวิกฤตต่าง ๆ ทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ซึ่งในการ

เปลี่ยนแปลงของชุมชนนี้ เกิดผลกระทบที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ด้านสุขภาวะทางสังคม รวมถึงมีจำนวนผู้พิการที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จำนวนมาก และส่วนใหญ่เป็นผู้พิการทางร่างกาย สอดคล้องกับสถิติข้อมูลผู้พิการของจังหวัดเชียงราย มีข้อมูลจากฐานข้อมูลกองส่งเสริมคุณภาพชีวิต องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ด้านความต้องการยกระดับองค์กร ด้านคนพิการในพื้นที่ระดับอำเภอของอำเภอแม่ฟ้าหลวงยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นและยังไม่เป็นรูปธรรม จึงต้องนำเอากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

เจาะจงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในพื้นที่ และผู้พิการด้านร่างกาย ผู้นำชุมชนระดับตำบล ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และตัวแทนองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมอาชีพผู้พิการ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มแกนนำเยาวชนชาติพันธุ์ในพื้นที่ รวมจำนวน 12 คน

กระบวนการรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาทบทวนภาคสนาม มีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลภาคสนามเชิงสำรวจพื้นที่ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อสร้างกระบวนการความร่วมมือด้านการวิจัย และนำไปสู่การพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ตั้งแต่การกำหนดโจทย์วิจัย และการประสานกับผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เพื่อจัดเวทีเสวนาชุมชนในประเด็นสถานการณ์และความต้องการของชุมชน ใช้กระบวนการวิจัยเชิงพัฒนาในการแก้ไขปัญหาหรือเตรียมความพร้อมชุมชน ในมิติด้านสุขภาพองค์รวม สุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ จากนั้นผู้วิจัยได้พัฒนาโจทย์วิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย รวมถึงแนวทางในการเก็บข้อมูล และประสานงานเพื่อลงพื้นที่ 17 หมู่บ้านใน 4 ตำบล อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย นำมาพัฒนาเครื่องมือวิจัย การสำรวจข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมนั้นมีการค้นหาแกนนำชุมชน ความสัมพันธ์กับระบบสังคม และบริบทชุมชน

2. การศึกษาและเสริมสร้างแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการพหุวัฒนธรรมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ ใช้กระบวนการกลุ่มในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล จัดทำแผนและแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการพหุวัฒนธรรมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่อย่างมีส่วนร่วม และทดลองประเมินกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาสุขภาวะทางสังคม เพื่อการเสริมให้ผู้สูงวัย และผู้พิการมีสุขภาพทางสังคมที่ดี ต่อยอดสู่การเป็น

ประชากรที่เข้มแข็ง สามารถขยายผลไปยังผู้อื่นได้ ในมิติของการพึ่งตนเองด้านสุขภาวะทางสังคม ความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพองค์รวมจากจุดเริ่มต้นการมีสุขภาวะทางสังคมที่ดี

3. กระบวนการให้ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม: กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ในลักษณะของการเสวนา และถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการพหุวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม เพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่

เครื่องมือวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการอภิปรายกลุ่ม ที่มีกระบวนการในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมุ่งเน้นจุดมุ่งหมาย ร่วมกับการสร้างเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่น กล่าวคือ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เวทีชุมชน และการอภิปรายกลุ่ม จะต้องครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย และในขณะเดียวกันก็เก็บรายละเอียดของข้อมูลที่พบในสถานการณ์จริง เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงอุปนัยได้อย่างลึกซึ้ง วิธีการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจะทำการไปพร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากบุคคล สถานที่ และเวลา ตั้งแต่กระบวนการรวบรวมข้อมูลไปจนถึงขั้นตอนการวิเคราะห์แบบอุปนัย

การพัฒนาเครื่องมือและการวิจัยไปควบคู่กับเทคนิคการสังเกต ไปพร้อม ๆ กับการรวบรวมข้อมูลในทุกกระบวนการ เพื่อสังเกตพฤติกรรมและเหตุการณ์ เพื่อนำมาหาความสัมพันธ์และความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้การสังเกตทั้งแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์อย่างมีส่วนร่วมตามวิธีทวิภาคีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการตีความ ให้ความหมายปรากฏการณ์ทางสังคม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการพหุวัฒนธรรมในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ร่วมสร้างแนวทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเสริมสร้างนวัตกรรมชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยและผู้พิการพหุวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายในมิติสุขภาวะทางสังคม โดยใช้ฐานคิดเชิงอุปนัย วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการจัดกระบวนการ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยได้นั้น จะนำมาตีความสร้างข้อสรุป จำแนก เปรียบเทียบข้อมูล รวมทั้งเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เพื่อหาคำอธิบาย และข้อสรุปทั้งหมด หาคำตอบภายใต้กรอบความคิดหรือทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับการวิจัยนี้

ผลการวิจัย

การพัฒนาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุและผู้พิการพัฒนาธรรมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ สามารถจำแนกผลการวิจัยเป็นรายประเด็น ดังนี้

1) สถานการณ์การระบาดของโรคอุบัติใหม่ หรือ Covid-19 ที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้พิการและผู้สูงอายุพัฒนาธรรม ในรูปแบบสังคมปกติใหม่นั้น พบว่า ผู้สูงอายุและผู้พิการพัฒนาธรรมในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

มีการปรับตัวอย่างบูรณาการกับทุนทางสังคมและภูมิปัญญาในพื้นที่ เช่น การดูแลตนเองตามมาตรการป้องกันและควบคุมโรคระบาด Covid-19 มีการสร้างความเข้าใจจากการติดต่อสื่อสาร การให้ความรู้จากผู้นำชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ เป็นต้น (รูปที่ 1) ในช่วงการศึกษาครั้งนี้มีปรากฏการณ์การปิดหมู่บ้านในหลายพื้นที่ โดยในชุมชนระดับหมู่บ้านมีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และพึ่งพาตนเอง โดยตัดขาดด้านเศรษฐกิจกับพื้นที่ภายนอก แต่มีการสื่อสาร ติดต่อกับข่าวสารและสถานการณ์กันผ่านผู้นำชุมชน และสังคมออนไลน์ในบางพื้นที่

รูปที่ 1 มาตรการห้ามเข้าพื้นที่ระดับหมู่บ้านของชุมชนพัฒนาธรรม
เป็นกระบวนการควบคุมทางสังคมในการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีแบบวิถีชีวิตปกติใหม่ (New Normal)

ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิยามของสังคมแบบวิถีชีวิตปกติใหม่ (New Normal) นี้มีการศึกษา พบว่า สถานการณ์ระบาดของโรคอุบัติใหม่ หรือ Covid-19 ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้พิการและผู้สูงอายุพัฒนาธรรม ในรูปแบบสังคมปกติใหม่ทั้งในวิถีชีวิตประจำวันที่คนในครอบครัวเน้นการพึ่งพาอาศัยในชุมชนมากยิ่งขึ้น และคนที่ย้ายถิ่นจากการทำงานต่างประเทศและในจังหวัดใหญ่ ที่มีความเป็นเมืองสูง ทั้งการทำงานและการศึกษาเล่าเรียนระดับอุดมศึกษา มีบางส่วนคืนถิ่นกลับมาอยู่อาศัยในชุมชน และเป็นแกนนำดูแลส่งเสริมความเท่าเทียมของ

กลุ่มเปราะบางในชุมชน รวมถึงผู้สูงอายุและผู้พิการนี้ด้วย เช่น ในบางหมู่บ้านมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำอาหารชาติพันธุ์ โดยผู้สูงอายุให้กับเด็กและเยาวชน โดยรวมกลุ่มกันพัฒนาเป็นอาชีพเสริม เช่น ข้าวแรมพื้น ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่ เป็นต้น รวมถึงในด้านกระบวนการจัดตลาดและจัดระเบียบทางสังคม มีความสัมพันธ์กับแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมพบว่า วิถีชีวิตปกติใหม่ หรือ New Normal นี้ มีวิถีใหม่ ๆ ของชุมชน สังคม ออกมา ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกับพื้นที่อื่น ๆ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“... ที่เหมือนกับที่อื่น ๆ ก็สวมแมส(หน้ากากอนามัย หรือหน้ากากผ้า) รู้จักใช้เจลแอลกอฮอล์ล้างมือ และการใช้ แอลกอฮอล์ทำความสะอาดนะ ดูข่าวแล้ว คนเฒ่าคนแก่ ก็กลัวเชื้อโรค ก็ใช้เป็นตอนมีโควิดนี้แหละ แต่ที่แตกต่างจาก ที่อื่น ๆ คือ ในชุมชนของเรามีคนเฒ่าที่ช่วยให้ลูกหลานเรา กลับมา ดีกว่าเสี่ยงในกรุงเทพฯหรือพวกเด็ก ๆ ที่ไปเรียน ในเมือง ไปเรียนเชียงใหม่ กลับมาอยู่ที่บ้านเรา กลัวโควิด เราก็กักหมู่บ้าน เด็กเรียนออนไลน์ก็ได้ อสม.กับพวกพ่อหลวง เค้าทำที่กักตัว ใช้ชีวิตสบาย ๆ มีอะไรก็กินง่ายอยู่ง่าย บ้านเรา ไม่แออัดเหมือนในเมือง สบายใจกว่า...”

เอ (ญ: นามสมมติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2564

ดังนั้น วิถีชีวิตปกติใหม่ หรือสังคมแบบ New Normal ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมใหม่ ทั้งในระดับบุคคลและ ชุมชน ที่มาจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการสื่อสาร ออกมาเป็น แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมที่เหมาะสมสอดคล้อง กับบริบทที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติ แต่ไม่จำเป็นต้อง พึ่งพาสังคมภายนอกเพียงอย่างเดียว

2) การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและ ผู้พิการพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ นั้น พบว่า วิถีชีวิตแบบปกติใหม่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดำรงชีวิต ในลักษณะชั่วคราวตามสถานการณ์จนอาจนำไปสู่ความถาวรในอนาคต เช่นเดียวกับนิยามข้างต้นที่ได้กล่าว มาแล้ว ประกอบด้วย การดำเนินชีวิต สุขภาพ และเศรษฐกิจ จากข้อสรุปในเวทีสนทนากลุ่ม ที่พบว่า

“...การเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ สังคม New Normal จะว่ายากก็ยาก จะว่าง่ายมันก็ง่ายนะ เพราะมัน คือ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมชาติ แต่บางทีมัน เปลี่ยนเร็ว พฤติกรรมหลายอย่างเราเปลี่ยนเร็ว บางทีเรา คิดว่ามันเปลี่ยนแบบเดียว เผลอ ๆ เราก็ใช้ชีวิตหรือมีพฤติกรรม แบบนั้นถาวรไปซะแล้ว...”

บี (ช: นามสมมติ) วันที่ 8 กันยายน 2564

จึงสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุและผู้พิการในสังคม พหุวัฒนธรรม ได้นิยามสังคมแบบวิถีชีวิตปกติใหม่ที่มีความ ชัดเจนและอาจต่อยอดสู่การพัฒนาสุขภาวะทางสังคม ได้แก่ การศึกษาเรียนรู้แบบออนไลน์ การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ ระบบพร้อมเพย์ในการจัดการด้านการเงินส่วนบุคคล และ การค้าขาย ซึ่งจะกลายเป็นพฤติกรรมวิถีชีวิตปกติที่จะมีมาก ขึ้นในอนาคต รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและผู้พิการในพื้นที่ มีสัมพันธ์ภาพทางสังคมที่ดี และมีสุขภาวะทางสังคมจากการ ดำเนินชีวิต

นอกจากนั้น ในการวิจัยครั้งนี้มีผลการศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพองค์รวม โดยเฉพาะสุขภาวะด้านร่างกายของ ผู้สูงอายุและผู้พิการพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ ที่สอดคล้องกับ สุขภาวะทางสังคม จากการใช้เทคโนโลยีของชุมชน ตลอดจน ความสัมพันธ์ระดับชุมชนในการช่วยเหลือปัญหาด้านความ เจ็บป่วย และคัดกรองก่อนเข้ารับการรักษาเกี่ยวกับสุขภาพ ในสถานพยาบาล และโรงพยาบาล ทั้งในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวงเอง และนอกเขตพื้นที่โดยมีระบบของสถานพยาบาลและอาสาสมัคร สาธารณสุขมูลฐานในระดับหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อการจัดกลุ่ม คัดแยก จัดลำดับความสำคัญของผู้ป่วยซึ่งเป็นแนวปฏิบัติเฉพาะ สำหรับผู้พิการด้านร่างกาย และผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ ในชุมชน รวมถึงการสะท้อนถึงสำคัญของการพัฒนาสุขภาวะ ทางสังคมอย่างมีส่วนร่วม จากบางส่วนของบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...เมื่อโควิดที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ที่ดี ต่อกันของพี่น้องชนเผ่าเรามีความสำคัญมากเลยนะ ตั้งแต่การ ป้องกัน การให้ความรู้ความเข้าใจกันเองในพวกเรา และแกนนำ ต่าง ๆ ที่เข้ามาให้ความรู้ อสม. หรือหัวหน้าต่าง ๆ (หมายความว่า รวมถึงภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) เราเห็นด้วยว่า การสร้างความแข็งแรงและเข้มแข็งของสุขภาพทางสังคม (หมายถึงสุขภาวะทางสังคม) เป็นเรื่องสำคัญ ต้องทำไปพร้อม กันทั้งด้านร่างกาย และด้านสังคม และต้องมีจิตใจที่ดีด้วย...”

ซี (ช: นามสมมติ) วันที่ 8 กันยายน 2564

นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในวิถีชีวิตแบบปกติใหม่หากมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น มีขั้นตอน การประเมินจากความจำเป็นของบริการฟื้นฟู และความเสี่ยง ต่อการติดเชื้อ Covid-19 โดยมีทั้งการรับบริการฟื้นฟูที่สถาน พยาบาล ได้แก่ โรคหลอดเลือดสมอง โรคหรือการเจ็บป่วยที่มี อาการรุนแรง หรือมีภาวะแทรกซ้อน เป็นต้น และกลุ่มที่มี อาการเจ็บป่วยไม่รุนแรง จะมีแนวทางส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะ ทางสังคม โดยกลุ่ม อสม.ประจำแต่ละหมู่บ้านแบ่งบทบาทหน้าที่ กันกับผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์เข้าเสริมสร้างความเข้าใจ และแนะนำการดูแลสุขภาพเบื้องต้น เช่น ผู้สูงอายุ โรคกระดูกและกล้ามเนื้อที่อาการไม่เปลี่ยนแปลง ไม่จำเป็นต้อง เข้ารับการรักษาในสถานพยาบาล หรือโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง ก็จะมีแนวทางเสริมสร้างความเข้าใจ ในการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น ควบคู่ไปกับการพัฒนา สุขภาวะทางสังคมจากความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน เป็นพี่น้อง ชนเผ่าเหมือนกัน เป็นความเอื้ออาทรต่อกันในสถานะที่ต้อง เสริมสร้างความเข้าใจในการดูแลตนเอง ป้องกันการระบาดของ โรคอุบัติใหม่ Covid-19 และสังคมยุคดิจิทัลที่เข้าถึงในหลาย หมู่บ้าน รวมถึงมีการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์

มาใช้ในการนัดหมายล่วงหน้า ผ่านไลน์ โทรศัพท์ หรือเว็บไซต์ เป็นต้น ซึ่งวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ และผู้พิการในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมจากปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ บริบทที่เกี่ยวข้องกับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการด้านร่างกายในชุมชน โดยเกี่ยวกับศักยภาพการดูแลระดับครอบครัว และชุมชน ลักษณะของการดูแลอย่างมีส่วนร่วม ได้แก่ ค่านิยม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของชุมชนในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง ดังนั้นการจัดระเบียบทางสังคม และการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเปราะบาง ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความเข้มแข็ง จึงเป็นแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ของผู้สูงอายุและผู้พิการในสังคมพหุวัฒนธรรมที่ต่อยอดสู่การพัฒนาทุก ๆ คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ของผู้สูงอายุและผู้พิการในสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นการนำแนวคิดหลายมิติมาเกี่ยวโยงกัน ในการส่งเสริมสุขภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ จากการเปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการชีวิตที่เกิดขึ้น รวมถึงภาวะเปราะบางของผู้พิการซึ่งอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของสังคม จนสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองและพึ่งพาตนเองได้ในรูปแบบลักษณะชีวิตวิถีใหม่หรืออาจเรียกว่า วิถีชีวิตปกติใหม่ (New Normal) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสุขภาวะทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ที่มีจุดเด่นด้านสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และส่งผลต่อ ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อ ทุนทางสังคม และสภาวะแวดล้อม เชื่อมต่อผลกระทบเชิงบวกและผลกระทบเชิงลบทางด้านสุขภาพ รวมทั้งจังหวัดเชียงรายมีโจทย์ท้าทายท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ที่มีเป้าหมายการเป็นสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ โดยมีจุดร่วมกับผู้พิการทางด้านร่างกาย ที่อยู่ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง โดยทั้งผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ผู้สูงอายุที่มีภาวะโรคเรื้อรัง และผู้พิการนั้น ซึ่งการเข้าสู่วิถีชีวิตปกติใหม่ของผู้สูงอายุและผู้พิการในสังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ได้นั้น นอกจากจะเป็นการปรับตัวเพื่อขจัดผลกระทบจากการที่ไม่สมบูรณ์ของร่างกายให้ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมแล้ว จะต้องมีการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อคงความสามารถในการทำหน้าที่ทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นการส่งเสริมความสุขของครอบครัว ความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ และการตัดสินใจด้วยตนเอง ประสบความสำเร็จ และมี

คุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุกในทุกคนทุกช่วงวัย อย่างเท่าเทียมที่แท้จริง

สำหรับการมีสุขภาวะในบริบทของผู้สูงอายุและผู้พิการในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นประกอบด้วย สุขภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณหรือปัญญา เป็นการดูแลรักษาเพื่อให้คงไว้ซึ่งการมีสุขภาพที่ดีและแข็งแรงสมบูรณ์จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต โดยมีผลการวิจัยของ Sinchaiwanichkul, & Ketpichayawatana (2018) ในบริบทสังคมเมืองในกรุงเทพฯ เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีที่มาจากการที่กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองมหานครที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความซับซ้อนทางด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ได้แบ่งออกเป็น 50 เขตการปกครอง ประกอบด้วยชุมชนจัดตั้งทั้งหมด 2009 ชุมชน ซึ่งได้จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขึ้นในเขตห้วยขวางและเขตวังทองหลาง ซึ่งมีลักษณะเป็นทั้งชุมชนเมืองและชุมชนแออัด ประชากรสูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีทั้งผู้สูงอายุอาศัยเดิม ผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากที่อื่นเข้ามาอยู่กับบุตรหลาน ซึ่งส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมการอยู่อาศัยที่ไม่คุ้นเคย อีกทั้งลักษณะการอยู่อาศัยของประชาชนในเมืองใหญ่ต้องมีการปรับตัวเพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของสุขภาวะ ทั้งนี้การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเมืองที่มีความจำเพาะอย่างกรุงเทพมหานครนั้น ได้มีคัดเลือกตัวแปรจากแนวคิดการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของ Hansen-Kyle (2005) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ในการวางแผนและการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากเป้าหมายของการเป็นผู้สูงอายุที่สูงวัยอย่างมีสุขภาวะ เป็นสิ่งที่บุคลากรทางสุขภาพ โดยเฉพาะพยาบาล มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่พบว่า สมรรถนะทางด้านร่างกายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($r = .197$) อธิบายได้ว่า ความสามารถในการทำงานของร่างกายเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานของการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ โดยผลวิจัยดังกล่าว พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนมีระดับความสามารถในการทำงาน หรือสมรรถนะทางด้านร่างกายอยู่ในระดับไม่พึงพา ร้อยละ 98.6 สามารถทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ในมิติของการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชน ที่ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการ

สูงวัยอย่างมีสุขภาวะอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.25$, $S.D.=12.76$) (Sinchaiwanichakul, & Ketpichayawatana, 2018) และสามารถต่อยอดสู่การวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะในด้านสุขภาวะทางใจ สุขภาวะทางสังคม ได้อย่างบูรณาการ

รวมถึงผลการศึกษาในผู้พิการและผู้สูงอายุ ในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงวัยต่าง ๆ ที่สามารถสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแผนวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และมีความเหมาะสมในการนำเอาฐานคิดการจัดระเบียบทางสังคม และการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเปราะบาง ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความเข้มแข็งภายใต้ระบบการบริการด้านสุขภาพ เกิดแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมผู้สูงวัยและผู้พิการในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีผลการศึกษาลักษณะการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดระยอง และอำนาจทำนายของแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพ ภาวะซึมเศร้า ความผาสุกทางจิตวิญญาณ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุ จากการศึกษาเรื่องปัจจัยทำนายการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุ (Chonirat, 2020)

การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการ พหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ที่พบการเปลี่ยนแปลงในเชิงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยการดำเนินงานครั้งนี้ เป็นวงจรของการหาความรู้ การพัฒนาจากความรู้และการหาความรู้จากการพัฒนาซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสุขภาพและสังคม ซึ่งการที่บุคคลจะมีสุขภาวะทางสังคมที่ดีนั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับการได้รับการสนับสนุนทางสังคม (Social Supports) และกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) โดยจะต้องมีกิจกรรมทางสังคมในด้านการพัฒนาตนเอง หรืออาจเรียกว่า กิจกรรมพัฒนาตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phoowachanathipong, Udomtamanupab, Puripanyo, Buasiri, & Ariyasripong (2020) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการพัฒนาตนเพื่อเสริมสร้างสุขชีวิติพุทธสำหรับเยาวชน ในศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคม วัดสุทธาวาสาราม ที่เสนอผลการใช้กิจกรรมการพัฒนาตนฯ โดยมีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาตนเพื่อเสริมสร้างสุขชีวิติพุทธของกลุ่มทดลอง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม หลังการ

เข้าร่วมกิจกรรม และระยะติดตามผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=68.661^{***}$, $p\text{-value}=.000$) รวมถึงการวิจัยเรื่องสุขภาวะของครอบครัวในบริบทของสังคมไทย: โมเดลเชิงสาเหตุ และ การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Rojchaphot, Tongkhambanchong, & Supwirapakorn, 2019) พบว่า 1) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของสุขภาวะของครอบครัวที่วัดจากกลุ่มเด็กเยาวชนและกลุ่มผู้ปกครองมีความเที่ยงตรง และ 2) ในกลุ่มเด็กและเยาวชนนั้น ระดับสุขภาวะของครอบครัวในกลุ่มครอบครัวเดี่ยวแตกต่างจากกลุ่มครอบครัวขยาย อีกทั้งมีผลการวิจัยที่มีมุมมองเดียวกันกับการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะด้านร่างกาย ที่มีข้อเสนอว่า ต้องส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและผู้พิการออกกำลังกาย ส่งเสริมให้ร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่งเสริมให้ดูแลตัวเองได้ และส่งเสริมให้เรียนรู้เทคโนโลยีข่าวสาร เพื่อที่จะสามารถอยู่ในยุคที่มีการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีความสุข (Thatawakorn, 2019) ซึ่งเมื่อเกิดการส่งเสริมการดูแลสุขภาพองค์รวม โดยเน้นที่สุขภาวะทางสังคมแล้ว การพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องมีการส่งเสริมร่วมกับการพัฒนาสวัสดิการสังคมในภาพรวม เปลี่ยนจากการสงเคราะห์ไปเป็นการพัฒนาภายใต้มุมมองที่ว่า ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน

สรุป

การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงวัยและผู้พิการ พหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์และการมีส่วนร่วมที่บูรณาการกับการดูแลสุขภาพด้านร่างกายและการปรับตัวทางจิตใจของผู้สูงอายุและผู้พิการที่เป็นการเตรียมความพร้อมรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ สู่การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมเป็นสำคัญในบริบทอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่มีเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และสังคมพหุวัฒนธรรม แสดงถึงผลกระทบเชิงสังคมที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้จากระบบอภิบาลสุขภาพและองค์ความรู้กระแสทางเลือกจากวิถีพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่กลายเป็นวิถีชีวิตแบบปกติใหม่ที่เชื่อมโยงกับปัจจัยแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม สู่การพัฒนาสุขภาวะองค์รวม (Well-being) ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สามารถนำผลการศึกษาการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ของผู้สูงอายุและผู้พิการในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงวัยในประเทศไทย รวมถึงส่งเสริมการสร้างชุมชน

ที่เท่าเทียมสำหรับทุกคน ทุกช่วงวัย ทั้งผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มเปราะบางอื่น ๆ โดยพิจารณาทุนชุมชนด้านกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ รวมถึงภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่สำหรับทุกคน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. จากสถานการณ์ทางสังคมในบริบทพื้นที่ที่มีความหลากหลายควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการประเมินความพร้อมของพื้นที่ในการรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุและศักยภาพการพึ่งตนเองของผู้พิการ รวมถึงการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสำหรับพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะและเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม
2. ควรมีการวิจัยในลักษณะกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาด้านสุขภาวะทางสังคมในพื้นที่ระดับหมู่บ้าน รวมถึงปัจจัยความสำเร็จ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบระดับชุมชนในการรองรับการเปลี่ยนแปลงและวิถีชีวิตปกติใหม่

References

- Barnes, S.J. (2020). Information management research and practice in the post-Covid-19 world. *International Journal of Information Management*, 55, 1-4., doi.org/ 10.1016/j.ijinfomgt.2020.102175
- Chonirat, A. (2020). *Factors Predicting Healthy Aging of the Elderly* (Master's Thesis). Nursing Mahidol University, Bangkok. [in Thai].
- Hansen-Kyle, L. (2005). A concept analysis of healthy aging. *Nursing Form*, 42(2), 45-57.
- Hu, R. (2020). Covid-19, smart work, and collaborative space: a crisis-opportunity perspective. *Journal of Urban Management*, 9 (August), 1-5, doi.org/ 10.1016/j.jum.2020.08.001.

Office of the National Economic and Social Development Council-NESDC. (2021). *Thai Social Conditions*. 19, No. 3, August 2021.

Phoowachanathipong, K., Udomtamanupab, M., Puripanyo, P.C., Buasiri, A., & Ariyasripong, A. (2020). The effects of self-development activities for Buddhism holistic well-being of youths in learning center of Buddhism and social development of Wat Suthiwararam. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 5(3), 34-52. [in Thai].

Rojchaphot, K., Tongkhambanchong, S., & Supwirapakorn, W. (2019). Family well-being in the context of Thai society: causal modeling and comparison of differences between groups. *Journal of the Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 38(3), 30-42. [in Thai].

Sinchaiwanichakul, C., & Kespichayawattana, J. (2018). Factors related to healthy aging among the older persons in community-dwelling of Bangkok Metropolitan. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*, 19(Supplement), 100-109. [in Thai].

Tachasuksri, T., Sananreangsak, S., & Kuljeerung, O. (2016). Health promotion model by the community participation: case study of people with disabilities. *The Journal of Faculty of Nursing Burapha University*, 24(3), 47-58. [in Thai]

**ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่สะท้อนจากอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้า
ตามคำทำนายของตำรานรลักษณ์ฉบับพลูหลวง**
**Beliefs Related to Individuals' Characteristics Revealed by Their Facial
Parts Based on Phlu Luang's Edition of Physiognomy Textbook**

ถนอมรัตน์ ประไพอักษร*

วรรณนะ หนูหมื่น

สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

*e-mail: baijune26@hotmail.com

Thanomrat Prapaiaxsorn

Wanna Numun

Department of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

Received: July 1, 2021, Revised: August 23, 2021, Accepted: August 31, 2021

บทคัดย่อ

ตามหลักความเชื่อโบราณนั้น ศาสตร์นรลักษณ์มีความสำคัญในแง่ของการทำนายลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นรากฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นปรากฏการณ์และวิวัฒนาการ การมีลักษณะนรลักษณ์ดีย่อมส่งเสริมให้ชีวิตประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ความเชื่อที่แฝงในคำทำนายยังบ่งบอกถึงสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและการปฏิบัติตนในสังคม สามารถสะท้อนความคิด ความเข้าใจ การยอมรับนับถือและเชื่อมั่นสิ่งที่จะเกิดผลดี หรือผลร้ายต่อมนุษย์ บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่สะท้อนจากอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าตามคำทำนายของตำรานรลักษณ์ฉบับพลูหลวง ใช้วิธีการศึกษาเอกสารและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า มีความเชื่อหลากหลายในตำรานรลักษณ์ฉบับพลูหลวง เพราะเกิดจากการสังเกตอวัยวะบนใบหน้าที่เชื่อมโยงกับชะตาชีวิตหลายรูปแบบของมนุษย์ โดยพิจารณาเกณฑ์ความเชื่อ 2 แบบ คือ ความเชื่อมงคลและความเชื่ออัปมงคล โดย 1) ความเชื่อมงคลในชีวิต แบ่งออกเป็น 1.1) ความเชื่อบ่งบอกความมั่งมี ร่ำรวย 1.2) ความเชื่อบ่งบอกความเจริญมั่นคงในหน้าที่อาชีพและการงาน 1.3) ความเชื่อบ่งบอกอายุที่ยืนยาว 1.4) ความเชื่อบ่งบอกการมีอำนาจ วาสนาและเป็นสุข 1.5) ความเชื่อบ่งบอกความฉลาด ปฏิภาณ ไหวพริบ 1.6) ความเชื่อบ่งบอกการมีคู่ครองและครอบครัวที่ส่งเสริมในชีวิต และ 1.7) ความเชื่อบ่งบอกการเป็นคนดี มีคุณธรรม และ 2) ความเชื่ออัปมงคลในชีวิต แบ่งออกเป็น 2.1) ความเชื่อบ่งบอกความยากจน 2.2) ความเชื่อบ่งบอกอุปสรรค ความตกต่ำในอาชีพการงาน 2.3) ความเชื่อบ่งบอกอายุขัยที่ไม่ยืนยาว 2.4) ความเชื่อบ่งบอกความโง่เขลาเบาปัญญา 2.5) ความเชื่อบ่งบอกการไร้ญาติขาดมิตร หรืออาภัพคู่ครอง 2.6) ความเชื่อบ่งบอกนิสัยที่ไม่ดี และ 2.7) ความเชื่อบ่งบอกความเชื่องช้า ทุกข์ใจ ไร้วาสนา ประโยชน์จากการศึกษานี้ได้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาคนไทยในการสังเกตอวัยวะบนใบหน้ากับการทำนายชะตาชีวิตของมนุษย์

คำสำคัญ: ความเชื่อ นรลักษณ์ พลูหลวง

Abstract

According to the ancient beliefs, Physiognomy plays a vital role in predictions based on different personal characteristics which are the cornerstone of human evolution. Good physiognomic characteristics are seen as the key to success in life. In addition, latent beliefs in predictions also indicate individuals' spiritual anchors and social behavior which reflect their thoughts and understanding, recognition in society, and what will positively or negatively affect an individual person. This study aimed to investigate beliefs related to individuals' characteristics revealed by their facial parts based on Phlu Luang's edition of Physiognomy textbook. The study was performed through literature reviews and presentation of descriptive analysis results.

The findings showed that, according to Phlu Luang's edition of Physiognomy textbook, there were diverse beliefs made from observing how facial parts are related to different forms of fortune telling by considering 2 belief criteria: auspicious and inauspicious beliefs. Auspicious beliefs encompassed beliefs associated with 1) wealth, 2) job stability, 3) longevity, 4) power, fortune, and happiness, 5) intelligence and cleverness, 6) having a life partner, and 7) being an honorable person. Inauspicious beliefs comprised beliefs associated with 1) poverty, 2) hindrances and occupational downgrading, 3) shortened life expectancy, 4) foolishness, 5) having no kith and kin and being misfortune of having a life partner, 6) bad habits, and 7) distress and suffering from bad luck. The contribution of this study is the Thai wisdom-based observations of facial parts and fortune telling.

Keywords: Beliefs, Physiognomy, Phlu Luang

บทนำ

ตั้งแต่อดีตมนุษย์มีความใกล้ชิดและดำรงชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติ เมื่อพบปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ไม่สามารถหาคำตอบ หรือเหตุผลมาอธิบายได้ จึงเกิดความเกรงกลัวต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงเป็นที่มาของความเชื่อ (Dejbamsung, & Chaiyana, 2016) ความเชื่อถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ สามารถบ่งบอกได้ถึงอัตลักษณ์และแสดงสภาพความเป็นอยู่

ศาสตร์นรีลักษณ์ หรือโหงวเฮ้ง เป็นความเชื่อหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม มีต้นกำเนิดมาจากการสังเกต การจดจำเกี่ยวกับลักษณะอวัยวะของมนุษย์ เป็นศาสตร์ที่แสดงภาพรวมของร่างกายมนุษย์ ตั้งแต่อวัยวะบนใบหน้าจนถึงลักษณะกิริยาท่าทางต่าง ๆ อีกทั้งสามารถบ่งบอกอุปนิสัยใจคอ พฤติกรรมของบุคคล รวมถึงยังทำนายอนาคตและความสำเร็จในชีวิตได้ (Chotrakamkij, 2015)

ศาสตร์นรีลักษณ์ของไทย เกิดขึ้นจากเค้าความของพระมหามณเฑียร แปลทูลเกล้าถวายรัชกาลที่ 1 ซึ่งแปลจากต้นฉบับภาษาจีนของซินแสที่มีชื่อเสียง Wongpisanlux (2012 cited from Thanavuddho, 2012) ปัจจุบันศาสตร์นรีลักษณ์มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการทำนายไปตามถิ่นที่อยู่อาศัย

โดยให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ตำรานรีลักษณ์ของวัดพรหมเทพาวาส ตำรานรีลักษณ์ฉบับภาษาจีน หนังสือนรีลักษณ์รับดูราชวิธีหญิงชายทั้งปวง ผู้มีบุญ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ ตำรับโหงวเฮ้ง ฉบับอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ตำราตรีภพ ตำรานรีลักษณ์ศาสตร์ฉบับทูลเกล้าฯ ถวาย ตำรานรีลักษณ์ศาสตร์ฉบับพระมหามณเฑียร ตำราดูลักษณะชาย-หญิง ตำรานรีลักษณ์ฉบับพิมพ์ในหนังสือตำรานรีลักษณ์: ศาสตร์แห่งการทำนายลักษณะบุคคลของพลหลวง พ.ศ. 2534 และตำรับนรีลักษณ์ศาสตร์ (Sujachaya, 2019)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้เลือก “ตำรานรีลักษณ์ฉบับพิมพ์ในหนังสือตำรานรีลักษณ์: ศาสตร์แห่งการทำนายลักษณะบุคคลของพลหลวง พ.ศ. 2534” เป็นข้อมูลการวิจัย เนื่องจากเป็นตำราที่ผู้แต่ง คือ “พลหลวง” หรือประยูร อุสุชาวะ ได้เขียนตำราเล่มนี้ให้มีความแตกต่างจากเล่มอื่น ๆ ตรงที่ได้ชำระขึ้นมาใหม่จากคัมภีร์พุทธสัทธา มีการเปรียบเทียบกับตำราโหงวเฮ้งของจีนและตำรานรีลักษณ์ของไทยโบราณ อีกทั้งมีการแบ่งหมวดหมู่ตามตำแหน่งบนใบหน้าเทียบกับดาวพระเคราะห์ (Phlu Luang, 1993)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่สะท้อนจากอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าตามคำทำนายของ

ตำราสัญลักษณ์ฉบับพลุหลวง เพื่อให้เข้าใจความคิดของมนุษย์ในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือบันทึกข้อมูลผ่านตำราสัญลักษณ์ฉบับพลุหลวง เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารความคิด ความเชื่อ ความเข้าใจของมนุษย์ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการสังเกต รวมไปถึงมโนทัศน์ของมนุษย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่สะท้อนจากอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าตามคำทำนายของตำราสัญลักษณ์ฉบับพลุหลวง

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดคติชนวิทยา

คติชนวิทยา เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับวิถีในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าด้วยเรื่องของคติความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม สุภาษิต ปริศนา คำทาย การละเล่น เพลงพื้นบ้าน ศิลปะ เป็นต้น คติชนวิทยาจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทำให้เข้าใจอดีตรวมถึงได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม (Jitchinakul, 2002)

แนวความคิดความเชื่อ

ความเชื่อ เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ส่งผลโดยตรงต่ออิทธิพลของมนุษย์ ก่อให้เกิดประเพณี พฤติกรรม ความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อไสยศาสตร์ ความเชื่อโหราศาสตร์ ความเชื่อโชคลางของขลัง ความเชื่อผีผางเทวดา ความเชื่ออำนาจลึกลับ ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่ออิทธิฤทธิ์และปาฏิหาริย์ เป็นต้น (Winithasathitkun, 2015 cited from Southern Teachers College, 1983)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ นรลักษณ์ พบว่า มีงานวิจัยที่นำศาสตร์นรลักษณ์มาประยุกต์ใช้มากมาย อาทิ การนำศาสตร์นรลักษณ์มาประยุกต์ใช้กับการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน ปรากฏในงานวิจัยของ Wongpisanlux (2012) ที่ระบุว่า องค์การธุรกิจขนาดย่อมจังหวัดตราด ได้นำศาสตร์นรลักษณ์มาใช้ในกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน ผลการวิจัย พบว่า สามารถคัดเลือกบุคคลได้ตรงตามความต้องการและมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับ นอกจากนี้ยังมีการนำศาสตร์นรลักษณ์มาประยุกต์ใช้กับการทำศัลยกรรมเสริมความงาม ปรากฏในงานวิจัยของ Prawanrakphong (2009) ที่ระบุว่า ดารานักแสดงหญิงตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามตามหลักนรลักษณ์ อาทิ

การทำศัลยกรรมเสริมจมูก การทำศัลยกรรมเสริมหน้าอก ผลการวิจัย พบว่า ดารานักแสดงหญิงที่ทำศัลยกรรมเสริมความงามตามหลักนรลักษณ์ ส่งผลให้มีความมั่นใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อการประกอบอาชีพและสร้างความสำเร็จให้กับชีวิต อีกทั้งการนำศาสตร์นรลักษณ์มาประยุกต์ใช้กับการแต่งหน้า ปรากฏในงานวิจัยของ Toahchaiboon (2017) ที่ระบุว่า ได้สร้างสรรค์และออกแบบการแต่งหน้าตามหลักนรลักษณ์ โดยมีแนวคิดจากอัญมณี 12 ราศี ผลการวิจัย พบว่า อาสาสมัครที่ได้แต่งหน้ามีความมั่นใจเพิ่มมากขึ้น มีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเชื่อของคนไทยที่สะท้อนในหนังสือตำราสัญลักษณ์: ศาสตร์แห่งการทำนายลักษณะบุคคลฉบับพลุหลวง พ.ศ. 2534 เขียนโดยพลุหลวง หรือประยูร อุสุชาณะ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่สะท้อนจากตำราสัญลักษณ์ฉบับพลุหลวง โดยวิเคราะห์และจำแนกความเชื่อผ่านคำทำนายลักษณะบุคคลที่ปรากฏในตำราสัญลักษณ์ฉบับพลุหลวง

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ ประกอบด้วย

- 1) แนวคิดคติชนวิทยาเชิงบทบาทหน้าที่ แบ่งออกเป็น 1.1) บทบาทของตำราสัญลักษณ์ในแง่บรรเทาความคับข้องใจ-เป็นที่พึ่งทางใจ 1.2) บทบาทของตำราสัญลักษณ์ในแง่แหล่งบันทึกความรู้ ความเชื่อต่อสภาพของบุคคล และ 2) แนวคิดความเชื่อ แบ่งออกเป็น 2.1) ความเชื่อว่ามีลักษณะมงคล ซึ่งปรากฏที่อวัยวะบนใบหน้าของบุคคล 2.2) ความเชื่อว่ามีลักษณะอัปมงคล ซึ่งปรากฏที่อวัยวะบนใบหน้าของบุคคล

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเอกสารและเสนอผลการวิจัยในรูปการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นรวบรวมข้อมูล** สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับศาสตร์นรลักษณ์ โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เป็นระยะเวลา 1 เดือน หลังจากนั้นคัดเลือกตำราสัญลักษณ์ตามขอบเขตของงานวิจัย และศึกษาตำราสัญลักษณ์ที่ได้คัดเลือก รวมถึงความเชื่อของไทยที่แฝงอยู่ในคำทำนายของตำราสัญลักษณ์ตามวัตถุประสงค์งานวิจัย

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์ ตีความ และประเมินคุณค่าข้อมูลที่ปรากฏในตำราวรรณกรรมฉบับพลุลวง โดยใช้ทฤษฎีจิตวิทยาและแนวคิดความเชื่อ

3. ขั้นสรุปและอภิปรายผล สรุปผลการศึกษา ทั้งด้านการวิเคราะห์ ตีความ ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่สะท้อนจากอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าตามคำทำนายของตำราวรรณกรรมฉบับพลุลวง

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย ได้มีการแบ่งแนวคิดเรื่องความเชื่อออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) การทำนายลักษณะอวัยวะของบุคคลที่สะท้อนความเชื่อเรื่องมงคลในชีวิต และ 2) การทำนายลักษณะอวัยวะของบุคคลที่สะท้อนความเชื่อเรื่องอัปมงคลในชีวิต ผลการศึกษา มีดังนี้

1. การทำนายลักษณะอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าของบุคคลที่สะท้อนความเชื่อเรื่องมงคลในชีวิต

การทำนายลักษณะบุคคลที่สะท้อนความเชื่อเรื่องมงคล แบ่งออกเป็น 7 หัวข้อ ดังนี้

1.1 ลักษณะอวัยวะบนใบหน้าของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกความมั่งมี ร่ำรวย

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราวรรณกรรมฉบับพลุลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกความมั่งมี ร่ำรวย สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่มีทรัพย์สินสมบัติมาก มีโชคลาภเงินทอง ไม่ขาดตกบกพร่องเรื่องการเก็บเงิน เป็นต้น อีกทั้งมีการเชื่อมโยงเปรียบเทียบลักษณะอวัยวะของมนุษย์กับลักษณะของสัตว์มงคลประเภทต่าง ๆ ดังตัวอย่าง “ตาขาว ตาดำ งามบริสุทธิ์ดุจตานาคราช ตาหงส์ ตาสีโต ตาข้าง ตาราชสีห์ ไม่มีฝ้าหมองคล้ำ” มีคำทำนายว่า “มีทรัพย์สิน” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะตาหงส์

รูปที่ 1 ลักษณะตาหงส์ (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นมีการเปรียบเทียบลักษณะดวงตากับสัตว์มงคลของไทย ดัง “ดวงตาเหมือนนาคราช” มีคำทำนายลักษณะดวงตาว่า “เป็นลักษณะดวงตาผู้มีบุญ มีอำนาจและวาสนา ประกอบไปด้วยชื่อเสียง เกียรติยศ ทรัพย์สิน ข้าทาสบริวาร” (Thai ORC, 2020b) เปรียบเทียบลักษณะดวงตา ดัง “ดวงตาเหมือนหงส์” มีคำทำนายลักษณะ

ดวงตาว่า “เป็นลักษณะดวงตาของคนดี มีเสน่ห์แรง วาสนาสูงและจะมีคู่ครองที่ดี” (Antiga, 2008b) เปรียบเทียบลักษณะดวงตา ดัง “ดวงตาเหมือนสิงโต” มีคำทำนายลักษณะดวงตาว่า “เป็นลักษณะดวงตาของผู้มีอำนาจวาสนา เกียรติยศชื่อเสียง รวมไปถึงทรัพย์สินและข้าทาสบริวาร” (Thai ORC, 2020b)

ดังนั้นในการทำนายรลักษณะของดวงตา จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาททัศนคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีลักษณะดวงตาคลายกับสัตว์มงคลตามความเชื่อของไทย บ่งบอกได้ว่า เป็นลักษณะดวงตาที่ดี เป็นผู้มีบุญ เนื่องจากสัตว์มงคลเป็นสัตว์นำโชค สามารถนำพาความเจริญรุ่งเรืองและโชคลาภมาให้

1.2 ลักษณะอวัยวะบนใบหน้าของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกความเจริญมั่นคงในหน้าที่อาชีพและการงาน

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราวรรณกรรมฉบับพลุลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกความเจริญมั่นคงในหน้าที่อาชีพการงาน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้อื่น มีตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โต เป็นต้น รวมไปถึงมีอาชีพการงานที่ดี ดังตัวอย่าง “คิ้วสูงถึงหน้าผาก” มีคำทำนายว่า “จะเป็นขุนนางผู้ใหญ่” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะคิ้วสูงถึงหน้าผาก

รูปที่ 2 ลักษณะคิ้วสูงถึงหน้าผากที่ (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “คิ้วและระหว่างคิ้ว” มีคำทำนายลักษณะคิ้วสูงถึงหน้าผากว่า “เป็นคนสกุลสูง จะได้เป็นใหญ่เป็นโต หรือมีอำนาจวาสนา เงินทองสมบูรณ์” (Thai ORC, 2020a)

ดังนั้นในการทำนายรลักษณะของคิ้ว จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาททัศนคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า การมีลักษณะคิ้วสูงถึงหน้าผาก บ่งบอกได้ถึงการมีลักษณะคิ้วที่อยู่บนใบหน้าอย่างเห็นได้ชัดเจน เปรียบได้กับความเชื่อที่ว่าจะมีตำแหน่งหน้าที่การงานเหนือกว่าผู้อื่น ยังมีคิ้วสูงมากก็คล้ายกับมีอำนาจทางด้านอาชีพการงานที่บ่งบอกถึงชื่อเสียงและประสบความสำเร็จ

1.3 ลักษณะอวัยวะบนใบหน้าของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกอายุที่ยืนยาว

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราวรรณคดีฉบับพหูพลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกการมีอายุยืนยาว สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและอันตรายทั้งหลายทั้งปวง มีอายุยืนยาว เป็นต้น อีกทั้งมีการเชื่อมโยงเปรียบเทียบลักษณะอวัยวะของมนุษย์กับพระพุทธรูปที่เป็นหัวใจสำคัญของศาสนาพุทธ ดังตัวอย่าง “ติ่งหูยาวเหมือนพระพุทธรูป” มีคำทำนายว่า “อายุยืน” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะหูยาวเหมือนหูพระพุทธรูป

รูปที่ 3 ลักษณะหูยาวเหมือนหูพระพุทธรูป (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “มหัศจรรย์!! หูบอกนิสัย อยากรู้ว่าเขาเป็นคนยังไงให้สังเกตใบหู” มีคำทำนายลักษณะติ่งหูยาวว่า “ตามความเชื่อของคนไทยเชื่อกันว่า คนที่มีติ่งหูยาวเป็นคนอายุยืน สิ่งดี ๆ มักเข้ามาหาอย่างรวดเร็ว ชีวิตมีแต่ความสุข” (Line today, 2017)

ดังนั้นในการทำนายลักษณ์ของหู จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า คนที่มีลักษณะติ่งหูยาวเหมือนพระพุทธรูปนั้น เป็นลักษณะของผู้ที่มีอายุยืน ซึ่งปรากฏมาจากการเชื่อที่มีมาแต่โบราณว่า “คนที่มีลักษณะหูยาวคล้ายกับพระพุทธรูปนั้นว่าเป็นคนมีบุญและอายุยืน” (Thongparn, 2018) ความเชื่อดังกล่าวจึงเชื่อมโยงได้ว่า บุคคลที่มีลักษณะติ่งหูยาวคล้ายกับพระพุทธรูป เป็นลักษณะมงคลของคนที่มีอายุยืนและเป็นผู้มีปัญญาสนา

1.4 ลักษณะอวัยวะบนใบหน้าของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกการมีอำนาจ วาสนาและเป็นสุข

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราวรรณคดีฉบับพหูพลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกการมีอำนาจวาสนาและเป็นสุข สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่มีสติปัญญาดี มีความจำแม่นยำ ปฏิภาณไหวพริบดี เป็นต้น อีกทั้งมีการเชื่อมโยงเปรียบเทียบลักษณะอวัยวะของมนุษย์กับลักษณะของสัตว์มงคล ดังตัวอย่าง “ตาเล็กคล้ายตาช้าง” มีคำทำนายว่า “มีปฏิภาณเฉียบแหลม” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะตาช้าง

มีคนสรรเสริญยกย่อง อีกทั้งมีการเชื่อมโยงเปรียบเทียบลักษณะอวัยวะของมนุษย์กับลักษณะของสัตว์มงคลประเภทต่าง ๆ และเชื่อมโยงถึงความเชื่อเรื่องสี ดังตัวอย่าง “จมูกเหมือนกระบอกตัด มีสีเหลืองเด่นชัด” มีคำทำนายว่า “จมูกอันประเสริฐ” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะจมูกทรงกระบอกตัด มีสีเหลือง

รูปที่ 4 ลักษณะจมูกทรงกระบอกตัด มีสีเหลือง (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “ทำนายโหงวเฮ้งจากจมูก” มีคำทำนายลักษณะจมูกมีสีเหลืองเด่นชัดว่า “เป็นสีแห่งโชคลาภ เป็นลักษณะของคนที่มีความขยัน อดทน มีความรอบคอบทางด้านการเงิน สามารถสร้างฐานะให้มั่นคงได้ด้วยตนเอง มีโชคลาภด้านการเงิน อยู่เสมอ มีวาสนา ได้คู่ครองที่ดี” (Nanapayakorn, 2013a)

ดังนั้นในการทำนายลักษณ์ของจมูก จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีลักษณะจมูกเป็นรูปทรงกระบอกตัดและมีสีเหลืองนั้น นับว่าเป็นจมูกที่มีลักษณะเด่นเป็นสง่าเห็นได้ชัดบนใบหน้า คล้ายกับการมีพื้นที่ของเจ้าตัวที่มีความประเสริฐ อีกทั้งเชื่อมโยงถึงความเชื่อเรื่องสีได้ว่า “สีเหลือง เป็นสีของธาตุดิน แทนสัญลักษณ์ของความสดใสและความรื่นเริง ตามหลักฮวงจุ้ยสีเหลืองช่วยให้มีความก้าวหน้า เสริมอำนาจบารมีและโชครทรัพย์ แก้ไขความตกต่ำ ความอ่อนแอและความแห้งแล้งของจิตใจ” (Sanook.com, 2011)

1.5 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกความฉลาด ปฏิภาณ ไหวพริบ

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราวรรณคดีฉบับพหูพลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกความฉลาด ปฏิภาณไหวพริบ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่มีสติปัญญาดี มีความจำแม่นยำ ปฏิภาณไหวพริบดี เป็นต้น อีกทั้งมีการเชื่อมโยงเปรียบเทียบลักษณะอวัยวะของมนุษย์กับลักษณะของสัตว์มงคล ดังตัวอย่าง “ตาเล็กคล้ายตาช้าง” มีคำทำนายว่า “มีปฏิภาณเฉียบแหลม” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะตาช้าง

รูปที่ 5 ลักษณะตาข้าง (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “ดูโหงวเฮ้งตาเล็ก” มีคำทำนายลักษณะตาเล็กว่า “เป็นคนเวลาทำอะไรแล้วทำจริงจัง ฉลาด มีไหวพริบดี รู้จักเอาตัวรอด ถูกหลอกลวง มักตัดสินใจและคิดแก้ไขปัญหามากๆ ได้ดี อีกทั้งมีความรอบคอบในการกระทำทุกอย่าง”

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “ดูโหงวเฮ้งตาเล็ก” มีคำทำนายลักษณะตาเล็กว่า “เป็นคนเวลาทำอะไรแล้วทำจริงจัง ฉลาด มีไหวพริบดี รู้จักเอาตัวรอด ถูกหลอกลวง มักตัดสินใจและคิดแก้ไขปัญหามากๆ ได้ดี อีกทั้งมีความรอบคอบในการกระทำทุกอย่าง” (Waruntorn, 2014b)

ดังนั้นในการทำนายลักษณ์ของดวงตา จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาททัศนคติด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีลักษณะตาเล็กคล้ายตาข้างนั้น เป็นการเปรียบลักษณะดวงตาเหมือนสัตว์มงคล ซึ่งเป็นลักษณะดวงตาที่ดีของเจ้าตัว อีกทั้งตามความเชื่อของไทยยังบ่งบอกว่า “ข้างเป็นสัตว์คู่บุญบารมีของกษัตริย์ เป็นสัญลักษณ์ของวาสนา โชคลาภและสิ่งมงคล” (Kaewbunthong, 2014)

1.6 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกการมีคู่ครองและครอบครัวที่ส่งเสริมในชีวิต

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราลักษณ์ฉบับปลูหลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกการมีคู่ครองและครอบครัวที่ส่งเสริมชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่มีบุตรี รวมถึงมีคู่ครองเหมาะสม เป็นต้น ดังตัวอย่าง “จุมกเต็มสมบูรณ์ โคนเสมอรหว่างคิ้ว” มีคำทำนายว่า “จะได้คู่ครองอันน่าพึงพอใจ” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะจุมกเต็มสมบูรณ์ มีรูปสวยงาม

รูปที่ 6 ลักษณะจุมกเต็มสมบูรณ์ มีรูปสวยงาม (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “ทำนายโหงวเฮ้งจากจุมก” มีคำทำนายลักษณะโคนจุมกอยู่ตรงระหว่างคิ้วว่า “เป็นคนมีวาสนา ได้คู่ครองดี หรืออาจได้คู่ครองมีฐานะ รูปร่างหน้าตาดี” (Nanapayakorn, 2013)

ดังนั้นในการทำนายลักษณ์ของจุมก จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาททัศนคติด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีลักษณะจุมกเต็มสมบูรณ์ มีรูปทรงสวยงาม มีโคนจุมกอยู่เสมอรหว่างคิ้ว นับว่าเป็นลักษณะลักษณ์ที่ดีของเจ้าตัว อีกทั้งเชื่อมโยงถึงลักษณะความเชื่อได้ว่า ผู้ที่มีจุมกสมบูรณ์ ชีวิตมักจะมีความสุข อิ่มเอมจิตใจ คล้ายกับพื้นที่อาณาเขตของเจ้าตัว

1.7 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกการเป็นคนดี มีคุณธรรม

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราลักษณ์ฉบับปลูหลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกการเป็นคนดี มีคุณธรรม สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่มีศีลธรรมในจิตใจ เป็นคนซื่อสัตย์ มีความมุ่งมั่นและกล้าหาญ อีกทั้งมีการเชื่อมโยงถึงความเชื่อเรื่องศีลธรรม ดังตัวอย่าง “หัวตากับหางตาตรง” มีคำทำนายว่า “ซื่อสัตย์ มีศีลธรรม กล้าหาญ” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะหัวตากับหางตาตรงกัน

รูปที่ 7 ลักษณะหัวตากับหางตาตรงกัน (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “อ่านคนจากลักษณะของดวงตา” มีคำทำนายลักษณะลักษณ์ของดวงตาข้างต้นว่า “เป็นคนที่ได้รับการนับถือจากคนทั่วไป คบหาสมาคมได้” (Thai ORC, 2020b) ผู้วิจัยตีความจากคำทำนายข้างต้นได้ว่า บุคคลที่จะได้รับการยอมรับนับถือจากคนทั่วไป คบหาสมาคมด้วยนั้น ต้องมีนิสัยที่ซื่อตรง มีศีลธรรมอยู่ในจิตใจ รู้จักผิดชอบชั่วดี รวมถึงมีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ไม่ว่าจะทำการสิ่งใด

ดังนั้นในการทำนายลักษณ์ของดวงตา จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งอื่นที่กล่าวมาของไทยบ่งชี้ บทบาททัศนคติด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีหัวตากับหางตาตรงกันเชื่อมโยงกับลักษณะนิสัยได้ว่า คนที่ได้รับการยอมรับนับถือจากคนทั่วไปและมีคนคบหาสมาคม ต้องมีนิสัยที่ซื่อสัตย์ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการใช้ชีวิต อีกทั้งเชื่อมโยงถึงความเชื่อ

เรื่องศีลธรรมได้ว่า บุคคลทุกคนควรมีศีลธรรมอยู่ภายในจิตใจ เนื่องจากศีลธรรมจะทำให้ชีวิตอยู่ในทำนองคลองธรรมที่ดี เมื่อดำรงตนอยู่ในศีลธรรมจะทำให้ชีวิตพบแต่ความสุขความเจริญ

2. การทำนายลักษณะอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าของบุคคลที่สะท้อนความเชื่อเรื่องอัมภมคในชีวิต

การทำนายลักษณะบุคคลที่สะท้อนความเชื่อเรื่องอัมภมค แบ่งออกได้เป็น 7 หัวข้อ ดังนี้

2.1 ลักษณะอวัยวะบนใบหน้าของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกความยากจน

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราแนวลักษณะฉบับพหูหลง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกความลำบากยากจน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่ปราศจากทรัพย์สินสมบัติ เก็บเงินทองไม่อยู่ ชีวิตพบเจอแต่ความยากลำบาก เป็นต้น ดังตัวอย่าง “ดวงตาแคบทั้งวงในวงนอก ทั้งตาขาว ตาดำไม่บริสุทธิ์ มีสีต่าง ๆ เข้ามาเจือปน มีเม็ดขาวขึ้นที่ตาดำ หรือเส้นแดงแทงตาดำ” มีคำทำนายว่า “ระวังทรัพย์สินจะฉิบหาย” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะดวงตาไม่บริสุทธิ์ มีเม็ดขาวขึ้นที่ตาดำ

รูปที่ 8 ลักษณะดวงตาไม่บริสุทธิ์ มีเม็ดขาวขึ้นที่ตาดำ (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “ดวงตาดำต่างสุขภาพ” มีคำทำนายลักษณะดวงตาไม่บริสุทธิ์ มีความมัวหมองว่า “หากตาขาวสกปรก ขุ่นมัวไม่มีประกาย เรียกว่า ตาที่ไร้ชีวิตชีวา ขาดราศี ถ้ากำลังป่วยเป็นโรคก็จะรักษาให้หายยาก เพราะพลังชีวิตอ่อนแอ” (Wannawiboon, 2002) ผู้วิจัยตีความจากคำทำนายข้างต้นได้ว่า คนที่มีดวงตามัวหมอง ไม่ชัดเจน แสดงถึงทัศนวิสัยในการมองเห็นไม่ดี เพราะดวงตาเป็นอวัยวะที่ทำให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ รอบตัว หากดวงตามีปัญหาอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต

ดังนั้นในการทำนายนรลักษณ์ของดวงตา จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีลักษณะดวงตา มัวหมอง ไม่บริสุทธิ์ อีกทั้งมีตำหนิ สามารถบ่งบอกถึงความเชื่อในการทำนายสุขภาพได้ว่า ดวงตาสะท้อนข้างต้นสะท้อนถึงการมีพลังชีวิตอ่อนแอ เมื่อพลังชีวิตอ่อนแอทำให้ร่างกายไร้ประสิทธิภาพในการใช้ชีวิต ไม่มีแรงในการทำมาหากิน อีกทั้งยังเป็นลักษณะดวงตาที่ส่งผลกระทบต่อทัศนวิสัยในการมองเห็นได้ไม่ดีเท่าที่ควร

2.2 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกอุปสรรค ความตกต่ำในอาชีพการงาน

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราแนวลักษณะฉบับพหูหลง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกอุปสรรคและความตกต่ำในอาชีพการงาน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่ไม่มีความสามารถในการทำงาน พบปัญหาอุปสรรคมากมาย เป็นต้น ดังตัวอย่าง “มองไม่เห็นขากรรไกรบนใบหน้า” มีคำทำนายว่า “ไร้สมรรถภาพในการทำงาน” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะมองไม่เห็นขากรรไกรบนใบหน้า

รูปที่ 9 ลักษณะมองไม่เห็นขากรรไกรบนใบหน้า (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “มหาโหงวเฮ้ง นรลักษณ์พยากรณ์” มีคำทำนายลักษณะขากรรไกรที่มองเห็นไม่ชัดว่า “เป็นคนเฉื่อยชาเหมือนคนไม่มีชีวิตชีวา ไม่มีความกระตือรือร้น ไม่เหมาะแก่การเป็นผู้นำ หรือหัวหน้า เหมาะแก่ทำหน้าที่เป็นลูกน้อง” (Singborabue, 2009)

ดังนั้นในการทำนายนรลักษณ์ของขากรรไกรจากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีขากรรไกรเล็ก แคบ หรือมองไม่เห็นบนใบหน้าเชื่อมโยงถึงลักษณะนิสัยได้ว่า การเป็นคนเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน อีกทั้งยังเปรียบได้กับความเชื่อที่ว่า การมีพื้นที่ขากรรไกรที่มองเห็นได้ไม่ชัดบนใบหน้า บ่งบอกอาณาเขตที่ไม่กว้างขวางของเจ้าตัว อีกทั้งยังแสดงออกถึงชีวิตที่ไม่ประสบความสำเร็จในด้านการงาน

2.3 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกอายุขัยที่ไม่ยืนยาว

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราแนวลักษณะฉบับพหูหลง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกการมีอายุไม่ยืนยาว สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่มีโรคภัยไข้เจ็บมาก ชีวิตพบแต่อันตราย มีอายุสั้นกว่าคนอื่น เป็นต้น อีกทั้งมีการเชื่อมโยงเปรียบเทียบลักษณะอวัยวะ

ของมนุษย์กับลักษณะของสัตว์อัมพคล ดังตัวอย่าง “หูเล็กเหมือนหนูหูและหางจากริมผมมาก” มีคำทำนายว่า “อายุสั้น” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะหูเล็กเหมือนหนู

รูปที่ 10 ลักษณะหูเล็กเหมือนหนู (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “คูโหวงเฮ้งใบหู” มีคำทำนายลักษณะใบหูเหมือนหนูว่า “เป็นคนอาภัพ อายุสั้น ประสบแต่ความทุกข์ยากในชีวิต” (Waruntorn, 2014a)

ดังนั้นในการทำนายลักษณ์ของหู จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีหูเล็กคล้ายกับหนูหูเป็นการเปรียบเทียบลักษณะลักษณ์ของบุคคลกับลักษณะอวัยวะของสัตว์ ซึ่งตามความเชื่อแล้วนั้น “หนูถือว่าเป็นสิ่งอัมพคลมาก หากบ้านใดมีไว้ก็จะทำให้ธุรกิจที่ทำอยู่ล้มเหลวไม่เป็นท่า ถูกหลอกถูกโกงอยู่รำไปจนถึงขั้นล้มละลาย” (Antiga, 2008a)

2.4 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกความโง่เขลา เบาปัญญา

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราลักษณ์ฉบับพลุลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกความโง่เขลา เบาปัญญา สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่ทราบบัญญา ไม่มีปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองเรื่องต่าง ๆ อีกทั้งมีสติปัญญาไม่ดี เป็นต้น ดังตัวอย่าง “ตาพองทะล้นออก จนหนังหุ้มตาไม่มี” มีคำทำนายว่า “เบาปัญญา” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะตาพองทะล้น

รูปที่ 11 ลักษณะตาพองทะล้น (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “อ่านคนจากลักษณะของดวงตา” มีคำทำนายลักษณะตาโปนพองว่า “เป็นคนโมโหร้าย เจ้าเล่ห์

มุทะลุคุดัน เอาแต่ใจตนเอง มักชอบหาเหตุหาเรื่องจากดวงตาของตนอยู่เสมอ” (Thai ORC, 2020b) ผู้วิจัยตีความจากคำทำนายข้างต้นได้ว่า คนที่ชอบหาเรื่องผู้อื่น โมโหร้าย มุทะลุคุดัน มักไม่ได้ใช้ความคิดและสติปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรอง หากมีอารมณ์ที่รุนแรงร่วมด้วยก็อาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นได้ง่าย

ดังนั้นในการทำนายลักษณ์ของดวงตา จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งอื่นที่กล่าวมาของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีตาพองทะล้นออกนั้นว่าเป็นลักษณะลักษณ์ที่ไม่ดี เพราะมีรูปทรงของดวงตาที่ดูไม่สวยงาม อีกทั้งมีความเชื่อที่ว่าเป็นลักษณะดวงตาที่บ่งบอกถึงคนที่มีสติปัญญาน้อย มักจะไม่ใช้ความคิดในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนและรอบคอบ

2.5 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกการไร้ญาติขาดมิตร หรืออาภัพคู่ครอง

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำราลักษณ์ฉบับพลุลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกไร้ญาติขาดมิตร อาภัพคู่ครอง สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่ต้องมีชีวิตอยู่โดดเดี่ยว ญาติพี่น้องและบุตรภรรยาต้องตายจากกัน เป็นต้น ดังตัวอย่าง “โคนจมูกหัก” มีคำทำนายว่า “บุตรภรรยาต้องตายก่อน” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะโคนจมูกหัก ไม่เป็นรูปทรง

รูปที่ 12 ลักษณะโคนจมูกหัก ไม่เป็นรูปทรง (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “มาคูโหวงเฮ้งลักษณะจมูกตัวเองกันดีกว่าว่าจะเฮงแคไหน!!” มีคำทำนายลักษณะโคนจมูกหักว่า “เป็นคนที่มีภักมีปัญหาด้านคู่ครอง ได้คู่ที่ไม่ได้ตั้งใจ ต้องตกอยู่ในพุ่มม่าย หากอายุจรมมาถึงช่วงวัย 44 - 45 ปี อาจจะมีปากเสียงกับคู่ครองอย่างรุนแรง หรืออาจมีการพลัดพรากจากคู่ครอง ไม่จากเป็นก็ต้องจากตาย” (Nanapayakorn, 2015) ผู้วิจัยตีความจากคำทำนายข้างต้นได้ว่า คนที่มีอาภัพในเรื่องคู่ครอง เช่น มีแล้วไม่ได้ตั้งใจ หรือมีแล้วต้องพลัดพรากจากกัน แสดงให้เห็นถึงการไม่สมหวังในความรัก ทำให้ชีวิตต้องทุกข์ใจ

ดังนั้นในการทำนายนรลักษณ์ของจุมูก จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งอื่นที่กล่าวมาของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า ลักษณะโค่นจุมูกหักเป็นลักษณะนรลักษณ์ที่ไม่ดี เนื่องจากมีรูปทรงของจุมูกที่ดูไม่สมดุล เพราะจุมูกเป็นจุดที่เห็นได้ชัดและเด่นสุดบนใบหน้า อีกทั้งเชื่อมโยงถึงความเชื่อได้ว่า บุคคลที่มีอวัยวะแตก หรือหัก บ่งบอกถึงการมีชีวิตที่ไม่สมบูรณ์และมีความสุข

2.6 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกนิสัยที่ไม่ดี

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำรา นรลักษณ์ฉบับพหลหลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกนิสัยที่ไม่ดี สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่มีใจชั่ว เป็นคนต่ำช้า คิดแต่จะทำร้ายผู้อื่น มักก่อเรื่องทะเลาะวิวาท เป็นต้น อีกทั้งมีการเชื่อมโยงเปรียบเทียบลักษณะอวัยวะของมนุษย์กับลักษณะของสัตว์อัปมงคล ดังตัวอย่าง “ตาเล็กดัง ตาหมู หนวดตาตึงตักโก่ หรือแหลมดังตาหนู” มีคำทำนายว่า “ใจคออำมหิตโหดร้าย เจ้าชู้มีเมียมาก” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะตา

รูปที่ 13 ลักษณะตา (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “อ่านคนจากลักษณะของดวงตา” มีคำทำนายลักษณะดวงตาว่า “เป็นคนมีจิตใจโหดร้ายอำมหิต มีพฤติกรรมเยี่ยงโจร ควรหลีกเลี่ยงอย่าคบหาสมาคมด้วย” (Thai ORC, 2020b)

ดังนั้นในการทำนายนรลักษณ์ของดวงตา จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีลักษณะดวงตาเหมือนตาหนู และตาโก่ เชื่อมโยงได้กับการนำลักษณะดวงตาของสัตว์มาเปรียบเทียบกับลักษณะนรลักษณ์ของมนุษย์ ตามความเชื่อของไทย ว่าเป็นสัตว์อัปมงคล มีความหมายในแง่ลบ กล่าวคือ “เปรียบเทียบกับความเป็นอสรพิษ สามารถกัด ไซ้พิษฆ่าคนได้ อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ของความตกต่ำ” (Sanook.com, 2010)

2.7 ลักษณะอวัยวะของบุคคลที่มีความเชื่อถึงการทำนายว่า บ่งบอกความเชื่อใจ ทุกข์ใจ ไร้วาสนา

คำทำนายลักษณะบุคคลในตำรา นรลักษณ์ฉบับพหลหลวง ในแง่ของความเชื่อที่ว่า บ่งบอกความเชื่อใจและทุกข์ใจ

สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่แฝงไว้ในคำทำนาย เช่น ลักษณะของผู้ที่มีความทุกข์มากกว่าความสุข ไร้วาสนาบาร์มี ชีวิตพบแต่โชคร้าย เป็นต้น อีกทั้งมีการเชื่อมโยงเปรียบเทียบลักษณะอวัยวะของมนุษย์กับภูตผีปีศาจ โดยตามความเชื่อนั้นภูตผีปีศาจเป็นสัญลักษณ์ของความน่ากลัว ดังตัวอย่าง “หน้าผากไม่มีราศี ดังหน้าผี” มีคำทำนายว่า “มีคนเกลียดชัง” (Phlu Luang, 1993) ดังรูปตัวอย่างลักษณะหน้าผากไม่มีราศี

รูปที่ 14 ลักษณะหน้าผากไม่มีราศี (ผู้วิจัยวาดภาพ)

จากตัวอย่างคำทำนายข้างต้นเชื่อมโยงกับตำราอื่นของไทย ดังข้อมูล “การสร้างสัมพันธ์ภาพและพัฒนาการสื่อสารด้วยนรลักษณ์ศาสตร์ (โหงวเฮ้ง)” มีคำทำนายลักษณะหน้าผากไม่มีราศีว่า “กำลังมีความสุข หรืออาจต้องเสียชีวิต” (Surapananonchai, 2003) ผู้วิจัยตีความจากคำทำนายข้างต้นได้ว่า คนที่ชีวิตมีความสุขอาจเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น เป็นคนมีนิสัยเอร็ดเอาเปรียบผู้อื่น ใจร้อน เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองเพียงอย่างเดียว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ชีวิตต้องพบแต่ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งยังเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลให้บุคคลอื่น ๆ มีความจงเกลียดชังได้

ดังนั้นในการทำนายนรลักษณ์ของหน้าผากจากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งอื่นที่กล่าวมาของไทยบ่งชี้ บทบาทคติชนด้านการบันทึกภูมิปัญญาความรู้ที่ว่า บุคคลที่มีหน้าผากไม่มีสังราศี ดังหน้าผี นับว่าเป็นลักษณะนรลักษณ์ที่ไม่ดี เนื่องจากมีลักษณะที่ดูไม่สวยงาม อีกทั้งความหมายของการทำนายยังเชื่อมโยงถึงความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจที่เป็นไปในทิศทางลบ มีความหมายไม่ดีและน่ากลัว

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่สะท้อนจากอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้า ตามคำทำนายของตำรา นรลักษณ์ฉบับพหลหลวง พบว่า มีคำทำนายที่เชื่อมโยงความเชื่อกับชะตาของบุคคล จากการเปรียบเทียบกับลักษณะอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้า เช่น เชื่อมโยงความเชื่อเรื่องสัตว์มงคลและสัตว์อัปมงคล เชื่อมโยงความเชื่อเรื่องสิ่ว เชื่อมโยงความเชื่อเรื่องพุทธศาสนา เชื่อมโยงความเชื่อเรื่องภูตผี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาและตีความหมายให้กับมนุษย์

คำทำนายที่ปรากฏในตำราวรรณลักษณ์ฉบับพหูหลวง เป็นการดูลักษณะอวัยวะบนใบหน้า “มงคล” และ “อัปมงคล” อาทิ หน้าผาก คิ้ว ดวงตา จมูก แก้ม หู ปาก ขากรรไกร คาง โดยเนื้อหาจะแสดงออกในรูปของความเชื่อเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้า คือ คำทำนายลักษณะวรรณลักษณ์บนใบหน้าของบุคคลที่สะท้อนความเชื่อเรื่องมงคลและอัปมงคลในชีวิต

ผลของความเชื่อเรื่องวรรณลักษณ์ยังส่งผลโดยตรงต่อความคิดมนุษย์ในการนำมาปรับใช้กับการวิเคราะห์อุปนิสัยใจคอ มีประโยชน์ต่อการรับรู้ถึงลักษณะนิสัย อารมณ์ ความคิด ความรู้สึก สามารถนำไปปรับใช้เพื่อลดปัญหา หรืออุปสรรคในการทำงาน (Surapananonchai, 2003) แนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongpisanlux (2012) ที่ระบุว่าองค์กรธุรกิจได้มีการนำศาสตร์วรรณลักษณ์มาใช้ในกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน ผลการวิจัย พบว่า การนำศาสตร์วรรณลักษณ์มาใช้พิจารณาบุคคลในองค์กรธุรกิจ สามารถคัดเลือกบุคคลได้ตรงตามความต้องการขององค์กร ทำให้คัดเลือกบุคคลเข้าทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับ อีกทั้งยังปรากฏในงานวิจัยของ Laokhomprutajarn (2011) ที่ระบุว่า มีการนำศาสตร์วรรณลักษณ์มาใช้ระหว่างการสอบสัมภาษณ์เพื่อรับเข้าทำงาน ทำให้ทราบถึงลักษณะนิสัยใจคอว่า ควรจะมอบงานอย่างไร ผลการวิจัย พบว่า การนำศาสตร์วรรณลักษณ์มาใช้ ทำให้รู้สึกสบายใจ ทำอะไรราบรื่น ไม่มีปัญหาติดขัด

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในการนำศาสตร์วรรณลักษณ์มาใช้ร่วมกับการทำศัลยกรรมเสริมความงาม เพื่อแก้ไขจุดบกพร่องบนใบหน้าและเสริมดวงให้มีชีวิตดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เสริมสร้างความมั่นใจให้ตนเองและเป็นการเพิ่มโอกาสดี ๆ ในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Toahchaiboon (2017) ที่ระบุว่า ได้สร้างสรรค์และออกแบบการแต่งหน้าตามหลักวรรณลักษณ์โดยมีแนวคิดจากอัญมณี 12 ราศี ผลการวิจัย พบว่า การแต่งหน้าให้อาสาสมัครส่งผลให้มีความมั่นใจเพิ่มมากขึ้น มีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด เนื่องจากศาสตร์วรรณลักษณ์มีอิทธิพลด้านภาพลักษณ์และความงาม นอกจากนี้ยังมีปรากฏในงานวิจัยของ Prawanrakphong (2009) ที่ระบุว่า ดารานักแสดงหญิงให้ความสำคัญกับความสวยความงาม รูปร่างหน้าตา โดยปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงจูงใจในการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงาม คือ เพิ่มความมั่นใจให้กับตนเองและเสริมวรรณลักษณ์ให้ดียิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมต่อการประกอบอาชีพและสร้างความสำเร็จให้กับชีวิต

สรุป

คำทำนายที่ปรากฏในตำราวรรณลักษณ์ฉบับพหูหลวง เป็นการดูลักษณะอวัยวะบนใบหน้า “มงคล” และ “อัปมงคล” ได้แก่ หน้าผาก คิ้ว ดวงตา จมูก แก้ม หู ปาก ขากรรไกร และคาง เนื้อหาจะแสดงออกในรูปของความเชื่อเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้า คือ คำทำนายลักษณะวรรณลักษณ์บนใบหน้าของบุคคล ที่สะท้อนความเชื่อเรื่องมงคลในชีวิต ดังนี้ 1) ความเชื่อบ่งบอกความมั่งมี ร่ำรวย 2) ความเชื่อบ่งบอกความเจริญมั่นคงในหน้าที่อาชีพและการงาน 3) ความเชื่อบ่งบอกอายุที่ยืนยาว 4) ความเชื่อบ่งบอกการมีอำนาจวาสนาและเป็นผู้สุข 5) ความเชื่อบ่งบอกความฉลาด ปฏิภาณไหวพริบ 6) ความเชื่อบ่งบอกการมีคู่ครองและครอบครัวที่ส่งเสริมในชีวิต และ 7) ความเชื่อบ่งบอกการเป็นคนดี มีคุณธรรม

นอกจากนี้ยังมีการทำนายลักษณะวรรณลักษณ์บนใบหน้าของบุคคล ที่สะท้อนความเชื่อเรื่องอัปมงคลในชีวิต ดังนี้ 1) ความเชื่อบ่งบอกความยากจน 2) ความเชื่อบ่งบอกอุปสรรคความตกต่ำในอาชีพการงาน 3) ความเชื่อบ่งบอกอายุขัยที่ไม่ยืนยาว 4) ความเชื่อบ่งบอกความโง่เขลา เบาปัญญา 5) ความเชื่อบ่งบอกการไร้ญาติขาดมิตร หรืออาภัพคู่ครอง 6) ความเชื่อบ่งบอกนิสัยที่ไม่ดี และ 7) ความเชื่อบ่งบอกความเชื่องช้า ทุกข์ใจ ไร้วาสนา

จากข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำทำนายในตำราวรรณลักษณ์ฉบับพหูหลวง รวมถึงการให้คุณค่ากับศาสตร์วรรณลักษณ์ พบว่า ค่านิยมในสังคมไทยมักให้ความสำคัญรูปร่างหน้าตาที่ดูสวยงาม มีลักษณะสมบูรณ์ แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมไทยยังไม่หลุดพ้นจากกรอบความคิดเรื่อง “Beauty Standard” เนื่องจากยังมีการทำศัลยกรรมเสริมความงามปรับแต่งใบหน้าให้ถูกต้องตามหลักวรรณลักษณ์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับตนเอง อีกทั้งเป็นความเชื่อที่ว่า เมื่อทำแล้วจะทำให้ชีวิตพบแต่สิ่งที่ดี นอกจากนี้ยังมีหลาย ๆ องค์กรในประเทศไทยให้ความสำคัญในการคัดเลือกบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน เนื่องจากการดูลักษณะวรรณลักษณ์สามารถคัดเลือกบุคลากรจากอุปนิสัยที่โดดเด่น สอดคล้องกับรูปแบบงาน เพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จ เป็นไปอย่างราบรื่นและไม่มีปัญหาติดขัด

ดังนั้นคำทำนายของตำราวรรณลักษณ์ฉบับพหูหลวง เป็นลักษณะของความเชื่อที่สามารถใช้เป็นกุศโลบายในการให้ยึดถือและปฏิบัติ แต่ละความเชื่อล้วนส่งผลต่อความคิดจิตใจ อีกทั้งยังเป็นการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ไม่ออกนอกกรอบนอกทาง ดังนั้นความเชื่อจึงฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย ซึ่งสะท้อนผ่านเครื่องมือในบันทึกข้อมูลสำคัญ คือ ตำราวรรณลักษณ์ฉบับพหูหลวงนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรจะนำความรู้เรื่องศาสตร์นรีลักษณ์นำเสนอให้เยาวชนได้เรียนรู้ เพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาความรู้ อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้เข้าใจความคิดของมนุษย์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

อาจมีการนำแนวคิดความเชื่อไปศึกษาเพิ่มเติมในงานประพันธ์อื่น ๆ เช่น นิทาน วรรณกรรม เรื่องสั้น ละคร ภาพยนตร์ เป็นต้น เพื่อให้ได้มุมมองที่แตกต่างและมีความหลากหลาย

References

- Antiga. (2008a). *An Auspicious Life for Sure! If Any of these are in the House*. Retrieved June 4, 2021, from <http://www.sinsaewoen.com/TH/HoraltmDetail.asp?ItemID=231>. [in Thai]
- _____. (2008b). *Look at the Physique of the Eyes Find Love Destiny*. Retrieved June 4, 2021, from <http://www.sinsaewoen.com/TH/HoraltmDetail.asp?ItemID=628>. [in Thai]
- Chortrakarnkij, P. (2015). *Physiologic Augmentation Surgery*. Retrieved June 3, 2021, from <https://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/articleDetail.asp?id=1155>. [in Thai]
- Dejbamsung, S., & Chaiyana, S. (2016). Supernatural beliefs which appear in Thai Idioms. *MBU Education Journal*, 4(2), 209. [in Thai]
- Kaewbunthong, O. (2014). *Thai Elephant Legend*. Retrieved June 6, 2021, from <https://sites.google.com/site/babychangthai/tananchang-th>. [in Thai]
- Jitchinakul, K. (2002). *Folklore Textbook*. Bangkok: Odeonstore Publishing. [in Thai]
- Laokhomprutajarn, T. (2011). *Forecasting and Administration of Local Governments: A Case Study of the Mayors in the Lower Northeastern Region* (Doctoral Dissertation). Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani Province. [in Thai]
- Line today. (2017). *Wonderful!! Ears Tell Habits. If you Want to Know what Kind of Person he is, Observe the Ears*. Retrieved June 3, 2021, from <https://today.line.me/th/v2/article/o1DZOw>. [in Thai]
- Nanapayakorn. (2013). *Predicting Physiognomy from the Nose*. Retrieved June 2, 2021, from <https://www.sanook.com/horoscope/54457/>. [in Thai]
- _____. (2015). *Let's Take a Look at the Physiognomy of your Nose, How Lucky you Are!!*. Retrieved June 2, 2021, from <https://www.thaijobsgov.com/jobs/14271>. [in Thai]
- Phlu Luang. (1993). *Norraluck Textbook: The Science of Prediction, Characteristics of Persons*. Bangkok: Khao Fang Publishing. [in Thai]
- Prawanrakphong, P. (2009). *Actress with Aesthetic Surgery* (Master's Thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Sanook.com. (2010). *5 Serpents of Misfortune*. Retrieved June 6, 2021, from <https://www.sanook.com/horoscope/2057>. [in Thai]
- _____. (2011). *The Power of Color Enhances Luck and Prestige*. Retrieved June 6, 2021, from <https://www.sanook.com/horoscope/11793/>. [in Thai]
- Singborabue, S. (2009). *Maha Ngowheng Norraluck Prophecy*. Retrieved June 6, 2021, from <https://www.kroobannok.com/20623>. [in Thai]
- Sujachaya, S. (2019). Thai people's attitudes towards sexual intercourse according to the research of sexology textbooks of the central Thai people. *Manutsayasad Wichakan*, 26(2), 1-7. [in Thai]
- Surapananonchai, W. (2003). *Building Relationships and Developing Communication through the Norraluck (Physiognomy)*. Retrieved June 5, 2021, from https://oldweb.dga.or.th/upload/download/file_3eba2785275d8dbacb3c6058544753de.pdf. [in Thai]

- Thai ORC. (2020a). *Read People from the Appearance of Eyebrows*. Retrieved June 7, 2021, from <https://horoscope.thaiorc.com/physiognomy/feature20.php>. [in Thai]
- . (2020b). *Read People from the Appearance of Eyes*. Retrieved June 7, 2021, from <https://oroscope.thaiorc.com/physiognomy/feature23.php>. [in Thai]
- Thongpan, S. (2018). *Hu Yan Buddha*. Retrieved June 5, 2021, from <https://www.sarakadee.com/2018/02/12/hooyan/>. [in Thai]
- Toahchaiboon, A. (2017). *Physiognomy to Promote Face Image Design Based on Twelve Zodiac Gemstone Concept* (Master's Thesis). Burapha University, Chonburi Province. [in Thai]
- Wannawiboon, W. (2002). *Eyes Window Health*. Retrieved June 2, 2021, from <https://www.doctor.or.th/article/detail/3574>. [in Thai]
- Waruntorn. (2014a). *Look at the Physiognomy of the Ears*. Retrieved June 5, 2021, from <https://www.goosiam.com/โหงวเฮ้ง/question.asp?gid=170>. [in Thai]
- . (2014b). *Look at the Physiognomy of the Small Eyes*. Retrieved June 5, 2021, from <https://www.goosiam.com/โหงวเฮ้ง/question.asp?gid=94>. [in Thai]
- Winithasathitkun, P. (2015). Folklore: beliefs and Thai society. *Journal of MCU Humanities Review*, 1(1), 31-41. [in Thai]
- Wongpisanlux, S. (2012). *The Application of Chinese Astrology in the Recruitment Process of the SME Business Organizations in Trat Province* (Master's Thesis). Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi Province. [in Thai]

การวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารแช่เยือกแข็งไทย Supply Chain Performance Measurement of Thai Frozen Foods

ชูศักดิ์ พรสิงห์
สิริวิมล ตัชชนานุสรณ์
สุภาพรณ ศรีทอง
สมิทธิ์ นิยะสม*

ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการและการจัดการ
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
*e-mail: Niyasom_s@silpakorn.edu

Choosak Pornsing
Siriwimon Tadchananusorn
Supapan Srithong
Samit Niyasom

Department of Industrial Engineering and Management,
Faculty of Engineering and Industrial Technology, Silpakorn University

Received: October 25, 2021, Revised: December 13, 2021, Accepted: December 27, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารแช่เยือกแข็งไทย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเมตริกของแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทาน มาใช้เป็นแนวทางในการวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ประชากรที่ศึกษา คือ สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 70 แห่ง มีระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 91.1 พบว่า มีค่าเฉลี่ยมาตรวัดของแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานต่าง ๆ ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านความน่าเชื่อถือ อัตราการเติมเต็มคำสั่งซื้อ ร้อยละ 94.59 ของคำสั่งซื้อทั้งหมด การเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ร้อยละ 93.93 2) สมรรถนะด้านการตอบสนอง รอบระยะเวลาการเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ 38 วัน 3) สมรรถนะด้านการปรับตัวหรือยืดหยุ่น ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนกระบวนการ 31 วัน ความสามารถในการปรับตัวจากการเพิ่มปริมาณความต้องการร้อยละ 59.25 ความสามารถในการปรับตัวจากการลดลงของปริมาณความต้องการร้อยละ 61.62 และ 4) สมรรถนะด้านต้นทุน ต้นทุนการบริหารห่วงโซ่อุปทานร้อยละ 49.86 จากต้นทุนรวม เนื่องจากมีการใช้ความเย็นในการเก็บรักษาจึงมีต้นทุนการบริหารห่วงโซ่อุปทานสูงกว่าอุตสาหกรรมอื่น ๆ ต้นทุนสินค้าขายร้อยละ 53.66 จากต้นทุนรวม และยังพบว่า สามารถนำไปประเมินประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานขององค์กรและสามารถเปรียบเทียบกับองค์กรภายนอก เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน อุตสาหกรรมอาหาร แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทาน

Abstract

This research aims to measure the efficiency of the supply chain of Thai frozen foods which is one of the industry sectors driving Thai's economy. The metric method of the SCOR Model was used to visualize the performance of the supply chain. The population was Thai Frozen Foods Association. The sample composed of 70 with a confidence level of 91.1%, found that the average is, firstly, reliability performance, fill rate is 94.59 percent of all orders, and perfect order fulfillment is 93.93 percent. Secondly, responsiveness performance is 38 days for the order fulfillment cycle time. Thirdly, agility or flexibility performance shows that the upside supply chain flexibility takes up 31 days. Also, upside supply chain adaptability is 59.25 percent and downside supply chain adaptability is 61.62 percent. In terms of cost performance, the total supply chain management cost is 49.86 percent of total cost. Due to cold storage, it has higher supply chain management cost than other industries, cost of goods sold is 53.66 percent of total cost. This study also can be used to estimate the efficiency of the organization's supply chain and can compare with external organizations (benchmark) to increase potential competitiveness for the firm afterward.

Keywords: Supply Chain Performance, Food Industry, SCOR Model

บทนำ

ในปัจจุบันคงปฏิเสธไม่ได้ว่าอุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง รวมทั้งประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัตถุดิบอาหาร ดังนั้นการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมอาหารมีการแปรรูปจะช่วยให้ประเทศมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ (Satthaphon, 2018) และมีความมั่นคงทางอาหารได้ แต่ทั้งนี้การแปรรูปอาหารจะต้องมีการเคลื่อนย้ายจากแหล่งปลูกมาสู่ผู้แปรรูปและจากนั้นจึงเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตลาดที่มีผู้บริโภคเป็นลูกค้า ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นโครงข่ายห่วงโซ่อุปทานที่ชัดเจน (Kozarević, & Puška, 2018)

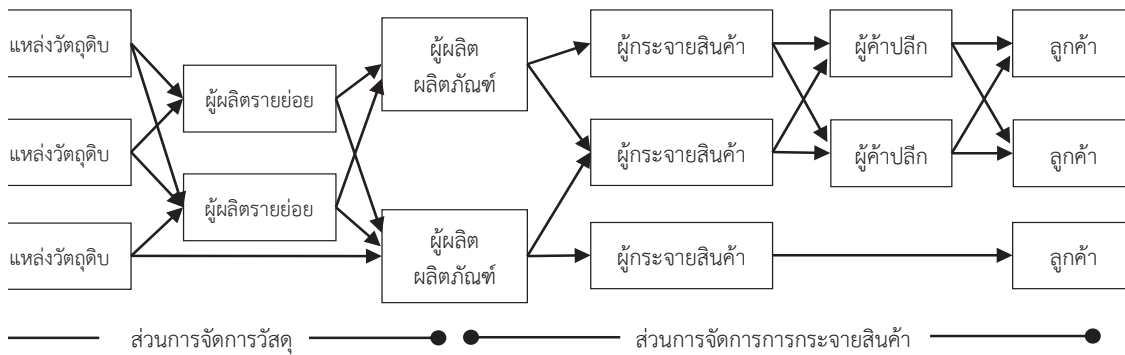
ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมอาหารจะเป็นอุตสาหกรรมที่เข้มแข็งของประเทศ แต่ก็ยังคงประสบกับปัญหาและความท้าทายหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาของการเข้ามาของเทคโนโลยี นวัตกรรม ปัญหาด้านมาตรฐานการผลิต การจัดเก็บและการเคลื่อนย้าย ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ประกอบการกิจการแปรรูปอาหารต้องมีการบริหารจัดการอย่างระมัดระวังและรอบคอบ การจัดการห่วงโซ่อุปทานก็เป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารของไทย ดังนั้นการรู้ถึงสถานะเรื่องประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารของไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง (รูปที่ 1)

สภาห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Council) ได้นำเสนอแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทาน (Supply-Chain Operations References, SCOR Model)

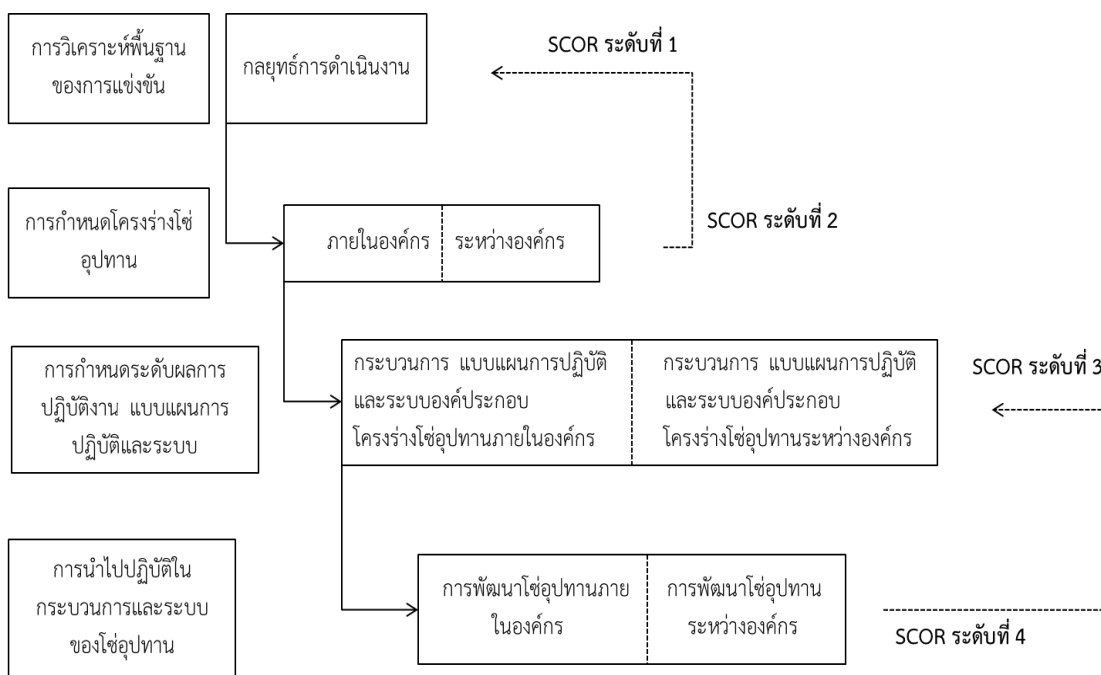
เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมต่าง ๆ และเป็นเครื่องมือในการประเมิน ทั้งนี้ SCOR Model (รูปที่ 2) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการอธิบายการดำเนินงานการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นกระบวนการของห่วงโซ่อุปทานอันประกอบไปด้วยกระบวนการทั้ง 5 ได้แก่ (Visankitti, 2012)

- 1) ส่วนการวางแผน
- 2) ส่วนการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ
- 3) ส่วนการผลิต
- 4) ส่วนการจัดส่งสินค้า
- 5) ส่วนการรับคืนและแก้ไข

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการค้นหาความจริงในเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหาร โดยการวิจัยเชิงสำรวจของกลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปโดยใช้บางประเด็นของการประเมินตาม SCOR Model มาปรับใช้แปลงมาตรวัดต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ ที่สามารถนำมาแปลผลเป็นประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างรวดเร็ว โดยสามารถนำมาพัฒนาตามขั้นตอนหลักในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานขององค์กรด้วย SCOR Model (รูปที่ 2) ทั้งนี้ในการประเมินตาม SCOR Model อย่างเต็มรูปแบบจะต้องใช้มาตรวัดจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการประเมินประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานได้ นอกจากนั้นยังวิเคราะห์เชิงสถิติ การวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการห่วงโซ่อุปทานอีกด้วย

รูปที่ 1 ข่ายงานห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารไทย (Pornsing, 2019)

รูปที่ 2 ขั้นตอนหลักในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานขององค์กรโดย SCOR Model

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบแนวทางการวัดประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารแช่เยือกแข็งไทยเชิงประจักษ์
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารแช่เยือกแข็งไทย

ทบทวนวรรณกรรม

SCOR Model (Supply Chain Operations Reference) หรือ แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน ถูกพัฒนาขึ้นมาโดยองค์กรอิสระชื่อว่า Supply Chain Council (SCC) จากการระดมสมองของสมาชิกที่ประกอบไปด้วย

ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย บริษัทผู้ผลิตซอฟต์แวร์ และผู้เชี่ยวชาญในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมทั่วโลกกว่า 700 บริษัท ในปี ค.ศ. 1996 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรที่มีความสนใจการจัดการโซ่อุปทานการนำไปปฏิบัติและใช้งาน โดยขอบเขตของ SCOR Model ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการตอบสนองความต้องการของลูกค้าประกอบด้วย 5 กระบวนการหลัก คือ การวางแผน (Plan) การจัดหา (Source) การผลิต (Make) การจัดส่ง (Deliver) และการส่งคืน (Return)

SCOR Model ถูกออกแบบมาเพื่อการวิเคราะห์โซ่อุปทานในหลายระดับ SCC ได้มีการกำหนดวิธีการเพื่อนำพา

ธุรกิจของทุกองค์กรให้มีการใช้ SCOR Model ในการปรับปรุง และขยายรูปแบบอย่างน้อย 4 ระดับ โดยใช้กับอุตสาหกรรม กระบวนการเฉพาะขององค์กรหรือกระบวนการเฉพาะ สถานที่ ระบบและการปฏิบัติดังนี้

ระดับที่ 1 (Top Level) ระดับบนสุดของขั้นตอน เป็น ขั้นตอนการกำหนดขอบเขตและเนื้อหาสำหรับการดำเนินงาน ของโซ่อุปทาน วิเคราะห์ถึงองค์ประกอบที่สำคัญทั้งภายในและ ภายนอกองค์กร และกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยผลที่ได้จากการวิเคราะห์นี้จะสามารถนำมาใช้เป็น แนวทางในการกำหนดขอบข่าย และองค์ประกอบที่สำคัญที่ จะต้องจัดการสำหรับองค์กร

ระดับที่ 2 (Configuration Level) หลังจากที่ได้ กำหนดกระบวนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม และขอบข่ายการ จัดการที่เกี่ยวข้องจาก SCOR Model ในระดับที่ 1 แล้วนำ มาแปรเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม และสอดคล้อง กับกลยุทธ์ที่ได้กำหนด โดยยึดกระบวนการ Make เป็นหลัก เช่น ถ้าการผลิตเป็นแบบ Make to Stock ดังนั้น Source และ Deliver ก็ต้องเป็นการ Source และ Deliver สำหรับ ผลิตภัณฑ์แบบ Make to Stock

ระดับที่ 3 (Process Element Level) เป็นการ กำหนดรายละเอียดของกระบวนการปฏิบัติงานจะต้องระบุ ผังการไหลของกระบวนการและข้อมูลของปัจจัยขาเข้า และ ขาออก ในแต่ละกระบวนการที่ได้ระบุไว้ในระดับที่ 2 การ กำหนดรายละเอียดของกระบวนการนี้ต้องอาศัยข้อสรุปที่ได้ จากการวิเคราะห์ในระดับที่ 1 และระดับที่ 2 มาเป็นแนวทาง ในการกำหนดรายละเอียด

ระดับที่ 4 (Implementation Level) เป็นขั้นตอน ที่แต่ละองค์กรควรกำหนดกิจกรรมย่อยในแต่ละกระบวนการ ของธุรกิจขององค์กรในรายละเอียด

SCOR Model แบ่งกระบวนการบริหารจัดการโซ่ อุปทานในระดับที่ 1 เป็น 5 กระบวนการหลักที่สำคัญ ได้แก่ Plan, Source, Make, Deliver และ Return ซึ่งแต่ละ กระบวนการมีความสัมพันธ์กันทั้งภายในองค์กร และระหว่าง องค์กร ตั้งแต่ผู้จัดหาวัตถุดิบ องค์กร และลูกค้า

โครงสร้างของ SCOR Model

โครงสร้างของตัว SCOR Model เป็นรูปแบบอ้างอิง โดยมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบการอ้างอิงของกระบวนการ หรือกรอบกระบวนการทางธุรกิจ คือ การอธิบายลักษณะ กระบวนการขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับหลักการความสัมพันธ์ ทางธุรกิจ วิธีการและข้อกำหนดเกี่ยวกับพนักงานที่ปฏิบัติงาน ในกระบวนการ โดยประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1) กระบวนการ (Process) หมายถึง การดำเนินงาน และขั้นตอนตลอดโซ่อุปทานที่จะต้องควบคุมและดำเนินการให้ มีประสิทธิภาพ

2) ประสิทธิภาพ (Performance) หมายถึง สมรรถนะ หรือประสิทธิผลของการดำเนินงาน โดยมีตัวชี้วัดมาตรฐาน ในการวัดประสิทธิภาพในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน โดย จะต้องมีความสอดคล้องกันตั้งแต่ตัวชี้วัดเชิงกลยุทธ์ กระบวนการ ดำเนินงาน จนกระทั่งถึงขั้นตอนการทำงานที่เกี่ยวข้องอย่าง เป็นระบบ

3) การปฏิบัติงาน (Practice) หมายถึง หลักการ ปฏิบัติ หรืออาจหมายถึงความรวมถึงเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน และส่งเสริมให้ตัวชี้วัดนั้น ๆ มีสมรรถนะหรือประสิทธิภาพของการดำเนินงานที่ดีขึ้น ทั้งนี้ ยังเชื่อมโยงไปถึงความสามารถของบุคลากร (Personnel) ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อช่วยขับเคลื่อนให้การใช้หลัก การปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ

4) บุคคล (Personnel) หมายถึง ความสามารถ ของผู้ปฏิบัติงานที่จำเป็นในการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) โดยจะมีการเชื่อมโยงกับกระบวนการ ดำเนินงาน ตัวชี้วัดสมรรถนะ และหลักปฏิบัติเรื่องนั้น ๆ ทั้งนี้ ในตัวแบบ SCOR Model จะให้ความสำคัญกับทักษะ (Skill) ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานนั้น ๆ และจะแสดงให้เห็นว่า ทักษะที่จำเป็นนั้นต้องมี ประสบการณ์ (Experience) ความถนัด (Aptitude) และการฝึกอบรม (Training) อีกด้วย โดยประสิทธิภาพ (Performance) จะเป็นตัวชี้วัด มาตรฐานเพื่ออธิบายประสิทธิภาพของกระบวนการและการ กำหนดเป้าหมาย จำแนกด้วยปัจจัย ดังนี้

1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) และความ ยืดหยุ่น (Agility)

2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ต้นทุน (Cost) และ การจัดการสินทรัพย์ (Assets)

วิธีการวิจัย

เริ่มจากการวิจัยเอกสารเพื่อศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และศึกษาสภาพปัจจุบันของห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรม อาหาร หลังจากนั้นจะสร้างแบบสอบถามเชิงลึกเพื่อวิจัยเชิง สำรวจ (Survey Research) ไปยังสมาคมอาหารแช่เยือกแข็ง ไทย (Thai Frozen Foods Association) เนื่องจากปัจจุบัน อาหารแช่เยือกแข็งมีบทบาทมากกับชีวิตคนไทยและชาวโลก

ที่มีชีวิตประจำวันที่รีบเร่ง ตลาดของผลิตภัณฑ์อาหารแช่เยือกแข็งเติบโตอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีการทำความเย็น การกระจายสินค้า การขยายตัวของร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแช่เยือกแข็งรูปแบบใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังนำอาหารพื้นบ้านที่ผู้บริโภคคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน เช่น ห่อหมก ข้าวเหนียวหมูป่าง ข้าวราดแกง เป็นต้น มาแปรรูปเป็นอาหารแช่เยือกแข็ง เพื่อลดเวลาในการเตรียมอาหาร สะดวกในการใช้เพียงนำมาละลายด้วยเตาไมโครเวฟก็สามารถได้อาหารที่มีคุณภาพเทียบเคียงกับอาหารสด หรืออาหารปรุงเสร็จใหม่ ๆ ส่งผลให้ปริมาณการบริโภคอาหารแช่เยือกแข็งของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นทุกปี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจในด้านประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน

การสร้างแบบประเมิน

ขั้นตอนนี้จะนำ SCOR Model มาใช้ในการกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิภาพของแบบประเมิน โดยจะไม่อิงลำดับตัวชี้วัด ตามที่กำหนดไว้ใน SCOR Model มาใช้ในการประเมิน (Pimonratnakan, 2017) เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดในมุมมองด้านนั้นอย่างแท้จริง โดยจะมีการเลือกตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับลักษณะขององค์กร (Srisawatsakul, 2011)

นอกจากนี้มีการเพิ่มเติมส่วนของการจัดลำดับความสำคัญที่มีต่อกระบวนการลงไปในรูปแบบประเมิน เพื่อให้ครอบคลุมตามหลักการ SCOR Model ในการมองภาพรวมขององค์กรทั้งในส่วนของการกระบวนการและส่วนของมาตรวัด (Metrics) โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- 1) ส่วนการวางแผน
- 2) ส่วนการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ
- 3) ส่วนการผลิต
- 4) ส่วนการจัดส่งสินค้า
- 5) ส่วนการรับคืนและแก้ไข

ในส่วนของการแบบประเมินมาตรวัดทั้ง 4 ด้านนั้น ถูกนำมาประเมินเบื้องต้นเพื่อปรับให้มีความเหมาะสมกับลักษณะผู้ประกอบการในสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย โดยการปรับลดตัวชี้วัดที่ไม่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทานออก ทำให้ตัวชี้วัดที่ใช้ จำนวน 8 ตัว แบ่งออกตามมาตรวัดทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ (Jumpathong, 2014)

1) มาตรวัดด้านความเชื่อถือ (Reliability) ขึ้นอยู่กับความสามารถในการดำเนินการตามความจำเป็นโดยมุ่งเน้น

ไปที่ความน่าเชื่อถือของการคาดการณ์ของผลลัพธ์ของกระบวนการ ซึ่งมีมาตรวัดที่สำคัญ คือ 1) อัตราการเติมเต็มคำสั่งซื้อ (Fill Rate: FR) และ 2) การเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ (Perfect Order Fulfillment: POF)

2) มาตรวัดด้านการตอบสนอง (Responsiveness) เป็นความเร็วของงานที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ซึ่งมีมาตรวัดที่สำคัญ คือ รอบระยะเวลาการเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ (Order Fulfillment Cycle Time: OFCT)

3) มาตรวัดด้านความคล่องตัว (Agility) เป็นความสามารถในการตอบสนองต่ออิทธิพลภายนอกที่กระทบต่อองค์กร เช่น การเพิ่มขึ้น หรือลดลงเกี่ยวกับความต้องการของผู้ขาย หรือคู่ค้าจะออกจากธุรกิจเนื่องจากภัยธรรมชาติ ซึ่งมีมาตรวัดที่สำคัญ คือ 3.1) ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนกระบวนการ (Upside Supply Chain Flexibility: USCF) 3.2) ความสามารถในการปรับตัวจากการเพิ่มของปริมาณความต้องการ (Upside Supply Chain Adaptability: USCA) และ 3.3) ความสามารถในการปรับตัวจากการลดลงของปริมาณความต้องการ (Downside Supply Chain Adaptability: DSCA)

4) มาตรวัดด้านต้นทุน (Cost) คือ ค่าใช้จ่ายของการดำเนินงานตามขั้นตอน ตั้งแต่ค่าใช้จ่ายทั่วไปรวมถึงค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ซึ่งมีมาตรวัดที่สำคัญ คือ 4.1) ต้นทุนการบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Total Supply Chain Management Cost: SCMC) และ 4.2) ต้นทุนสินค้าขาย (Cost of Goods Sold: COGS)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานจากสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย โดยการสร้างแบบสอบถามเชิงลึกและส่งไปยังสมาชิกในสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย จำนวน 159 แห่ง (เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2564) คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ Yamane (1967) ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 113.77 แห่ง ค่าโดยประมาณ คือ 114 แห่ง เลือกการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เนื่องจากกลุ่มประชากรดังกล่าวถูกแบ่งเป็นกลุ่ม และในแต่ละกลุ่มมีจำนวนประชากรไม่เท่ากันดังนี้ 1) ผู้ประกอบการแบบบริษัทมหาชน จำนวน 14 แห่ง และ 2) ผู้ประกอบการแบบบริษัทจำกัด จำนวน 145 แห่ง เมื่อคำนวณขนาดตัวอย่างในแต่ละกลุ่มโดยใช้วิธีแบบแบ่งชั้นแล้ว ใช้วิธีการคำนวณ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การคำนวณขนาดตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

กลุ่มประชากร (แห่ง)	วิธีการคำนวณ	ผลลัพธ์ (แห่ง)
บริษัทมหาชน	$(114/159) \times 14$	$10.04 \sim 10$
บริษัทจำกัด	$(114/159) \times 145$	$103.96 \sim 104$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสำหรับวิจัยเชิงสำรวจ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ในปัจจุบัน และอายุการทำงาน รวมทั้งหมด 6 ข้อ 2) ข้อมูลทั่วไปของบริษัท ได้แก่ ชื่อบริษัท จำนวนพนักงานทั้งหมด และจำนวนพนักงานด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งหมด 3 ข้อ และ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารแช่เยือกแข็งไทย จำนวน 8 ข้อ โดยมีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการนำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) (Pasunon, 2015) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 ก่อนนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวัดประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารเก็บข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลในสมรรถนะด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) 2) สมรรถนะด้านการตอบสนอง (Responsiveness) 3) สมรรถนะด้านการปรับตัวหรือความยืดหยุ่น (Agility/Flexibility) และ 4) สมรรถนะด้านต้นทุน (Cost) (Kongmanee, & Khongmalai 2018)

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสถานประกอบการในอุตสาหกรรมอาหาร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับหัวหน้างานขึ้นไปและมีประสบการณ์การทำงานที่สามารถระบุข้อมูลได้อย่างชัดเจน ทำให้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับได้

(Lerdwiwatchaiyaporn, 2018) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ 54.29 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 67.14 มีอายุการทำงานส่วนมากตั้งแต่ 2-5 ปี อยู่ที่ ร้อยละ 41.43 มีตำแหน่งงานเป็นผู้จัดการแผนกหรือรองผู้จัดการแผนก ร้อยละ 62.86 และฝ่ายงานที่รับผิดชอบ เป็นฝ่ายการตลาดมากที่สุด ร้อยละ 39.00

2) คุณลักษณะของสถานประกอบการส่วนใหญ่มียอดพนักงานในสถานประกอบการน้อยกว่า 250 คน ร้อยละ 32.86 และมีจำนวนพนักงานด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานในสถานประกอบการจำนวนตั้งแต่ 10-20 คน ร้อยละ 40.00 โดยที่ตั้งบริษัท (ที่ผลิต) ส่วนใหญ่จะอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาครมากที่สุด ร้อยละ 42.86 รองลงมา คือ กรุงเทพฯ ร้อยละ 21.43 แสดงให้เห็นว่า การศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากแบบสอบถามสามารถทำให้ทราบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่เลือกที่ตั้งบริษัทหรือโรงงานจากจังหวัดที่มีความใกล้กับแหล่งวัตถุดิบเนื่องจากสถานประกอบการในกลุ่มตัวอย่างเป็นอุตสาหกรรมอาหาร ถ้าเลือกที่ตั้งในจังหวัดที่ไกลแหล่งวัตถุดิบ อาจทำให้วัตถุดิบเน่าเสียได้จากการขนส่ง หรือการผิดพลาดจากการขนส่ง ดังนั้นการเลือกที่ตั้งที่ใกล้จังหวัดที่ไกลแหล่งวัตถุดิบจึงสามารถทำให้ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานมีเพิ่มมากขึ้น (Sudchalee, & Wanna, 2019) นอกจากนี้ พบว่า ทุนจดทะเบียนบริษัทของสถานประกอบการ ส่วนมากมีมูลค่ามากกว่า 60 ล้านบาท ร้อยละ 60.00 รองลงมา คือ ตั้งแต่ 1-20 ล้านบาท ร้อยละ 27.14

3) คุณลักษณะสมรรถนะด้านต่าง ๆ ของสถานประกอบการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Tharawetcharak, & Baobuangoen, 2018) และการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากการสำรวจสถานประกอบการที่อยู่ในสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย ทำให้ทราบถึงสถานะของห่วงโซ่อุปทานของสถานประกอบการ จำนวน 70 แห่ง ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 91.1 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถานะของห่วงโซ่อุปทานของสถานประกอบการที่อยู่ในสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย

ตัวชี้วัด (KPI PERFORMANCE)	ค่าเฉลี่ย	หน่วย
มาตรวัดที่ 1 สมรรถนะด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability)		
1. อัตราการเติมเต็มคำสั่งซื้อ (Fill Rate: FR)	94.59	ร้อยละ
2. การเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ (Perfect Order Fulfillment: POF)	93.93	ร้อยละ
มาตรวัดที่ 2 สมรรถนะด้านการตอบสนอง (Responsiveness)		
1. รอบระยะเวลาการเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ (Order Fulfillment Cycle Time: OFCT)	37.46	วัน
มาตรวัดที่ 3 สมรรถนะด้านการปรับตัวหรือความยืดหยุ่น (Agility/Flexibility)		
1. ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนกระบวนการ (Upside Supply Chain Flexibility: USCF)	30.86	วัน
2. ความสามารถในการปรับตัวจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณความต้องการ (Upside Supply Chain Adaptability: USCA)	59.25	ร้อยละ
3. ความสามารถในการปรับตัวจากการลดลงของปริมาณความต้องการ (Downside Supply Chain Adaptability: DSCA)	61.62	ร้อยละ
มาตรวัดที่ 4 สมรรถนะด้านต้นทุน (Cost)		
1. ต้นทุนการบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Total Supply Chain Management Cost: SCMC)	49.86	ร้อยละ
2. ต้นทุนสินค้าขาย (Cost of Goods Sold: COGS)	53.66	ร้อยละ

4) การเปรียบเทียบตัวชี้วัดของประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานสถานประกอบการ A กับค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิจัยที่อยู่ในสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทยมา 1 สถานประกอบการ เพื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ให้สถานประกอบการต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน (ตารางที่ 3) เช่น มาตรวัดที่

4 สมรรถนะ ด้านต้นทุน (Cost) ตัวชี้วัดที่ 1 ต้นทุนการบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Total Supply Chain Management Cost: SCMC) พบว่า สถานประกอบกิจการ A มีต้นทุนการบริหารห่วงโซ่อุปทานที่ต่างจากค่าเฉลี่ยในอุตสาหกรรมเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 0.14 นำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดได้ต่อไป

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดของประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานสถานประกอบการ A กับค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิจัย

ตัวชี้วัด (KPI PERFORMANCE)	ค่าเฉลี่ย	บริษัท A	ส่วนต่างเมื่อเทียบจากเฉลี่ย	หน่วย
มาตรวัดที่ 1 สมรรถนะด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability)				
1. อัตราการเติมเต็มคำสั่งซื้อ (Fill Rate: FR)	94.59	100	5.41	ร้อยละ
2. การเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ (Perfect Order Fulfillment: POF)	93.93	100	6.07	ร้อยละ
มาตรวัดที่ 2 สมรรถนะด้านการตอบสนอง (Responsiveness)				
1. รอบระยะเวลาการเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ (Order Fulfillment Cycle Time: OFCT)	38	30	8	วัน
มาตรวัดที่ 3 สมรรถนะด้านการปรับตัวหรือความยืดหยุ่น (Agility/Flexibility)				
1. ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนกระบวนการ (Upside Supply Chain Flexibility: USCF)	31	30	1	วัน
2. ความสามารถในการปรับตัวจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณความต้องการ (Upside Supply Chain Adaptability : USCA)	59.25	100	40.75	ร้อยละ
3. ความสามารถในการปรับตัวจากการลดลงของปริมาณความต้องการ (Downside Supply Chain Adaptability: DSCA)	64.73	100	35.27	ร้อยละ
มาตรวัดที่ 4 สมรรถนะ ด้านต้นทุน (Cost)				
1. ต้นทุนการบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Total Supply Chain Management Cost: SCMC)	49.86	50	0.14	ร้อยละ
2. ต้นทุนสินค้าขาย (Cost of Goods Sold: COGS)	53.66	50	3.66	ร้อยละ

จากการศึกษาการวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ โดยนำบางประเด็นของการประเมินตามแบบ SCOR Model มาปรับใช้โดยการแปลงมาตรวัดต่าง ๆ พบว่า สามารถวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารได้อย่างประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chantharat, & Maikaensarn (2019) ที่แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ต่อเนื่องกันตั้งแต่กระบวนการวางแผน การจัดหาปัจจัยการผลิตการจัดส่ง และการส่งคืนตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ทำให้ผู้ประกอบการ ในสมาคมแช่เยือกแข็งไทย ได้ทราบถึงประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของตนเอง ว่าอยู่ในระดับใดต้องปรับปรุงในส่วนของมาตรวัดใด เพื่อให้สามารถต่อสู้กับความผันผวนของห่วงโซ่อุปทานได้ โดยที่ผู้วิจัยนำมาตราวัดของแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานมาใช้เป็นแนวทางในการวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน และสามารถนำไปประเมินประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานขององค์กรและเปรียบเทียบกับองค์กรภายนอก (Benchmarking) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Trongwattanawuth, & Siriprasertsin (2018) ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงสถานะปัจจุบันขององค์กร พร้อมทั้งแนวทางในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sapsanguanboon, & Auanguai (2019) พบว่า กระบวนการห่วงโซ่อุปทานตามแบบจำลอง SCOR เป็นการกำหนดกระบวนการทำงานของส่วนต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานและมีโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเชื่อมโยงกันตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานและระหว่างองค์กรพันธมิตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถควบคุมตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ในการปรับปรุงกระบวนการห่วงโซ่อุปทานสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การใช้เครื่องมือความสูญเสียเปล่า 7 ประการ การใช้ระบบ Just-in-Time เป็นต้น

สรุป

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารแช่เยือกแข็งไทย โดยอาศัยค่าเฉลี่ยมาตรวัดของแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทาน จากผลการวิจัย คือ สมรรถนะด้านความน่าเชื่อถือ สมรรถนะด้านการตอบสนอง สมรรถนะด้านการปรับตัวหรือความยืดหยุ่น สมรรถนะด้านต้นทุน ทั้งนี้ผู้ประกอบการสามารถเลือกที่จะเพิ่มประสิทธิภาพสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับ

องค์กร และยังสามารถขยายไปยังองค์กรที่ติดต่อกิจการในห่วงโซ่อุปทานเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้มีการกำหนดตัวชี้วัดร่วมกัน เป้าหมายการปฏิบัติงานขององค์กรในห่วงโซ่อุปทานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนากระบวนการห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการตามมาตรวัดของแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานให้มีความเหมาะสมและชัดเจน ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการประยุกต์ใช้กระบวนการทำงานรูปแบบใหม่ แต่ต้องมีความจำเป็นในการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ดูแล ควบคุมและติดตามของกระบวนการทำงานแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน จึงจะส่งผลให้การประยุกต์ใช้กระบวนการห่วงโซ่อุปทานรูปแบบใหม่ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สิ่งสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานอีกปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้การประยุกต์ใช้กระบวนการทำงานตามมาตรวัดของแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานได้สำเร็จ และจะส่งผลให้ค่าที่ได้จากการวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานมีความแม่นยำ คือ ทรัพยากรบุคคลขององค์กรทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือพนักงานที่จำเป็นจะต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานและการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามรูปแบบกระบวนการห่วงโซ่อุปทานรูปแบบใหม่ได้ถูกต้องครบถ้วน เกิดความเชี่ยวชาญในการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างแท้จริง และมองเห็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการห่วงโซ่อุปทานที่ก่อให้เกิดความสูญเสียให้แก่กิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณตัวแทนของบริษัทผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ให้ความกรุณาตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย นวัตกรรมและสร้างสรรค์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

References

- Chantharat, M., & Maikaensarn, V. (2019). Upstream supply chain analysis of Sangyod Mueang Phatthalung Rice Using SCOR Model. *Panyapiwat Journal*, 11(1), 127-138. [In Thai].

- Charoenklang, A. (2015). *Factors Affecting the Selection of Fuel Tubular Product Supplier for Automotive Industrial in Thailand* (Master's Thesis). Burapha University, Chonburi Province. [In Thai].
- Jumpathong, P. (2014). *Supply Chain Improvement of a Logistics Service Provider with SCOR Model* (Master's Thesis). Thai-Nichi Institute of Technology, Bangkok. [In Thai].
- Kongmanee, J., & Khongmalai, O. (2018). Supply chain innovation effects on supply chain performance in Plastics Resin Industry. In Yamkesorn A. (Ed.), *RSU National Research Conference* (pp.850-867). Rangsit University. [In Thai].
- Kozarević, S., & Puška, A. (2018). Use of fuzzy logic for measuring practices and performances of supply chain. *Operations Research Perspectives*, 5, 150-160.
- Lerdwiwatchaiyaporn, S. (2018). *Logistics and Supply Chain Management of Water Chestnut Farmer Group Suphanburi* (Master's Thesis). Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Bangkok. [In Thai].
- Pasunon, P. (2015). Validity of questionnaire for social science research. *Journal of Social Sciences, Srinakharinwirot University*, 18, 375-396. [In Thai].
- Pimonratnakan, S. (2017). The supply chain management of agricultural commodities orchids in Budhamonthon, Nakhon Pathom Province. *Veridian E-Journal*, 10(2), 1595-1610. [In Thai].
- Pornsing, C. (2019). *Inventory Theory in Supply Chain Management* (1st ed.). Nakhon Pathom: Silpakorn University Press. [In Thai].
- Sapsanguanboon, W., & Auanguai, P. (2019). Application of supply chain process using supply chain operations reference (SCOR) model: a case study of a public company in Thailand. *Burapha Journal of Business Management Burapha University*, 8(2), 89-102. [In Thai].
- Satthaphon, T. (2018). *The SCOR Model Application for Production Cost Reduction: A Case Study of Disc Brake Lining Manufacturing* (Master's Thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom Province. [In Thai].
- Srisawatsakul, J. (2011). *Performance Measurement in Supply Chain in Petrochemical* (Master's Thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [In Thai].
- Sudchalee, P., & Wanna, N. (2019). The study of retail supply chain: a case study of souvenir shop. In Polprasert P. (Ed.), *The 6th KPRU National Conference Kamphaengphet Rajabhat University 2019* (pp.256-272). Kamphaengphet Rajabhat University. [In Thai].
- Tharawetcharak, P., & Baobuangoen, J. (2018). The evaluation of the machinery characteristics requirement for the food processing and pharmaceutical industries using quality function deployment technique. *Naresuan University Engineering Journal*, 14(2), 47-62. [In Thai].
- Trongwattanawuth, S., & Siriprasertsin, P. (2018). Supply chain analysis of small organic rice mills in Chiang Mai Province using supply chain operations reference (SCOR) model. *Romphruek Journal*, 36(1), 157-180. [In Thai].
- Visankitti, C. (2012). *Supply Chain Management of Vegetable Safety in Nakhon Pathom Province* (Master's Thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom Province. [In Thai].
- Yamane, T. (1967). *A Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

Marketing Aggressiveness Orientation and Marketing Success of Food Business in Thailand

การมุ่งเน้นเชิงรุกทางการตลาดและความสำเร็จทางการตลาด ขององค์กรธุรกิจอาหารในประเทศไทย

Sasichai Pimpan*

Aphi Khromphroh

Faculty of Management Sciences and Information Technology, Nakhon Phanom University

Suparada Pimpan

Faculty of Business Administration, Borpitpimuk Chakkawad Campus,

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

*e-mail: pimpan.sasichai@gmail.com

ศศิฉาย พิมพ์พรรค

อภี คำเพราะ

คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยนครพนม

ศุภรดา พิมพ์พรรค

คณะบริหารธุรกิจ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Received: October 6, 2021, Revised: December 8, 2021, Accepted: December 21, 2021

Abstract

This study investigated the impact of marketing aggressiveness orientation on marketing success in food businesses in Thailand. The subjects of this study were marketing directors or marketing managers in 239 food businesses in Thailand. The data were collected through a mail survey. A regression analysis was used to examine the effects of marketing aggressiveness orientation, marketing competitiveness, and marketing success. The results show that marketing aggressiveness orientation positively influenced marketing competitiveness and marketing success. The study implies that appropriate management practices such as preparing sufficient marketing information can support business decision making.

Keywords: Marketing Aggressiveness Orientation, Marketing Competitiveness, Marketing Success

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ตรวจสอบผลกระทบของการมุ่งเน้นเชิงรุกทางการตลาดต่อความสำเร็จทางการตลาดขององค์กรธุรกิจอาหารในประเทศไทย ในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการฝ่ายการตลาดหรือผู้จัดการฝ่ายการตลาด จำนวน 239 บริษัทจากองค์กรธุรกิจอาหารในประเทศไทย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อตรวจสอบผลกระทบของการมุ่งเน้นเชิงรุกทางการตลาด ศักยภาพการแข่งขันทางการตลาด และความสำเร็จทางการตลาด ผลการวิจัย พบว่า การมุ่งเน้นเชิงรุกทางการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดและความสำเร็จทางการตลาด การศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงาน การเตรียมข้อมูลทางการตลาดอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจทางธุรกิจ

คำสำคัญ: การมุ่งเน้นเชิงรุกทางการตลาด ศักยภาพการแข่งขันทางการตลาด ความสำเร็จทางการตลาด

Introduction

The impact of the COVID-19 pandemic (coronavirus) has changed the environment, economy, trade, investment, and technology. Firms must reform themselves to survive and adapt more quickly to face the uncertainty in the business environment (Hoekstra, & Leeftang, 2020). In this situation, organizations need to enhance their ability to differentiate themselves from their competitors and create new value for their customers. Furthermore, business firms must use strategic business tools in achieving their goals, objectives, missions, and vision in a turbulent situation among these changes (Dekimpe, & Deleersnyder, 2018). Therefore, the business should use marketing aggressiveness orientation as key to improve and develop a business strategy for the survival and growth of companies over the competitors in the market (Pimpan, Ruaguttamanun, & Wongkhue, 2021).

In addition, marketing aggressiveness orientation comprises two concepts. Firstly, marketing aggressiveness focusing on business leaders should differentiate between supply and demand by creating better quality products (Ghanbarzad, Moghadas, & Dadashkarimi, 2014). Secondly, marketing orientation emphasizes the capability of an organization or ability to adapt to rapid changes for customers satisfaction, and the development of the organization to survive (Na, Kang, & Jeong 2019). Therefore, marketing aggressiveness orientation is crucial for

the success of an organization because it identifies new opportunities, new products and satisfies the needs of the target market from their competition (Sramova, 2014).

Marketing aggressiveness orientation is a technique a firm uses to provide differentiation capabilities by influencing new market structures and creating a superior new product for first-movers leading firms to competitive market better than the competitors (Kurt, & Hulland, 2013). This research was based on the hypothesis that dynamic capabilities brought about changes in the competency that helped firms secure a competitive advantage in dynamic environmental conditions and sustainable competitive advantage (Helfat et al., 2007). In addition, dynamic capability refers to an operation of a firm in a rapid change and its application of marketing strategies consistent with the situation (Teece, 2007). Therefore, dynamic capability theory suggests that the marketing aggressiveness orientation is the intangible resource that creates an advantage of the marketplace position leading to marketing outcomes (Zott, 2003).

Thus, investigate the relationships among marketing aggressiveness orientation on marketing success is important to improve business processes to ensure their achievement of goal. Thailand has been recognized as the world's kitchen, and food is the main element to stimulate the economy by producers and exporters in the country. Currently,

the food of Thailand can export to various countries over 200 countries, with an average growth rate of 10.6% per year (Office of Industrial Economics, 2020). Therefore, food businesses are the appropriate samples in this study. Likewise, the business needs good planning, objectives, and resources to ensure cover goals in the organization under an uncertain highly and competitive environment. Also, this research focuses on food businesses in Thailand as a target group for a comprehensive study to achieve the goals with management by marketing aggressiveness orientation in food businesses.

Research Objective

To examine the effects of marketing aggressiveness orientation on marketing competitiveness, and marketing success of food business in Thailand.

Literature Review

In this study, marketing aggressiveness orientation on marketing competitiveness and marketing success was empirically investigated. According to dynamic capability theory, marketing aggressiveness orientation refers to a firm operating in the rapid environmental change and applying marketing strategy consistent with the situation (Teece, Pisano, & Shuen, 1997). Hence, firms must learn to adapt, integrate, and reconfigure their resources and competencies continuously in response to changing market conditions (Dao, 2019). In this study, marketing aggressiveness orientation was considered as a valuable dynamic capability of firms that can improve response speed, effectiveness, and efficiency to deal with environmental changes and positively affect marketing competitiveness, and marketing success. Thus, the hypothesized relationships are shown in Figure 1.

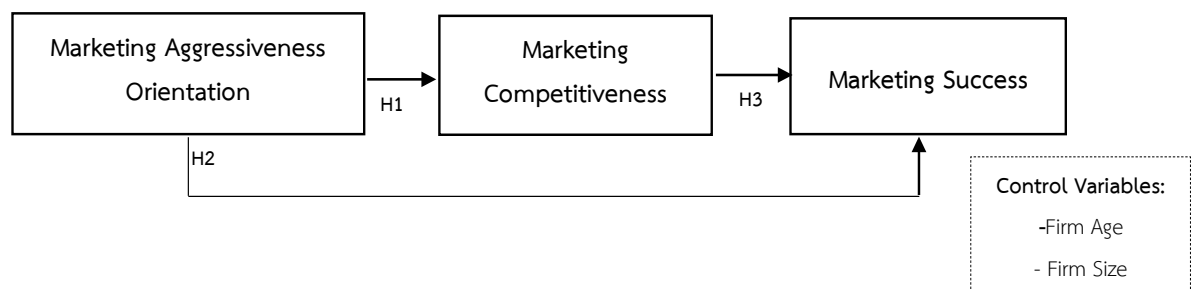

Figure 1: A conceptual Framework

Marketing Aggressiveness Orientation (MAO)

Marketing aggressiveness orientation is defined as the ability of firm to associated with marketing strategy by created differentiation new market structures, and focus on superior new product that affects to first-mover which leads firms to competitive market better than competitors (Kurt, & Hulland, 2013). Based on the definition of marketing aggressiveness is considered to be one of the important marketing strategies that can lead to benefits in terms of high-quality products, premium price, selective distribution, and intensive advertising, which leading to increased marketing efforts to

market values and profitability (Ghanbarzad et al., 2014). In addition to marketing aggressiveness as strategic tool is to enhance the existing resources and build capabilities to strengthen their competitive advantage in the long run, especially in a dynamic environment change to marketing success (Sramova, 2014). Whereas, Wang, Baesens, & Zhu (2018) point out that marketing aggressiveness can improve their decision-making process and adjust their marketing input from the level of competitiveness level. Thus, marketing aggressiveness is investigating the different characteristics by new products, new supply sources, and new forms of marketing content

to development of a new organizational structure (Phua, 2014). In this research, marketing aggressiveness orientation is a firm to continuously to understand because it is an important source of business units, which marketing competitiveness are measured by operational excellence, and success. In addition, marketing aggressiveness orientation enables firms to competitive market employs various marketing practices to lead for higher performance, survival and success in long-term operations (Richard, 2002). Thus, marketing aggressiveness orientation is likely to achieve their competitiveness and encourage firms' outcomes and success (Yee Yeung, Cheng, & Lee, 2013). Hence, this research hypothesizes that:

Hypothesis 1: Marketing aggressiveness orientation is positively related to marketing competitiveness.

Hypothesis 2: Marketing aggressiveness orientation is positively related to marketing success.

Marketing Competitiveness (MCO)

Marketing competitiveness is defined as the ability of firm to offering the new technique compared with quality, novelty, uniqueness, and customer perceptions through differentiated products and services from the other competitors (Sanchez-gutierrez, Mayorga-Salamanca, & Gonzalez-Urbe, 2012). Marketing competitiveness is viewed as a phenomenon of evolving marketing operations to deliver superior customer value by focused on the development of quality products and services to success in a competitive period for a long term (Reimann, Schilke, & Thomas, 2010). Moreover, firm can attain marketing competitiveness by presents the quality product more than the competitors; the firm has a market share more than the competitor and companies generate new customers (Hassan, & Mahrous, 2019). Likewise, marketing competitiveness leads a firm to offer new products and services to the customer has more chance to create satisfaction for the customer than the competitors (Yen, & Hung, 2017). Therefore, firms have unique resources,

product worth, superior skills, and customer satisfaction that leads to marketing competitiveness and marketing outcome (Mano Raj, 2021). This means that there is a significant influence between marketing competitiveness on marketing success (Hassan, 2000). Hence, this research hypothesizes that:

Hypothesis 3: Marketing competitiveness is positively related to marketing success.

Marketing Success (MSU)

Marketing success is the last consequence of marketing aggressiveness orientation. The concept of market success is one of the results that affect evaluation of the performance consequences of their firm's strategies (Motoki, Suzuki, Kawashima, & Sugiura, 2020). Moreover, market success has also been widely discussed because of it is associations with valuable organizational outcomes, such as customer satisfaction, long-term growth, and increased market share (Phornlaphatrachakorn, 2020). However, Eid, & El-Gohary (2013) stated that firms should provide clients with quality products in order to increase the number of customers and helps to achieve the market success. Thus, firms have focused on marketing aggressiveness orientation in order to increase marketing competitiveness that relate to superior marketing success. In this research, marketing success is defined as the perception of a firm's outcomes through marketing activities which continuously respond to customer needs, firm reputation, market leader, achieve the market goal, and the results of all business survival in existing business environment in the short terms and long terms (Chimngamsert, & Ussahawanitchakit, 2013).

Research Methods

Sample Selection Procedure and Data Collection

In this study, food business were the appropriate samples of the study. The data were collected via the Thai Food Processors Association (www.thaifood.org) from April 1- July 31, 2021. The key informants of the study were marketing directors

or marketing manager. This study collected data from 957 food business in Thailand. The total numbers of questionnaires amounted to 925 were mailed. As a result, 274 questionnaires were returned, and 239 were usable because some of returned questionnaires had incomplete important information. The effective response rate was approximately 25.83 % ($239 \times 100 / 925$). The response rate for a mail survey with an appropriate follow-up procedure was greater than 20% and thus was considered acceptable according to Aaker Kumar, & Day (2001). To prove potential non-response bias and detect possible problems with non-response errors, a comparison of the first and the second wave data such as gender, age, educational level, and work experience were considered the variables, as recommended by Armstrong, & Overton (1977).

Variable Measurement

All the variables were measured using a 5-point Likert scale from 1=strongly disagree to 5=strongly agree, except for a number of years, educational level, and control variables. Measurements of these constructs were self-developed from existing literature.

Dependent Variable

A four-item marketing success scale was created to evaluate how firms evaluated existing marketing activities, consumer behavior, reputation, and overall performance. This measurement was

developed by Chimngamsert, & Ussahawanitchakit (2013).

Independent Variable

A seven-item marketing aggressiveness orientation scale was developed to investigate how firms creative for planning new marketing structure, and offering new products to the market by seeking new opportunities from its competition. This measurement was adapted from Kurt, & Hulland (2013).

Mediating Variables

A four-item marketing competitiveness scale was established to measure how firms to created differentiated product uniqueness, developed products with novelty, and services that were better and different from competitors. This measurement was developed by Pimpan, Khamphroh, & Inthasang (2020).

Control Variables

Firm age (FA) was measured by the number of years in prior business by using a dummy variable of which 0 means the firm had been in business less than or equal to 5 years and 1 means the firm had been in business more than 15 years.

Firm size (FS) was measured by the capital or assets in the operation of an organization by using a dummy variable of which 0 means the firm had total assets less than or equal to 25,000,000 Baht and 1 means the firm had total assets more than 100,000,000 Baht.

Results and Discussion

Table 1: Results of Measure Validation

Items	Factor Loadings	Cronbach's Alpha
Marketing Aggressiveness Orientation	0.749 – 0.892	0.905
Marketing Competitiveness	0.834 – 0.878	0.876
Marketing Success	0.7648– 0.867	0.845

Factor analysis was used in this research to find the validity of the measurement. According to Nunnally, & Bernstein (1994), the score of the factor loadings should not be less than 0.40 which illustrate acceptable construct validity. Moreover, Cronbach's alpha was conducted to evaluate the reliability of the measurement. Cronbach's alpha

coefficient value should greater than 0.70, which indicates the internally consistent among items in each construct (Hair, Black, Babin, & Anderson 2010). Table 1 shows the factor loading which was between 0.749-0.892, meanwhile, Cronbach's alpha coefficient was as values of 0.845-0.905.

Table 2: Descriptive Statistics and Correlation Matrix

Variables	MAO	MCO	MSU	FA	FS
Mean	4.161	3.845	3.938	1.440	2.640
SD	0.560	0.630	0.602	0.676	0.606
MAO	1.00				
MCO	0.637**	1.00			
MSU	0.655**	0.702**	1.00		
FA	0.021	0.057	0.106	1.00	
FS	-0.038	0.006	-0.102	-0.203**	1.00

The correlation was significant at the .05 level.

Table 2 demonstrates the correlation matrix of all variables; all correlations were less than 0.80 as recommended by Hair et al., (2010). In addition,

the correlations coefficients of each main variables ranked from 0.637 to 0.702. Control variable -0.203 to 0.106.

Table 3: Results of Regression Analysis

Independent Variables	Dependents Variables	
	Marketing Competitiveness	Marketing Success
Marketing Aggressiveness Orientation	.716*** (.056)	.698*** (.052)
Firm Age	.048 (.048)	-.071 (.044)
Firm Size	.042 (.053)	-.061 (.050)
Adjusted R ²	.401	.433
Maximum VIF	1.044	1.044

***p<.01 Beta coefficients with standard errors in parenthesis

In this study, the maximum value of variance inflation factor (VIF) in equations 1 to 5 indicates that the maximum value was 1.044, not exceeding 10 as suggested by Hair et al., (2010). Therefore, both VIFs and correlations certified are not a multicollinearity problem. Table 3 shows the result of regression analysis of the relationship between marketing

aggressiveness orientation and its consequences. Marketing aggressiveness orientation had a positive impact on marketing competitiveness ($\beta = .716$, $P < .01$). According to Stošić-Mihajlović, & Trajković (2019), an organization's products developed with concern for the aggressiveness of customers would achieve marketing excellence. Other scholars argued

that marketing aggressiveness was alternatively for making competition, which could be achieved through implementing the marketing effectiveness of competitive advantage through business procedures to continuously in the long-term (Yee, Yeung, Cheng, & Lee, 2013). These results were consistent with Pleshko, & Heiens (2012), claiming that marketing aggressiveness could lead a firm to gain higher marketing competitiveness by changing the behavior of competitors to allocate more resources and create new customer values. One may assume that when firms succeed in product sales, firms will also achieve in marketing aggression orientation because the success can reflect marketing excellence (Ghanbarzad et al., 2014). Thus, marketing aggressiveness orientation can help firms to accomplish positively and linked to marketing competitiveness. **Therefore, Hypothesis 1 was supported.** Furthermore, marketing aggressiveness orientation had a positively

effect on marketing success ($\beta = .698, P < .01$). In this study, marketing aggressiveness orientation was the process of using a strategic emphasis on marketing success. These results were consistent with previous studies indicating that aggressiveness was the successful key and provided a competitive advantage to monitor performance in business (Crutsinger, Knight, & Kim, 2010). Moreover, the pursuit of marketing aggressiveness for business has become a distinct marketing activity that allows it to work and achieve greater success (Yee et al., 2013). Thus, the business must emphasize the development of marketing strategy and activity to create a better new offering and market share from competitors (Millson, 2010). Hence, marketing aggressiveness orientation significantly affects achieving marketing success. **Therefore, Hypothesis 2 was supported.**

Table 4: Results of Regression Analysis

Independent Variables	Dependents Variables
	Marketing Success
Marketing Competitiveness	.669*** (.044)
Firm Age	.041 (.042)
Firm Size	-0.96 (.047)
Adjusted R ²	.500
Maximum VIF	1.047

***p<.01 Beta coefficients with standard errors in parenthesis

Table 4 also presents the results of the research relationships. Marketing competitiveness had a positive effect on marketing success ($\beta = .669, p < .01$). This result was consistent with Hansen, McDonald, & Mitchell (2013) who stated that marketing competitiveness was the underpinning of the strategy leading to competitive advantages and more efficient operations. However, the evidence proved that the firms were necessary to emphasize

seeking marketing resources to create distinctive competitiveness, and in turn increase the profits of the companies to achieve great performance (Phong-Inwong, Ussahawanitchakit, & Pratoom, 2012). Hence, marketing effectiveness is potential to fulfill organization through customer satisfaction and results in marketing success (Akgul, & Gozlu, 2015). **Therefore, Hypothesis 3 is supported.**

Contributions

Theoretical Contribution

This paper attempts to expand the knowledge regarding the importance of marketing aggressiveness orientation in an organization to enhance marketing competitiveness, and marketing success in an environment of intensive competition. Overall, these results reveal that dynamic capability theory can be used to explain the relationship between marketing aggressiveness orientation and its consequences. This is evident from the results that found marketing aggressiveness orientation plays as firm's ability dynamism which performs its marketing outcomes to gain the superior marketing success under dynamic environment.

Managerial Contribution

Marketing aggressiveness orientation is important to create marketing competitiveness and marketing success in an organization and encourage firms to achieve success in highly uncertain competitive markets. Accordingly, firms can utilize marketing aggressiveness orientation as a business approach and method used to effectively provide customer, competitor and environment responses, efficiently increase competitiveness in the long run. Research based on this concept illustrates the views of marketing aggressiveness orientation which is an alternative strategy for organizations that executives should support and adopt. Accordingly, firms can implement marketing aggressiveness orientation as a strategic tool to create competitiveness, profitability, and survival. This result has managerial implications for executives who are responsible for the management and application of the strategy in firms. The above main findings help executives to analyze and choose key components that may be an important strategy of driving the organization in an uncertain competitive environment. In addition, firms need to encourage their staff to learn and understand the marketing aggressiveness orientation for developing policies and guidelines of

their organization. In summary, marketing aggressiveness orientation is a significant influence on firms' attaining higher sustainable competitive advantages and higher performance.

Conclusion

Marketing aggressiveness orientation is an important valuable strategic of determining business approach and method that helps firms gain competitive advantage and organization success in rapidly competitive business environments. Thus, it is important for successfully doing businesses. Firms can implement marketing aggressiveness orientation as a strategic tool and a valuable mechanism for enhancing continuous competitive advantage and superior performance. Accordingly, firms can implement marketing aggressiveness orientation for creating valuable strategies and techniques, gaining sustainable competitiveness, and achieving outstanding and long-term performance under various and uncertain environments. This study attempts to investigate the relationships among marketing aggressiveness orientation on business outcome. The objective of this study was to investigate the effects of marketing aggressiveness orientation, marketing competitiveness, and marketing success of food business in Thailand. In this study, 239 food business in Thailand were the samples of the study. The data were collected from a mail survey procedure via questionnaire. Regression analysis was appropriately utilized to examine to test the research relationships. The results show that marketing aggressiveness orientation had a significant positive effect on marketing competitiveness and marketing success. Therefore, executives need to pay more attention to studying, learn and understanding the characteristics of marketing aggressiveness orientation through investing their resources and assets for marketing jobs. Future research should consider searching more literature on marketing aggressiveness orientations and their concepts, dimensions, and pressures as

moderating variables in the research model. Also, future research may focus on collected data from other industries, larger populations, mixed methods and other statistical techniques to test the research relationships.

References

- Aaker, D.A., Kumar, V., & Day, G.S. (2001). *Marketing Research*. New York: John Wiley & Sons.
- Akgul, A. K., & Gozlu, S. (2015). The role of organizational resources and market competitiveness in innovativeness. *Journal of Business Economics and Finance*, 4(1), 166-184.
- Armstrong, J. S., & Overton, T. S. (1977). Estimating nonresponse bias in mail surveys. *Journal of Marketing Research*, 14(3), 396-402.
- Chimngamsert, C., & Ussahawanitchakit, P. (2013). Strategic marketing adaptation and marketing success: an empirical investigation of furniture and decorative product businesses in Thailand. *European Journal of Management*, 13(4), 63-78.
- Crutsinger, C., Knight, D., & Kim, H. (2010). Teens' consumer interaction styles: the impact of assertive and aggressive behaviour on attitudes towards marketing practices. *International Journal of Consumer Studies*, 34(2), 196-203.
- Dao, V. T. (2019). The battle for survival: innovating firms' strategic signaling behaviors and their impacts on business success during the shakeout period after the standards war. *The Journal of High Technology Management Research*, 30(1), 70-81.
- Dekimpe, M. G., & Deleersnyder, B. (2018). Business cycle research in marketing: A review and research agenda. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 46(1), 31-58.
- Eid, R., & El-Gohary, H. (2013). The impact of E- marketing uses on small business enterprises' marketing success. *The Service Industries Journal*, 33(1), 31-50.
- Ghanbarzad, A., & Moghadas, A., & Dadashkarimi, Y. (2014). A survey on the effects of aggressive marketing, price leadership and product focus on marketing channels in relationship-oriented marketing. *Management Science Letters*, 4(4), 729-732.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective* (7th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Hansen, J. M., McDonald, R. E., & Mitchell, R. K. (2013). Competence resource specialization, causal ambiguity, and the creation and decay of competitiveness: the role of marketing strategy in new product performance and shareholder value. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 41(3), 300-319.
- Hassan, S. (2000). Determinants of market competitiveness in an environmentally sustainable tourism industry. *Journal of Travel Research*, 38, 239-245.
- Hassan, S., & Mahrous, A. A. (2019). Nation branding: the strategic imperative for sustainable market competitiveness. *Journal of Humanities and Applied Social Sciences*, 1(2), 146-158.
- Helfat, C. E., Finkelstein, S., Mitchell, W., Peteraf, M. A., Singh, H., Teece, D. J. & Winter, S. (2007). *Dynamic Capabilities. Understanding Dynamic Change in Organizations*. Oxford: Blackwell.
- Hoekstra, J.C., & Leeflang, P.S.H. (2020). Marketing in the era of Covid-19. *Italian Journal of Marketing*, 4, 249 -260.
- Kurt, D., & Hulland, J. (2013). Aggressive marketing strategy following equity offerings and firm value: the role of relative strategic flexibility. *Journal of Marketing*, 77, 57-74.

- Mano Raj, S.J. (2021). Branding of green tea leaf: a disruptive innovation for building market competitiveness of small tea growers in North East India. *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*, 11(2), 88-104.
- Millson, M. R., & Wilemon, D. (2010). The impact of changing markets and competition on the NPD speed/market success relationship. *International Journal of Innovation Management*, 14(5), 841-870.
- Motoki, K., Suzuki, S., Kawashima, R., & Sugiura, M. (2020). A Combination of self-reported data and social-related neural measures forecasts viral marketing success on social media. *Journal of Interactive Marketing*, 52, 99-117.
- Na, Y., Kang, S., & Jeong, H. (2019). The effect of market orientation on performance of sharing economy business: focusing on marketing innovation and sustainable competitive advantage. *Sustainability*, 11, 1-19.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory* (3rd ed.). New York : McGraw-Hill.
- Office of Industrial Economics. (2020). *National Industrial Development Master Plan 2020*. Received September 9, 2020, from <http://www.oie.go.th>.
- Phong-Inwong, R., Ussahawanitchakit, P., & Pratoom, K. (2012). Dynamic marketing strategy, marketing competitiveness, marketing Success, and marketing performance: evidence from home decoration exporting businesses in Thailand. *International Journal of Business Strategy*, 12(4), 83-107.
- Phornlaphatrachakorn, K. (2020). Accounting control system, accounting information quality, value creation, and firm success: an empirical investigation of auto parts businesses in Thailand. *International Journal of Business*, 25(2), 159-177.
- Phua, K.-L. (2014). Harm to the health of the public arising from aggressive marketing and sales of health-related products and services: another aspect of medicalization which is a cause for concern?". *Technology, Communication, Disparities and Government Options in Health and Health Care Services*, 32, 199-212.
- Pimpan, S., Khamphroh, A., & Inthasang, C. (2020). Strategic innovation marketing and firm performance of travel agency businesses in Thailand. *Journal of Southern Technology*, 13(1), 167-177.
- Pimpan, S., Ruaguttamanun, C., & Wongkhae, K. (2021). Sustainable marketing strategy and marketing success of ISO 14001 certified manufacturing businesses in Thailand. *Journal of Humanitie and Social Sciences Thonburi University*, 15(3), 37-48.
- Pleshko, L.P., & Heiens, R.A. (2012). The market share impact of the fit between market leadership efforts and overall strategic aggressiveness. *Business and Economics Research Journal*, 3(3), 1-15.
- Reimann, M., Schilke, O., & Thomas, J.S. (2010). Toward an understanding of industry commoditization: Its nature and role in evolving marketing competition. *International Journal of Research in Marketing*, 27(2), 188-197.
- Richard, C. A. (2002). Will more aggressive marketing practices lead to greater tort liability for prescription drug manufacturers?. *Wake Forest Law Review*, 37(1), 97-139.
- Sanchez-gutierrez, J., Mayorga-Salamanca, P.I., & Gonzalez-Urbe, E. G. (2012). The impact of marketing on competitiveness: the manufacturing industry in Guadalajara, Mexico. *Competition Forum*, 12(1), 49-56.
- Sramova, B. (2014). Aggressive marketing, consumer kids and stereotyping of media contents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 140, 255-259.

- Stošić-Mihajlović, L., & Trajković, S. (2019). Aggressive vs. discrete marketing. *Journal of Process Management, New Technologies*, 7, 7-12.
- Teece, D. J. (2007). Explicating dynamic capabilities: The nature and micro foundations of (sustainable) enterprise performance. *Strategic Management Journal*, 28, 1319-1350.
- Teece, D.J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18, 509-533.
- Wang, X., Baesens, B., & Zhu, Z. (2018). On the optimal marketing aggressiveness level of C2C sellers in social media: evidence from China. *Omega*, 85, 83-93.
- Yee, R.W.Y., Yeung, A.C.L., Cheng, T.C.E., & Lee, P.K.C. (2013). Market competitiveness and quality performance in high-contact service industries. *Industrial Management & Data Systems*, 113(4), 573-588.
- Yen, Y.-X., & Hung, S.-W. (2017). The influences of suppliers on buyer market competitiveness: an opportunism perspective. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 32(1), 18-29.
- Zott, C. (2003). Dynamic capabilities and the emergence of intra-industry differential firm performance: insights from a simulation study. *Strategic Management Journal*, 24, 97-125.

อัลเฟรด โนเบล กับรางวัลโนเบล: ตำนานแห่งเกียรติยศของโลก Alfred Nobel and Nobel Prize: Legend of World Famous Honor

บุญส่ง ชเลธร*

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

*e-mail: boonsong.c@rsu.ac.th

Boonsong Chaletorn

Collage of Social Innovation, Rangsit University

Received: September 24, 2021, Revised: November 8, 2021, Accepted: November 18, 2021

บทคัดย่อ

นายอัลเฟรด โนเบล นักวิทยาศาสตร์ชาวสวีเดนที่ร่ำรวยมาจากการคิดค้นระเบิดไดนาไมต์ ซึ่งก่อนเสียชีวิต เขาได้เขียนพินัยกรรมให้นำเงินมาจัดทำเป็นรางวัลเกียรติยศ มอบเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ทำคุณประโยชน์แก่โลก

รางวัลโนเบล ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1901 โดยจัดมอบกันทุกวันที่ 10 ธันวาคมของทุกปี อันเป็นวันครบรอบวันตายของนายอัลเฟรด โนเบล งานจัดขึ้นที่กรุงสต็อกโฮล์ม สวีเดน และกรุงออสโล นอร์เวย์ รางวัลโนเบลนี้ คือการประกาศเกียรติคุณให้กับบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้กับโลกและมนุษยชาติในด้านสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งเบื้องต้นมีเพียง 5 รางวัล พอมาในปี ค.ศ. 1968 จึงมีอีกหนึ่งรางวัลของธนาคารกลางแห่งชาติสวีเดนเข้าร่วมด้วยจึงเป็น 6 รางวัล ทางสวีเดนมอบ 5 รางวัล คือ สาขาวรรณกรรม การแพทย์ เคมี ฟิสิกส์ และเศรษฐศาสตร์ ส่วนอีกหนึ่งรางวัลมอบที่นอร์เวย์ คือ สาขาสันติภาพ นับจากปี ค.ศ. 1901 ถึงปัจจุบัน รางวัลนี้ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นรางวัลหนึ่งที่มีชื่อเสียงที่สุดในโลก

คำสำคัญ: อัลเฟรด โนเบล รางวัลโนเบล

Abstract

Alfred Nobel was a Swedish scientist whose wealth came from the invention of the dynamite bomb. Before death he wrote his will indicating the purpose of using his wealth for honorary award Nobel Prizes to encourage those who have devoted themselves for the benefits of the world.

The Nobel Prize, first appeared in 1901, is presented every year on December 10 which is on the anniversary of Alfred Nobels death. Events were held in Stockholm, Sweden and Oslo, Norway. The Prize initially only had 5 awards, in 1968. There was also another award offered by the National Bank of Sweden, thus it became 6 awards. Sweden offers five awards in literature, medicine, chemistry, physics and economics, another award given by Norway is for Peace. From 1901 until now, the Nobel Prize is widely regarded as one of the most prestigious honour in the world.

Keywords: Alfred Nobel, Nobel Prizes

บทนำ

ในช่วงสอง-สามเดือนก่อนหน้าเดือนธันวาคมของทุกปี ประชาชนในโลกจะรอฟังรายชื่อบุคคลสำคัญ ที่จะมีการทยอยประกาศออกมาว่า ผู้ใดบ้างที่ได้รับรางวัลใหญ่อันดับต้นของโลก คือ รางวัลโนเบลในสาขาต่าง ๆ ทั้ง วรรณกรรม สันติภาพ แพทย์ เคมี ฟิสิกส์ และรางวัลด้านเศรษฐศาสตร์ ของธนาคารกลางแห่งชาติสวีเดน

จากนั้นวันที่ 10 ธันวาคมก็จะเป็นวันมอบรางวัลอันทรงเกียรติอย่างเป็นทางการที่เอิกเกริกที่สุด ประชาชนจากทั่วโลกหลายสิบล้านคนเฝ้าดูข่าวและการถ่ายทอดสดงานเลี้ยงฉลองในกรุงสตอกโฮล์ม ที่จัดกันในห้องโถงสีฟ้า (Blue Hall) ของอาคาร “ศาลาว่าการกรุงสตอกโฮล์ม”ริมฝั่งทะเลสาบแมลาร์เน (Mälaren) การมอบรางวัลจะมี 5 สาขาด้วยกัน

สำหรับอีกสาขาหนึ่ง คือ รางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ จะเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลนอร์เวย์ ซึ่งพิจารณาและมอบรางวัลในกรุงออสโล ซึ่งก็เช่นเดียวกับในกรุงสตอกโฮล์มที่มีการจัดงานเฉลิมฉลองกันอย่างยิ่งใหญ่ใน “ศาลาว่าการกรุงออสโล”

อัลเฟรด โนเบล ชาวสวีเดน ผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วโลกเพราะคิดประดิษฐ์ไดนาไมต์ได้สำเร็จ เป็นผู้ก่อตั้งรางวัลโนเบล เขายังเป็นนักธุรกิจที่มีโรงงานอยู่ในหลาย ๆ ประเทศทั่วยุโรป ชีวิตของเขาส่วนใหญ่เต็มไปด้วยการเดินทาง เขาพูดได้ถึง 5 ภาษา และใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศมากกว่าในสวีเดนที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอน (Ryttty, 2020) แม้ช่วงสุดท้ายของชีวิต เขาก็พักอาศัยอยู่ที่เมืองซาน เรโม (San Remo) ทางตอนใต้ของอิตาลีจนถึงวันสิ้นลม

แม้ชีวิตของอัลเฟรด โนเบล จะสูญสิ้นไปแล้ว แต่รางวัลโนเบลที่เขาสร้างขึ้นยังคงอยู่อย่างทรงอิทธิพล และยังสร้างคุณูปการให้กับโลกและมนุษยชาติต่อไปอีกยาวนาน

ชีวิตของอัลเฟรด โนเบล

อัลเฟรด โนเบล ชื่อเต็ม อัลเฟรด เบร์นฮาร์ด โนเบล (Alfred Bernhard Nobel) เกิดวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 1833 ในกรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เขาถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1896 ในวัย 63 ปีที่เมืองซาน เรโม (San Remo) ริมหาดริเวียรา ประเทศอิตาลี

อัลเฟรดเป็นหนึ่งในบุตรชาย 4 คนของบิดา อิมมานูเอล โนเบล (Immanuel Nobel) และมารดา อันดรีเอตต์ โนเบล (Andriette Nobel) มีพี่น้องอีก 3 คน คือ โรเบิร์ต โนเบล (Robert Nobel) ลูดวิก โนเบล (Ludvig Nobel) และ เอ็มิล โนเบล (Emil Nobel) พี่น้องทุกคนล้วนเป็นนักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์ทดลอง

ในวัยเด็กเมื่อปี ค.ศ. 1842 ในวัยเพียง 9 ขวบ อัลเฟรดต้องอพยพตามครอบครัวไปอยู่ที่ เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก (Saint Petersburg) ประเทศรัสเซีย เพราะกิจการโรงงานของบิดาประสบปัญหาจนล้มละลาย ครอบครัวจึงต้องอพยพไปหาที่ทำกินใหม่ นับเป็นช่วงชีวิตที่อัลเฟรดเล่าเองว่ายากลำบากที่สุด ตัวเขาต้องออกเร่ขายไม้ขีดไฟไปตามท้องถนนขณะที่มารดาซึ่งเขารักมาก ต้องทำงานรับจ้างในร้านขายผัก แต่ลูกทุกคนก็ได้รับการศึกษาอย่างดีในรัสเซีย จนกระทั่งบิดาเริ่มฟื้นตัวขึ้นมาได้ใหม่ ทั้งครอบครัวจึงย้ายกลับมาสวีเดนอีกครั้งในปี ค.ศ. 1863 โดยผู้เป็นบิดาหันกลับมาสร้างโรงงานอีก ส่วนตัวของอัลเฟรดก็ได้ทำงานที่เขาสนใจ คือ การคิดผลิตสารระเบิด เช่นเดียวกับพี่น้องของเขา

เรื่องเศร้าเกิดขึ้นในปีต่อมาคือปี ค.ศ. 1864 เมื่อพี่น้องทุกคนที่ต่างก็สนใจในเรื่องของเคมี เกิดประสบอุบัติเหตุขึ้นในขณะที่ทดลอง เป็นผลให้น้องชาย-เอมิล ผู้มีวัยเพียง 21 ปี ได้รับบาดเจ็บสาหัสจนถึงแก่ชีวิต บิดาได้รับบาดเจ็บพิการ เพื่อนบ้านในสมัยนั้นแสดงความรังเกียจครอบครัว

ของอัลเฟรตมาก ไม่มีใครอยากปลูกเรือนใกล้เพราะความกลัวว่า จะประสบเคราะห์ร้ายจากอุบัติเหตุตามไปด้วย แต่ด้วยความมุมานะและไม่ย่อท้อ อัลเฟรตพยายามอย่างจริงจัง และด้วยวัยเพียง 33 ปี ในปี ค.ศ. 1866 ก็คิดค้นไดนาไมต์ (Dynamite) ได้สำเร็จ และจดทะเบียนลิขสิทธิ์เรียบร้อยแล้วในปี ค.ศ. 1867

ไดนาไมต์ที่อัลเฟรตคิดค้นขึ้นได้ เป็นสารเคมีอัดแท่งเล็ก ๆ บรรจุในหลอดโลหะ สารตัวหลัก คือ ไนโตรกลีเซอริน มีลักษณะเป็นของเหลวใส ไม่มีสี โดยใช้ปริมาณ 75% ผสมกับ กิเซลกัวร์ (Kieselguhr) 25% เป็นสารรุกรนที่มีความสามารถในการดูดซึมเป็นอย่างดี ช่วยป้องกันมิให้เกิดการระเบิดขึ้น ก่อนที่ผู้ใช้ต้องการ ทั้งยังสะดวกต่อการขนส่งไปยังที่ไกล ๆ โดยไม่ต้องกังวลเรื่องอุณหภูมิรอบตัวว่า ร้อนเกินไปหรือเย็นเกินไป อันอาจก่อผลอันไม่พึงประสงค์ต่อไดนาไมต์ ก่อนหน้านี้นี้การใช้ไนโตรกลีเซอรินยังไม่แพร่หลายนัก เพราะความที่ไม่สามารถควบคุมตัวสารนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บางครั้งอาจมีอุบัติเหตุระเบิดขึ้นมาเอง หรือเมื่อถึงเวลาใช้งานกลับไม่ระเบิด โดยไม่มีสาเหตุก็มี

เสร็จจากนี้แล้ว อัลเฟรตยังมุ่งค้นคว้าต่อจนพบไดนาไมต์อีกสูตรหนึ่ง คือ เจลาตินัส ไดนาไมต์ (Gelatinous Dynamite) หรือ “วุ้นระเบิด” มีอำนาจในการทำลายล้างสูงกว่าไดนาไมต์ตัวแรกหลายเท่า และที่พิเศษมากขึ้น คือการจัดเก็บรักษาที่สะดวก รวมถึงการโยกย้ายและใช้งานที่ให้ความปลอดภัยและมีความเสถียรมากกว่า

ถึงตอนนี้อัลเฟรตกลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงของโลก หลาย ๆ ประเทศติดต่อมาขอซื้อเป็นจำนวนมาก ทั้งจากรัสเซีย แคนาดา สหรัฐอเมริกา และหลาย ๆ ประเทศในยุโรป ซึ่งทุกประเทศที่กำลังพัฒนาต่างต้องอาศัยสิ่งที่อัลเฟรตคิดค้น เพื่อสนับสนุนงานการพัฒนาของตน ทั้งการสร้างถนนหนทาง รางรถไฟ ขุดเจาะอุโมงค์ ภูเขา บ่อน้ำมัน คุลคลอง วางท่อส่งก๊าซ รวมถึงงานในเมือง งานก่อสร้างสาธารณูปโภคอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้รุดหน้าไปได้อย่างรวดเร็วเพราะไดนาไมต์ที่อัลเฟรตคิดค้นขึ้น

อัลเฟรตยังค้นพบดินปืนที่ไม่เกิดเขม่าควันเมื่อใช้ยิ่งอีกด้วย เพราะสมัยก่อนการใช้อาวุธปืนที่ประจุนดินปืนนั้น เมื่อยิงออกไปจะเกิดเป็นกลุ่มควันดำโขมง นอกจากกบดบังทัศนวิสัยแล้ว ยังทำให้ฝ่ายตรงข้ามรู้อีกด้วยว่ายังมีมาจากตรงไหน

ผลงานเหล่านี้ทำให้อัลเฟรตร่ำรวยมหาศาล มีทรัพย์สินเงินทอง โรงงานอุตสาหกรรม และบ้านพักอยู่ในหลายประเทศ หลังจากที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว จึงได้ทราบกันว่า เขาเป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมถึง 93 แห่งใน 20 ประเทศ

นอกจากความเป็นนักเคมี นักวิทยาศาสตร์ อัลเฟรตยังเป็นผู้สนใจในงานวรรณกรรมอย่างมาก ในห้องสมุดส่วนตัวของเขามีหนังสือมากกว่า 2,000 เล่ม ส่วนใหญ่เป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงของโลก ตัวเขาเองก็ชอบการประพันธ์ทั้งบทกวีและบทละคร ซึ่งมีทั้งในภาษาสวีดิชและอังกฤษ บทละครเรื่องหนึ่งที่เขาเขียน คือ Nemesis มาได้รับการเผยแพร่หลังจากถึงแก่กรรมไปแล้ว อัลเฟรตมีความสามารถพูดได้ 5 ภาษา ตั้งแต่อายุ 17 ปี ทั้งอังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส รัสเซียและสวีดิชอันเป็นภาษาแม่ นี่จึงน่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เขาก่อตั้งรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม

ในช่วงทศวรรษของปี 1870 อัลเฟรตใช้กรุงปารีสเป็นที่พักพิงค่อนข้างถาวรในระหว่างการเดินทางไปมายังประเทศต่าง ๆ ซึ่งเขาจะกลับมาที่นั่นเหมือนเป็นศูนย์กลางการติดต่อเสมอ

ปี ค.ศ. 1876 เขาลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ครั้งหนึ่งว่า “ชายสูงอายุ ฐานะดี การศึกษาสูงคนหนึ่ง ที่พักอาศัยในกรุงปารีส ต้องการสตรีเก่งภาษา วัยใกล้เคียงกันมาเป็นเลขา และการเป็นหัวหน้าดูแลบ้าน” ซึ่งไม่ช้าก็มีสตรีสูงศักดิ์นางหนึ่งคือ เคาร์เตส เบร์ธา คินสกี (Grevinnan Bertha Kinsky) มาสมัครทำงาน ทั้งสองมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน และแม้ว่าหลังจากเธอลาออกและแต่งงานไปแล้ว ก็ยังส่งข่าวถึงกันอยู่เสมอ เบร์ธามีความสนใจและอุทิศตนในการต่อสู้เพื่อสันติภาพ จนถือได้ว่ามีบทบาทอย่างสูงในขบวนการสันติภาพ บทบาทของเธอมีผลต่อความคิดของอัลเฟรต และนี่เป็นอีกจุดหนึ่งที่ทำให้เกิดรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ

ต่อมา เบร์ธา เปลี่ยนชื่อใหม่และใช้นามสกุลตามสามีว่า เบร์ธา ฟอน ซัตต์เนอร์ (Bertha von Suttner) และได้เป็นสตรีคนแรกที่รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพด้วยในปี ค.ศ. 1905

เมื่ออัลเฟรตมีปัญหาขัดแย้งกับทางรัฐบาลฝรั่งเศส เขาก็เลยย้ายไปอยู่ที่เมืองซาน เรโม ทางตอนใต้ของอิตาลี และพำนักอยู่ที่นั่นเป็นส่วนใหญ่ตลอดช่วงบั้นปลายของชีวิต อัลเฟรตไม่มีภรรยา แต่ได้เคยจดทะเบียนสมรสไว้กับสตรีคนหนึ่งที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน เขาใช้ชีวิตตัวคนเดียวมาตลอด และเคยรำพึงกับตนเองว่า “ฉันคิดว่าฉันแต่งงานกับการเดินทางจะดีกว่า ฉันรักการเดินทาง ฉันร่อนไปเรื่อยเพื่อแก้เหงา”

อัลเฟรตที่ใช้ชีวิตในเมืองซาน เรโม กับคนรับใช้เพียงคนเดียว เขาได้สร้างโรงงานผลิตดินปืนขึ้น แล้วใช้ปืนใหญ่ทดลองยิงมันออกไปยังทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ที่ทำให้ชาวบ้านไม่พอใจ เขาจึงเข้ามาซื้อโรงงานบูฟอร์ส-กุลล์สปรง (Bofors-Gullspång) อันเป็นโรงงานผลิตปืนใหญ่ที่ทันสมัย

มากสมัยนั้นในเมืองคาร์ลสกุ้า (Karlskoga) สวีเดน เมื่อปี ค.ศ. 1894 (Alfred Nobels Bjorkborn, 2018) พร้อมกับสร้างห้องทดลองขึ้นที่นั่น

ก่อนหน้านี้ในปี ค.ศ. 1888 ที่เมืองซาน เรโม อัลเฟรดได้เริ่มเขียนพินัยกรรมฉบับหนึ่งและได้ถูกแก้ไขอีกครั้งในปี ค.ศ. 1895 โดยเพิ่มเติมใจความสำคัญที่สุดเข้าไป นั่นคือ การประกาศมอบทรัพย์สินจำนวน 31 ล้านโครนสวีเดน ซึ่งถือเป็นจำนวนเงินมหาศาลมากในสมัยนั้น ให้เป็นทุนและกำหนดให้เอาดอกผลจากทรัพย์สินเหล่านั้นมาจัดสรรแจกจ่ายเป็นรางวัลให้แก่บุคคลผู้อำนวยการ “คุณประโยชน์สูงสุดแก่มนุษยชาติ” (the greatest benefit to humankind) (The Nobel Foundation, 2021a)

อีกตอนหนึ่งของพินัยกรรมระบุชัดเจนว่า

“ข้าพเจ้าขอประกาศว่า ผู้ได้รับรางวัล จะเป็นคนเชื้อชาติใด ภาษาใดก็ได้ และแม้มีใครคนเชื้อชาติสแกนดิเนเวียเลยก็ตาม”

ข้อกำหนดตามพินัยกรรมก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางทั่วประเทศสวีเดน ญาติพี่น้องส่วนหนึ่งของ อัลเฟรด โนเบล ออกมาคัดค้านพินัยกรรมฉบับนี้ เพราะประสงค์จะได้ครอบครองเงินมหาศาลนี้ไว้เอง แม้กระทั่ง กษัตริย์สวีเดนในสมัยนั้น คือ กษัตริย์ออสการ์ที่ 2 (Oskar II) ก็แสดงความไม่พอใจพระทัย พระองค์คัดค้านพินัยกรรมฉบับนี้ โดยเฉพาะเรื่องการมอบรางวัลให้กับใครก็ได้ในโลกไม่เฉพาะแต่คนสวีดิช ซึ่งพระองค์เห็นว่า ถ้าจะมอบรางวัลกันจริง ๆ แล้ว ก็ควรให้เฉพาะกับคนสวีดิชหรือคนในสแกนดิเนเวียเท่านั้น ทางสถาบันต่าง ๆ ที่ถูกระบุให้เป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาสรรหาผู้รับรางวัล ก็เต็มไปด้วยความไม่มั่นใจว่าจะทำได้

รางวัลโนเบล

รางวัลโนเบล (Nobel Prizes) ในเบื้องต้นตามพินัยกรรมที่อัลเฟรดทิ้งไว้ มีเพียง 5 สาขาด้วยกัน คือ

สาขาการแพทย์ (Prizes in Physiology or Medicine) องค์การที่รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการแห่งสถาบันคาโรลินสกา (Karolinska Institutet) อันเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยทางการแพทย์ของสวีเดน

สาขาเคมี (Prizes in Chemistry) และ สาขาฟิสิกส์ (Prizes in Physics) องค์การที่รับผิดชอบ คือ สถาบันวิทยาศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์ (Kungliga Vetenskapsakademi) ของสวีเดน

สาขาวรรณกรรม (Prizes in Literature) องค์การที่รับผิดชอบ คือ ราชบัณฑิตยสภาแห่งชาติสวีเดน (Svenska Akademi)

ส่วนสาขาสันติภาพ คือ สาขาสันติภาพ (Prizes in Peace) องค์การที่รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการโนเบลรัฐสภานอร์เวย์ (Norska Stortingets Nobelkommitte)

รางวัลสาขาสันติภาพ

ข้อนำสังเกตเกี่ยวกับสาขาสันติภาพ (Prizes in Peace) ที่ให้รัฐสภานอร์เวย์เป็นองค์การรับผิดชอบ พิจารณาและสรรหาผู้ได้รับรางวัลนั้น (Stortinget, 2021) เกิดเป็นข้อถกเถียงกันมาก ซึ่งไม่มีใครรู้แน่ชัดว่า เหตุใดอัลเฟรดจึงมีความคิดเช่นนี้ไม่ปรากฏหลักฐานว่า เขาได้เคยปรึกษากับใคร ทุกอย่างมารู้กันเป็นครั้งแรกก็เมื่อมีการเปิดพินัยกรรมหลังการตายของเขาเท่านั้น (Visit Oslo, 2021)

ถ้าดูกันตามประวัติศาสตร์ จะพบว่า นอร์เวย์ถูกบังคับให้ต้องจ่ายยอมเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสวีเดนมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1814 ในสมัยของกษัตริย์คาร์ลที่ 14 โยฮัน (Karl XIV Johan, ค.ศ. 1763-1844) เป็นอดีตนายทหารเอกของนโปเลียนนหาราชแห่งฝรั่งเศส แต่ถูกเชิญเข้ามาเป็นกษัตริย์ในสวีเดน โดยเริ่มจากการได้รับแต่งตั้งให้เป็นมกุฎราชกุมาร จากนั้นถึงขึ้นเป็นกษัตริย์ระหว่างปี ค.ศ. 1818-1844

ครั้งนั้นอังกฤษร่วมมือกับปรัสเซียและรัสเซียทำสงครามกับฝรั่งเศส แม้กษัตริย์ของสวีเดนจะเป็นอดีตนายทหารฝรั่งเศสแต่ก็เข้าข้างอังกฤษ ในขณะที่เดนมาร์กถือทางข้างฝรั่งเศส เมื่ออังกฤษและพันธมิตรชนะสงคราม นโปเลียนนหาราชถูกจับส่งไปคุมขังที่เกาะเซนต์ เฮเลนา และเสียชีวิตที่นั่น เดนมาร์กที่เข้าข้างฝรั่งเศสก็ถือว่าแพ้สงครามไปด้วย เดนมาร์กจึงต้องยอมปล่อยนอร์เวย์ที่อยู่ใต้อาณาเขตให้กับสวีเดน สวีเดนจึงมีอำนาจเหนือนอร์เวย์ แต่ก็ยังยอมให้นอร์เวย์มีรัฐสภาของตนเอง

ตลอดเวลานั้นชาวนอร์เวย์พยายามต่อสู้เรียกร้องความเป็นเอกราชเสมอมา จนท้ายที่สุดแล้วสวีเดนทนแรงกดดันไม่ไหว ต้องยอมให้ประชาชนนอร์เวย์เปิดการลงประชามติทั่วไปว่าจะอยู่กับสวีเดนต่อไป หรือแยกตัวออกเป็นประเทศเอกราช ซึ่งผลก็เป็นไปตามคาด คือ นอร์เวย์ต้องการเป็นเอกราช

ปี ค.ศ. 1905 นอร์เวย์แยกตัวออกไปจากสวีเดน รวมเวลาที่ตกเป็นส่วนหนึ่งของสวีเดนทั้งสิ้น 91 ปี กษัตริย์สวีเดนในสมัยนั้น คือ กษัตริย์ออสการ์ ที่ 2 (Oskar II, 1829-1907) จึงถือเป็นกษัตริย์พระองค์สุดท้ายของสวีเดน ที่เป็นกษัตริย์ของนอร์เวย์ด้วยในเวลาเดียวกัน พระองค์สิ้นพระชนม์ในอีก 2 ปีต่อมาหลังจากนอร์เวย์เป็นเอกราช

ดังนั้นเป็นไปได้หรือไม่ว่า พินัยกรรมของอัลเฟรดโนเบล ที่เขียนขึ้นมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1895 เป็นสมัยที่นอร์เวย์

ยังเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสวีเดน และกระแสเรียกร้องเอกราชดังกระหึ่มเป็นที่รับรู้กันทั่วไปนั้น นักวิทยาศาสตร์ที่รักสันติภาพอย่างอัลเฟรด เมื่อจะมอบรางวัลสาขาสันติภาพจึงนึกถึงรัฐสภาของประเทศอย่างนอร์เวย์ที่ถูกบังคับให้ต้องยอมอยู่ใต้อาณัติของประเทศอื่น มากกว่ารัฐสภาของสวีเดนที่เอาประเทศอื่นมาอยู่ใต้อาณัติแห่งตน

รางวัลสาขาเศรษฐศาสตร์

ข้อควรทราบอีกประการของรางวัลโนเบล คือ ในปี ค.ศ. 1968 อันเป็นปีที่ธนาคารกลางแห่งชาติสวีเดนมีอายุครบ 300 ปี ก็มีการเสนอจัดตั้งรางวัลสาขาเศรษฐศาสตร์ขึ้น แต่เริ่มมอบกันจริงในปี ค.ศ. 1969 โดยเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งในงานมอบรางวัลโนเบลด้วย โดยธนาคารยินดีทำทุกอย่างเหมือนเป็นรางวัลโนเบล ทั้งเหรียญทองคำรูปอัลเฟรดโนเบล และเงินรางวัล แม้กระทั่งชื่อของรางวัลก็ยังพยายามใช้ให้ใกล้เคียงที่สุดว่า “รางวัลของธนาคารกลางแห่งชาติสวีเดนในสาขาเศรษฐศาสตร์เพื่อการระลึกถึงอัลเฟรด โนเบล” (Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne = The Sweden's central bank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel) (Sverige Riksbank, 2020)

สิ่งนี้กลับสร้างความเข้าใจผิด เพราะยิ่งนานวันเข้าก็มีการกล่าวถึง โดยเฉพาะจากสื่อมวลชนทั่วโลกว่า รางวัลสาขาเศรษฐศาสตร์ของธนาคารกลางแห่งชาติสวีเดน คือ รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ ทั้งที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะรางวัลโนเบลเกิดจากพินัยกรรมของอัลเฟรด ที่กำหนดสาขาวิชาที่ให้รางวัลไว้เพียง 5 สาขา โดยไม่มีการกล่าวถึงสาขาเศรษฐศาสตร์เลย การมาแต่งตั้งรางวัลเพิ่มขึ้นในภายหลังว่าเป็นสาขาใหม่ของรางวัลโนเบล ย่อมไม่สามารถกระทำได้ แต่กระนั้นคนส่วนใหญ่ก็ยังคงเรียกขานกันอย่างผิด ๆ ตลอดมา ว่านี่คือ รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์อยู่นั่นเอง

กรณีที่เกิดขึ้นกรรมการโนเบลยินยอมให้รางวัลสาขาเศรษฐศาสตร์ของธนาคารกลางแห่งชาติสวีเดน เข้ามาร่วมอยู่ในงาน และยอมรับว่ามีสถานะเดียวกัน ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์มากมาย เป็นผลให้หลังจากนั้นทางคณะกรรมการโนเบลจึงมีมติชัดเจน ไม่ยอมรับให้มีรางวัลอื่น ๆ เข้ามาร่วมอีกในอนาคต

รางวัลสันมาอาชีวะ หรือรางวัลโนเบลทางเลือก

รางวัลของ ยาคอบ ฟอน อุกซคุลล์ (Jakob von Uexkull) ที่เคยเสนอขอเข้ามาร่วมด้วย เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง

แต่เมื่อโดนปฏิเสธอย่างแข็งขัน เขาก็เลยไปจัดตั้งรางวัลขึ้นมาเอง เรียกว่า “รางวัลสันมาอาชีวะ” (Right Livelihood Award) หรือที่เรียกกันแพร่หลายในอีกชื่อหนึ่งว่า “รางวัลโนเบลทางเลือก” (Alternative Nobel Prize) โดยเงินรางวัลมาจากการขายแสดมบี้เก่าแก่ที่ยาคอบสะสมมาแต่เด็กออกไปจนหมดสิ้น รางวัลนี้มอบกันหนึ่งวันก่อนหน้างานมอบรางวัลโนเบล คือ ในวันที่ 9 ธันวาคมของทุกปี

ปี ค.ศ. 1980 เป็นปีแรกของการมอบรางวัล และมอบติดต่อกันมาทุกปี ถือเป็นรางวัลที่มีชื่อเสียงอีกรางวัลหนึ่งของสวีเดน

ปี ค.ศ. 2019 ได้มอบรางวัลให้กับ เกรต้า ทุนแบร์ (Greta Thunberg) ในวัยเพียง 16 ปี (SVT Nyheter, 2019) ในฐานะเยาวชนนักต่อสู้เพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีชื่อเสียง ถือว่ามีอายุน้อยที่สุดเท่าที่เคยมีมา

รางวัลสันมาอาชีวะ หรือรางวัลโนเบลทางเลือกนี้ เคยมีคนไทยได้รับเป็นคนแรกในปี ค.ศ. 1995 คือ สลักขณศิริวัชร หรือ ส. ศิริวัชร ปัญญาชนสยาม นักวิทยาศาสตร์สังคมที่มีชื่อเสียงของไทย ส่วนรางวัลโนเบลนั้น จนถึงปี 2021 ยังไม่ปรากฏว่า มีคนไทยคนใดได้รับเลยไม่ว่าจะในสาขาวิชาใดก็ตาม ในขณะที่ชาติอื่นในเอเชียอย่าง เมียนมาร์ เวียดนาม ญี่ปุ่น อินเดีย ปากีสถาน ต่างได้รับกันมาแล้ว

อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ กรณีของมิคาเอล โนเบล (Michael Nobel) ญาติห่าง ๆ ของอัลเฟรด โนเบล ที่ประกาศตั้งรางวัลโนเบลใหม่ด้านเทคนิคพลังงานอีก 4 รางวัลในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2007 ก็เกิดความขัดแย้งรุนแรงกับคณะกรรมการโนเบล ที่กล่าวหาว่า นี่เป็นการแอบอ้างชื่อ

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับรางวัลโนเบล

อัลเฟรด โนเบล ผู้ก่อตั้งรางวัลโนเบลถึงแก่กรรมในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1896 ดังนั้นจึงถือเอาวันที่ 10 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันมอบรางวัลโนเบล แต่มาเริ่มมอบกันได้เป็นครั้งแรกก็ในอีก 5 ปีต่อมา คือปี ค.ศ. 1901 เพราะความที่พินัยกรรมถูกคัดค้าน จนต้องนำเรื่องขึ้นศาลให้พิพากษาความถูกต้อง ซึ่งใช้เวลาดำเนินคดีอยู่นานกว่าที่ศาลจะพิพากษา จากนั้นถึงสามารถมอบรางวัลกันได้

มีเกร็ดเกี่ยวกับวันนั้นอีกอย่าง คือ อาหาร สลัด ชูป และของหวาน ในงานเลี้ยงที่จัดกันอย่างหรูหราและละเมียดละไมนั้น อาหารที่ออกมาเสิร์ฟต้องอร่อย ดูดี และที่สำคัญ คือ แสดงความเป็นตัวแทนของสแกนดิเนเวียให้ได้ด้วย

ในศาลาว่าการกรุงสตอกโฮล์ม (The Town Hall) ซึ่งใช้เป็นสถานที่จัดงานนั้น จะประดับประดาห้องโถงสีฟ้า (Blue Hall) อันเป็นห้องจัดเลี้ยงอาหารค่ำด้วยดอกไม้สดจำนวนมาก

ที่ส่งมาจากเมืองซาน เรโม (San Remo) อิตาลี อันเป็นเมืองที่อัลเฟรต โนเบลถึงแก่กรรม ทางเมืองจึงถือโอกาสส่งดอกไม้มาเข้าร่วมงานเป็นที่ระลึกถึงอัลเฟรตทุกปี (The Nobel Foundation, 2021b)

รางวัลที่มอบ

รางวัลทุกสาขา จะประกอบไปด้วยเหรียญทองคำ มีภาพอัลเฟรต โนเบลอยู่ตรงกลาง ใบประกาศเกียรติคุณ และเงินรางวัล ซึ่งในปีแรกของการมอบรางวัล งานถูกจัดที่สถาบันดนตรีในพระบรมราชูปถัมภ์ (Kungliga Musikaliska Akademien) กลางกรุงสต็อกโฮล์ม โดยมีเงินรางวัลมอบให้ประมาณ 150,000 โครน

ในปีที่สองคือ ค.ศ. 1902 รางวัลสาขาสันติภาพย้ายไปมอบกันที่กรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์ ในขณะที่อีก 4 สาขา ยังคงมอบกันในสวีเดน

ปัจจุบันรางวัลที่มอบก็ยังคงเป็นเหรียญทองคำมีภาพอัลเฟรต โนเบล ใบประกาศเกียรติคุณ สำหรับเงินนั้นจำนวนจะไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับรายได้ของมูลนิธิโนเบลในปีนั้น ๆ แต่ปัจจุบันก็จะประมาณ 9-10 ล้านโครน ถ้ารางวัลไหนมีผู้ได้รับมากกว่า 1 คนก็จะหารแบ่งกันไปตามจำนวนคน และไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้เงินรางวัลที่ได้รับ จะต้องมอบต่อให้องค์การการกุศล หรือนำไปทำการกุศล หรือใช้เคลื่อนไหวทางการเมือง สังคม หรือเก็บเอาไว้ใช้ส่วนตัว ทั้งหมดล้วนขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้รับรางวัลเอง

ผู้รับรางวัลต้องยังมีชีวิต

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974 มีข้อกำหนดชัดเจนว่า รางวัลโนเบลจะมอบให้เฉพาะแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น หรือในตอนประกาศรายชื่อว่า เป็นผู้ที่มีเกียรติได้รับรางวัล ต้องยังคงมีชีวิต แต่หากเสียชีวิตหลังจากวันประกาศชื่อรับรางวัลแล้ว ก็ถือว่ายังมีสิทธิได้รับรางวัลนั้นต่ออย่างสมบูรณ์

ก่อนจะมีข้อกำหนดเช่นนี้ ได้เคยมีการมอบรางวัลให้แก่ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกมอบให้แก่ ดอกฮามมาร์ช็อลด์ (Dag Hammarskjöld) นักเศรษฐศาสตร์และนักการทูตชาวสวีเดน ผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 1953 แต่ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตระหว่างดำรงตำแหน่งในปี ค.ศ. 1961 หลังจากนั้นจึงได้มีการมอบรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพให้แก่เขาในปีนั้น

อีกคนหนึ่ง คือ เอียร์ค อักเซล คาร์ลเฟลด์ท (Erik Axel Karlfeldt) นักเขียนและกวีชาวสวีเดน เป็นกรรมการและเลขานุการของราชบัณฑิตยสภา ที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมในปี ค.ศ. 1931 หลังจากที่เสียชีวิตไปแล้วตอนต้นปีของปีเดียวกันนั้น

ยังมีกรณีการมอบรางวัลสาขาการแพทย์ในปี ค.ศ. 2011 ที่มารู้กันภายหลังการประกาศรายชื่อนามว่า หนึ่งในผู้รับรางวัล คือ ราล์ฟ เอ็ม สไตน์แมน (Ralph M. Steinman) นักภูมิคุ้มกันวิทยาและชีววิทยาระดับเซลล์ชาวแคนาดา ที่จะได้รับรางวัลร่วมกับ บรูซ เอ.เบตเลอร์ นักภูมิคุ้มกันวิทยาชาวอเมริกัน และ จูลส์ เอ. ฮอฟมานน์ นักภูมิคุ้มกันวิทยาชาวฝรั่งเศส แต่เขาเกิดเสียชีวิตไปแล้วสามวันก่อนหน้าการประกาศชื่อ โดยไม่มีใครในสถาบันคาโรลินสกา ที่ลงมติเลือกเขาได้รู้มาก่อนเลย ทางคณะกรรมการมูลนิธิโนเบลจึงนำมาตรวจสอบตามกฎหมายต่าง ๆ ที่มี หลังจากนั้นจึงมีมติว่า ราล์ฟ เอ็ม. สไตน์แมน ยังคงเป็นผู้ได้รับรางวัลโนเบล

ผู้ได้รับรางวัลโนเบลหลายครั้ง

ผู้ที่รับรางวัลโนเบลในทุกสาขา สามารถรับร่วมกันได้ระหว่าง 1 ถึง 3 คน แต่เฉพาะสาขาสันติภาพนั้น สามารถมอบให้กับนิติบุคคล องค์กร ขบวนการ หรือหน่วยงานแทนบุคคลธรรมดาได้

ผู้ที่เคยได้รับรางวัลมาแล้ว ก็สามารถรับซ้ำอีกได้ในสาขาเดิม หรือสาขาใหม่ก็ได้

ที่ผ่านมามีอยู่ 4 คน ที่ได้รับรางวัลโนเบลถึง 2 ครั้ง มาริ กูรี (Marie Curie) รับรางวัลสาขาฟิสิกส์ในปี ค.ศ. 1903 และสาขาเคมีในปี ค.ศ. 1911

ไลนัส พอลิง (Linus Pauling) รับรางวัลสาขาเคมีในปี ค.ศ. 1954 และสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 1962

จอห์น บาร์ดีน (John Bardeen) รับรางวัลสาขาฟิสิกส์ในปี ค.ศ. 1956 และในสาขาเดียวกันอีกครั้งในปี ค.ศ. 1972

เฟรเดริก แซงเกอร์ (Frederik Sanger) รับรางวัลสาขาเคมีในปี ค.ศ. 1958 และในสาขาเดียวกันอีกครั้งในปี ค.ศ. 1980

นอกจากนี้ยังมีสภาสากล (Red Cross) ได้รับรางวัลสาขาสันติภาพมาแล้ว 3 ครั้ง คือ ในปี ค.ศ. 1917, 1944 และ 1963

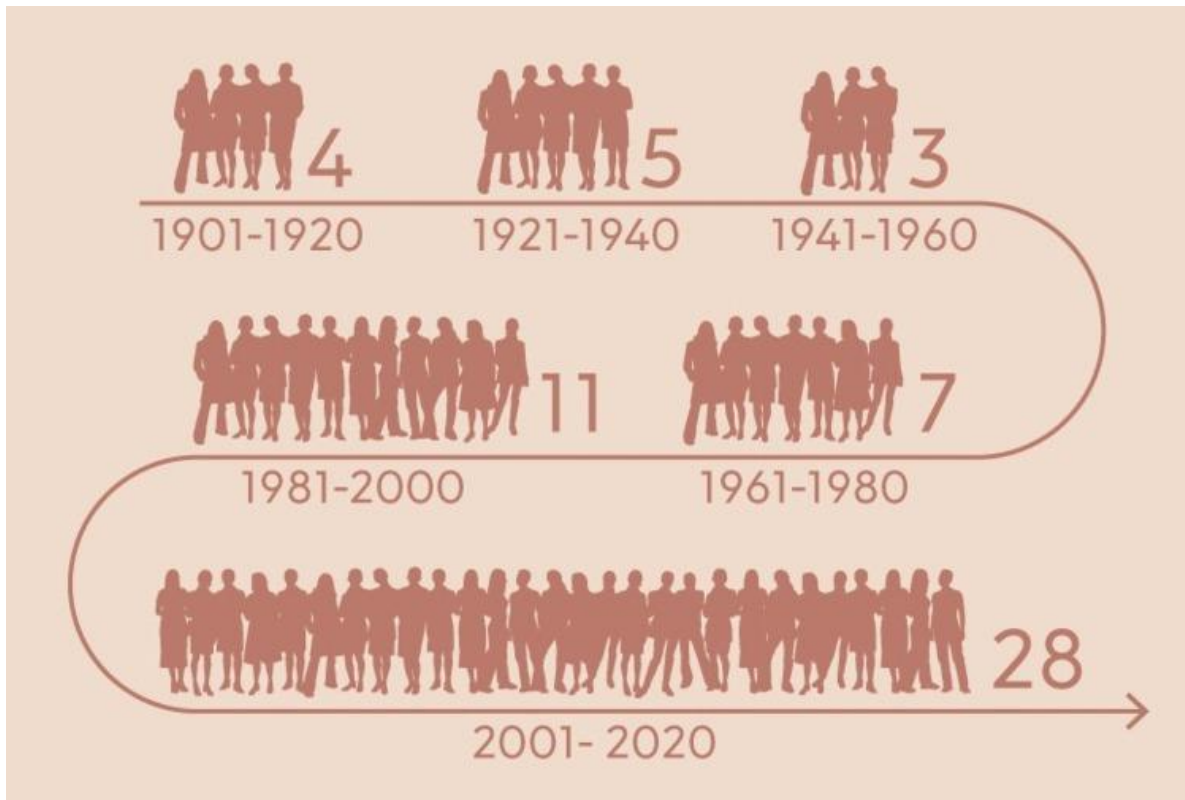
คณะกรรมการช่วยเหลือนักลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ได้รับรางวัลสาขาสันติภาพ 2 ครั้ง คือ ในปี ค.ศ. 1954 และ 1981

สตรีที่ได้รับรางวัลโนเบล

ในระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1901-2020 มีสตรีจำนวน 57 คนได้เข้ารับรางวัลโนเบลสาขาต่าง ๆ รวมทั้งรางวัลสาขาศาสตร์จากธนาคารกลางแห่งชาติสวีเดนด้วย แต่จะนับเป็นจำนวนครั้งได้ 58 ครั้ง เพราะ มาริ กูรี (Marie Curie)

นักเคมี-ฟิสิกส์ชาวฝรั่งเศสเชื้อชาติโปแลนด์ ได้รับรางวัลโนเบลถึง 2 ครั้ง เธอได้รับรางวัลสาขาฟิสิกส์ในปี ค.ศ. 1903 และสาขาเคมีในปี ค.ศ. 1911 จากการศึกษาธรรมชาติของ

กัมมันตรังสี และการค้นพบธาตุเรเดียม (Radium) กับพอลอเนียม (Polonium) (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 จำนวนสตรีที่ได้รับรางวัลโนเบลระหว่างปี ค.ศ. 1901-2020

ที่มา: ภาพจาก @ Nobel Media. III. Niklas Elmehed

อายุผู้รับรางวัล

ช่วงที่ผ่านมาจากปี ค.ศ. 1901 จนถึงปี ค.ศ. 2020 ผู้ได้รับรางวัลที่อายุน้อยที่สุด คือ มาลาลา ยูซาฟไซ (Malala Yousafzai) เด็กสาวมุสลิมวัย 17 ปีที่เรียกร้องความเท่าเทียม จนถูกกลุ่มก่อการร้ายตาลีบันยิงเข้าที่ศีรษะตอนมีอายุเพียง 15 ปี เธอเป็นชาวปากีสถานคนแรก และเป็นคนที่มีอายุน้อยที่สุดที่ได้รับรางวัลโนเบล เธอเข้ารับรางวัลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 2014 ที่กรุงออสโล นอร์เวย์ ท่ามกลางการต้อนรับอย่างอบอุ่น

ก่อนหน้านี้ผู้ที่ครองตำแหน่งอายุน้อยที่สุดมาอย่างยาวนาน คือ ลอเรนซ์ แบรกก์ (Lawrence Bragg) อายุเพียง 25 ปี ที่ได้รับรางวัลสาขาฟิสิกส์ร่วมกับบิดาในปี ค.ศ. 1915

สำหรับผู้ที่มีอายุมากที่สุด คือ จอห์น บานนิสเตอร์ กูดอินาฟ (John Bannister Goodenough) นักฟิสิกส์และนักวิทยาศาสตร์ด้านวัสดุชาวอเมริกัน เข้ารับรางวัลสาขาเคมี ด้วยวัย 97 ปีเมื่อปี ค.ศ. 2019 ก่อนหน้านั้น ดอริส เลสซิง (Doris Lessing) อายุ 87 ปีที่ได้รับรางวัลสาขาวรรณกรรมในปี ค.ศ. 2007 ถือว่าเป็นผู้ที่มีอายุมากที่สุด เธออายุเต็ม 88 ปีพอดีในวันรับรางวัล และ เรย์มอนด์ เดวิส (Raymond Davis) อายุ 87 ปี เมื่อได้รับรางวัลสาขาฟิสิกส์ในปี ค.ศ. 2002

ตารางที่ 1 ผู้รับรางวัลโนเบลที่มีอายุน้อย

Age	Name	Category/Year	Date of birth
17	Malala Yousafzai	Peace 2014	12 July 1997
25	Lawrence Bragg	Physics 1915	31 March 1890
25	Nadia Murad	Peace 2018	1993
31	Werner Heisenberg	Physics 1932	5 December 1901
31	Tsung-Dao Lee	Physics 1957	24 November 1926
31	Carl D. Anderson	Physics 1936	3 September 1905
31	Paul A. M. Dirac	Physics 1933	8 August 1902
32	Frederick G. Banting	Medicine 1923	14 November 1891
32	Tawakkol Karman	Peace 2011	7 February 1979
32	Rudolf Mössbauer	Physics 1961	31 January 1929
32	Mairead Corrigan	Peace 1976	27 January 1944
33	Joshua Lederberg	Medicine 1958	23 May 1925
33	Betty Williams	Peace 1976	22 May 1943
33	Rigoberta Menchú Tum	Peace 1992	9 January 1959

ตารางที่ 2 ผู้รับรางวัลโนเบลที่มีอายุน้อยที่สุดแบ่งตามสาขา

Category	Name	Year of Award	Age of Nobel Laureate
Physics	William Lawrence Bragg	1915	25
Chemistry	Frédéric Joliot	1935	35
Physiology or Medicine	Frederick Banting	1923	32
Literature	Rudyard Kipling	1907	41
Peace	Malala Yousafzai	2014	17
Economic Sciences	Esther Duflo	2019	46

ตารางที่ 3 ผู้รับรางวัลโนเบลที่มีอายุมาก

Age	Name	Category/Year	Date of birth
97	John B. Goodenough	Chemistry 2019	25 July 1922
96	Arthur Ashkin	Physics 2018	2 September 1922
90	Leonid Hurwicz	Economic Sciences 2007	21 August 1917
89	Lloyd Shapley	Economic Sciences 2012	2 June 1923
88	Raymond Davis Jr.	Physics 2002	14 October 1914
88	Doris Lessing	Literature 2007	22 October 1919
87	Yoichiro Nambu	Physics 2008	18 January 1921
87	Vitaly L. Ginzburg	Physics 2003	4 October 1916
87	Peyton Rous	Medicine 1966	5 October 1879
87	Joseph Rotblat	Peace 1995	4 November 1908
87	Karl von Frisch	Medicine 1973	20 November 1886
85	Ferdinand Buisson	Peace 1927	20 December 1841
85	John B. Fenn	Chemistry 2002	15 June 1917
85	Theodor Mommsen	Literature 1902	30 November 1817
85	Willard S. Boyle	Physics 2009	19 August 1929

ตารางที่ 4 ผู้รับรางวัลโนเบลที่มีอายุน้อยที่สุดแบ่งตามสาขา

Category	Name	Year of Award	Age of Nobel Laureate
Physics	Arthur Ashkin	2018	96
Chemistry	John B. Goodenough	2019	97
Physiology or Medicine	Peyton Rous	1966	87
Literature	Doris Lessing	2007	88
Peace	Joseph Rotblat	1995	87
Economic Sciences	Leonid Hurwicz	2007	90

ผู้ปฏิเสธรางวัล

แม้รางวัลโนเบลจะได้รับการยอมรับอย่างสูง และถือกันว่าเป็นรางวัลที่มีชื่อเสียงที่สุดในโลก แต่ก็เคยมีผู้ปฏิเสธในการรับรางวัลมาแล้ว 2 คน

คนแรก คือ ฌอง ปอล ซาร์ต (Jean-Paul Sartre) ปฏิเสธรางวัลสาขาวรรณกรรมในปี ค.ศ. 1964 โดยบอกกับนักข่าวว่า เขาไม่ขอรับรางวัลด้วยความวิตกว่า รางวัลนี้จะเป็นเหมือนการจำกัดผลที่จะเกิดขึ้นจากงานเขียนของเขา

คนที่สอง คือ เล ดุก โธ (Le Duc Tho) คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 1973 ร่วมกับ เฮนรี คิสซิงเจอร์ (Herry A. Kissinger) รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา จากการทำสนธิสัญญาสงบศึกในสงครามเวียดนามที่ยืดเยื้อมาหลายสิบปี

เล ดุก โธ ปฏิเสธที่จะมารับรางวัลในขณะที่เฮนรี คิสซิงเจอร์ มารับรางวัลแต่เพียงฝ่ายเดียว

ผู้ถูกสั่งห้ามไม่ให้มารับรางวัล

ปี ค.ศ. 1938 นักเคมีชาวเยอรมัน 3 คน คือ ริชาร์ด คูห์น (Richard Kuhn) ออดอฟ บูเทนันด์ท (Adolf Butenandt) และ เกียร์ฮาร์ด โดมัทช์ (Gerhard Domagk) ได้รับรางวัลสาขาเคมีร่วมกัน แต่ถูก ออดอฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ออกคำสั่งห้ามการมารับรางวัล

นักเขียนรัสเซีย บอริส ปาสเตอร์นัค (Boris Pasternak) ผู้เขียนนิยายกึ่งโลกที่รู้จักกันดี ในเรื่อง “ดร.ชีวโก” ได้รับรางวัลสาขาวรรณกรรมในปี ค.ศ. 1958 ก็ถูกรัฐบาลรัสเซียบังคับไม่ให้มารับรางวัล

ผู้ที่ถูกคุมขังในระหว่างการได้รับรางวัล

มีอยู่ 3 คนที่อยู่ในระหว่างการถูกควบคุมตัวหรือจองจำขณะที่มีการประกาศชื่อเป็นผู้ได้รับรางวัลโนเบล ซึ่ง

ทั้งหมดมาจากรางวัลสาขาสันติภาพ โดยการพิจารณาและมอบให้ของคณะกรรมการโนเบลนอร์เวย์ ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐสภานอร์เวย์

คนแรก คือ นักหนังสือพิมพ์และนักสันติวิธีชาวเยอรมัน คาร์ล ฟอน ออสซีเอ็ทซ์กี (Carl von Ossietzky) ที่ถูกจำคุกในข้อหาบกฏและทำจารกรรม ด้วยการเปิดโปงการเพิ่มแสนยานุภาพทางอาวุธยุทธภัณฑ์ของเยอรมนีที่ถูกปกปิดไว้ เขาได้รับรางวัลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 1935

คนที่สอง คือ ออง ซาน ซูจี (Aung San Suu Kyi) นักสู้เพื่อประชาธิปไตยของเมียนมาร์ ได้รับรางวัลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 1991 เธอได้รับรางวัลระหว่างการถูกกักบริเวณให้อยู่แต่ในบ้านพักโดยรัฐบาลเผด็จการทหาร เธอยินดีมารับรางวัล รัฐบาลเผด็จการทหารก็ยินยอมให้เธอเดินทางมา แต่กลับกำหนดว่าเมื่อออกไปนอกประเทศแล้ว ห้ามกลับเข้ามาในประเทศอีก ซึ่งเหมือนกับการเนรเทศเธอออกไปนั่นเอง เธอจึงให้สามีชาวอังกฤษ และบุตรมารับแทน ส่วนตัวเธอยังยืนหยัดต่อสู้กับเผด็จการทหารในเมียนมาร์เพื่อประชาธิปไตยของประชาชนอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้

คนที่สาม คือ นักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนชาวจีน หลิว เสี่ยวโป (Liu Xiaobo) เขาเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่ร่วมการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยในประเทศจีน ผ่านเหตุการณ์สังหารที่จัตุรัสเทียนอันเหมินในปี ค.ศ. 1989 เขาวิพากษ์วิจารณ์พรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างรุนแรง และถูกจับกุมคุมขังมาแล้วหลายครั้ง จนล่าสุดก็ถูกศาลพิพากษาจำคุกอีกถึง 11 ปี แต่ในระหว่างนั้น ทางรัฐสภานอร์เวย์ก็ประกาศมอบรางวัลสาขาสันติภาพให้แก่เขาในปี ค.ศ. 2010 ซึ่งทำให้จีนไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งและออกมาประท้วงนอร์เวย์อย่างรุนแรงว่าเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องภายในของตน

หลิว เสี่ยวโป ไม่สามารถออกมาได้รับรางวัลได้ เขาเสียชีวิตในอีกไม่กี่ปีต่อมาระหว่างยังถูกคุมขังอยู่ในคุกเมื่อปี ค.ศ. 2017

ปีและสาขาที่ไม่มีการมอบรางวัล

ทั้งนี้แม้จะมีการกำหนดชัดเจนว่า รางวัลโนเบลจะมีการมอบทุกปีในวันที่ 10 ธันวาคม อันเป็นวันที่อัลเฟรตโนเบลถึงแก่กรรม แต่ก็มีหลายปีที่ไม่สามารถมอบรางวัลนี้ได้ครบทุกสาขา เพราะอาจพิจารณาหาผู้ที่เหมาะสมในสาขานั้น ๆ ไม่ได้ในปีนั้น หรือมีเหตุให้จำเป็นต้องเลื่อนการมอบรางวัลออกไป ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มักเป็นเพราะสภาวะการณ์สงครามอย่างในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914-1918) และสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939-1945) โดยทางคณะกรรมการโนเบลแถลงเพิ่มเติมว่า “ถ้าการพิจารณาพบว่า ยังไม่มีงานชิ้นใดสมควรได้รับรางวัล ก็ให้นำเงินรางวัลในปีนั้นไปรวมไว้ในปีถัดไป ซึ่งถ้ายังไม่สามารถมอบรางวัลได้อีก ก็ให้นำเงินกลับเข้าร่วมไว้ในมูลนิธิ”

ปีและสาขาที่ไม่มีการมอบรางวัลโนเบล (นับจากปีแรก ค.ศ. 1901)

Physics: 1916, 1931, 1934, 1940, 1941, 1942

Chemistry: 1916, 1917, 1919, 1924, 1933, 1940, 1941, 1942

Medicine: 1915, 1916, 1917, 1918, 1921, 1925, 1940, 1941, 1942

Literature: 1914, 1918, 1935, 1940, 1941, 1942, 1943

Peace: 1914, 1915, 1916, 1918, 1923, 1924, 1928, 1932, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1948, 1955, 1956, 1966, 1967, 1972

Economic Sciences: –

สรุป

ชีวิตของอัลเฟรต โนเบล กับรางวัลโนเบลทั้ง 5 สาขาของเขานั้น ได้สร้างคุณูปการให้กับโลกและมวลมนุษยชาติมาตลอดเวลากว่าหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การคิดค้นยาและการรักษาใหม่ ๆ การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ที่มีคุณค่า งานวรรณกรรมทั้งดงาม รวมถึงการที่หลาย ๆ ประเทศสามารถยุติสงครามและเป็นเอกราชได้ ก็มีผลส่วนหนึ่งมาจากการที่ผู้นำในสถานการณ์นั้น ๆ ได้รับรางวัลโนเบลด้วยเช่นกัน

ยิ่งในกรณีของรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ที่มีผลให้บุคคลผู้ได้รับรางวัลกลายเป็นบุคคลของโลกที่ถูกจับตามองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงเป็นการง่ายที่จะหยิบยกปัญหาขึ้นมาเพื่อหาการสนับสนุนจากประชาคมโลก จนกลายเป็นแรงกดดันให้คู่กรณีต้องยอมเจรจา หรือปล่อยตัว หรือเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานการณ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

รางวัลโนเบลจึงเป็นสัญลักษณ์ของความพยายามของมนุษย์ ที่จะสร้างสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมโลก ทั้งในด้านการแพทย์ เคมี ฟิสิกส์ วรรณกรรม และสันติภาพ

รางวัลนี้อยู่มาแล้วถึง 120 ปี และแน่นอนว่าจะได้รับการยอมรับให้คงอยู่ต่อไปอีกนานเท่านาน

References

- Alfred Nobels Bjorkborn. (2018). *Alfred Nobel*. Retrieved August 14, 2021, from <https://nobelkarlskoga.se/utställningar/alfred-nobel/>
- Ryytty, C. (2020). *Alfred Nobel - en Mångsidigman*. Retrieved August 14, 2021, from <https://www.so-rummet.se/fakta-artiklar/alfred-nobel-en-mangsidig-man#>
- Stortinget. (2021). *Alfred Nobels Testament*. Retrieved August 15, 2021, from <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Historikk/historisk-dokumentasjon/Alfred-Nobels-testamente-1896/>
- Sverige Riksbank. (2020). *Ekonomipriset*. Retrieved August 15, 2021, from <https://www.riksbank.se/sv/om-riksbanken/riksbankens-uppdrag/forskning/ekonomipriset/>
- SVT Nyheter. (2019). *Greta Thunberg Tilldelas "det Alternativa Nobelpriset" –Som Yngst Någonsin*. Retrieved August 15, 2021, from <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/greta-thunberg-tilldelas-det-alternativa-nobelpriset-som-yngst-nagonsin>
- The Nobel Foundation. (2021a). *All Nobel Prizes*. Retrieved August 14, 2021, from <https://www.nobelprize.org/prizes/>
- _____. (2021b). *Nobel Prize Facts*. Retrieved August 16, 2021, from <https://www.nobelprize.org/prizes/facts/nobel-prize-facts/>
- Visit Oslo. (2021). *Nobel Peace Prize*. Retrieved August 15, 2021, from <https://www.visitoslo.com/en/articles/nobel-peace-prize/>

การสื่อสารของผู้นำทางการเมืองหญิง Communication of Female Political Leaders

ฮุวัยดียะ พิศสุวรรณ อุเซ็ง*

วิทยาธร ท่อแก้ว

กานต์ บุญศิริ

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*e-mail: huweideeyah2182@gmail.com

Huwaidiyah Pitsuwan Useng

Wittayatorn Tokaew

Karn Boonsiri

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

Received: June 12, 2021, Revised: August 4, 2021, Accepted: August 20, 2021

บทคัดย่อ

การสื่อสาร เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคม ซึ่งส่งผลให้ชีวิตและสังคมดำรงอยู่และดำเนินต่อไปได้ ยิ่งเป็นการสื่อสารในทางการเมืองด้วยแล้ว ยิ่งมีความจำเป็นและสำคัญต่อผู้นำทางการเมืองในยุคสมัยใหม่เป็นอย่างยิ่ง เพราะการสื่อสารของผู้นำทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพย่อมนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งจนนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศได้ โดยผู้นำทางการเมืองหญิงมีการสื่อสารแตกต่างไปจากผู้นำทางการเมืองชายอย่างเห็นได้ชัด บทความนี้ ผู้เขียนมีความสนใจที่จะนำเสนอความสำคัญของการสื่อสารของผู้นำทางการเมืองหญิง ซึ่งในปัจจุบันนี้ ผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง และมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางการเมืองในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับประเทศ จนถึงระดับโลก ซึ่งแต่ละคนมีทักษะ กลยุทธ์ และวิธีการสื่อสารที่น่าสนใจ คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไป

ผลการศึกษา พบว่า โลกยุคใหม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง มีบทบาทต่อการพัฒนาการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลกมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งตำแหน่งประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี และตำแหน่งทางการเมืองอื่น ๆ อีกหลายตำแหน่ง สำหรับประเทศไทย ผู้หญิงก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองสูงสุดคือ นายกรัฐมนตรี และตำแหน่งสำคัญอื่นทั้งในระดับชาติ และ ระดับท้องถิ่น ซึ่งการสื่อสารของผู้หญิงทั้งภาษากาย และ ภาษาพูด ได้แสดงออกด้วยความอ่อนหวาน อ่อนโยน สวยงาม และไพเราะ โดยสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ แต่ยังคงแฝงไว้ด้วยความเด็ดขาดและความจริงใจ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เธอเหล่านั้นประสบความสำเร็จในชีวิตทางการเมือง

คำสำคัญ: การสื่อสาร ผู้นำทางการเมืองหญิง

Abstract

Communication is important to maintain life and society especially the one for political purposes because it is crucial for modern political leaders. This is because communication of political leaders can lead to winning in elections and eventually to forming a governing body. Communication of female leaders differ from that of their male counterparts. In this article, the author is interested in presenting the importance of communication among female political leaders. Today, women get involved in politics and play important roles as political leaders at all levels from local, to national, and to the global level. They may have similar or different communication skills, techniques, and communicative strategies. Results reveal that today, women get involved in politics and play important roles as political leaders at all levels from local community, to national, and to the global level more than the past. These roles include presidents, vice-presidents, prime ministers, and other important positions. As for Thailand, the highest political position that ladies play is prime minister followed by other positions at local and national levels. Verbal and non-verbal language is expressed through good manners such as being gentle, beautiful and having pleasant voice in speech via both traditional and modern media. However, their messages carry sincere and powerful connotations which help promote their success in political activities.

Keywords: Communication, Female Political Leaders

บทนำ

การสื่อสาร เป็นกระบวนการเกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนทุกคนและมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่นตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ไม่ว่าจะทำสิ่งใดล้วนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้นจะเห็นได้จากการที่คนพยายามคิดค้นและพัฒนาวิธีการสื่อสารมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความพยายามอย่างสูงของคนต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุ หากการสื่อสารไม่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งแล้ว เครื่องมือและวิธีการสำหรับการสื่อสารต่าง ๆ เหล่านี้ก็คงไม่เกิดขึ้นและพัฒนามาให้เห็น ดังเช่นในปัจจุบัน ในสภาพสังคมที่คนจะต้องเกี่ยวข้องกันมากขึ้น เช่น ปัจจุบันการสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมากขึ้น หากคนในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด หรือทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้ ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลและสังคมทุกวันนี้ มีอยู่ไม่น้อยที่เป็นสาเหตุมาจากความล้มเหลวของการสื่อสาร ดังนั้นการสื่อสารจึงมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมหลายด้าน

การสื่อสารด้านการเมืองการปกครอง หรือการสื่อสารทางการเมือง เป็นสิ่งจำเป็นในยุคประชาธิปไตยเบ่งบานเต็มที่ ซึ่งดูได้จากการที่ประเทศต่าง ๆ ในโลก โดยเฉพาะประเทศในโลกประชาธิปไตยให้ความสำคัญประเด็นความ

เท่าเทียมระหว่างชายกับหญิงมากขึ้น มีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น มีการจัดทำนโยบายต่าง ๆ เพื่อต้องการให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้กว้างขึ้น และเปลี่ยนมุมมองใหม่ว่า “การเมืองเป็นเรื่องของทุกเพศ” ดังนั้นจึงทำให้ผู้นำทางการเมืองหญิงเกิดขึ้นมากมาย ตั้งแต่ระดับชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จนถึงระดับประเทศ ทั้งตำแหน่งประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี และ นายกรัฐมนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ผู้นำทางการเมืองหญิงหลาย ๆ คน ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ผ่านการสื่อสารในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมโลกได้จับตามองกันได้ เช่น ชันนา มารีน นายกรัฐมนตรีประเทศฟินแลนด์ ที่มีอายุน้อยที่สุดในโลก และเป็นสิ่งที่ประชาชนเฝ้ารอการบริหารประเทศภายใต้ผู้นำหญิง หรือแม้แต่ นางอองซาน ซูจี วีรสตรีประชาธิปไตยของประเทศเมียนมาผู้เรียกร้องประชาธิปไตยจนทำให้ทั้งโลกได้รับรู้ถึงความมุ่งมั่น แน่วแน่ในการนำพาประเทศเมียนมาไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้นำทางการเมืองหญิงในการก้าวสู่ตำแหน่งทางการเมืองในตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ หรือการกล่าวถึงในวงกว้าง คือ การสื่อสาร ทั้งการสื่อสารด้านภาพลักษณ์ ด้านนโยบายของพรรคหรือของตนเอง ด้านสื่อสังคมต่าง ๆ ที่สามารถชนะใจประชาชนจนได้เข้ามาสู่การบริหารในระดับต่าง ๆ

ความสำคัญของ “การสื่อสาร” และ “การสื่อสารทางการเมือง”

การสื่อสาร (Communication) เป็นศาสตร์ที่มีความหมายและมีความสำคัญกว้างขวางครอบคลุมอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ถือเป็นกิจกรรมสำคัญยิ่งประการหนึ่งสำหรับมนุษย์ จากแนวคิดของวูด (Wood, 2000) กล่าวว่ามนุษย์ใช้เวลาในการสื่อสารมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ในแต่ละวัน มนุษย์ใช้การสื่อสารในการถ่ายทอดความคิด ความต้องการ และความรู้สึกร่วมทั้งเรื่องราวต่าง ๆ ของตนไปสู่บุคคลอื่น ซึ่งช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขในสังคมที่กำลังอยู่ในกระบวนการพัฒนา เช่น ประเทศไทย เป็นต้น การสื่อสารจะถูกนำมาใช้ เพื่อส่งเสริมและขยายกระบวนการพัฒนานั้น ๆ โดยการสื่อสารจะทำหน้าที่ผลักดันให้สังคมพัฒนาไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การเกษตร การสาธารณสุข ซึ่งการที่สังคมหรือประเทศจะพัฒนาไปได้นั้น จำเป็นต้องมีการสื่อสารให้ความรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้สอดคล้องเข้ากันได้กับสภาพสังคมที่กำลังพัฒนาไป เมื่อคนในสังคมมีการสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะผ่านช่องทางการสื่อสารใดก็ตาม จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในตัวบุคคลและสังคม เช่น ทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรม เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาต่อไป ด้วยเหตุนี้หากมีการนำการสื่อสารมาใช้ให้ถูกต้องแล้ว ก็จะสามารถช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศได้ อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการพัฒนา และเป็นเครื่องมือหรือวิธีการของการพัฒนา

ส่วนการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นศาสตร์ที่มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ เน้นในเรื่องวาทวิทยา (Rhetoric) การเมืองและจริยธรรม เป็นการนำการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) มาผสมผสานกับเนื้อหาทางการเมืองและการสื่อสารเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเมือง โดยรูปแบบของการสื่อสารทางการเมือง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทัศนะ และความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างบุคคล เป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมือง และทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมการเมือง เป็นกิจกรรมที่แพร่หลายทั่วไป (Agree, Ault, & Emery, 1976) เป็นการทำหน้าที่ทั้งหลายของระบบการเมือง กระบวนการ สังคม ประกิต การสร้างโครงข่ายผลประโยชน์ การประสานประโยชน์

การสร้างกฎ การประยุกต์ ใช้กฎและการปรับเปลี่ยนกฎ ล้วนดำเนินไปโดยการสื่อสารเป็นเครื่องมือ (Almond, & Coleman, 1960) มีลักษณะเป็นระบบของการแพร่ข่าวสารทางการเมือง ไปยังสมาชิกทางการเมือง เป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นช่องทางในการเสนอข่าวสารข้อมูลทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และนโยบายของรัฐบาลให้ประชาชนได้รับรู้ ขณะเดียวกันก็เป็นกระบวนการนำเอาข้อเรียกร้อง และความต้องการของประชาชนไปสู่รัฐบาลที่จะกำหนดนโยบายและตัดสินใจให้สอดคล้อง และสนองตอบความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น (Chaffee, 1975) มีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) การสื่อสารทุกรูปแบบที่ดำเนินโดยนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมือง 2) โดยมีวัตถุประสงค์ที่เจาะจง 3) การสื่อสารที่สื่อมวลชนและผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่งถึงนักการเมือง และ 4) กิจกรรมการสื่อสารที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับการเมือง นอกจากนี้ยังประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญอีก 3 ส่วน คือ 1) องค์กรทางการเมือง (Political Organization) 2) สื่อ (Media) และ 3) ประชาชน (People) หรือผู้รับสาร (Audience) (McNair, 1999) ทั้งนี้การสื่อสารทางการเมืองทำหน้าที่สร้าง 1) ทัศนคติทางการเมือง 2) ความสนใจในการเมือง 3) ความรู้และความเข้าใจทางการเมือง และ 4) บทบาททางการเมือง

แม้ว่ากาลเวลาจะผ่านพ้นมาหลายศตวรรษแล้ว แต่การสื่อสารทางการเมืองในสังคมโลกยังมีอย่างต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนรูปลักษณ์สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ แต่สำหรับสังคมไทยยังคงมีลักษณะเหมือนสมัยกรีกโบราณ คือ การใช้วาทวิทยา การโฆษณาชวนเชื่อผสมผสานในการสื่อสาร ซึ่งอาจจะมีทั้งในลักษณะด้านบวกและในบางครั้งอาจจะออกมาทางด้านลบ ทั้งนี้เพื่อหวังผลสัมฤทธิ์ทางการเมือง และการได้มาซึ่งการเป็นตัวแทนของประชาชนต่อการเข้ามาจัดสรรทรัพยากรในสังคมให้กับประชาชนทั้งในระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่น และในปัจจุบันภายใต้การเมืองยุคสมัยใหม่ สังคมได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เริ่มตั้งแต่ผู้นำในชุมชนท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน ประธานกลุ่มต่าง ๆ จนก้าวสู่การเป็นผู้นำระดับประเทศ ทั้งประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี และตำแหน่งสำคัญ ๆ นั้นย่อมหมายถึง ผู้หญิงใช้การสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคมที่กีดกันบนฐานคิด “การเมืองเป็นเรื่องผู้ชาย” และที่สำคัญส่งผลให้ผู้หญิงหลายคนได้รับชัยชนะเหนือผู้ชายอย่างสง่างาม ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

“ผู้หญิง” ในแวดวงการเมืองเทศและไทย

แม้เราจะเห็นการเรียกร้องความเสมอภาคทางเพศอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน แต่ ‘ผู้หญิง’ ก็ไม่ค่อยได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ทางเศรษฐกิจและการเมือง เพราะตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมเหล่านี้มักถูกครอบงำ (Dominated) โดย “ผู้ชาย” ซึ่งสอดคล้องกับ Hillman (2020) ได้กล่าวว่า ปัญหาการมีสัดส่วนตัวแทนน้อยเกินไป (Underrepresentation) ของผู้หญิง ถือเป็นความท้าทายหลักของการปกครอง (Governance) ของรัฐบาลที่ทุกการตัดสินใจควรจะต้องคำนึงถึงความต้องการของคนทุกกลุ่มในสังคม แต่ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลง การเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญของประเทศในโลกอย่างเห็นได้ชัดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2564 โลกได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงก้าวขึ้นมามีตำแหน่งสำคัญระดับประเทศเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันทั่วโลกมีผู้หญิงนั่งเก้าอี้ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี รวมถึงตำแหน่งสำคัญอื่น ๆ ในทางการเมือง รวมแล้วอย่างน้อย 28 คน ที่บทบาทของพวกเธอมีอิทธิพลและสร้างแรงกระตุ้นต่อประชาคมโลกไม่มากนักน้อย (Siriluck, 2020) ไม่ว่าจะเป็น ไซ่ อิงเหวิน ประธานาธิบดีคนแรกของไต้หวัน ชันนา มารีน นายกรัฐมนตรีฟินแลนด์และเป็นผู้บริหารรัฐบาลผสมที่มีหัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้หญิงทั้งหมด จาซินดา อาร์เดิร์น นายกรัฐมนตรีของนิวซีแลนด์ อังเกลา แมร์เคิล นายกรัฐมนตรีของเยอรมนีและเป็นผู้หญิงคนแรกของเยอรมนี ลอรา ซินซิลล่า ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐคอสตาริกาและเป็นประธานาธิบดีหญิงคนแรกของคอสตาริกา คามาลา แฮร์ริส เป็นผู้หญิงคนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดีสหรัฐฯ และยังเป็นลูกครึ่งเอเชียคนแรก และชาวอเมริกันผิวสีคนแรกที่ได้ครองตำแหน่งนี้ และ แอนนา บรุนานิก นายกรัฐมนตรีประเทศเซอร์เบีย พลิกประวัติศาสตร์ของประเทศอนุรักษนิยม เมื่อเธอประกาศอย่างชัดเจนว่าเธอเป็นรักร่วมเพศ หรือ LGBT เป็นต้น

ขณะที่ประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศในย่านอาเซียน เคยมีผู้หญิงก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งเป็น (หรือเทียบเท่า) ผู้นำประเทศหรือผู้นำรัฐบาลมาแล้วเพียง 6 ประเทศเท่านั้น ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไทย เวียดนาม เมียนมา และสิงคโปร์ เช่น คอราซอน อากิโน อดีตประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ ที่เคยดำรงตำแหน่งเมื่อปี 2529-2535 ถือเป็นผู้นำหญิงคนแรกในอาเซียน ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกและคนเดียวของประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2554-2557 ก่อนที่จะถูกรัฐประหารในท้ายที่สุด ออง ซาน ซูจี ที่ปรึกษาประเทศผู้นำประเทศเมียนมาในทางพฤตินัย ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ภายใต้การควบคุมตัวของกองทัพ หลังถูกรัฐประหารเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์

2564 ที่ผ่านมา และ ฮาไลมา ยาขอบ ประธานาธิบดีสิงคโปร์ เป็นผู้นำหญิงเพียงคนเดียวในอาเซียนที่ยังคงอยู่ในระหว่างการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีและเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่นั่งเก้าอี้ศาสนาอิสลาม เป็นต้น (Manojanphen, 2021)

สำหรับประเทศไทย จากการเลือกตั้งระดับชาติล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2562 ส่งผลให้รัฐสภาไทย มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งที่เป็นผู้หญิงถึง 81 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 ถึงจะน้อยกว่าค่าเฉลี่ยโลก และน้อยกว่าลาว เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ที่มีสัดส่วนดังกล่าวสูงเกือบร้อยละ 30 แต่ก็ยังมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียและอินโดนีเซีย ในกรณีของไทย ผู้นำหญิงในวงการเมืองไทยนั้นหลายคนก็มีความโดดเด่นเป็นที่รู้จัก ไม่ว่าจะเป็นคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นางสาวกัญญา ศิลปาชา อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันเป็นหัวหน้าพรรคชาติไทยพัฒนา นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของไทย คุณหญิงสุภารัตน์ เกยุราพันธ์ อดีตสมาชิกพรรคเพื่อไทย อดีตรัฐมนตรี และปัจจุบันเป็นประธานมูลนิธิไทยพึ่งไทย และประธานกรรมการผู้ก่อตั้งพรรคไทยสร้างไทย หรือแม้แต่ นางสาวพรรณิการ์ วานิช อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และโฆษกพรรคคอนาคตใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของผู้นำทางการเมืองหญิงยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณา คณะรัฐมนตรีชุดที่ 63 ของรัฐบาลประยุทธ์ 2/4 พบว่า มีผู้หญิงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง 1 คน คือ นางสาวตรีนุช เทียนทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังมีผู้หญิงที่อยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วย (รมช.) ประกอบด้วย มณีนุช ไชยศรี (รมช.เกษตรและสหกรณ์) นฤมล ภิญโญสินวัฒน์ (รมช.แรงงาน) ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช (รมช.ศึกษาธิการ) และกนกวรรณ วิชาวัลย์ (รมช.ศึกษาธิการ) ซึ่งแตกต่างจากคณะรัฐมนตรีในรัฐบาล คสช. ซึ่งมีผู้หญิงเป็น รมว.ถึง 3 คนด้วยกัน ได้แก่ กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร อภิรดี ตันตราภรณ์ และอรุณทิพย์ บุญเรือง แต่หากพิจารณาในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้เขียนให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2563 พบว่า ผู้หญิงก้าวขึ้นสู่ผู้นำทางการเมืองหญิงในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 12 คนประกอบด้วย 1) อติธาด วัชรชัยณรงค์ (เชียงราย) 2) ศุภพานี โพธิ์สุ (นครพนม) 3) กนกพร เดชเดโช (นครศรีธรรมราช) 4) ยลดา หวังศุภกิจโกศล (นครราชสีมา) 5) แว่นฟ้า ทองศรี (บึงกาฬ) 6) สมทรง พันธุ์เจริญวรกุล (พระนครศรีอยุธยา) 7) อรพิน

จิระพันธุ์วานิช (ลพบุรี) 8) ดวงรัตน์ โล่ห์สุนทร (ลำปาง) 9) นันทิดา แก้วบัวสาย (สมุทรปราการ) 10) ขวัญเรือน เทียนทอง (สระแก้ว) 11) วันเพ็ญ ตั้งสกุล (อำนาจเจริญ) และ 12) คมคาย อุดรพิมพ์ (มหาสารคาม) (Office of the Election Commission, 2020)

จะเห็นได้ว่าผู้หญิงลงมือทำอะไรแล้ว ไม่แพ้ผู้ชายแน่นอน เมื่อโลกได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า พวกเธอสามารถเป็นผู้นำคน ทำหน้าที่บริหารและปกครองคนทั้งระดับประเทศและชุมชนได้ เรียกได้ว่า ยิ่งกว่าแข็งแกร่งในปฐพี พวกเธอกำลังกลายเป็นพลังที่จะเปลี่ยนโลก และยังเป็นแรงบันดาลใจ พลังแห่งความหวัง และพลังที่จะฝัน อันยอดเยี่ยมให้กับผู้หญิงหลาย ๆ คนในโลกนี้อีกด้วย ซึ่งปัจจัยที่สำคัญความสำเร็จของผู้หญิงเหล่านี้คือ “การสื่อสาร”

การสื่อสารของผู้นำทางการเมืองหญิง กรณีศึกษาประเทศไทย

เมื่อมองดูสถานการณ์การเมืองของประเทศไทย เราจะพบว่า จำนวนของผู้หญิงที่เข้าสู่พื้นที่การเมืองมีมากขึ้น โดยในปี 2562 ประเทศไทยมีสัดส่วนของผู้หญิงที่เข้าไปทำงานในรัฐสภาเพิ่มขึ้นจากยุคของรัฐบาล คสช. แม้จะมีจำนวนมากขึ้น แต่สถานะของผู้หญิงในแวดวงการเมืองก็ยังไม่ถูกยกระดับให้สูงขึ้นตามไปด้วย ขั้วยังถูกมองว่า เป็นเพียงไม้ประดับและสีสันของการเมือง แม้กระทั่งผู้หญิงที่มีความรู้ความสามารถในการเมืองก็มักจะถูกโจมตีอย่างหนัก จนคล้ายกับการเมืองไทยจะไม่มีพื้นที่ให้กับนักการเมืองหญิงเหล่านี้เลย แต่เมื่อประเทศต้องก้าวไปข้างหน้าและความเท่าเทียมทางเพศเป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ การเมืองไทยจะปรับตัวให้ทันโลกอย่างไร ผู้หญิงจะมีวิธีการสื่อสารอย่างไรกับเป้าหมาย เพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะ หรือมีพื้นที่ทางการเมืองที่สังคมยอมรับ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างของผู้นำทางการเมืองหญิงของไทยดังนี้

1) นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีหญิงและคนแรกของประเทศไทย เลือกใช้ความเป็นหญิงแต่พาตัวเองไปอยู่ข้างบน ไม่ได้ถูกจัดให้เป็นแค่ไม้ประดับที่ไม่มีคนฟัง หรือเป็นไม้ประดับที่มีแต่คนรอบปรบมือเพราะตกขำขัน หรือไร้สาระเสียจนคนเอ็นดู และสิ่งที่ตอบกลับการกระทำของยิ่งลักษณ์ก็ไม่ใช่ความเอ็นดู แต่เป็นความหวาดระแวงของนักการเมืองจำนวนไม่น้อย โดยใช้ความเป็นหญิงแบบที่สังคมไทยวาดขึ้นมาใช้ในพื้นที่การเมือง เช่น การเน้นนโยบายการปรองดองซึ่งเป็นการปรองดองแบบผู้หญิง การร้องไห้ในที่สาธารณะที่ทุกคนดูตกใจกับน้ำตาของเธอ หรือวลี “ดิฉันถอยจนไม่รู้จะถอยยังงี้แล้ว” ที่เธอให้สัมภาษณ์ด้วยน้ำเสียง

สั่นเครือและน้ำตาคลอ ซึ่งสามารถครองใจประชาชนได้อย่างท่วมท้นเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลโพลของ ABAC Poll Research Office Assumption University (2012) จากการสำรวจภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในฐานะผู้นำประเทศ พบว่า ภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำของนายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เพิ่มขึ้นในทุกตัวชี้วัด โดยดัชนีความเป็นผู้นำของนายกรัฐมนตรีที่เพิ่มขึ้นสูงสุดคือ ร้อยละ 63.7 ระบุความเป็นตัวของตัวเอง รองลงมาคือ ร้อยละ 60.9 ระบุเป็นคนรุ่นใหม่ ค่าต่ำที่สุดคือ ร้อยละ 44.6 มีความรู้ความสามารถเพิ่มสูงขึ้น ตามลำดับ

2) คุณหญิงสุตารัตน์ เกยุราพันธ์ อดีตรัฐมนตรีเพื่อไทย อดีตรัฐมนตรี และปัจจุบันเป็นประธานมูลนิธิไทยพึ่งไทย และประธานกรรมการผู้ก่อตั้งพรรคไทยสร้างไทย ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในเวทีการเมืองไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน ด้วยความที่เป็นผู้หญิงหนึ่ง ๆ สุขุม เยือกเย็น นุ่มลึก การศึกษาดี มีความเด็ดขาดในการทำงาน เด็ดโถมจากครอบครัว นักการเมืองมาก่อน มีประสบการณ์ทางการเมืองมากมาย จนได้เป็นรองหัวหน้าพรรค ได้เป็นรัฐมนตรีคุมกระทรวงสำคัญ ๆ ทั้ง กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเฉพาะการทำหน้าที่ประธานยุทธศาสตร์การเลือกตั้งให้กับพรรคเพื่อไทย จนชนะการเลือกตั้งท่วมท้นในปี 2548 และเป็นบุคคลที่ได้มีการสื่อสารออกมาชัดเจนและยืนยันหยัดว่า “ไม่เอาการสืบทอดอำนาจเผด็จการ” มาตลอดเกือบ 30 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของ Super Poll โดย Kannika (2021) พบว่า ประชาชนร้อยละ 98 จดจำคุณหญิงสุตารัตน์ เกยุราพันธ์ ได้จากนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคและแก้ไขปัญหาคาใจเดือดร้อนของคนรากหญ้า

3) นางสาวตรีนุช เทียนทอง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2564 ซึ่งถือว่า เป็นผู้ที่คร่ำหวอดในวงการการเมืองไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และนับเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการหญิงคนแรกในประวัติศาสตร์ เป็นผู้ที่เสนอรูปแบบการทำงาน “TRUST” เป็นรูปแบบการทำงานที่จะทำให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ผู้เรียน และประชาชน กลับมาให้ความไว้วางใจในการทำงานของกระทรวงศึกษาธิการอีกครั้ง โดย T ย่อมาจาก Transparency (ความโปร่งใส) R ย่อมาจาก Responsibility (ความรับผิดชอบ) U ย่อมาจาก Unity (ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว) S ย่อมาจาก Student-Centricity (ผู้เรียนเป็นเป้าหมายแห่งการพัฒนา) T ย่อมาจาก Technology (เทคโนโลยี) ซึ่งรูปแบบการทำงาน “TRUST” คือ การพัฒนาต่อยอดจากรูปแบบการ

ทำงาน “MOE ONE TEAM” หรือ “การทำงานร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวของกระทรวงศึกษาธิการ” ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการมาโดยตลอด ซึ่ง “TRUST” จะเข้ามาเป็นส่วนเสริมในเรื่องความโปร่งใส ทั้งในเชิงกระบวนการทำงานและกระบวนการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ การสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจของตน

4) ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการคนปัจจุบัน ที่มีอายุ 77 ปีซึ่งถือว่าสูงสุดในบรรดาผู้นำหญิงทางการเมืองของไทยในขณะนี้ เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ที่หาจับตัวยาก และมีแนวคิดในการพัฒนาการศึกษาไทย ตั้งแต่วัยเด็กเล็ก คือ ต้องให้เด็กทุกคนเรียนสองภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ อาจจะเป็นภาษาอังกฤษ จีน ญี่ปุ่น แล้วแต่เลือก รวมถึงภาษาคอมพิวเตอร์ หรือ Coding (โค้ดดิ้ง) โดยจะให้เด็กเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาเรียน โค้ดดิ้ง เพื่อเตรียมเด็กไทยสู่ศตวรรษที่ 21 หรือ 5G ที่เทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงต้องทำให้การเรียนประวัติศาสตร์ไทย ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ให้สนุก ตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงประถมศึกษาที่สำคัญวิชาหนึ่งที่พลเมืองและวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ “การท่องเที่ยว” เป็นการให้เด็กได้ตะโกนเสียง หลังเรียนมาแล้วทั้งวัน เป็นจิตวิทยาที่ให้เด็ก Delete Pressure ส่วนช่วงเช้าให้อา “เลขคิดในใจ” กลับคืนมา หลายโรงเรียนอาจทำอยู่แล้วแต่ไม่แพร่หลาย ก็จะส่งเสริมสนับสนุนหาอาสาสมัครมาทำตรงนี้ เพื่อให้เด็กมีสมาธิ ผ่านไป 6 ปีเด็กจะมีสมาธิเป็นคนละคน

5) นางสาวพรรณนิการ์ วาณิช อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและโฆษกพรรคอนาคตใหม่ กลับทำสิ่งที่แตกต่างและก้าวหน้ากว่านักการเมืองรุ่นพี่อย่างอดีตนายกรัฐมนตรี ยิ่งลักษณ์ฯ ด้วยการรื้อนิยามความหมายของความเป็นชายและความเป็นหญิงขึ้นมาใหม่ โดยสื่อสารให้เห็นว่า ผู้หญิงสามารถทำทุกอย่างได้เหมือนผู้ชาย ทำให้เห็นว่า การมีปัญญาอันฉลาดหลักแหลม การอธิบายด้วยความฉลาดปราดเปรื่องพร้อมข้อมูลที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน ซึ่งเดิมเรบอกวามัน คือ คุณสมบัติของความกล้าหาญแบบผู้ชาย แต่นางสาวพรรณนิการ์บอกว่าไม่ใช่ นี่คือ คุณสมบัติแบบที่ผู้หญิงก็ทำได้ เพราะฉะนั้นคู่ตรงข้ามระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิงกำลังถูกกร่อนสลายให้กลายเป็นก้อนเดียว นอกจากนี้นางสาวพรรณนิการ์ยังสื่อสารด้วยการแต่งกายที่ทันสมัย จนบางครั้งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสมกับสถานที่และภายใต้ความคิดของคนรุ่นเก่า แต่ในทางกลับกันกลับได้รับความชื่นชมจากแฟนคลับในความเป็นตัวของตัวเอง ความเป็นคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ยังนิยมใช้สื่อหลากหลายรูปแบบในการสื่อสารกับ

ผู้ที่สนับสนุนตนและพรรคอนาคตใหม่ รวมทั้งการสื่อสารด้วยการนำเสนอเนื้อหาของพรรคอนาคตใหม่ที่แตกต่างไปจากนโยบายพรรคการเมืองแบบเดิม ๆ เพื่อให้ผู้เลือกตั้งหน้าใหม่ตัดสินใจลงคะแนนให้ จนได้รับชัยชนะเหนือผู้ชายหลายคน

6) นางเปรมฤดี ชามพูนุช อดีตนายกเทศมนตรีนครพิบูลย์โลก เป็นนายกเทศมนตรีหญิงคนแรกของเทศบาลเมืองพิบูลย์โลก เป็นผู้สื่อสารให้เห็นว่า ตนเองมีความรู้ความสามารถลงมือปฏิบัติให้เห็นโดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายการสร้างการยอมรับของครอบครัว การพัฒนาตนเอง การได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากในปัจจุบันการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการเลือกตั้งทางตรง ดังนั้นผู้บริหารท้องถิ่นย่อมต้องมีความท้าทายที่จะต้องมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจปัญหาในพื้นที่ การรับผิดชอบปัญหา การบริหารงาน บริหารคน บริหารเงิน และบริหารองค์กร ฉะนั้น การที่จะให้ประชาชนตัดสินใจที่จะเลือกผู้บริหารท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องยาก

จากบุคคลตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้นำทางการเมืองหญิงของไทยตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่นมีวิธีการสื่อสารไปยังเป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปสู่การพัฒนาประเทศและพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งได้

การสื่อสารเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำทางการเมืองหญิง

หากจะกล่าวถึง “ท้องถิ่น” หรือ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ในปัจจุบันนั้น ถือว่าเป็นองค์กรของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารท้องถิ่นเริ่มที่จะมีผู้หญิงเข้ามาบริหารแทนที่ผู้ชายในสัดส่วนที่สูงขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ระดับพื้นที่เล็กจนถึงพื้นที่ใหญ่ โดยการศึกษาของ Boonapai, Phosri, & Chamkrachang (1976) ได้อธิบายว่า สังคมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย ซึ่งยังเป็นผลมาจากการที่คนในสังคมบางส่วนยังมีเจตคติว่า สตรีมีความสามารถด้อยกว่าบุรุษ และปลูกฝังให้สตรีเป็นผู้ตาม เป็นช้างเท้าหลังเสมอ ส่งผลให้สตรีตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ขาดโอกาส และการยอมรับในการเข้าร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งการตัดสินใจในระดับสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ปัญหาความมั่นคง เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร และสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพ

ความมั่นคงปลอดภัย โอกาส สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และคุณภาพชีวิตของสตรีโดยเฉพาะสตรีในพื้นที่ชนบท และสตรีที่จัดในกลุ่มเป้าหมายพิเศษต่าง ๆ

ดังนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของผู้หญิง เป็นอีกบทบาทหนึ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่ต้องตั้งอยู่บนความตระหนักและการรับรู้ปัญหาเฉพาะของกลุ่มผู้หญิงและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ซึ่งปัญหาของผู้หญิงคือ การเข้ามาทำงานในพื้นที่ที่เคยเป็นของผู้ชายมายาวนานทำให้ขาดความพร้อมในการเตรียมตัวและสั่งสมประสบการณ์ แม้จะมีโอกาสการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับคนในชุมชนโดยเฉพาะในกลุ่มผู้หญิง เด็ก และผู้สูงอายุ จากการทำงานหลายบทบาทที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านสุขภาพ และสาธารณสุขอื่น ๆ รวมทั้งด้านสังคมสงเคราะห์ แต่ในบทบาทด้านการบริหาร การเมือง การปกครองท้องถิ่นนั้น ผู้หญิงยังขาดความมั่นใจ อีกทั้งจากฐานคิดค่านิยมเดิมที่แม้จะยอมรับกันว่า การที่ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเป็นสิ่งสำคัญ แต่สังคมก็ยังละเลย ไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้แสดงศักยภาพเท่าที่ควร ดังนั้นการเข้ามาทำงานการปกครองท้องถิ่นของผู้หญิงจึงต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายและดีที่สุด ซึ่งการเข้าไปหนุนเสริมให้ผู้หญิงเข้าใจและใช้ประโยชน์จากบทบาทของการสื่อสาร ทั้งการรับสาร คือ การแสวงหาความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ และการส่งสาร คือ สามารถนำข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับนั้นไปส่งต่อเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนในสังคมชุมชนได้อย่างถูกต้อง และยังสามารถใช้บทบาทการสื่อสารนี้ เพื่อการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (Kampe, 2004) เช่น ที่ผ่านมามีบางชุมชน มีปัญหาว่า เวลาเรียกประชุม สมาชิกมักไม่ค่อยสนใจมาเข้าร่วมหรือมีส่วนรับรู้ในการทำงานที่เป็นเรื่องของส่วนรวม อาจเป็นเพราะว่าที่ผ่านมามีสมาชิกเห็นว่าเมื่อเขาได้เลือกผู้นำไปแล้วก็ควรเป็นหน้าที่ของผู้นำไปดำเนินการเอง และตัวผู้นำเองก็อาจไม่มีการสื่อสารกับสมาชิกเท่าที่ควร หรือเป็นเพราะเรื่องที่เรียกประชุม นั้นไม่น่าสนใจ วันเวลาจัดประชุมไม่เหมาะสม และที่สำคัญเป็นเพราะการไม่เห็นว่าเป็นเรื่องของส่วนรวมนั้นเป็นเรื่องใกล้ตัวที่มีความสำคัญ

ที่ผ่านมาหลายสถานการณ์ที่ผู้นำทางการเมืองหญิงสามารถใช้การสื่อสารเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ เช่น 1) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีกล่าวว่า งานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนยังเป็นงานที่ต้องเร่งรัดดำเนินการอย่างใกล้ชิด เนื่องจากความเข้มแข็งของชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ในการพัฒนาประเทศชาติและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่ง

คุณหญิงสุพัตราฯ ได้ดำเนินการผ่านกระบวนการสื่อสารต่าง ๆ ทั้งการประชุมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ตำบลไม้เรียง จัดทำแผนแม่บทชุมชนต้นแบบ ร่วมประชุมกับพระสงฆ์ในกิจกรรมสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยการใช้หลักธรรมเป็นตัวนำ ให้ทุกคนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เสียสละความสุขส่วนตัวบ้าง เพื่อให้ส่วนรวมมีความเข้มแข็ง ผลักดันให้สถานีวิทยุทธกระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์ในสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ให้ความสนับสนุนด้วยการจัดสรรเวลาในการออกอากาศเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายประชาสังคมกับกระบวนการยุติธรรม 2) นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีหญิง ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 ไว้หลายประเด็น เช่น สนับสนุนการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่น บริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้มีศักยภาพ ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนและวิสาหกิจชุมชน ใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นผนวกกับองค์ความรู้สมัยใหม่เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้าและบริการ จัดสรรงบประมาณเข้ากองทุนพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และลำดับขนาดของหมู่บ้านเพื่อให้หมู่บ้านบริหารจัดการกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง 3) คุณหญิงสุดารัตน์ เกยุราพันธ์ อดีตประธานยุทธศาสตร์พรรคเพื่อไทย พร้อมด้วยนักออกแบบชื่อดัง ได้ลงพื้นที่ย่านวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร เขตบางกอกน้อย เพื่อสำรวจวิถีชีวิตชุมชน ชีวิตของพี่น้องประชาชน ริมคลองบางกอกน้อย โดยเฉพาะพื้นที่แห่งนี้มีศักยภาพและมีความพร้อมที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนได้ ซึ่งคุณหญิงสุดารัตน์ เชื่อว่า พื้นที่แห่งนี้เมื่อได้รับการพัฒนา จะกลายเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนชุมชนริมคลองบางกอกน้อย 4) นางสาวศุภพณี โพธิ์สุ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนมคนล่าสุด เน้นการทำงานหนักและต้องทำงานเชิงรุก เนื่องจากสถานการณ์บ้านเมืองกำลังได้รับผลกระทบจากปัญหาการแพร่ระบาดของโควิดซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบ ทั้งต่ออาชีพและรายได้ รวมถึงการเข้าไปรับทราบปัญหาด้วยการลงพื้นที่จริง รับทราบปัญหาจริงแทนการนั่งทำงานในสำนักงาน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและได้รับประโยชน์มากที่สุด และ 5) นางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา อดีตนายกเทศมนตรีนครภูเก็ต ซึ่งดำรงตำแหน่งมาแล้ว 2 สมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึง พ.ศ. 2563 และได้รับคัดเลือกจากที่ประชุมกรรมการบริหารสันนิบาตเทศบาลภาคใต้ ให้ดำรงตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการสันนิบาต

เทศบาลภาคใต้ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2563 เข้ารับตำแหน่งนายกสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยคนที่ 32 อย่างเป็นทางการ ซึ่งจะอยู่ในวาระ 2 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2563-2565 ซึ่งเริ่มเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นนายกเล็กที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นอย่างมาก ซึ่งมองว่า ความสุขของประชาชนในพื้นที่ของเทศบาลหายไป ทำอย่างไรจะมีความสุขกลับคืนมา จึงได้ให้ความสำคัญกับเรื่อง การศึกษา สุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในเรื่อง การศึกษา トラบโดที่เมืองเตบโดแบบก้าวกระโดด ความเหลื่อมล้ำย่อมมีมาก การศึกษาจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำเรื่องสุขภาพก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญหากเรามีสุขภาพที่ไม่แข็งแรงก็ย่อมไม่มีความสุข แม้ว่าจะเรียนเก่งหรือฉลาดก็ตาม และอีกประเด็น ด้วยความที่จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกและระดับชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาคนในทุกมิติ เพื่อเตรียมรองรับการท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ย่อมมีรายได้เข้าสู่จังหวัดภูเก็ตและพื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ นั่นหมายถึง ท้องถิ่นจะได้พัฒนาไปในตัวด้วย (National Legislative, 2018)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำทางการเมืองหญิง ได้ดำเนินการมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันผ่านการสื่อสารที่หลากหลาย ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา วิทยาการสมัยใหม่ แนวคิดใหม่ ๆ ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ผู้นำทางการเมืองหญิงนำมาใช้นั้นมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การร่วมประชุมในระดับพื้นที่จนถึงระดับนานาชาติ การกำหนดนโยบาย การลงพื้นที่จริงทำงานจริงในพื้นที่ การแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน รวมถึงการสื่อสารของผู้นำทางการเมืองหญิงผ่านการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองในแต่ละภาคแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสิ่งที่ผู้นำทางการเมืองหญิงได้สื่อสารเหล่านั้น นอกจากจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ไทยแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ได้อีกช่องทางหนึ่ง เพราะถือว่าผู้นำทางการเมืองเป็นแฟชั่นนิสต์ หรือ ไอดอล ได้เช่นเดียวกัน การเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์สืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าไทย เป็นต้น

การสื่อสาร: การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงในปัจจุบันนี้ได้รับความนิยมและแพร่หลายไปทุกระดับการเมืองทั้งไทย และ

ต่างประเทศ ซึ่ง Kampe (2004) ได้อธิบายว่า ผู้หญิงได้เข้าไปมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมโดยตรงจากการได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ผู้นำ เช่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลรวมถึงสมาชิกสภา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และ 2) กลุ่มพลัง ผู้สนับสนุนหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่จะคอยติดตามการดำเนินงานของกลุ่มผู้นำตามความต้องการที่เสนอไป ส่วน Archavanitkul (2008) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ทาง ได้แก่ **ทางที่หนึ่ง** เป็นการมีส่วนร่วมแบบเป็นทางการ แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ (1) กลุ่มอิสระ เป็นกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองและประสงค์ที่จะทำงานการเมืองด้วยความจริงใจ มุ่งประโยชน์ของส่วนร่วม (2) กลุ่มที่มีสายสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับนักการเมืองหรือฐานคะแนน และการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มคนเหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเปิดพื้นที่ทางการเมืองของผู้หญิง และ (3) กลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นเพียง “ตัวแทน” ในทางการเมืองในปัจจุบัน พบว่า มีกลุ่มผู้หญิงที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทน Nominee แทนบุคคลอื่น ๆ เป็นสามี – พี่ – น้อง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถทำหน้าที่ในทางการเมืองได้ จึงต้องมีตัวแทนเพื่อทำหน้าที่หรือเพื่อรักษาพื้นที่ทางการเมืองแทนตน และ**ทางที่สอง** เป็นการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ เช่น การติดตามข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิ เป็นต้น ผู้เขียนจึงได้ศึกษา ทบทวนและวิเคราะห์ ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง การศึกษาที่น่าสนใจ ดังเช่น การศึกษาของ Woshinsky (1995) พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วย 1) ปัจจัยทางกรรมพันธุ์ เป็นปัจจัยที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เช่น รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ ความฉลาด ปฏิภาณไหวพริบ เป็นต้น พบว่า ผู้ทางการเมืองที่มี ปัจจัยเหล่านี้ จะมีต้นทุนการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีปัจจัยด้านนี้น้อย 2) ปัจจัยทางสังคม เป็นปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เช่น เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม สถานภาพ สมรส เป็นต้น พบว่า ผู้มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้มีระดับการศึกษาต่ำ ชายที่สมรสแล้วมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าสตรีที่สมรสแล้ว 3) ปัจจัยด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ความรู้ทางการเมือง และความเกี่ยวพันในสังคม จากปัจจัยทางกรรมพันธุ์และปัจจัยทางสังคมส่งผลเชิงบวกต่อปัจจัยทักษะการสร้างสัมพันธ์ ความรู้ทางการเมือง และความเกี่ยวพันในสังคม โดยพบว่า

สตรีที่มีปัจจัยด้านนี้มาก ย่อมมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองสูง 4) ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองของรัฐ เช่น การกำหนดวิธีการเลือกตั้ง การกำหนดกติกาการเลือกตั้ง ความเข้มแข็งของพรรคการเมือง โดยถ้ากติกาการเลือกตั้งไม่ยุ่งยาก การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็มีมาก และ 5) ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นตนเอง และการเห็นคุณค่าในตน ซึ่งพบว่า ปัจจัยทั้งสองนี้ เป็นผลมาจากปัจจัยทางกรรมพันธุ์ ปัจจัยทางสังคม ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ความรู้ทางการเมือง และความเกี่ยวพันในสังคม สตรีที่มีความเชื่อมั่นตนเองและเห็นคุณค่าในตน ประกอบกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง สตรีย่อมมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ซึ่งย่อมส่งผลให้มีอิทธิพลทางการเมืองสูงตามไปด้วย เช่นเดียวกับ Bari (2005) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “Women’s Political Participation: Issues and Challenges” พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี มีดังนี้ 1) ปัจจัยด้านอุดมการณ์ สังคมที่มีอุดมการณ์ว่า ชายเป็นใหญ่ สตรีจะมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย เพราะสตรีจะถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ทำหน้าที่การเป็นแม่และภรรยา ส่วนกิจการการเมืองซึ่งเป็นเรื่องนอกบ้านควรเป็นภารกิจของผู้ชายมากกว่า 2) ปัจจัยการเมือง สังคมที่ให้คำนิยามเป็นการเมืองในระบบ หรือการเมืองในเชิงสถาบันการเมือง ซึ่งสตรีจะมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างน้อย ตรงกันข้ามหากสังคมโดยยอมรับ ว่าการเมืองมีทั้งในระบบและนอกระบบ หรือแบบธรรมชาติ สตรีจะมีโอกาสเข้าร่วมการเมืองค่อนข้างสูง โดยพบว่า สังคมใดมีระบอบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยสูง สตรีก็มีโอกาสเข้าร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วยเช่นกัน 3) ปัจจัยทางสังคม-วัฒนธรรม ความเชื่ออย่างมั่นคงของคนในสังคม จนกลายเป็นวัฒนธรรมความเชื่อของสังคมย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี สังคมที่ให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว โอกาสที่สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ย่อมมีน้อย สตรีที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็แตกต่างกันด้วย บทบาทสตรีที่ต้องรับผิดชอบงานในครอบครัวและดูแลบุตร เป็นปัจจัยทางสังคมที่ทำให้สตรี ไม่มีเวลาพอที่จะทำงานด้านการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีจึงน้อยกว่าผู้ชาย 4) ปัจจัยเศรษฐกิจ การทำงานภาคการเมืองจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายสูง หากสตรีไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอ โอกาสที่สตรีจะมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ย่อมมีน้อยตามไปด้วย และ 5) ปัจจัยภูมิหลังทางสังคมและทางการเมือง หมายถึง สตรีที่ไม่ได้ทำงานภาคสังคม หรือไม่ได้แสดงบทบาทพัฒนาชุมชนให้ชาวบ้านในชุมชนนั้นเห็นผลงาน หรือเห็นความสามารถของตน ย่อมมีภูมิหลังทางสังคม และการเมืองต่ำ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ก็ย่อมมีน้อย ในทางกลับกัน หากสตรีที่มีทักษะทางการเมือง มีทุนทรัพย์ มีการศึกษา ได้รับการฝึกฝนอบรมและสามารถเข้าถึงข้อมูลปัจจุบันทันเหตุการณ์ สตรีนั้นย่อมมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงเช่นกัน (Burekul, & Sangmahamad, 2016) ซึ่งเช่นเดียวกับการศึกษาของ Petsuksiri, & Kutrakul (2006) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย การรวมกลุ่มการเมือง การสร้างเครือข่าย การศึกษาหาความรู้ ความพร้อมในการช่วยเหลือชาวบ้าน และการเข้ากลุ่มทางสังคม ในขณะที่ Phuphat, & Wattana (2013) พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ ปัจจัยส่วนตัวของสตรีเอง ประกอบด้วย ระดับการศึกษา และการมีทุนทรัพย์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างมาก รวมถึงปัจจัยครอบครัว ด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่า การที่ผู้หญิงจะก้าวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และรวมไปถึงแสดงบทบาททางการเมืองในที่ที่เคยเป็นพื้นที่ของผู้ชายมายาวนานนั้นจำเป็นต้องเตรียมตัวและสั่งสมประสบการณ์ที่มากพอ รวมทั้งจะต้องมีปัจจัยต่าง ๆ หนุนเสริม ส่งเสริมและสนับสนุน จึงจะสามารถใช้ศักยภาพของตนเองเพื่อพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าและเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกของสังคมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการเตรียมตัวและการสั่งสมประสบการณ์นี้ ส่วนหนึ่งต้องอาศัยการสื่อสารในการแสวงหาความรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง การสื่อสารของผู้นำทางการเมืองหญิงได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น จนสามารถก้าวเข้ามาสู่ผู้นำทางการเมืองหญิงในระดับต่าง ๆ มีปัจจัยที่ช่วยส่งเสริม ได้แก่ ปัจจัยทางกรรมพันธุ์ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ความรู้ทางการเมือง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง และ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นตนเองและการเห็นคุณค่าในตน ซึ่งนอกจากปัจจัยข้างต้นแล้วนั้น ยังมีปัจจัยที่หนุนเสริมให้ผู้หญิงเป็นผู้นำทางการเมืองเหนือผู้ชายในการเมืองระดับต่าง ๆ คือ การสื่อสาร และการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งผู้นำทางการเมืองหญิงก็มีวิธีการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายของตนเองที่แตกต่างกัน เช่น การร่วมประชุมในระดับพื้นที่ จนถึงระดับนานาชาติ การผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวกับสตรีหรือความเป็นธรรม การกำหนดนโยบาย การลงพื้นที่จริง ทำงานจริงในพื้นที่ การแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน การเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมการแต่งกายด้วย

ผ้าไทย รวมถึงการปราศรัยหาเสียง และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ที่มีความนุ่มนวล น่าฟังมากกว่าผู้ชาย แต่มีความได้เปรียบมากกว่านั้น คือ ผู้หญิงไทยมีความอ่อนโยน กิริยามารยาทสวยงาม พูดจาไพเราะอ่อนหวาน และสามารถแสดงออกผ่านกายสัมผัสได้มากกว่าผู้ชาย ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการตัดสินใจให้ประชาชนเลือกผู้หญิงเข้ามาเป็นผู้นำทางการเมืองเพื่อพัฒนาประเทศ และพัฒนาท้องถิ่นได้ง่ายยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้เขียน มีข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงก้าวเข้าสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองจนสามารถพัฒนาเป็นผู้นำทางการเมืองหญิงได้นั้น 1) ควรต้องเริ่มต้นจากผู้หญิงที่มุ่งมั่นจะเป็นนักการเมืองหญิง หรือผู้นำทางการเมืองหญิงนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์เพียงพอ นั้นหมายถึง ต้องมีจุดเด่นทางความคิด คุณค่า และความรู้ (ต้องมีจุดขาย) การนำเสนอวิธีคิดความคิด กิจกรรม โครงการ นโยบายที่ชัดเจนและโดดเด่น (ต้องขายเก่ง) มีพฤติกรรมส่วนตัวที่ดี ซึ่งถือเป็นการบริหารภาพลักษณ์ สร้างผลงานที่โดดเด่น สร้างการยอมรับให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม ห่างไกลจากคำว่า “ทุจริต” และ “คอร์รัปชัน” และต้องเป็นนักประสานงานและประสานเครือข่าย 2) ครอบครัวยุคใหม่มีบทบาทสำคัญมากในการส่งเสริมสนับสนุนให้สตรีมีบทบาททางการเมือง หากครอบครัวและญาติพี่น้อง เช่น คู่สมรส บุตรธิดา ญาติมิตรให้การสนับสนุนสตรีมีบทบาททางการเมือง ก็สามารถจะบรรลุผลสำเร็จได้ โดยเฉพาะครอบครัวควรส่งเสริมสตรีให้เป็นผู้ว่า ซึ่งจะมีผลทำให้เพื่อนบ้าน ได้เห็นผลงานก็จะเห็นดีด้วย ประการสำคัญสตรีควรมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งจะมีผู้ชายเป็นแรงผลักดันให้สตรีทำงานได้ง่ายขึ้น และ 3) รัฐ ควรส่งเสริมสภาพและบทบาทสตรีด้านการเมืองหรือกลุ่มสตรี ซึ่งรัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้สตรีได้รับความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมหรือบทบาททางการเมือง จัดให้มีวิทยากรให้ความรู้แก่สตรี ตระหนักถึงความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และรัฐควรมีงบประมาณเพื่อพัฒนาสตรี ด้านสถานะผู้นำ หรือพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้รัฐควรใช้ระบบสัดส่วนเพื่อให้สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งแต่เดิมกำหนดให้หมู่บ้านละ 2 คน แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ให้เหลือเพียงหมู่บ้านละ 1 คน ซึ่งควรกำหนดสัดส่วนให้มี ส.อบต. ที่เป็นผู้หญิงด้วย เพื่อจะได้เป็นตัวแทนของประชาชนที่เป็นผู้หญิงในการเสนอนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาท้องถิ่น

References

- ABAC Poll Research Office Assumption University. (2012). *Leadership Survey “Yingluck” Jan. Passed the Exam*. Retrieved May 4, 2021. from <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt>. [in Thai]
- Agree, W. K., Ault P. H., & Emery, E. (1976). *Introduction to Mass Communication*. New York: Harper & Row.
- Almond, G. A., & Coleman, J. S. (1960). *The Politics of the Developing Area*. Princeton: Princeton University Press.
- Archavanitkul, K. (2008). *Women and Politics: Reality, Political Space. And Driving* (Women's Political Participation). King Prajadhipok's Institute, Academic Document No. 51, pp. 27-30. [in Thai]
- Bari, F. (2005). *Women's Political Participation: Issues and Challenges*. Division for the advancement of Women (DAW), United Nation. Bari. 2005, pp. 3-5.
- Boonaphai, T., Phosri, P., & Chamkrachang, S. (2020). Women in social development. *Journal of Education and Social Development*, 15(2), 291-301. [in Thai]
- Bureekul, T., & Sangmahamad, R. (2016). Women empowerment in political participation in Thailand. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 14(2), 52-86. [in Thai]
- Chaffee, S.H. (1975). The diffusion of political information. In S.H. Chaffee (ed.), *Political Communication: Issues and Strategies for Research*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Hillman, B. (2020). Quotas and ballots: the impact of positive action policies on women's representation in Indonesia. *Asia and Pacific Policy Studies*, 7(2), 158-170.
- Kampe, O.M. (2004). *The role of Communication in Empowering Women in Local Governance* (Research Report). The Thailand Research Fund (TRF). [in Thai]

- Kannika, N. (2021). *The Poll Raised Yingnoi No. 1, the New Political Leader that People Remember*. Super Poll Research Office (Super Poll). [in Thai]
- Manojanphen, N. (2021). *International Women 2021: Survey of Female Leaders in Current World Politics*. Retrieved May 4, 2021, from <https://thestandard.co/international-womens-2021-female-leaders-in-global-political>. [in Thai]
- McNair, B. (1999). *An Introduction to Political Communication*. London and New York: Routledge.
- National Legislative. (2018). *Summary of Study Visits by Social Commissioners, Children, Youth, Women, the Elderly, the Disabled and the Underprivileged*. Legislative Assembly. Academic Document No. 35. [in Thai]
- Office of the Election Commission. (2020). *Information, Statistics and Results of the Election of Members of the Provincial Administration Organization and the President of the Provincial Administrative Organization 2019*. Retrieved April 20, 2021 from <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt>.
- Petsuksiri, P., & Kutrakul, A. (2006). *A Project to Study the Views of Direct Participants towards Participation in Local Government of Women in Thailand*. Bangkok: Office of Women's Affairs and Family Institute, Ministry of Social Development and Security of the Human.
- Phuphat, S., & Wattana, C. (2013). *The Role of Women and Political Space. Women and Family Performance Monitoring and Evaluation* (Research Report). Office of Women's Affairs and Family Institute. Bangkok: Kasetsart University. [in Thai]
- Siriluck, A. (2020). *Monsoon Year 2020, the Best "Female Leaders" Shine in the World Political Game*. Retrieved May 2, 2021 from <https://positioningmag.com/1312563>.
- Wood, J.T. (2000). *Communication in Our Lives* (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Woshinsky, O.M. (1995). *Culture and Politics*. Eaglewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. pp.106-121.

การรักษาโรคหลอดเลือดสมองตามแนวทางการแพทย์แผนไทย The Treatment in Stroke with Thai Traditional Medicine

สิทธิศักดิ์ ตีคำ*

อาจินต์ สงทับ

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

*e-mail: Sitthisakt@nu.ac.th

Sitthisak Tikham

Archin Songthap

Faculty of Public Health, Naresuan University

Received: October 11, 2021, Revised: December 29, 2021, Accepted: January 21, 2022

บทคัดย่อ

โรคหลอดเลือดสมองเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตทั่วโลก และความพิการจะพบได้ในทุกเพศทุกวัย ส่วนใหญ่พบมากในช่วงอายุ 25 ปีขึ้นไป โดยมีปัจจัยกระตุ้นอาการได้หลากหลาย เช่น อายุที่เพิ่มขึ้น พฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น โรคหลอดเลือดสมองเทียบเคียงกับโรคทางการแพทย์แผนไทย คือ โรคลมอัมพฤกษ์-อัมพาต เกิดจากลมทั้ง 2 ชนิด คือ ลมอุจจ์คมาวาตา เทียบได้กับระบบประสาทรับความรู้สึก ถ้าเกิดความพิการจะทำให้หมดความรู้สึกสัมผัส และลมโอโรคมาวาตา เทียบได้กับระบบประสาทสั่งการ ถ้าเกิดความพิการจะทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ เมื่อลมทั้ง 2 ชนิดพัดระคนกัน จึงส่งผลให้เกิดโทษระคนกัน โดยแสดงอาการเหมือนกับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เช่น ชา กล้ามเนื้ออ่อนแรง เป็นต้น

โดยศาสตร์การแพทย์แผนไทยมีแนวทางการรักษา บำบัด ฟันฟู ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองแบบบูรณาการหลายด้านร่วมกัน อาทิ การนวดบำบัด ฟันฟู กดจุดแบบราชสำนัก การจ่ายสมุนไพรทั้งในรูปแบบยาในบัญชียาหลักแห่งชาติหรือจ่ายยาต้มเฉพาะราย เพื่อเน้นการปรับสมดุลของธาตุลมที่ผิดปกติไป นอกจากนั้นยังใช้หลักการส่งเสริมสุขภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหาร การทำกายบริหารแบบฤๅษีตัดตนควบคู่กับหลักสมาธิบำบัด ซึ่งแนวทางการรักษา บำบัด ฟันฟู ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยดังกล่าว ช่วยส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและชะลอโอกาสการเกิดโรคซ้ำ และการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร

คำสำคัญ: โรคหลอดเลือดสมอง ลมอัมพฤกษ์-อัมพาต การแพทย์แผนไทย

Abstract

Globally, stroke is the major cause of death and disability. Stroke can be found the most in people older than 25 years with variety factors such as increasing age, inappropriate health behaviors etc. In Thai Traditional Medical, stroke similar to “Lom Amma-pluk Amma-paht” disease caused by both Lom-Uthanggamavata and Lom-Arthogamavata which comparable to sensory nervous system and motor nervous system, respectively. If Lom-Uthanggamavata and Lom-Arthogamavata is disabled, patients will lose sense of touch and impossible to move resulting similar symptom with stroke i.e. numbness, muscle weakness, etc.

In Thai traditional medicine, there are many integrated guidelines for stroke patients on treatment, therapy, rehabilitation such as massage, rehabilitation, royal acupressure, herbal medicine (both in the National List or individual decoction) to emphasize the wind element balance. In addition, health promotion principles are used to change eating behaviors including the hermit's body twist rusie dotton and meditation therapy. These Thai Traditional medicine guidelines for treatment, therapy, rehabilitation of stroke patients could improve patient quality of life and retard the chance of the recurrence of disease.

Keywords: Stroke, Lom Ammapleg-Ammaprat, Thai Traditional Medicine

บทนำ

โรคหลอดเลือดสมองเป็นปัญหาสำคัญในระบบสาธารณสุขไทยและทั่วโลก โดยก่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตและความพิการทางร่างกาย ในประเทศไทยมีอุบัติการณ์การเกิดโรคหลอดเลือดสมอง ในปี 2559-2561 ร้อยละ 45.62, 46.48 และ 42.94 ต่อแสนประชากร (Lalun, & Vutiso, 2021) และเป็นโรคที่ก่อให้เกิดอาการทางระบบประสาท ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพเมื่อเกิดโรคแล้วผู้ป่วยต้องใช้เวลาในการฟื้นตัวค่อนข้างนาน ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่เพิ่มขึ้นในการรักษาหรือฟื้นฟูสภาพของผู้ป่วย นอกจากนั้นยังพบว่าผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่รอดชีวิตจะมีความพิการหลงเหลืออยู่เนื่องจากเนื้อสมองถูกทำลายไปและต้องใช้ชีวิตอย่างพิการไปตลอดชีวิต ซึ่งมีอาการมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณของเนื้อสมองที่ถูกทำลายและพบว่า ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีความพิการทางร่างกายจะส่งผลกระทบต่อตัวผู้ป่วย ครอบครัว ชุมชน รวมถึงประเทศชาติอีกด้วย (Stinear, Lang, Zeiler, & Byblow, 2020)

ปัจจุบันการรักษาโรคหลอดเลือดสมองหรือโรคอัมพฤกษ์-อัมพาตนั้นขึ้นอยู่กับสาเหตุและโรคประจำตัวของผู้ป่วยเป็นหลัก โดยมีแนวทางการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน เช่น ผ่าตัดสมอง เป็นต้น เมื่อเกิดจากหลอดเลือดสมองแตกหรือโรคหลอดเลือดสมองโป่งพอง ให้ยาละลายลิ่มเลือดหรือยาลดการแข็งตัวของเลือดเพื่อป้องกันการเกิดลิ่มเลือดอุดตันหลอดเลือดและควบคุมโรคต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุ เช่น รักษาควบคุมโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และโรค

ไขมันในเลือดสูง โดยการทำกายภาพบำบัดฟื้นฟูกล้ามเนื้อต่าง ๆ ซึ่งการรักษา ฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วยด้วยการแพทย์แผนไทยผสมผสานกับการแพทย์แผนปัจจุบันจะช่วยเน้นประสิทธิผลการทำกายภาพ อาทิ การนวดรักษาหรือนวดฟื้นฟู การประคบสมุนไพร การอบสมุนไพร และการจ่ายยาสมุนไพร โดยพบว่าผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาหรือฟื้นฟูสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยผสมผสานกับการแพทย์แผนปัจจุบันมีความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ (Junwibun, & Fakkham, 2020)

ทางการแพทย์แผนไทยมีความเชื่อว่า โรคหลอดเลือดสมอง หมายถึง โรคลมชนิดหนึ่งเรียกว่า “โรคลมอัมพฤกษ์-อัมพาต” ซึ่งเกิดจากธาตุลมหรือสมุฏฐานวาโยของลมสองชนิดคือ ลมอุจิงคมาวาตาและลมอโรคมาวาตาพัดระคนกันมากขึ้น (ทำงานมากกว่าปกติร่วมกันทำให้เลือดและลมภายในร่างกายร้อน) จนทำให้มังส (หลอดเลือด) ไปขยายตัวมากขึ้น และการทำงานของลมหทัยวาตะเข้ามาแทรกมากขึ้น (ลมที่ทำหน้าที่ควบคุมการเต้นของหัวใจและสูดฉีดโลหิต) แสดงอาการปวดศีรษะจนทำให้เกิดการแตกของหลอดเลือดได้ โดยพบว่า มูลเหตุการเกิดโรคดังกล่าวนี้มีผลมาจากพฤติกรรมมารับประทานที่ไม่เหมาะสม อายุที่เพิ่มขึ้นและอีกหนึ่งปัจจัย คือ สภาพแวดล้อมจากการกระปรี้กระเปร่าหรือเย็นที่มากเกินไป (Foundation of Thai Traditional Medicine, 1992)

แนวทางการรักษา บำบัด ฟื้นฟู ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย พบว่า มีการใช้การรักษา บำบัด ฟื้นฟู แบบบูรณาการได้หลากหลายด้านร่วมกัน

อาทิ การนวดบำบัด และการนวดฟื้นฟู จะใช้วิธีการนวดกดจุดแบบราชสำนัก ซึ่งจะมีสูตรการนวดรักษาโรคบันทึกอยู่ในตำราหัตถเวชกรรมอย่างชัดเจน (Foundation of Thai Traditional Medicine, 1992) และนอกจากนั้นมีการจ่ายสมุนไพรทั้งในรูปแบบยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ ยาต้มจ่ายเฉพาะรายเพื่อเน้นการปรับสมดุลของธาตุลมที่ผิดปกติไป นอกจากนี้ยังใช้การส่งเสริมสุขภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ด้านการรับประทานอาหาร การทำกายบริหารแบบฤๅษีดัดตน ควบคู่กับหลักสมาธิบำบัด โดยสามารถปฏิบัติได้ตามแนวเวชปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (Prachinburi Provincial Public Health Office, 2016) อีกทั้งยัง พบว่า การแพทย์พื้นบ้านหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นยังมีบทบาทในการบำบัดฟื้นฟูสุขภาพของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน (Suknoo, 2021) โดยแนวทางในการบำบัดฟื้นฟูสุขภาพของหมอพื้นบ้านจะมีความคล้ายคลึงกับหลักการแพทย์แผนไทย แต่สูตรการนวดจะเป็นสูตรเฉพาะของหมอพื้นบ้านและรักษาร่วมกับการจ่ายยาสมุนไพรและยาจ่ายเฉพาะรายในรูปแบบยาต้ม (Tikham, Viriyabubpa, & Bunluepuech, 2017) ซึ่งแนวทางการรักษา บำบัด ฟื้นฟูผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและชะลอโอกาสการเกิดโรคซ้ำและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (Junwibun, & Fakkham, 2020)

ดังนั้นในเนื้อหาของบทความนี้ ผู้เขียนจึงได้อธิบายและวิเคราะห์องค์ความรู้การเกิดโรคหลอดเลือดสมองและแนวทางการรักษาตามหลักการแพทย์แผนไทยไว้ให้เป็นแนวทางการแพทย์ทางเลือก อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการรักษาโรคหลอดเลือดสมองที่เป็นมรดกของชาติไทยที่สำคัญให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์

เพื่ออธิบายและวิเคราะห์องค์ความรู้การเกิดโรคหลอดเลือดสมองและแนวทางการรักษาตามหลักการแพทย์แผนไทย

โรคหลอดเลือดสมอง

โรคหลอดเลือดสมองหรือ Cerebrovascular Disease (CVD) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโรค Stroke เป็น กลุ่มอาการที่เกิดจากความผิดปกติของระบบไหลเวียนเลือดที่ไปเลี้ยงสมองหรือมีเลือดออกภายในโพรงกะโหลกศีรษะ อาการมักจะ

เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเกิดความผิดปกติของระบบประสาท เช่น อาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง ชาครึ่งซีก เป็นต้น โดยชนิดของโรคหลอดเลือดสมองสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) Ischemic หรือ Occlusive Stroke เกิดจากการไหลเวียนของเลือดไปเลี้ยงสมองไม่พอ 2) Hemorrhagic Stroke เกิดจากการมีเลือดออกในโพรงกะโหลกศีรษะ (Ojaghihaghighi, Vahdati, Mikaeilpour, & Ramouz, 2017) ผลกระทบดังกล่าวทำให้สมองที่ขาดเลือดหรือตกเลือดทำงานไม่ได้ อาจส่งผลทำให้เป็นอัมพฤกษ์-อัมพาต ทั้งนี้ถ้ามีความรุนแรงของโรคมาก ๆ อาจจะทำให้เสียชีวิตได้

อาการของอัมพฤกษ์-อัมพาต หากมีอาการในข้อหนึ่งข้อใด ดังต่อไปนี้ควรรีบพบแพทย์ทันที เพราะอาการเหล่านี้ล้วนเป็นอาการของโรคหลอดเลือดสมอง

- 1) มีอาการชา อ่อนแรงของแขนขา หรือใบหน้าข้างใดข้างหนึ่ง
- 2) ตาข้างใดข้างหนึ่งมัว หรือมองไม่เห็น
- 3) พูดลำบาก พูดไม่ได้ พูดไม่ชัด หรือไม่เข้าใจคำพูด
- 4) มีอาการปวดศีรษะอย่างรุนแรงโดยไม่มีสาเหตุชัดเจน
- 5) มีอาการมึนงง หรือเดินไม่มั่นคง เสียการทรงตัว

ทฤษฎีการเกิดโรคลมอัมพฤกษ์-อัมพาต ตามหลักการแพทย์แผนไทย

โรคลมอัมพฤกษ์-อัมพาต มีการบันทึกอยู่ในคัมภีร์ทางการแพทย์แผนไทย โดยจะมีการกล่าวไว้ในคัมภีร์สมุทธานวินิจฉัย คัมภีร์ขวตาร คัมภีร์รักษัย คัมภีร์โรคนิทาน และตำราหัตถเวชกรรมแผนไทย กล่าวไว้ว่าโรคลมอัมพฤกษ์-อัมพาตเกิดจากการทำงานของธาตุลมระคนกัน (การทำงานของธาตุลมในร่างกายทำงานร่วมกัน ทำให้มีลมในร่างกายมากกว่าปกติ) และเป็นที่ตั้งการเกิดโทษสมุฏฐานของธาตุลมอันมีพิษ 6 จำพวก (เกิดจากในร่างกายมีธาตุลมมากเกินไปเกิดเป็นลมผิดปกติ 6 ประการ ส่งผลให้แสดงอาการหรือความผิดปกติต่าง ๆ ออกมาตามคัมภีร์ขวตาร) ส่งผลกระทำต่ออวัยวะภายใน เช่น หทัยวัตถุ (หัวใจมีการสูบฉีดโลหิตมากกว่าปกติ เช่น หัวใจเต้นเร็วขึ้น ใจสั่น) น้ำดี ตับ (จะช่วยเพิ่มกระบวนการเผาผลาญไขมันในร่างกาย ทำให้ร่างกายมีการสร้างความร้อนเพิ่มขึ้น อุณหภูมิสูงขึ้นมีอาการหน้าแดง ตาแดง) เป็นต้น และส่งผลกระทบต่อการทำงานของธาตุลมในร่างกายที่เกี่ยวข้องกับระบบการไหลเวียนในร่างกายผิดปกติ เกิดเป็นลมสัถกवाद (ลมไหลเวียนทั่วร่างกายมีมากกว่าปกติ จะแสดงอาการผิดปกติดังนี้ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดแค้นหน้าอก ปวดเจ็บหรือเสียวตามอวัยวะทั่วร่างกายที่มีการกำเริบ) และมีผลกระทบต่อการทำงานของ

ลมหายใจวาทกำเริบ (ลมที่ควบคุมการทำงานหัวใจให้ทำงานมากกว่าปกติ เช่น หัวใจเต้นเร็ว การสูบฉีดโลหิตเพิ่มขึ้น ความดันโลหิตสูงขึ้น) ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะสมองขาดเลือดได้ โดยกระทำให้อวัยวะมองไม่เห็น โสตประสาทไม่ได้ยิน ชีวหาและนาสิก มีรู้จัก รส กลิ่นสิ่งใด หาสติสมปฤติมิได้ มีหทัยวัตถุแตกออกมา (การเกิดภาวะ Stroke ที่รุนแรงทำให้มีอาการหมดสติ การรับรู้หรือประสาทสัมผัสทางหูไม่ได้ยินหรือการได้ยินมีประสิทธิภาพลดลง ตามองไม่เห็น พร่ามัว จมูกได้รับกลิ่นที่น้อยลง และลิ้นผิดปกติ แข็ง ไม่สามารถพูดได้ชัดเจน ซึ่งมีการทำงานของระบบหัวใจและหลอดเลือดทำงานผิดปกติ) (Junwibun, & Fakkham, 2020)

ตามหลักการแพทย์แผนไทยจะมุ่งเน้นการรักษาโรค อัมพฤกษ์-อัมพาต ระยะแรก เรียกว่า ชนิดอ่อนและระยะที่ 2 เรียกว่า ชนิดแข็ง เนื่องจากจะส่งเสริมการบำบัดฟื้นฟูได้ดีในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยแบ่งชนิดของโรคอัมพฤกษ์-อัมพาต ออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้

ชนิดอ่อน คือ อาการในระยะนี้กล้ามเนื้อจะมีความอ่อนตัว เหลว เหมาะแก่การรักษา โดยมีอาการ คือ แขน ขา ชาและอ่อนแรงครึ่งซีก มือเท้าชาไขว่ (ควบคุมทิศทางไม่ได้) ไม่มีกำลัง ขาข้างที่เป็นจะบิดเหวี่ยง มือและแขนอ่อนปวกเปียก ข้อต่อหลวม โดยเฉพาะหัวไหล่

ชนิดแข็ง คือ อาการในระยะต่อมาของการเป็น อัมพฤกษ์-อัมพาตจากชนิดอ่อน กล้ามเนื้อจะอ่อน เหลว น้อยลง และต่อมากล้ามเนื้อจะเริ่มแข็งเกร็ง การรักษาเริ่มยากขึ้น โดยอาการ คือ แขน ขา ชาและอ่อนแรงครึ่งซีก เดินเซ มือและเท้าควบคุมทิศทางไม่ได้ ไม่มีกำลัง ขาข้างที่เป็นจะบิดเหวี่ยง มือ และแขนจะแข็งเกร็ง หักงอ (Prachinburi Provincial Public Health Office, 2016)

ดังนั้นการรักษาโรคอัมพฤกษ์-อัมพาต จะต้องได้รับการรักษาอย่างเร่งด่วน การรักษาในระยะผู้ป่วยที่ไม่เกิน 6 เดือน จะช่วยกระตุ้นการทำงานของเลือดและลม ให้ไปหล่อเลี้ยงกล้ามเนื้อร่างกายโดยเร็ว โดยเฉพาะบริเวณแขนและขาและสามารถปรับความสมดุลของร่างกายได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยจะเห็นผลการบำบัด รักษาได้ชัดเจน ซึ่งหลังจาก 6 เดือนไปแล้วจะใช้แนวทางในการฟื้นฟูกล้ามเนื้อเป็นหลักและป้องกันการเกิดโรคซ้ำ (Prachinburi Provincial Public Health Office, 2016)

นิยามศัพท์การเกิดโรคอัมพฤกษ์-อัมพาตตามหลักการแพทย์แผนไทย

อัมพฤกษ์-อัมพาต การแพทย์แผนไทยระบุว่าเกิดจากสมุฏฐานลมอุทกังคมาวาตา คือ ลมทำหน้าที่ในการพัด

ตั้งแต่ปลายเท้าจรดศีรษะและลมอโรคมาวาตลมหำหน้าที่ในการพัดตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า (เชื่อว่าเป็นการทำงาน ของระบบโลหิตส่วนบนและส่วนล่าง) ทำงานที่มากกว่าปกติ ร่วมกัน ส่งผลให้หลอดเลือดมีการขยายตัว และแตกในที่สุด (Foundation of Thai Traditional Medicine, 2005)

ลมอัมพฤกษ์ หมายถึง ลมบังเกิดทำให้ไม่สามารถ เคลื่อนไหวร่างกายได้ กระดูกไม่มีการเคลื่อนไหวจากการทำงาน ของลมที่ผิดปกติ (ลมอุทกังคมาวาตาและลมอโรคมาวาตา)

ลมอัมพาต หมายถึง ลมบังเกิดทำให้ไม่สามารถ เคลื่อนไหวร่างกายได้ แต่กระดูกมีการเคลื่อนไหว โดยมีการ ไหลเวียนของลมตั้งแต่กันบกไปจนถึงต้นลำที่ผิดปกติ (ลมอุทกังคมาวาตาและลมอโรคมาวาตา) ทำให้ผู้ป่วยพูดไม่ชัด กล้ามเนื้ออ่อนแรง ชา เป็นต้น

ลมอุทกังคมาวาตา หมายถึง เปรียบเหมือนระบบ การสั่งการของสมองและไขสันหลัง ทำให้เกิดการเคลื่อนไหว ต่าง ๆ เช่น การยกมือ ยกเท้า เมื่อพิจารณาไปจะสูญเสียหน้าที่ การทำงานยกมือ ยกเท้าไม่ได้และมีความเจ็บปวดเกิดขึ้น

ลมอโรคมาวาตา หมายถึง เปรียบเหมือนประสาท รับความรู้สึก ทั้งอวัยวะภายในและภายนอก เมื่อพิจารณาไปจะระบบ รับความรู้สึก อาทิ ตา หู จมูก ลิ้นและกายผิดปกติ เช่น หูอื้อ ตาฝ้า ลิ้นแข็ง เป็นต้น

ลมหายใจวาทะ หมายถึง ลมประจำหัวใจและรอบ ๆ หัวใจ ทำหน้าที่ในการสั่งการระบบการไหลเวียนเลือดและ หัวใจ ควบคุมการเต้นของหัวใจ (Prachinburi Provincial Public Health Office, 2016)

สาเหตุและกลไกการเกิดโรคตามหลักการแพทย์แผนไทย

สาเหตุของการเกิดโรคแบ่งเป็น 2 ประการ ดังนี้

1) พฤติกรรมสุขภาพหรือการรับประทานอาหารที่ไม่เหมาะสมตามมูลเหตุอาหารให้โทษ 8 ประการ ได้แก่ กิน มากกว่าอิ่ม อาหารดิบ อาหารเน่า อาหารบูด อาหารหยาบ กินน้อยยั้งนัก กินล่วงผิดเวลา อดยากเนื้อผู้อื่นยั้งนัก

2) สภาพอากาศผิดปกติ คือ การกระทบร้อน หรือเย็น มากเกินไป (Foundation of Thai Traditional Medicine, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางการแพทย์แผนปัจจุบัน คือ เกิดจากพฤติกรรม อายุและพันธุกรรม พฤติกรรมการใช้ชีวิต อายุ อาชีพ เป็นต้น (Junwibun, & Fakkham, 2020)

กลไกการเกิดโรคตามหลักการแพทย์แผนไทย

โรคอัมพฤกษ์-อัมพาต เกิดจากลมทั้ง 2 ชนิด คือ ลมอุทกังคมาวาตาและลมอโรคมาวาตา ถ้าเกิดความพิการจะ ทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ โดยลมทั้ง 2 ชนิดพัด

ระคนกัน จึงส่งผลให้เกิดโทษระคนกัน จึงทำให้โลหิตร้อน เป็นฟอง ร้อนดังไฟ หลอดเลือดขยาย จนทำให้หลอดเลือดไปทั่วร่างกาย ยกมือ ยกเท้าไม่ได้ นอกจากนั้นลมทั้ง 2 ชนิดนี้เป็นที่ตึงแก่ลมทั้งหลายในร่างกาย เมื่อผิดปกติจะมีผลไปกระทบต่อลมหทัยวาตะ ทำให้ระบบไหลเวียนโลหิตผิดปกติปรากฏอาการทางระบบประสาท ให้ชัก กำมือ กำเท้า แน่นิ่งหรือลื่นสดีไป (Prachinburi Provincial Public Health Office, 2016)

หลักการของการแพทย์แผนไทยจะให้ความสำคัญกับกลไกการเกิดโรคต่าง ๆ เพื่อค้นหาสาเหตุในการเกิดโรคและใช้วางแผนหรือให้การรักษาโรคที่ตรงกับผู้ป่วยแต่ละราย เช่น การบำบัดฟื้นฟูด้วยหลักการด้านการนวด การจ่ายยาสมุนไพรเฉพาะราย หรือแนวทางในการให้คำแนะนำ การทำกายบริหารในผู้ป่วยต่อไป

การบำบัด รักษา ดูแลฟื้นฟูผู้ป่วยตามหลักการแพทย์แผนไทย

ยึดตามแนวเวชปฏิบัติตามหลักการแพทย์แผนไทย โดยการบำบัด รักษา ดูแล ฟื้นฟูผู้ป่วยจะทำโดยผู้มีความชำนาญ คือ แพทย์แผนไทย หรือแพทย์แผนไทยประยุกต์ ซึ่งมีหลักการ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การซักประวัติ ตรวจประเมิน วินิจฉัย

การซักประวัติ เริ่มตั้งแต่การซักประวัติปัจจุบัน ได้แก่ อาการสำคัญ สาเหตุและการดำเนินของโรค ปัญหาในการเคลื่อนไหว การใช้ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการรับประทานอาหาร การขับถ่าย การนอนหลับ และภาวะทางจิตใจและอารมณ์ ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต เช่น การประสบอุบัติเหตุที่เคยได้รับ การผ่าตัด การได้รับยาหรือการรักษาที่เคยได้รับ การสอบถามประวัติส่วนตัว เช่น อายุ การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การออกกำลังกาย โรคประจำตัวเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคหัวใจและการใช้วิธีการควบคุมอาหาร (Ojaghihaghighi, Vahdati, Mikaeilpour, & Ramouz, 2017) ประวัติการเจ็บป่วยของคนในครอบครัว เช่น ประวัติการเจ็บป่วยของเครือญาติที่เคยเป็น อัมพฤกษ์-อัมพาต หรือโรคที่เกี่ยวข้องหรือไม่ (เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง หลอดเลือดหัวใจตีบ) (Knight-Greenfield, Nario, & Gupta, 2019) การตรวจร่างกาย สังเกตอิริยาบถ การยืน เดิน นั่ง นอน การพลิกตัว การหยิบจับ การกลืน การเคี้ยว การพูด การหลั่งตา การหายใจ จับชีพจรเบื้องสูงบริเวณข้อมือ และการจับชีพจรเบื้องต่ำบริเวณหลังเท้า ข้างซ้าย-ขวาและชีพจรบริเวณขอกคอ เพื่อ

เปรียบเทียบกันทั้งสองข้างว่าเท่ากันหรือไม่ ดูสภาพทั่วไป เช่น ความบวม ความเย็น อ่อน แข็ง ของการสืบของกล้ามเนื้อ การทดสอบกำลังของแขนและทดสอบการเคลื่อนไหวของมือนิ้วมือ และข้อต่าง ๆ เช่น การทดสอบแรงบีบมือ แรงดึงแขน การกำมือ เหยียดนิ้ว พลิกมือ หงายมือ ตั้งข้อคอกขึ้น และ กระดกมือขึ้น-ลง ทดสอบกำลังของขาและทดสอบการเคลื่อนไหวของเท้า นิ้วเท้า และข้อต่าง ๆ เช่น ออกแรงถีบปลายเท้า การกระดกเท้า การหมุนข้อเท้า กระดกนิ้วเท้า ตั้งขาขึ้นเข้า เหยียดขา ทดสอบความรู้สึกของการรับความรู้สึกของประสาทส่วนปลาย เช่น ทำโดยการหยิก การบีบหรือใช้ไม้ปลายแหลมจิ้มบริเวณปลายนิ้วมือและนิ้วเท้า เพื่อทดสอบกำลังของกล้ามเนื้อและการรับรู้ของระบบประสาท (Ojaghihaghighi, Vahdati, Mikaeilpour, & Ramouz, 2017)

ขั้นที่ 2 การบำบัด รักษา ฟื้นฟู

โรคหลอดเลือดสมองตามแนวทางการแพทย์แผนไทยเป็นการรักษาฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยหลังจากเกิดโรคหลอดเลือดสมองแล้ว โดยจะเน้นการรักษาทางการแพทย์แผนไทยเป็นหลัก คือ การนวดปรับสมดุลของธาตุลมภายในร่างกายและการนวดกดจุดรักษาแบบราชสำนัก เพื่อกระตุ้นการทำงานของระบบประสาทและหลอดเลือด การจ่ายยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ ที่มีสรรพคุณช่วยกระจายลม ลมอัมพฤกษ์-อัมพาตเพื่อความจำเพาะมากขึ้นจะจ่ายยาตามเฉพาะรายให้ตรงกับผู้ป่วยมากขึ้น นอกจากนี้ยังใช้การส่งเสริมสุขภาพ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหาร การทำกายบริหารแบบฤๅษีตัดตนควบคู่กับหลักสมธิบำบัด ซึ่งแนวทางการรักษา บำบัด ฟื้นฟู ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยดังกล่าว ช่วยส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและชะลอโอกาสการเกิดโรคซ้ำและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร

การนวดไทย จะใช้การนวดรักษาแบบราชสำนักเป็นหลักในผู้ป่วยที่ต้องฟื้นฟูร่างกายอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลา 6 เดือน (เนื่องจากกล้ามเนื้อเป็นการเกิดโรคแบบชนิดอ่อนและหลอดเลือดยังไม่แข็งแรงสามารถรักษาและฟื้นฟูได้ง่าย) (Prachinburi Provincial Public Health Office, 2016) โดยจะใช้สูตรการรักษาตามหลักหัตถเวชกรรมไทยเพื่อกระตุ้นระบบการไหลเวียนลมในร่างกายให้มีความสมดุลและกระตุ้นการทำงานของกล้ามเนื้อไม่ให้ฝ่อหรือข้อยึดติดกัน การนวดสำหรับผู้ป่วยโรคนี้ทางการแพทย์แผนไทยจะนัดผู้ป่วยมาบำบัด รักษา ฟื้นฟูตามความเหมาะสมสำหรับผู้ป่วยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ในส่วนของการบำบัดจะรักษาด้วยวิธีการประคบความร้อนขึ้นร่วมด้วยเพื่อเสริมประสิทธิผลและลดอาการฟกช้ำหลังจากการนวดได้

(Laosee, Sritoomma, Wamontree, Rattanapan, & Sittthi-Amorn, 2020) ภายในลูกประคบประกอบด้วยสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการผ่อนคลายกล้ามเนื้อและช่วยการเพิ่มการไหลเวียนของเลือด เช่น โพล สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย ลดการอักเสบของกล้ามเนื้อ หรือทำให้ผิวพรรณดูสดใส ชุ่มชื้น สรรพคุณ บำรุงผิวพรรณ แก้ผื่นคัน ใบมะขามหรือใบส้มป่อย สรรพคุณ ช่วยขจัดคราบโคลนบนผิวหนัง ช่วยให้ผิวกระจ่างใส เป็นต้น (Viravud et al., 2017)

การจ่ายยาสมุนไพร สมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคหลอดเลือดสมองตามหลักเวชปฏิบัติทางการแพทย์แผนไทย มีการใช้หลักการจ่ายยาสมุนไพร โดยจะจ่ายยา ที่มีรสสุขุมหอม หรือสุขุมร้อน มีสรรพคุณในการกระจายเลือดลม แก้ลมกองละเอียด (Viravud et al., 2017) หรือจ่ายยาสมุนไพรในกลุ่ม บัญชียาหลักแห่งชาติ ที่มีสรรพคุณในการช่วยแก้ลมอัมพฤกษ์ อัมพาตเพื่อเน้นการกระจายลมดังกล่าว (Thanakiatpinyo et al., 2014)

ตัวอย่างยาในบัญชียาหลักแห่งชาติมี ดังนี้

ยาแก้ลมอัมพฤกษ์

ข้อบ่งใช้ บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็นกล้ามเนื้อมือ เท้า ตึงหรือชา

ขนาดที่ใช้

รับประทานครั้งละ 1 กรัม ชงน้ำร้อนดื่มประมาณ 120-200 มิลลิกรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร

ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้กับหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และเด็ก

ยาหอมเทพจิต

ข้อบ่งใช้

บำรุงดวงจิตให้ชุ่มชื้น (ทำให้รู้สึกสบายใจ อารมณ์แจ่มใส คลายเครียด)

ขนาดที่ใช้

ชนิดผง ใช้ครั้งละ 1/2-1 ช้อนโต๊ะ (ประมาณ 1,000-1,500 มิลลิกรัม) ละลายในน้ำสุก 2-4 ช้อนโต๊ะ รับประทานเมื่อมีอาการ ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้งชนิดลูกเม็ด (ประมาณ 1,000-1,500 มิลลิกรัม) รับประทานเมื่อมีอาการ ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง

จะเห็นได้ว่า ยาที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นยารสสุขุมช่วยในการกระจายเลือดลมและจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ยาที่ใช้ในการรักษาจะต้องมียาเบญจกูลเพื่อใช้ในการปรับสมดุลของร่างกายและมียาในคัมภีร์ต่าง ๆ มาใช้แก้อาการทางลม เช่น ยาแก้ลมอัมพฤกษ์และยาดำหรับรักษาแก้ลมการ

ตามคัมภีร์โรคนิทาน ยาวาตาพินาศ ยาเบญจขันธ ยาขุมมวายุ ตามคัมภีร์ชวดานและ ยาเบญจอัมพฤกษ์ ตามคัมภีร์กษัย (Foundation of Thai Traditional Medicine, 2005)

ขั้นตอนที่ 3 การให้คำแนะนำ

คำแนะนำสำหรับผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาโรคด้วยการใช้ศาสตร์ทางการแพทย์แผนไทยเป็นสิ่งสำคัญเพราะหลักการรักษาที่เป็นการปรับธาตุทั้ง 4 ให้เข้าสู่ภาวะปกติหรือที่เรียกว่า การปรับความสมดุลของธาตุ การให้คำแนะนำสำหรับผู้ป่วยจึงมีความสำคัญ เพื่อให้ผู้ป่วยหลีกเลี่ยงปัจจัยกระตุ้นอาการ ตลอดจนสามารถบรรเทาอาการด้วยตนเองเบื้องต้นได้ คำแนะนำที่เหมาะสม ยังช่วยป้องกันการเกิดซ้ำของโรคหลอดเลือดสมอง การให้คำแนะนำสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในทางการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย

1) ควบคุมความร้อนขึ้น เพื่อใช้ความร้อนช่วยกระจายลมในบริเวณที่มีอาการปวดหรือชา ซึ่งผู้ป่วยจะรู้สึกปวดกล้ามเนื้อลดลง กล้ามเนื้อผ่อนคลายขึ้นและช่วยการเพิ่มการไหลเวียนของเลือด โดยประคบจากการวัดความดันโลหิตซ้ำหลังการบำบัดรักษา (Nantadee, 2018)

2) งดอาหารแสลง อาหารพวกของหวานจัด รสมันจัด ของเย็น เช่น ไอศกรีม เนยแข็ง เพราะอาหารแสลง อาทิ หน่อไม้ เครื่องในสัตว์ มีกรดยูริกสูง ทำให้มีอาการปวด อาหารพวกมันเย็นจะส่งผลต่อธาตุไฟในร่างกายทำให้ธาตุไฟพิการ เมื่อธาตุไฟผิดปกติจะส่งผลกระทบต่อธาตุลมที่เป็นคู่ธาตุกัน ซึ่งเมื่อธาตุลมพิการ จะส่งผลให้อาการโรคหลอดเลือดสมองกลับมา (Suknoo, 2021)

3) การทำท่าบริหาร เพื่อยืดหยุ่นกล้ามเนื้อ อย่างน้อยวันละ 3 ครั้ง แนะนำให้ทำกายบริหารท่าฤๅษีตัดต้น ท่าดึงแขน-เท้าแขน 3 จังหวะ ทำน่อง ยอง ๆ ท่าเขย่งปลายเท้า ซึ่งจะช่วยยืดกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นที่ปิดกั้นทางเดินของลมสามารถพัดเลือดและลมไปเลี้ยงกล้ามเนื้อบริเวณส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ดีขึ้น ทำให้อาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณหลัง บ่า แขน ต้นคอ น้อยลง และช่วยกระตุ้นการไหลเวียนเลือดบริเวณหลัง บ่า คอ ศีรษะและช่วยป้องกันการแข็งเกร็งของกล้ามเนื้อได้ (Tikham, Viriyabubpa, & Bunluepuech, 2017)

4. พักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอ เพื่อให้ร่างกายและธาตุทั้ง 4 มีความสมดุลกัน

5. ห้ามนอนทับแขน - ขา ข้างที่เป็นเนื่องจากจะทำให้เกิดอาการปวดหรือชาบางครั้งจากการนอนทับทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของลมบริเวณแขนและขาเคลื่อนไหวได้น้อยลง (Foundation of Thai Traditional Medicine, 2005)

การวิเคราะห์องค์ความรู้การบำบัด รักษา ดูแลฟื้นฟูผู้ป่วยตามหลักการแพทย์แผนไทย

การนวดไทย

การนวดไทยเป็นภูมิปัญญาของคนไทยใน การบำบัด รักษาและส่งเสริมสุขภาพที่ได้รับการสืบทอดกันจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลัง โดยมีทฤษฎีพื้นฐานตามแนวเส้นประธานสิบ โดยมีจุดต่าง ๆ (คล้ายคลึงตามแนวเส้นประสาทในร่างกาย) แสดงไว้ว่า ถ้าลมเดินไม่สะดวก ขัด อัน จะแสดงอาการผิดปกติออกมา เช่น ปวดกล้ามเนื้อ ชา อ่อนแรง ก่อให้เกิดโรคมกมาย เช่น จับโป่ง ลมปะกัง อัมพฤกษ์อัมพาต เป็นต้น (Kesormas, Nakthaworn, Musikapong, & Viriyabubpa, 2019) ซึ่งการนวดแบบราชสำนักเป็นการนวดเพื่อบำบัด รักษาโรค ป้องกันโรค ฟื้นฟูสมรรถภาพและสร้างเสริมสุขภาพของผู้ป่วย ส่งผลโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจ โดยจะช่วยกระตุ้นระบบไหลเวียนของเลือด น้ำเหลืองและระบบประสาทให้ทำงานดีขึ้น ช่วยทำให้กล้ามเนื้อคลายตัว ลดอาการปวด แขนง เกร็ง ตึง ลำ ของกล้ามเนื้อตามร่างกาย อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นกล้ามเนื้อที่อ่อนแรง เช่น อัมพฤกษ์ อัมพาต เป็นต้น (Junwibun, & Fakkham, 2020) และจากการศึกษาของ Chatsuwat, Pianphadungrat, Athitrat, & Panichkan (2017) ศึกษาการเปรียบเทียบประสิทธิผลการทำกายภาพบำบัดกับการทำกายภาพบำบัดร่วมกับการนวดไทย ความสามารถในการฟื้นฟูร่างกายและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยอัมพฤกษ์อัมพาตจากโรคหลอดเลือดสมองตีบ พบว่า ผู้ป่วยกลุ่มที่ได้รับการทำกายภาพบำบัดร่วมกับการนวดไทยมีผลต่อความสามารถช่วยเหลือตนเองด้านกิจวัตรประจำวันดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการศึกษา Pranakhon, & Pranakhon (2017) การใช้องค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านด้านการนวดแบบสะกดเส้น หรือดึงเส้นในผู้ป่วยอัมพฤกษ์อัมพาตจะช่วยกระตุ้นการไหลเวียนโลหิตและช่วยลดการอุดตันของหลอดเลือดและช่วยให้ผู้ป่วยมีการเคลื่อนไหวร่างกายที่ดีขึ้น

การจ่ายยาสมุนไพร

การจ่ายยาสมุนไพรตามหลักการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจะใช้แนวทางในการรักษาโรคที่คล้ายคลึงกัน คือ เน้นกลุ่มยาสมุนไพรหรือรสอ่อนเล็กน้อย เนื่องจากรสชาติจะช่วยให้กระจายลมและเลือดที่ร้อนอยู่ (หลอดเลือดขยายตัว) ให้กระจายออกไปยังอวัยวะหรือบริเวณอื่น ๆ นอกจากนั้นส่วนใหญ่ตำรับยา จะใช้ยาสมุนไพรที่มีกลิ่นหอมจำพวกการบูร พิมเสน เพื่อช่วยลดอิทธิพลการทำงานของลมหายใจด้วย ทำให้การเดินของหัวใจหรือการสูบฉีดโลหิตค่อย ๆ เข้าสู่ภาวะปกติ โดยจะจ่ายยาหลักที่มีสรรพคุณ

แก้ลมอัมพฤกษ์ อัมพาตก่อน แล้วจึงให้ยาในการปรับสมดุลของธาตุทั้ง 4 ตามมา หรือบางตำรับจะติดยาถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ เพื่อระบายพิษความร้อนของเลือดและลมในการขับถ่ายร่วมด้วย จากการพิจารณาด้วยจากบัญชียาหลักแห่งชาติ จะพบว่า ตำรับยาหลักส่วนใหญ่จะมีสร้อย เพื่อกระจายลมในร่างกายที่ติดขัดให้ไหลเวียนดีขึ้น เช่น ตำรับยา ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ สรรพคุณ บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็นกล้ามเนื้อ มือ เท้า ตึงหรือชา (Foundation of Thai Traditional Medicine, 2005) และนอกจากนี้ จากการศึกษาค้นคว้าของ Kesormas, Nakthaworn, Musikapong, & Viriyabubpa (2019) พบว่า หมอพื้นบ้านมีหลักการในการจ่ายยาสมุนไพรแนวเดียวกัน โดยกลุ่มยาหลักที่ใช้ เช่น ยารสสุขุมร้อนเพื่อช่วยกระจายลมที่ติดขัดทำให้ระบบไหลเวียนโลหิตทำงานได้ดีขึ้น โดยตำรับยาในกลุ่มโรคลม คือ ยาแก้ลมอัมพฤกษ์-อัมพาต ยาหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท ยาพอกเข้า ยาลดอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย เป็นต้น

การให้คำแนะนำ

การจ่ายยาสมุนไพรตามหลักการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจะใช้แนวทางในการรักษาโรคคล้ายคลึงกัน คือ เน้นการให้ความสำคัญกับการปรับหรือควบคุมอาหารกลุ่มแสลงหรือเป็นปัจจัยเสี่ยงในการเกิดโรค คือ กลุ่มอาหารมัน ทอด ห้ามรับประทานของหมัก ของดองทุกชนิด เนื่องจากของหมักดองมีรสเค็ม ส่งผลให้ปิตตะ วาตะและเสมหะกำเริบขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุของการกำเริบของโรค อีกทั้งลดการรับประทานอาหารรสเค็มมากเกินไป เนื่องจากเมื่อร่างกายสะสมเกลือโซเดียมมากขึ้น จะส่งผลให้เกิดเป็นโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง หลีกเสี่ยงการรับประทานหน่อไม้และชะอม เนื่องจากมีสารพิวรีนปริมาณค่อนข้างสูง ทำให้มีอาการ ปวดกล้ามเนื้อมากขึ้น เป็นต้น (Suknoo, 2021)

บทสรุป

โรคหลอดเลือดสมองหรือโรคอัมพฤกษ์-อัมพาต ซึ่งอาการของโรคในแต่ละบุคคลนั้นรุนแรงไม่เท่ากัน ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วมักมีความพิการที่ยังคงหลงเหลืออยู่และอาจต้องใช้ชีวิตอย่างพิการตลอดชีวิต ซึ่งอาการที่พบมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณของเนื้อสมองที่ถูกทำลายลงไป ชีวิตของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีความพิการจะส่งผลกระทบต่อตัวผู้ป่วยและคุณภาพชีวิตที่ลดลง ดังนั้นการแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยรักษาอาการดังกล่าว โดยใช้หลักการรักษาแบบบูรณาการร่วมกับการรักษาหลักของผู้ป่วยด้วย

การบำบัด รักษา ฟันฟูและป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง ทางแพทย์แผนไทยจะเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคอาหารและให้เหมาะกับลักษณะของบุคคลตามธาตุของผู้ป่วย เพื่อเพิ่มการปรับสมดุลของธาตุในร่างกาย โดยเฉพาะธาตุลมที่เป็นสาเหตุการเกิดโรคดังกล่าว เป็นแนวทางในการส่งเสริมและป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง แต่เมื่อหลีกเลี่ยงการเกิดโรคไม่ได้จะใช้หลักการรักษา บำบัดและฟื้นฟูผู้ป่วย ด้วยการนวดบำบัดหรือการนวดฟื้นฟูร่วมกับการนวดกดจุดแบบราชสำนัก อีกทั้งยังมีการจ่ายยาสมุนไพรทั้งในรูปแบบยาในบัญชียาหลักแห่งชาติหรือยาจ่ายเฉพาะราย เพื่อเน้นการรักษาให้ตรงกับผู้ป่วยเฉพาะรายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังใช้การส่งเสริมสุขภาพในการทำกายบริหารแบบฤๅษีติดตนควบคู่กับหลักสมาธิบำบัด ซึ่งเป็นแนวทางการรักษา บำบัด ฟันฟู ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย จะช่วยส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและชะลอโอกาสการเกิดโรคซ้ำและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรได้

References

- Boonruab, J., Poonsuk, P., & Damjuti, W. (2020). Effect of court-type Thai traditional massage versus senokot treatment on chronic constipation: a randomized controlled trial. *Journal of Evidence-Based Integrative Medicine*, 25, 1-8. [in Thai]
- Chatsuwan, Y., Pianphadungrat, P., Athitrat, A., & Panichkan, N. (2017). Comparative study on efficacy of physiotherapy and physiotherapy combined with Thai massage on rehabilitation outcome and quality of life of ischemic stroke patients with hemiplegia. *Thammasat Medical Journal*, 17(3), 356-364. [in Thai]
- Foundation of Thai Traditional Medicine. (1992). *The Original Thai Traditional Medicine Textbook. Medicine Conservation Edition* (1st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- _____. (2005). *Thai Traditional Medicine Royal Thai Massage* (1st ed.). Bangkok: Pikanart Purning Center. [in Thai]
- Junwibun, W., & Fakkham, S. (2020). The treatment of paralysis in the recipe of Thai traditional medicines. *Innovative Management Creative Technology Journal*, 17(1), 44-49. [in Thai]
- Kesormas, S., Nakthaworn, K., Musikapong, K., & Viriyabubpa, C. (2019). A study on the treatment with herbal remedies in seven groups of diseases: a case study of Mr. Prawit Kaewthong, Songkhla Province. *Journal of Thai Traditional and Alternative Medicine*, 17(2), 263-279. [in Thai]
- Knight-Greenfield, A., Nario, J.J.Q., & Gupta, A. (2019). Causes of acute stroke: a patterned approach. *Radiologic Clinics of North America*, 57(6), 1093-1108. [in Thai]
- Lalun, A., & Vutiso, P. (2021). Factors predicting stroke preventive behaviors of hypertensive patients at Na Fai Sub-district Health Promoting Hospital in Chang Wat Chaiyaphum. *Thai Journal of Nursing*, 70(2), 27-36. [in Thai]
- Laosee, O., Sritoomma, N., Wamontree, P., Rattanapan, C., & Sitthi-Amorn, C. (2020). The effectiveness of traditional Thai massage versus massage with herbal compress among elderly patients with low back pain: A randomized controlled trial. *Complementary Therapies in Medicine*, 48, 102269. [in Thai]
- Nantadee, O. (2018). Effects of self-herbal compress on pain of the elderly with knee pain in Thoen Hospital, Thoen District, Lampang Province. *Journal of Health Sciences*, 5(2), 44-56. [in Thai]
- Ojaghihaghghi, S., Vahdati, S.S., Mikaeilpour, A., & Ramouz, A. (2017). Comparison of neurological clinical manifestation in patients with hemorrhagic and ischemic stroke. *World Journal of Emergency Medicine*, 8(1), 34-38.

- Prachinburi Provincial Public Health Office. (2016). *Clinical Practice Guideline Caring for Stroke in the Community with Thai Traditional Medicine and Alternative Medicine* (3rd ed.). Prachinburi: Damrongchai Printing. [in Thai]
- Pranakhon, R., & Pranakhon, J. (2017). A Study on indigenous knowledge on paralysis therapy: a case of Mae Chanli Plian-ek. *Journal of Thai Traditional and Alternative Medicine*, 15(1), 30-44. [in Thai]
- Stinear, C.M., Lang, C.E., Zeiler, S., & Byblow, W.D. (2020). Advances and challenges in stroke rehabilitation. *Lancet Neurology*, 19(4), 348-360.
- Suknoo, S. (2021). A study on wisdom of folk healers in Kampaengphet Province. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 8(3), 213-228. [in Thai]
- Thanakiatpinyo, T., Suwannatrai, S., Suwannatrai, U., Khumkaew, P., Wiwattamongkol, D., Vannabhum, M., Pianmanakit, S., & Kupt-niratsaikul, V. (2014). The efficacy of traditional Thai massage in decreasing spasticity in elderly stroke patients. *Clinical Interventions in Aging*, 11(9), 1311-1319. [in Thai]
- Tikham, S., Viriyabubpa, C., & Bunluepuech, K. (2017). Study Patterns and Effectiveness in Treating Stroke by Thai Traditional Medicine of the Folk Healer, Prawit Keawtong. *The National and International Graduate Research Conference 2017* (pp 603 – 613). Graduate School: Khon Kaen University. [in Thai]
- Viravud, Y., Apichartvorakit, A., Mutirangura, P., Plakornkul, V., Roongruangcha, J., Vannabhum, M., Laohapand, T., & Akarasereenont, P. (2017). The anatomical study of the major signal points of the courttype Thai traditional massage on legs and their effects on blood flow and skin temperature. *Journal of Integrative Medicine*, 15(2), 142-150. [in Thai]
- Yoopat, P., Maes, C., Poriau, S., & Vanwonderghem, K. (2015). Thai traditional massage: efficiency-assessment of three traditional massage methods on office workers: an explorative study. *Journal of Bodywork and Movement Therapies*, 19(2), 246-252. [in Thai]

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้

ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ได้รับการประเมินคุณภาพให้อยู่ในฐานข้อมูล TCI สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ [Management Information Systems, Tourism, Leisure and Hospitality Management, Education, Health (Social Science), Political Science and International Relations] และเป็นวารสารที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI)

วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ หรือ Journal of Southern Technology กำหนดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) และ ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) รับบทความทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และผลงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อัตราการพิจารณาบทความ

เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ จึงกำหนดอัตราค่าบริหารจัดการบทความดังนี้ บุคคลที่ต้องการนำผลงานมาตีพิมพ์เพื่อขอจบการศึกษาหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการขอตำแหน่งทางวิชาการ ผลงานละ 3,000 บาท และ สำหรับบุคคลที่ต้องการนำผลงานไปขอตำแหน่งทางวิชาการ ผลงานละ 4,000 บาท โอนเงินฝากธนาคารกรุงเทพ สาขาทุ่งสง เลขที่ 349-0-7-2630-8 ชื่อบัญชีวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ และส่งสำเนาการโอนผ่าน QR Code พร้อมแจ้งผ่านอีเมล journal.sct@gmail.com (ชำระค่าบริการจัดการบทความเมื่อผู้ประสานงานวารสารแจ้งผู้เขียนเท่านั้น)

QR Code ชำระค่าบริการจัดการวารสาร

เกณฑ์การพิจารณาบทความและจริยธรรมของวารสาร

1. กองบรรณาธิการพิจารณาเบื้องต้น
2. มีผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) เป็นผู้พิจารณาเนื้อหาสาระ ตรวจสอบความถูกต้อง และคุณภาพทางวิชาการ โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ อย่างน้อย 2 ท่าน สำหรับการนำผลงานเพื่อขอจบการศึกษา หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการขอตำแหน่งทางวิชาการ และ อย่างน้อย 3 ท่าน สำหรับการนำผลงานไปใช้ขอตำแหน่งทางวิชาการ
3. กองบรรณาธิการจะไม่คืนต้นฉบับให้กับเจ้าของบทความ
4. ผู้เขียนต้องยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองบรรณาธิการวารสารกำหนด และผู้เขียนต้องยินยอมให้บรรณาธิการแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความได้ในขั้นตอนสุดท้ายก่อนเผยแพร่
5. ลิขสิทธิ์บทความของผู้เขียน แต่วารสารเทคโนโลยีภาคใต้คงไว้ซึ่งสิทธิ์ในการตีพิมพ์ครั้งแรก โดยเหตุที่บทความนี้ปรากฏในวารสารที่เข้าถึงได้จึงอนุญาตให้นำบทความไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา แต่มิใช่เพื่อการพาณิชย์
6. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
7. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
8. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือดัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม

9. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ
10. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแล้วตามข้อเสนอแนะ
11. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว กองบรรณาธิการจะได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาการตอบรับ และขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความในวารสาร
12. ความรับผิดชอบในผลงานเป็นของผู้เขียน และผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ต้องเป็นต้นฉบับเท่านั้น

การเตรียมต้นฉบับ

กองบรรณาธิการจะรับพิจารณากลับกรองเฉพาะต้นฉบับที่เป็นไปตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

- 1) เรื่องที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นงานวิชาการด้าน Management Information Systems, Tourism, Leisure and Hospitality Management, Education, Health (Social Science), Political Science and International Relations
- 2) รับบทความประเภท บทความวิจัย (Research Manuscript) บทความวิชาการ (Academic Manuscript) บทความปริทัศน์ (Review Manuscript) และ บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
- 3) หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
- 4) บทความต้องมีส่วนประกอบ ดังนี้
 - ชื่อเรื่อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องสอดคล้องกัน
 - ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ และอีเมลของผู้เขียนชื่อแรก ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - บทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องสอดคล้องกัน ความยาวไม่เกิน 300 คำ ย่อหน้าแรกของบทคัดย่อต้องประกอบด้วย ปัญหาการทําวิจัย วัตถุประสงค์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสถิติ ย่อหน้าที่สอง ข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่โดดเด่นตามวัตถุประสงค์ และข้อเสนอที่จะนำไปใช้ประโยชน์หรือสิ่งที่ควรต่อยอด
 - คำสำคัญ (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - เนื้อหา (บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา และ บทสรุป บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย ทบทวนวรรณกรรม วิธีการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล สรุป ข้อเสนอแนะ และ กิตติกรรมประกาศ ถ้ามี)
- 5) ต้นฉบับ บทคัดย่อ แบ่ง 1 คอลัมน์ เนื้อหา แบ่ง 2 คอลัมน์ ต้องพิมพ์บนกระดาษ A4 แบบหน้าเดียว ส่วนบทความยาวไม่เกิน 12 หน้า รวมอ้างอิง (เกิน 12 หน้า คิดหน้าละ 200) เว้นห่างจากขอบบน 3.0 ซม. ขอบซ้าย 2.5 ซม. ขอบขวา 2.5 ซม. และขอบล่าง 2.5 ซม. ใส่หมายเลขหน้ากำกับที่มุมบนขวาของหน้ากระดาษทุกหน้า
- 6) การพิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 20 ตัวหนา
 - ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวหนา จัดให้อยู่ตรงกลางและระบุสถานที่ทำงานและ e-mail ของผู้ประสานงาน
 - บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 ตัวปกติ หัวเรื่องคำว่า “บทคัดย่อ Abstract” “คำสำคัญ Keywords” ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวหนา
 - การพิมพ์เนื้อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 ตัวปกติ หัวเรื่องหลักภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวหนา ส่วนหัวข้อย่อยภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 ตัวหนา
- 7) เขียนตามรูปแบบของบทความอย่างกระชับและได้ความครบถ้วน ไม่ใช่เขียนตามรูปแบบของรายงานวิจัยวิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์
- 8) การส่งต้นฉบับพร้อมแบบฟอร์มการเสนอบทความผ่านระบบ Thai Jo (Thai Journal Online System) ทาง https://tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/

9) การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้การอ้างอิงระบบ APA Style ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร

10) ควรอ้างอิงจากหนังสือตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย จากวารสารวิชาการหรือ Proceedings ไม่ควรอ้างอิงจาก Website (ไม่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการเนื่องจากไม่มีการตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องของ Website) หรือถ้าจำเป็นก็อ้างอิงเท่าที่จำเป็น เอกสารอ้างอิงภายในเนื้อเรื่องและภายใต้หัวข้อเอกสารอ้างอิงจะต้องตรงกันไม่อ้างอิงเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้อง การอ้างอิงต้องถูกต้องตามหลักวิชาการ และต้องมีรายละเอียดสำคัญเกี่ยวกับเอกสารที่ผู้เขียนได้อ้างอิงอย่างครบถ้วน เพื่อความสะดวกในการติดตามเอกสารที่ผู้เขียนได้อ้างอิงไว้ และการอ้างอิงควรใช้รูปแบบเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ

1. การเรียงลำดับเอกสาร เรียงตามลำดับตัวอักษรชื่อผู้เขียนโดยไม่ต้องมีเลขกำกับ

2. เอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยชื่อผู้เขียนใช้ชื่อเต็ม และให้เพิ่มเติมการแปลเป็นภาษาอังกฤษ

3. เอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาต่างประเทศ ชื่อผู้เขียนให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนเป็นคำเต็มและตามด้วยชื่ออื่น ๆ ซึ่งย่อเฉพาะอักษรตัวแรกในกรณีชื่อที่มีคำขึ้นต้น ด้วยว่า van de, der, von ให้เขียนเต็มนำหน้าชื่อสกุล

ตัวอย่างการเขียนรายการบรรณานุกรมเอกสารอ้างอิง แบบ APA Style

การเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ

ตัวอย่าง

- Saeho (2017) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวไทยวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร..

- Intagate, & Makiui (2018) พบว่า ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWLH-Plus หลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ..

- Asshidin, Abidina, & Borhanb (2016) ที่ระบุว่า การรับรู้ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของผู้บริโภคมากกว่าด้านราคา..

- Aussawatriattanukul et al., (2016) ได้กล่าวถึงพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยคลองป่าพะยอม มีคลองป่าพะยอมเป็นลำน้ำหลัก...

การเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหลังข้อความ

ตัวอย่าง

- มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่แท้จริงให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและทักษะอย่างสร้างสรรค์ผ่านผู้คนในชุมชนและวัฒนธรรม (Richards, 2011) ..

- การลองทำจริงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Richards, & Raymond, 2000)

- ความซับซ้อนของการเขียนข้อสอบวัดทักษะในการแก้ปัญหา และวัดความรู้ที่เฉพาะจะต้องมีความเชี่ยวชาญและชำนาญเป็นอย่างมาก (Gierl, Lai, & Turner, 2012)

- การสร้างข้อสอบแบบอัตโนมัต (AIG) ยังช่วยให้สามารถสร้างข้อสอบได้อย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการอื่น ๆ ที่ใช้ในปัจจุบัน (Gierl et al., 2012)

การอ้างอิงที่ถูกต้องในเอกสารอื่น

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ (ปีที่พิมพ์ อ้างถึงใน/cited in ชื่อผู้แต่งที่นำข้อมูลมาอ้าง, ปีที่พิมพ์)

Pratt (1992 cited in Terapong, 2015)

ชื่อผู้แต่งที่นำข้อมูลมาอ้าง (ปีที่พิมพ์ อ้างจาก/cited from ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ, ปีที่พิมพ์)

Terapong (2015 cited from Pratt, 1992)

ตัวอย่างการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

จำนวนผู้แต่ง	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาครั้งแรก หน้าข้อความ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาครั้งต่อมา หน้าข้อความ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาครั้งแรก หลังข้อความ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาครั้งต่อมา หลังข้อความ
ผู้แต่ง 1 คน	Saeho (2017)	Saeho (2017)	(Saeho, 2017)	(Saeho, 2017)
ผู้แต่ง 2 คน	Intagate, & Makiui (2018)	Intagate, & Makiui (2018)	(Intagate, & Makiui, 2018)	(Intagate, & Makiui, 2018)
ผู้แต่ง 3 คน	Asshidin, Abidina, & Borhanb (2016)	Asshidin et al., (2016)	(Asshidin, Abidina, & Borhanb, 2016)	(Asshidin et al., 2016)
ผู้แต่ง 4 คน	Jones, Kimball, Springer, & Stolorow (2018)	Jones et al., (2018)	(Jones, Kimball, Springer, & Stolorow, 2018)	(Jones et al., 2018)
ผู้แต่ง 5 คน	Promwikorn, Suwannarangsri, Ammawat, Buchitchon, & Meeboonsalang (2019)	Promwikorn et al., (2019)	(Promwikorn, Suwannarangsri, Ammawat, Buchitchon, & Meeboonsalang, 2019)	(Promwikorn et al., 2019)
ผู้แต่งตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป	Njagi et al., (2013)	Njagi et al., (2013)	(Njagi et al., 2013)	(Njagi et al., 2013)

ตัวอย่างการอ้างอิงท้ายเล่ม

1. ตัวอย่างสำหรับผู้เขียน 1 คน เช่น

-Järup, L. (2003).

-Feuchtwanger, E.A. (2002)

2. ตัวอย่างสำหรับผู้เขียน 2 คน เช่น

-Mitchell, T. R., & Larson, J. R., Jr. (1985)

-Kallgren, C. A., & Wood, W. (1986).

3. ตัวอย่างสำหรับผู้เขียน 3-6 คนขึ้นไป เช่น

- Cate A.R., Harris, D.L., & Boswell, W. (1991)

- Cate A.R., Harris, D.L., Boswell, W., & James, W.L. (1991)

- Cate A.R., Harris, D.L., Boswell, W., James, W.L., & Peters, A.V. (1991)

- Njagi, J.M., Ireri, A.M., Njagi, E.N.M., Akunga, D., Afullo, A.T.O., & Ngugi, M.P. (2013).

3. ตัวอย่างสำหรับผู้เขียน 7 คนขึ้นไป ลงชื่อผู้แต่งตามที่ปรากฏเฉพาะ 6 คนแรก ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และ มหัพภาค 3 จุด (...) โดยหน้าและหลังจุดเว้นวรรค 1 ระยะ จากนั้นตามด้วยชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย เช่น

Njagi, J.M., Ireri, A.M., Njagi, E.N.M., Akunga, D., Afullo, A.T.O., Ngugi, M.P., ... Peters, A.V. (2013).

รูปแบบหนังสือ:

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลาง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

(กรณีผู้เขียนเป็นคนไทยให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ)

ตัวอย่าง

Richter, L.K. (1989). *The Politics of Tourism in Asia*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Swarbrooke, J. (2001). *Sustainable Tourism Management* (2nd ed.). London: CAB International.

ผ่องพรรณ ตรีมงคล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). *การออกแบบการวิจัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Traimongkolkul, P., & Chatraphorn, S. (2012). *Research Design*. Bangkok: Kasetsart University Press. [in Thai]

รูปแบบบทความหรือบทในหนังสือ:

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลาง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือบทในหนังสือ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),

ชื่อหนังสือ (เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

(กรณีผู้เขียนเป็นคนไทยให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ)

ตัวอย่าง

Sinnaeve, G. (2010). Use of near infrared spectroscopy for the determination of internal quality of entire apples. In S. Saranwong, & P. Williams (Eds.), *Near infrared spectroscopy: Proceedings of the 14th International Conference* (pp. 255-259). West Sussex, UK: IMP.

รูปแบบบทความในวารสาร:

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลาง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

(กรณีผู้เขียนเป็นคนไทยให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ)

ตัวอย่าง

Klimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 45(2), 1-5.

ยศ บริสุทธิ์ และ กัลยา มิขมา. (2552). ประเด็นปัญหาและชุดความรู้เทคโนโลยีการผลิตยางพาราของผู้ปลูกยางพาราย่อย จังหวัดนครพนม. *วารสารขอนแก่นการเกษตร*, 38(5), 291-300.

Borisutdhi, Y., & Mikhama, K. (2010). Problems and knowledge package on para rubber production technology of smallholders in Nakhon Phanom Province. *Khon Kaen Agricultural Journal*, 38(5), 291-300. [in Thai].

รูปแบบบทความในรายงานวิจัย:

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลาง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

(กรณีผู้เขียนเป็นคนไทยให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ)

ตัวอย่าง

Chitnomrath, T. (2011). *A Study of Factors Regarding Firm Characteristics That Affect Financing Decisions of Public Companies Listed on The Stock Exchange of Thailand* (Research Report). Bangkok: Dhurakij Pundit University.

สรณ์นันท์ ตันติโฆษกุล อัครวงศ์, รัฐวรรณ กิ่งแก้ว, เจริญพร เพ็ชรกิจ และพวงรัตน์ จินพล. (2561). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดนครราชสีมาให้เป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาคใต้ตอนบน* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Akarawong, S.T., Kingkaew, R., Petkit, J., & Jinpon, P. (2018). *Development of Health Tourism of Nakhon Si Thammarat as a Center of Health Tourism in the Upper Southern of Thailand* (Research Report). Bangkok: The office of the National Research Council of Thailand (NRCT) and The Thailand Research Fund (TRF). [in Thai]

รูปแบบบทความวิทยานิพนธ์:

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลาง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral Dissertation หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ หรือ Master's Thesis). ชื่อสถาบันการศึกษา, สถานที่พิมพ์.

(กรณีผู้เขียนเป็นคนไทยให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ)

ตัวอย่าง

Nickels, D.W. (2005). *The Relationship between IT-Business Alignment and Organizational Culture: an Exploratory Study* (Doctoral Dissertation). University of Memphis, USA.

ชุติพนธ์ ประโรรส. (2555). *ความพึงพอใจของลูกค้าในอำเภอสันทรายจังหวัดเชียงใหม่ต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดของน้ำดื่มตราโรสเชียงใหม่* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

Praroros, C. (2012). *Satisfaction of Customers in Sansai District, Chiang Mai Province towards Marketing Mix of Rose Brand Drinking Water* (Master's Independent Study). Chiangmai University, Chiangmai Province. [in Thai]

นิจจารีย์ ประสุตรุ่งเรือง. (2551). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ค้าปลีกในการซื้อน้ำดื่มตราเนสท์เล่เพียวไลฟ์จากตัวแทนจำหน่ายของบริษัท เนสท์เล่ ไทย จำกัด ในอำเภอเมืองเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

Prasootrungrueang, N. (2008). *Factors Affecting Retailer Decision Towards Buying Nestle Pure Life Drinking Water from Distributors of Nestle (Thai) Company Limited in Amphoe Mueang Chiangmai* (Master's Thesis). Chiangmai University, Chiangmai Province. [in Thai]

รูปแบบเอกสารการประชุมทางวิชาการ:

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลาง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องที่นำเสนอ. ใน ชื่อการประชุม (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

(กรณีผู้เขียนเป็นคนไทยให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ)

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in Personality. In *Nebraska Symposium on Motivation: Vol. 38. Perspectives on Motivation* (pp. 237-288). Lincoln: University of Nebraska Press.

รูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์:

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลาง. /หน่วยงาน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี จาก URL.ปริญญาดุษฎี (กรณีผู้เขียนเป็นคนไทยให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ)

ตัวอย่าง

กำแหง จาตุจินดา. (2558). *Unsafe Abortion: A Major Cause of Maternal Mortality in Thailand*. ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2558 จาก <http://www.womenhealth.or.th/downloads/documentresource/document-21.pdf>

Chaturachinda, K. (2015). *Unsafe Abortion: A Major Cause of Maternal Mortality in Thailand*. Retrieved April 25, 2015, from <http://www.womenhealth.or.th/downloads/documentresource/document-21.pdf>. [in Thai]

รูปแบบการสัมภาษณ์:

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลาง. /หน่วยงาน. (วัน เดือน, ปีที่สัมภาษณ์). *สัมภาษณ์*. ตำแหน่ง. หน่วยงานต้นสังกัด. (กรณีผู้เขียนเป็นคนไทยให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ)

ตัวอย่าง

วิรัตน์ ธรรมาภรณ์. (15 เมษายน, 2560). *สัมภาษณ์*. รองอธิการบดี. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

Thammarpon, W. (2017, April 15). Interview. Vice President. Southern College of Technology. [in Thai]

หมายเหตุ: บทความที่ได้รับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ รูปแบบรายการอ้างอิงต้องใช้เป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ซึ่งต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีข้อความเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษจากต้นฉบับ (ไม่ได้แปลข้อความจากภาษาไทยและเป็นภาษาอังกฤษ) เช่น ชื่อ-สกุลผู้แต่ง ชื่อบทความ/หนังสือ หรือ ชื่อวารสารและงานประชุมวิชาการ เป็นต้น

แบบฟอร์มการส่งบทความลงตีพิมพ์ วารสารเทคโนโลยีภาคใต้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
2. ระดับการศึกษาสูงสุด.....ตำแหน่งทางวิชาการ.....
3. ชื่อบทความ
(ภาษาไทย).....
.....
(ภาษาอังกฤษ).....
.....
4. ชื่อผู้เขียนร่วมและสังกัด
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
 - 4.....
 - 5.....
5. ประเภทบทความที่เสนอ
 - ☐ บทความวิจัย (Research Manuscript)
 - ☐ บทความปริทัศน์ (Review Manuscript)
 - ☐ บทความวิชาการ (Academic Manuscript)
 - ☐ บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
.....
.....

โทรศัพท์.....e-mail.....

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือก ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ตรวจสอบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการวารสารเทคโนโลยีภาคใต้มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้ที่พ้นออกจากวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้พ้นรันทราบล่วงหน้า และผู้พ้นรันทุกทำนขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงชื่อ.....
(.....)

SUCCESS

เพราะความสำเร็จพบได้ที่

SCT

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

มีติใหม่ของการศึกษานำคุณสู่ความเป็นมืออาชีพ

ปริญญาดรีและโท

0 7577 0136-7
www.sct.ac.th